

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

Vojtech Jurčák
Radoslav Ivančík

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

vysokoškolská učebnica

Vojtech Jurčák - Radoslav Ivančík

Autori:

© prof. Ing. Vojtech **JURČÁK**, CSc.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš

doc. Ing. Radoslav **IVANČÍK**, PhD. et PhD., MBA, MSc.

Akadémia policajného zboru v Bratislave

Recenzenti:

Dr.h.c. prof. Ing. Pavel **NEČAS**, PhD., MBA

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

prof. PhDr. Ján **LIDÁK**, CSc.

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Za odbornú a jazykovú stránku a konečnú verziu diela zodpovedajú autori.
Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou. Všetky práva vyhradené.

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, Liptovský Mikuláš, 2023.

ISBN 978-80-8040-661-5 (online)

ISBN 978-80-8040-652-3 (print)

DOI: <https://doi.org/10.52651/bopeu.b.2023.9788080406615>

Predslov

Európska únia predstavuje jedinečné hospodárske a politické integračné zoskupenie 27 európskych krajín, založené na spoločných hodnotách a cieľoch, ktoré musí po relatívne dlhom období mieru dnes čeliť novým výzvam a silnejúcim bezpečnostným hrozbám. Európska bezpečnosť sa stala najmä počas prvých dvoch dekád tretieho milénia oveľa komplexnejšou, menej predvídateľnou a viac zraniteľnou. Prehľbujúce sa globalizačné procesy a technologický pokrok postupne stále viac stierajú hranice medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou a zvyšujú vzájomnú previazanosť i závislosť do takej miery, že jednotlivé členské štáty Európskej únie už nie sú schopné individuálne čeliť aktuálnemu širokému spektru vojenských a nevojenských hrozieb a sú viac ako kedykoľvek predtým odkázané na vzájomnú spoluprácu. Aj preto riešenie otázok bezpečnosti a obrany v súčasnosti tvorí jednu z ústredných tém európskej agendy.

Keďže jedným z hlavných hnacích motorov európskej integrácie bolo vytvorenie jednotného trhu umožňujúceho voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a osôb za účelom podpory hospodárskeho rozvoja, postupného vyrovnávania ekonomickej a sociálnej nerovnováhy medzi jednotlivými európskymi štátmi a regiónmi a zlepšenia životných a pracovných podmienok všetkých občanov Európskej únie, problematika bezpečnosti a obrany – a teda ani bezpečnostná a obranná politika – nebola spočiatku stredobodom záujmu ani politikov ani bežných občanov. Do popredia sa začala dostávať a väčší dôraz sa na ňu začal klásť až po konflikte na Balkánskom polostrove, ktorý preukázal neschopnosť Európskej únie adekvátne reagovať na medzinárodné krízy a konflikty a taktiež na absenciu mechanizmov a nástrojov koordinovaného spoločného prístupu voči bezpečnostným hrozbám a výzvam.

Bezpečnostná a obranná politika sa tak postupne – najprv ako Európska bezpečnostná a obranná politika a po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy ako Spoločná bezpečnostná a obranná politika – stala základným a mimoriadne potrebným rámcom pre vojenské a obranné aspekty zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie. Umožnila jej iniciovať a následne realizovať aktivity zamerané na postupné prehľbovanie európskej integrácie aj v oblasti bezpečnosti

a obrany. Tieto politiky Európska únia realizovala prostredníctvom vojenských a civilných operácií a misií, stala sa tak globálnym aktérom a prevzala časť zodpovednosti za bezpečnosť a mier vo svete.

V súčasnosti, v prvej polovici tretieho desaťročia 21. storočia – v nadväznosti na kontinuálne zhoršovanie globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia, zhoršovanie bezpečnostnej situácie v bližšom aj vzdialenejšom okolí Európskej únie, rast napätia v medzinárodných vzťahoch, predovšetkým medzi veľmocami, ako aj v úzkej súvislosti s ruskou agresiou a vypuknutím konfliktu na Ukrajine – nadobudli otázky súčasnosti i budúcnosti bezpečnostnej a obrannej dimenzie európskej integrácie podstatne väčší význam, získali vyššiu dôležitosť a stali sa predmetom mnohých politických i odborných diskusií.

Európska únia dnes čelí bezpečnostným hrozbám, ktoré sú veľmi rôznorodé, rozmanité a niektoré z nich – najmä hybridné hrozby – na prvý pohľad menej viditeľné, ale o to nebezpečnejšie. Aj preto jednotlivé členské štáty Únie v súčasnosti už nie sú schopné čeliť aktuálnym bezpečnostným hrozbám a výzvam individuálne, ale sú odkázané na vzájomnú spoluprácu. Zaistenie bezpečnosti a obrany stojí z týchto dôvodov v súčasnej dobe v popredí spoločného európskeho projektu.

Je to zároveň dôvod, prečo sa predmetnou problematikou zaoberáme v tejto našej publikácii a prečo prinášame nielen študentom všetkých troch stupňov vysokoškolského štúdia v študijných odboroch zameraných na vonkajšiu i vnútornú bezpečnosť, obranu, medzinárodné vzťahy, krízový manažment, politológiu, európske štúdiá a v ďalších príbuzných odboroch, ale aj pedagógom, odborníkom z oblasti bezpečnosti a obrany a ďalším záujemcom z radov odbornej i laickej verejnosti aktuálne informácie a najnovšie poznatky z oblasti európskej bezpečnosti a obrany. Primárne sa v učebnici zameriavame na bezpečnostnú a obrannú politiku Európskej únie a jej hlavné aspekty ako na jeden z rozhodujúcich nástrojov, prostredníctvom ktorého môžu členské štáty Únie – Slovenskú republiku nevynímajúc – lepšie, efektívnejšie a účinnejšie – a hlavne spoločne – čeliť aktuálnym bezpečnostným hrozbám a výzvam.

Autori

OBSAH

ÚVOD	9
Spoločné ciele Európskej únie	10
Spoločné hodnoty Európskej únie	11
Spoločné priority Európskej únie.....	12
Bezpečnosť a obrana – neoddeliteľná súčasť spoločných cieľov, hodnôt a priorít Európskej únie.....	17
1. VÝCHODISKÁ FORMOVANIA BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE.....	19
1.1. História a vývoj bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie....	19
1.2. Globálna stratégia EÚ – jeden zo základných pilierov bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ	27
1.2.1. Priority vonkajšej činnosti EÚ v kontexte jej bezpečnostnej a obrannej politiky	29
1.2.2. Priority v oblasti bezpečnosti a obrany	32
1.2.3. Potreba jednoty pri zaisťovaní bezpečnosti a obrany	33
1.2.4. Implementácia Globálnej stratégie EÚ	34
1.3. Globálna stratégia EÚ v kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ	36
2. INŠTITÚCIE A ORGÁNY EURÓPSKEJ ÚNIE PLNIACE ÚLOHY V KONTEXTE REALIZÁCIE BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ POLITIKY	44
2.1. Európska rada	44
2.2. Rada Európskej únie	55
2.3. Európska komisia.....	65
2.4. Európsky parlament	73
2.5. Európska služba pre vonkajšiu činnosť	84
2.6. Mechanizmus reakcie na krízu	92
3. VOJENSKÉ A CIVILNÉ OPERÁCIE A MISIE EURÓPSKEJ ÚNIE.....	95
3.1. Základné východiská plánovania a vedenia operácií a misií Európskej únie.....	96
3.2. Vojenské operácie a misie Európskej únie	102

3.2.1	Projekcia stability a budovanie bezpečnosti prostredníctvom vojenských operácií alebo misií Európskej únie.....	103
3.2.2	Výkonný charakter a mandát vojenských operácií alebo misií Európskej únie.....	104
3.2.3	Nadnárodné, multidimenzionálne a dynamické hrozby.....	105
3.2.4	Bojové skupiny Európskej únie	106
3.2.5	Kolektívne financovanie operácií alebo misií EÚ v rámci finančného mechanizmu Athena.....	107
3.3	Civilné operácie a misie Európskej únie.....	108
3.3.1	Výzvy civilných operácií a misií Európskej únie	111
3.3.2	Vplyv a hodnotenie výsledkov civilných operácií a misií	116
3.4	Prehľad vojenských a civilných operácií a misií Európskej únie	117
3.4.1	Prehľad aktuálne vedených vojenských operácií a misií EÚ.....	118
3.4.2	Prehľad aktuálne vedených civilných misií EÚ.....	127
4	VÝZVY SPOJENÉ S BEZPEČNOSTNOU A OBRANNOU POLITIKOU EURÓPSKEJ ÚNIE	135
4.1	Migrácia.....	135
4.1.1	Ako manažovať migráciu do Európskej únie?.....	139
4.1.2	SBOP ako užitočný nástroj pri manažmente migrácie.....	141
4.2	Terorizmus	144
4.3	Kybernetická bezpečnosť a obrana.....	152
4.3.1	Kybernetický priestor – priestor nových hrozieb.....	153
4.3.2	Kybernetická bezpečnosť a obrana v praxi.....	155
4.3.3	Kybernetická bezpečnosť a obrana: Cesta vpred.....	159
4.4	Hybridné hrozby	161
4.4.1	Kroky na podporu boja proti hybridným hrozbám	162
4.4.2	Budovanie odolnosti voči hybridným hrozbám	164
4.4.3	Kybernetická bezpečnosť	165
4.4.4	Spolupráca a koordinácia v boji proti hybridným hrozbám.....	166
5	RIEŠENIE ĎALŠÍCH OTÁZOK SPOJENÝCH S BEZPEČNOSTNOU A OBRANNOU POLITIKOU EURÓPSKEJ ÚNIE	169
5.1	Ľudské práva.....	169
5.1.1	Normatívny rámec podpory ľudských práv	169
5.1.2	Začlenenie ľudských práv do bezpečnostnej a obrannej politiky	171
5.2	Právny štát.....	172
5.2.1	Právny štát ako princíp vládnutia.....	173

5.2.2	Princípy a koncepcie EÚ týkajúce sa právneho štátu v civilných misiách EÚ	175
5.2.3	Typy misií EÚ vedených v rámci nastolenia právneho štátu.....	177
5.3	Strategický rámec na podporu reformy bezpečnostného sektora	178
5.3.1	Ciele a rozsah reformy bezpečnostného sektora.....	179
5.3.2	Národná zodpovednosť za reformu bezpečnostného sektora	180
5.3.3	Spolupráca a koordinácia pri reforme bezpečnostného sektora.	181
5.4.	Klimatické zmeny	183
5.4.1	Klimatické zmeny – multiplikátor hrozieb	184
5.4.2	Súvislosť medzi klimatickými zmenami a bezpečnosťou	185
5.4.3	Rozvoj obranných spôsobilostí v kontexte klimatických zmien	187
5.4.4	Klimatické zmeny a vojenstvo.....	188
6	ROZVOJ SPÔSOBILOSTÍ EURÓPSKEJ ÚNIE	190
6.1	Rozvoj vojenských a civilných spôsobilostí.....	190
6.2	Kľúčové princípy rozvoja spôsobilostí EÚ.....	191
6.3	Úroveň ambícií	194
6.4	Rozvoj vojenských spôsobilostí.....	198
6.4.1	Mechanizmus rozvoja vojenských spôsobilostí.....	198
6.4.2	Plán rozvoja vojenských spôsobilostí	200
6.4.3	Koordinované ročné hodnotenie obrany	201
6.4.4	Stála štruktúrovaná spolupráca	203
6.4.5	Európsky obranný fond.....	205
6.5	Rozvoj civilných spôsobilostí.....	206
6.6	Ďalší postup v rozvoji spôsobilostí.....	209
	Záver	212
	Zoznam bibliografických odkazov.....	215
	Vecný a menný register.....	276
	Zoznam použitých skratiek	283
	Zoznam obrázkov a grafov	289

Obrázok 1
Politická mapa Európskej únie
Zdroj: Publications Office of the European Union, 2022

ÚVOD

Európska únia (EÚ/Únia) predstavuje jedinečné hospodárske a politické integračné zoskupenie, ktoré vzniklo v roku 1993 podpisom Maastrichtskej zmluvy¹, ktoré má v súčasnosti 27 členských krajín² a ktoré je založené na spoločných cieľoch, hodnotách a prioritách³.

Obrázok 2

Vlajka Európskej únie

Zdroj: Publications Office of the European Union, 2022

„Zjednotení v rozmanitosti“

Obrázok 3

Motto Európskej únie

Zdroj: Publications Office of the European Union, 2022

¹ Zmluva o Európskej únii bola podpísaná v Maastrichte (v Holandsku) 7. februára 1992 a vstúpila do platnosti 1. novembra 1993. V súlade s touto zmluvou sa Európska únia zakladá na Európskych spoločenstvách (prvý pilier) a spolupracuje v dvoch ďalších oblastiach (druhý a tretí pilier): Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) a Spravodlivosť a vnútorné veci (SVV). Po vstupe Zmluvy o Európskej únii do platnosti sa z Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) stalo Európske spoločenstvo (ES). Bližšie pozri: Európsky parlament. 2023. Treaty on European Union (TEU) / Maastricht Treaty. In *European Parliament*, 2023

² Európska únia. 2023. Country profiles. In *European Union – Principles, countries, history*, 2023

³ Európska únia. 2023. Aims and values. In *European Union – Principles, countries, history*, 2023; Európska únia. 2023. How EU priorities are set. In *European Union – Priorities and actions*, 2023

Spoločné ciele Európskej únie

Medzi hlavné spoločné ciele členských štátov EÚ patria nasledujúce ciele:

- presadzovať mier, svoje hodnoty a blaho svojich občanov,
- ponúkať slobodu, bezpečnosť a spravodlivosť bez vnútorných hraníc a zároveň prijímať vhodné opatrenia na svojich vonkajších hraniciach na účely regulovania azylu a prísťahovalectva, ako aj predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou,
- vytvárať vnútorný trh,
- dosiahnuť udržateľný rozvoj založený na vyváženom hospodárskom raste a cenovej stabilite,
- podporovať trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou, ktoré sa vyznačuje plnou zamestnanosťou a sociálnym pokrokom,
- chrániť životné prostredie a zlepšovať jeho kvalitu,
- podporovať vedecký a technický pokrok,
- bojovať proti sociálnemu vylúčeniu a diskriminácii,
- podporovať sociálnu spravodlivosť a ochranu, rovnosť medzi ženami a mužmi, ako aj ochranu práv dieťaťa,
- zlepšovať hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť a solidaritu medzi krajinami EÚ,
- rešpektovať svoju bohatú kultúrnu a jazykovú rozmanitosť,
- vytvoriť jednotnú hospodársku a menovú úniu, ktorej menou je euro.

Medzi hlavné spoločné ciele, ktoré sa týkajú vzťahov Únie so zvyškom sveta, patria tieto ciele:

- podporovať a presadzovať európske hodnoty a záujmy,
- prispievať k mieru, bezpečnosti a udržateľnému rozvoju Zeme,
- prispievať k vzájomnej solidarite a rešpektovaniu sa národov, voľnému a spravodlivému obchodu, odstráneniu chudoby a ochrane ľudských práv,
- dodržiavať dôsledne medzinárodné právo.

Hlavné ciele EÚ sú vymedzené v článku 3 Zmluvy o EÚ, označovanej aj ako Lisabonská zmluva.⁴

Spoločné hodnoty Európskej únie

- Z hľadiska hodnôt je EÚ založená na nasledujúcich spoločných hodnotách:
- ľudská dôstojnosť – je nedotknuteľná, musí sa rešpektovať a ochraňovať, pričom predstavuje skutočné východisko základných práv;
 - sloboda – dáva občanom právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať v rámci Únie; osobné slobody, ako je rešpektovanie súkromného života, sloboda myslenia, náboženského vyznania, zhromažďovania, prejavu a právo na informácie sú chránené Chartou základných práv EÚ;
 - demokracia – fungovanie EÚ je založené na zastupiteľskej demokracii, každý občan Únie automaticky požíva politické práva, každý dospelý občan má právo byť volený a hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu, občania EÚ majú právo byť volení a hlasovať v krajine svojho pobytu alebo v krajine svojho pôvodu;
 - rovnosť – znamená rovnaké práva pre všetkých občanov pred zákonom; zásada rovnosti medzi ženami a mužmi je základom všetkých európskych politík a európskej integrácie, uplatňuje sa vo všetkých oblastiach; rovnako ako zásada rovnakej mzdy za rovnakú prácu;
 - právny štát – EÚ je založená na zásadách právneho štátu, všetka činnosť Únie vychádza zo zmlúv, na ktorých sa všetky členské krajiny dobrovoľne a demokraticky dohodli; právo a spravodlivosť chráni nezávislé súdnictvo; členské štáty odovzdali najvyššiu súdnu právomoc Európskemu súdnemu dvoru, ktorého rozsudky musia všetci dodržiavať;
 - ľudské práva – sú chránené Chartou základných práv EÚ, medzi ktoré patria napríklad právo na nediskrimináciu na základe pohlavia, pôvodu, rasy,

⁴ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 3

náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie, právo na ochranu osobných údajov, právo na spravodlivosť atď.

Spoločné hodnoty EÚ sú vymedzené v článku 2 Zmluvy o EÚ⁵ a v Charte základných práv EÚ⁶.

Spoločné priority Európskej únie

Pokiaľ ide o spoločné priority EÚ je potrebné najprv objasniť, že pred začiatkom každého nového legislatívneho obdobia – päťročného funkčného obdobia európskych komisárov a poslancov Európskeho parlamentu – sa hlavy štátov, t. j. prezidenti alebo predsedovia vlád všetkých členských krajín Únie stretávajú na zasadaní Európskej rady, aby spoločne stanovili oficiálne priority EÚ na nasledujúce obdobie. Tieto priority tvoria strategický program, ktorý pomáha usmerňovať činnosť jednotlivých inštitúcií a orgánov EÚ, a zároveň stanovuje, ako sa tieto priority budú plniť. Podľa schváleného strategického programu si Európska komisia stanovuje na svoje funkčné obdobie vlastné politické priority, ktoré sú rozpracované v politických usmerneniach. V nich sa vo všeobecnosti určujú hlavné politiky a kroky, ktoré Európska komisia plánuje realizovať, aby dosiahla stanovené politické ciele. Strategický program vykonávajú spoločne inštitúcie EÚ a vlády členských štátov EÚ.

Po voľbách do Európskeho parlamentu v máji 2019 EÚ stanovila niekoľko základných priorít, ktoré formujú jej päťročný politický program do roku 2024. Určené priority vychádzajú z dialógu medzi lídrami EÚ, ministrami členských štátov, inštitúciami a orgánmi Únie a tiež politickými skupinami zvolenými do Európskeho parlamentu. Ich primárnym cieľom je riešiť hlavné výzvy, ktorým čelí EÚ a jej občania. Vedúci predstavitelia EÚ vo svojom strategickom programe na roky 2019 – 2024 stanovili štyri prioritné oblasti, v ktorých je nutné

⁵ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 2

⁶ Európska únia. 2012. Charter of Fundamental Rights of the European Union. In *European Union – Eur-Lex*, 2012

reagovať na výzvy, hrozby, riziká, ale aj príležitosti, ktoré priniesla súčasná situácia. Zameraním sa na stanovené prioritné oblasti môže Únia posilniť svoje postavenie v súčasnom náročnom prostredí. V strategickom programe sa tiež uvádza cesta k splneniu nasledujúcich hlavných priorít.

a) Ochrana občanov a slobôd – zabezpečenie účinnej kontroly vonkajších hraníc EÚ a ďalší rozvoj komplexnej migračnej politiky. Boj proti terorizmu a cezhraničnej a internetovej trestnej činnosti, zvyšovanie odolnosti EÚ voči prírodným katastrofám alebo katastrofám spôsobeným ľudskou činnosťou.

b) Vývoj silnej a dynamickej hospodárskej základne – budovanie odolného hospodárstva prehlbovaním hospodárskej a menovej únie, aby bola Európa lepšie pripravená na budúce otrasy, dokončenie únie bankových a kapitálových trhov, posilnenie medzinárodnej úlohy eura, investície do zručností a vzdelávania, podpora európskych podnikov, podpora digitálnej transformácie a rozvoj silnej priemyselnej politiky.

c) Budovanie klimaticky neutrálnej, zelenej, spravodlivej a sociálnej Európy – investovanie do zelených iniciatív, ktoré zlepšujú kvalitu ovzdušia a vody, podpora udržateľného poľnohospodárstva a zachovanie ekosystémov a biodiverzity. Vytvorenie účinného obehového hospodárstva (kde sú výrobky navrhnuté tak, aby boli trvácnejšie, aby ich bolo možné opätovne využiť, opraviť a recyklovať a aby boli energeticky účinné), ako aj dobre fungujúceho trhu EÚ s energiou, ktorý poskytuje udržateľnú, bezpečnú a cenovo dostupnú energiu. Rýchlejší prechod na obnoviteľné zdroje energie a energetickú efektívnosť a zároveň zníženie závislosti Únie na vonkajších zdrojoch energie. Vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv.

d) Podpora európskych záujmov a hodnôt na globálnej úrovni – budovanie silnej zahraničnej politiky založenej na ambicióznej susedskej politike so 16 najbližšími východnými a južnými susedmi a na komplexnom partnerstve s Afrikou. Podpora svetového mieru, stability, demokracie a ľudských práv. Zabezpečenie silnej obchodnej politiky v súlade s princípom multilateralizmu a medzinárodným poriadkom založeným na pravidlách. Budovanie silnej bezpečnostnej a obrannej politiky, prevzatie väčšej zodpovednosti za vlastnú

bezpečnosť a obranu a zároveň úzka spolupráca so Severoatlantickou alianciou (NATO/Aliancia).⁷

Priority Európskej komisie

Predsedička Európskej komisie stanovila pre svoj aktuálny päťročný mandát, platný na roky 2019 – 2024, nasledujúcich 6 politických priorít, ktoré sú odvodené zo strategického programu Európskej rady a diskusií s politickými skupinami Európskeho parlamentu. Ide o nasledujúce priority:

a) Európska zelená dohoda – premena EÚ na moderné a konkurencieschopné hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje a zároveň chráni prírodné prostredie v Európe, bojuje proti zmene klímy a umožní Európe stať sa do roku 2050 uhlíkovo neutrálnym kontinentom, ktorý efektívne využíva zdroje.

b) Európa pripravená na digitálny vek – podpora digitálnej transformácie investíciami do podnikov, výskumu a inovácií, reformou ochrany údajov, posilnením postavenia ľudí so zručnosťami potrebnými pre novú generáciu technológií a zavádzaním zodpovedajúcich pravidiel.

c) Hospodárstvo, ktoré pracuje v prospech ľudí – posilnenie hospodárstva EÚ pri súčasnom zabezpečení pracovných miest a znižovaní nerovností, podpora podnikov, prehĺbenie hospodárskej a menovej únie a dokončenie bankovej únie a únie kapitálových trhov.

d) Silnejšia Európa vo svete – posilnenie postavenia EÚ na svetovej scéne ako aktéra presadzujúceho silný, otvorený a spravodlivý obchod, multilateralizmus a medzinárodný poriadok založený na pravidlách. Posilnenie vzťahov so susednými krajinami a partnermi a upevnenie schopnosti EÚ zvládať krízy civilnými a vojenskými prostriedkami.

e) Podpora európskeho spôsobu života – presadzovanie základných práv a zásad právneho štátu ako oporného stĺpu rovnosti, tolerancie a sociálnej

⁷ Európska únia. 2019. European Union priorities 2019-2024. In *European Union – Priorities and actions*, 2019

spravodlivosti. Riešenie bezpečnostných rizík, ochrana a posilnenie postavenia spotrebiteľov, ako aj vývoj systému pre legálnu a bezpečnú migráciu, a zároveň účinné riadenie vonkajších hraníc EÚ, modernizácia azylového systému EÚ a úzka spolupráca s partnerskými krajinami.

f) Nový impulz pre európsku demokraciu – posilnenie európskych demokratických procesov prostredníctvom prehĺbenia vzťahov s Európskym parlamentom a národnými parlamentmi, ochrana demokracie EÚ pred vonkajšími zásahmi, zaistenie transparentnosti a integrity počas legislatívneho procesu, ako aj širšie zapojenie Európanov do formovania budúcnosti EÚ.⁸

Priority Rady Európskej únie

Popri vyššie uvedených prioritách si aj ďalšie inštitúcie EÚ stanovujú vlastné priority, ktoré odrážajú ich postoje k aktuálnemu vývoju v Únii a vo svete, napríklad Rada Európskej únie, Európsky parlament alebo aj jeho politické skupiny, keďže prevažná väčšina zo 705 poslancov Európskeho parlamentu patrí do jednej z politických skupín, ktoré sú organizované podľa strán a nie podľa krajín. Každá politická skupina si stanovuje vlastné priority odrážajúce tie otázky a/alebo problémy, ktoré ich voliči považujú za podstatné.

Pokiaľ ide o Radu Európskej únie, tak každých 6 mesiacov vykonáva funkciu predsedníctva Rady EÚ vláda iného členského štátu EÚ. Uvedené znamená, že každé predsedníctvo si určuje svoj vlastný súbor priorít podľa záležitostí, problémov či otázok, ktoré sú v danom čase pre Úniu naliehavé a ktorých primárnym cieľom je posilnenie a presadzovanie jej spoločných cieľov a hodnôt.

Aktuálne, v čase spracovania publikácie, predsedá Rade Európskej únie na obdobie od 1. januára do 30. júna 2023 Švédsko, ktorého predsedníctvo si stanovilo nasledujúce štyri priority:

⁸ Európska komisia. 2019. The European Commission's priorities. In *European Commission*, 2019

a) Bezpečnosť a jednota – rýchla a rozhodná reakcia EÚ na inváziu na Ukrajinu je prejavom sily Únie, ak koná spoločne. Švédske predsedníctvo preto uprednostňuje pokračujúcu hospodársku a vojenskú podporu Ukrajine, ako aj podporu jej cesty do EÚ, čo si však bude vyžadovať ďalšie úsilie na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ. Aby sa ďalej posilnila bezpečnosť Únie a jej občanov, je potrebné v úzkej spolupráci s partnermi dosiahnuť konsenzus smerom k silnej únijnej bezpečnostnej a obrannej politike. Ďalšie kroky budú z uvedeného dôvodu zamerané na implementáciu iniciatív a využívanie nástrojov vytvorených v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ. Zároveň bude pokračovať boj proti cezhraničnému organizovanému zločinu v reakcii na legitímne požiadavky občanov na bezpečné komunity.

b) Konkurencieschopnosť – najnaliehavejšia politická pozornosť je síce nutne venovaná vojne na Ukrajine a jej krátkodobým dôsledkom, na splnenie dlhodobých výziev je však aj naďalej potrebné venovať pozornosť úsiliu o stimuláciu hospodárskeho rastu Únie. Sila, odolnosť a globálne postavenie EÚ závisia od hospodárskeho výkonu, ktorý je úzko spojený s jednotným trhom a globálnymi obchodnými príležitosťami. Jednotlivé hospodárske subjekty profitujú z pôsobenia na najväčšom jednotnom trhu na svete a úspešne konkurujú na svetových trhoch, čím kladú základy európskej prosperity, blahobytu a medzinárodného postavenia. EÚ ale musí aj naďalej poskytovať najlepšie možné podmienky pre zdravé a otvorené hospodárstvo založené na voľnej hospodárskej súťaži, súkromných investíciách a úspešnej digitalizácii.

c) Zelená a energetická transformácia – naďalej je nutné pokračovať v úsilí riešiť vysoké a nestále ceny energií a zároveň sa zaoberať dlhodobou reformou trhu s energiami. Globálna klimatická výzva si vyžaduje globálnu reakciu, EÚ preto musí ísť príkladom a plniť ambiciózne ciele v oblasti klímy, podporovať rast a konkurencieschopnosť. V obdobiach priemyselného a technologického prechodu majú tí, ktorí sa prispôsobujú od začiatku, konkurenčnú výhodu. Spoločné kroky smerom k nezávislosti od fosílnych palív sú nevyhnutné nielen pre ekologický prechod, ale aj pre bezpečnosť Únie. Európske spoločnosti, ktoré poskytujú ekologické riešenia, budú mať vysoký globálny dopyt a môžu pomôcť pri prechode na obehové hospodárstvo. Prechod na budúcnosť bez fosílnych

palív, ktorá bude efektívne využívať disponibilné zdroje, si bude vyžadovať veľké investície do inovatívnych odvetví, ktoré dokážu pretaviť tie najlepšie nápady a inovácie do funkčných riešení, Únia musí preto poskytnúť správny regulačný rámec a zaviesť politiky na prilákanie takýchto investícií.

d) Demokratické hodnoty a právny štát – EÚ je nespochybniteľne založená na demokratických hodnotách, dláždiacich cestu k súdržnosti, individuálnym slobodám, nediskriminácii, zvýšenej ekonomickej produkcii a globálnemu vplyvu. Dodržiavanie zásad právneho štátu a základných práv je preto základným prvkom každého predsedníctva Rady Európskej únie.

Bezpečnosť a obrana – neoddeliteľná súčasť spoločných cieľov, hodnôt a priorít Európskej únie

Ako vidieť z vyššie uvedeného textu, bezpečnostné a obranné aspekty sú neoddeliteľnou súčasťou spoločných cieľov, hodnôt a priorít EÚ a jej najdôležitejších inštitúcií. Vyplýva to najmä z toho, že bezpečnostné prostredie v Európe prešlo od skončenia tzv. studenej vojny fundamentálnou štrukturálnou premenou. Predovšetkým obdobie z konca 80. a začiatku 90. rokov minulého storočia predstavovalo pre systém medzinárodných vzťahov jeden zo zásadných medzníkov.

Konštrukcia multipolárneho systému nahradila dovtedajšie, štyri dekády trvajúce bipolárne usporiadanie sveta. Na medzinárodnej scéne sa začali objavovať noví štátni aj neštátni aktéri a nové, hlavne nevojenské bezpečnostné hrozby. Nové prostredie nútilo jednotlivých aktérov k prehodnocovaniu svojich bezpečnostných politík a stratégií tak, aby boli schopní prispôbiť sa meniacej sa situácii. Postupne totiž dochádzalo najmä z dôvodu prehĺbenia asymetrických bezpečnostných hrozieb⁹ k výraznému zhoršeniu bezpečnostného prostredia

⁹ JURČÁK, V. 2013. Asymetrické hrozby v bezpečnostnom prostredí 21. storočia. In *Bezpečnostné fórum 2013 – zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica : Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2013, s. 614-623

v Európe. Európska bezpečnosť sa postupne stala oveľa komplexnejšou, menej predvídateľnou a viac zraniteľnou.

Situáciu navyše v posledných dvoch dekádach významným spôsobom komplikuje globalizácia, ktorá predstavuje celý rad fenoménov generujúcich rôzne tlaky, ktoré štáty výrazne pociťujú a ktoré ovplyvňujú, okrem iného, aj zaistenie ich bezpečnosti a obrany. Globalizácia totiž predstavuje vysoko dynamický mnohostranný proces, v ktorom sa prelínajú a navzájom ovplyvňujú politické, ekonomické, sociálne, bezpečnostné, vojensko-strategické, technické, technologické, energetické, environmentálne a ďalšie faktory.¹⁰ V dôsledku globalizácie tak dochádza nielen ku zmenám stability a bezpečnosti, ale zároveň aj k vyššej zraniteľnosti a vzájomnej závislosti štátov.

Jednotlivé štáty už nie sú schopné čeliť aktuálnym globálnym hrozbám individuálne, ale sú odkázané na vzájomnú spoluprácu. S prehlbujúcou sa globalizáciou navyše klesla relevancia geografickej vzdialenosti bezpečnostných hrozieb, ktoré tak dnes môžu mať a vo viacerých prípadoch už – žiaľ – aj majú priamy negatívny vplyv na bezpečnosť Únie a jej občanov. Napríklad terorizmus môže v súčasnej dobe zasiahnuť kohokoľvek, kdekoľvek a kedykoľvek.¹¹ Konflikty, hrozby a nestabilita v bližšom aj vzdialenejšom okolí teritórií EÚ sa preto stali ústrednou témou politických a bezpečnostných diskusií ako na národnej, tak aj na centrálnej únijnej úrovni. Aj preto bezpečnosť a obrana dnes stoja v popredí spoločného európskeho projektu a bezpečnostná a obranná politika má stále väčší význam a rastúcu dôležitosť.

¹⁰ IVANČÍK, R. 2011. Fenomén zvaný globalizácia, In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 46

¹¹ IVANČÍK, R. – NEČAS, P. 2019. *Terorizmus: Globálna bezpečnostná hrozba*, Ostrava : Key Publishing, 2019, s. 122

1 VÝCHODISKÁ FORMOVANIA BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ POLITIKY EURÓPSKEJ ÚNIE

1.1 História a vývoj bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie

Počiatky európskej bezpečnostnej a obrannej architektúry siahajú do rokov bezprostredne nasledujúcich po druhej svetovej vojne, keď niekoľko iniciatív z druhej polovice 40. rokov 20. storočia uľahčilo spoluprácu v celej Európe. Príkladom takýchto iniciatív sú najmä dve zmluvy: Zmluva z Dunkerque¹² podpísaná v marci 1947 a Bruselská zmluva¹³ podpísaná o rok neskôr v marci 1948. Tá vytvorila predpoklady pre vznik Západoeurópskej únie¹⁴ (Western European Union – WEU) a vytvorenie Európskeho spoločenstva uhlia a ocele¹⁵

¹² Zmluva z Dunkerque bola podpísaná 4. marca 1947 medzi Francúzskom a Spojeným kráľovstvom. Jej predmetom bolo vytvorenie obrannej aliancie proti potenciálnemu útoku Nemecka a prípadné poskytnutie vzájomnej pomoci. Bližšie pozri: CVCE. 2023. Treaty of Alliance and Mutual Assistance between the United Kingdom and France (Dunkirk, 4 March 1947). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

¹³ Bruselská zmluva bola uzavretá 17. marca 1948 na nasledujúcich 50 rokov medzi Belgickom, Francúzskom, Luxemburskom, Holandskom a Spojeným kráľovstvom. Jej predmetom bola sociálna, kultúrna, hospodárska a predovšetkým vojenská spolupráca a kolektívna obrana. Bližšie pozri: EB. 2023. Brussels Treaty. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023

¹⁴ Západoeurópska únia (Western European Union – WEU) bola medzinárodnou organizáciou, vojensko-politickým zoskupením 10 západoeurópskych krajín, ktoré vzniklo v roku 1954 reorganizáciou tzv. Bruselského paktu (vytvoreného Bruselskou zmluvou z roku 1948) s perspektívou spojeneckého zväzku členských krajín vtedajších Európskych spoločenstiev so sídlom v Londýne. Tento vojensko-politický pakt de facto stratil svoje opodstatnenie, keď v roku 2004 vstúpili do Európskej únie 4 krajiny strednej Európy (Česko, Slovensko, Poľsko a Maďarsko), 3 krajiny bývalého ZSSR (Estónsko, Litva a Lotyšsko) a 3 krajiny južnej Európy (Cyprus, Slovinsko a Malta) a s výnimkou Malty a Cypru sa ostatných 8 spomínaných krajín stalo aj členmi Severoatlantickej aliancie. 30. júna 2011 bola organizácia rozpustená a zrušená na základe vypršania zmlúv ktoré stratili platnosť 30. marca 2010. Zo Západoeurópskej únie vystúpilo všetkých 10 zakladajúcich krajín a tým zanikla aj de iure po 57 rokoch, pričom celú exekutívu zaniknutej ZEU prebrala Európska únia. Bližšie pozri: EB. 2023. Western European Union. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023

¹⁵ Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (European Coal and Steel Community - ECSC) bola v rokoch 1952 - 2002 medzivládna hospodárska organizácia a neskôr jedna z troch súčastí Európskeho spoločenstva, resp. od roku 1993 Európskej únie. Bolo založené Parížskou zmluvou,

(European Coal and Steel Community – ECSC) v roku 1951, ktoré podriadilo strategické zdroje nadnárodnej autorite.

Koncom šesťdesiatych rokov minulého storočia začalo Európske spoločenstvo¹⁶ (European Community – ES) skúmať možnosti a spôsoby harmonizácie zahraničnej politiky jeho členov. V nadväznosti na to – na Haagskom samite, ktorý sa konal v decembri 1969 – európski lídri poverili svojich ministrov zahraničných vecí, aby preskúmali uskutočniteľnosť užšej integrácie v politickej oblasti.¹⁷ V reakcii na to bol v Davignonovej správe z októbra 1970 predstavený koncept európskej politickej spolupráce¹⁸ (European Political Cooperation – EPC¹⁹). Správa definovala ciele takejto spolupráce vrátane harmonizácie pozícií, konzultácií a v prípade potreby aj prijímania spoločných opatrení. Zároveň zaviedla aj pravidelné procesy, ako boli polročné stretnutia ministrov zahraničných vecí a štvrťročné stretnutia politických riaditeľov tvoriacich Politický výbor EPC s primárnym cieľom uľahčiť konzultačný proces medzi členskými štátmi ES.

ktorú podpísalo 18. apríla 1951 Francúzsko, Západné Nemecko, Taliansko, Belgicko, Luxembursko a Holandsko. Pridruženými členmi sa stali Spojené kráľovstvo a Švajčiarsko. Zmluva bola uzavretá na 50 rokov a vstúpila do platnosti po ratifikáciách 23. júla 1952. Cieľom bolo v zmysle tzv. Schumannovho plánu, aby spoločný trh s oceľou, uhlím, koksom, železnou rudou a šrotom a hospodárska spolupráca zabránili ďalšej európskej vojne. Bližšie pozri: EB. 2023. European Coal and Steel Community. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023

¹⁶ Európske spoločenstvo (ďalej len "ES"), do 1. novembra 1993 Európske hospodárske spoločenstvo (ďalej len "EHS"), bolo pôvodne medzivládne hospodárske združenie založené v roku 1957, ktoré sa neskôr postupne premenilo na nadnárodnú (supranacionálnu) organizáciu a ktoré bolo od roku 1967 súčasťou Európskych spoločenstiev a od 1. novembra 1993 aj Európskej únie. Európske hospodárske spoločenstvo bolo založené šiestimi zakladajúcimi štátmi (Belgicko, Francúzsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Nemeckou spolkovou republikou) podpísaním prvej z dvoch zmlúv v Ríme v roku 1957 a premenované Maastrichtskou zmluvou na Európske spoločenstvo. Po vstupe zmluvy do platnosti v roku 1993 sa stalo súčasťou Európskej únie. Na základe Lisabonskej zmluvy Európske spoločenstvo 30. novembra 2009 zaniklo a 1. decembra 2009 ho nahradila Európska únia ako jeho právny nástupca. Bližšie pozri: EB. 2023. European Community. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023

¹⁷ CVCE. 2023. The Hague Summit (1–2 December 1969): completion, enlargement, deepening. In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

¹⁸ CVCE. 2023. Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

¹⁹ CVCE. 2023. European Political Cooperation (EPC). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

Význam EPC spočíva najmä v tom, že slúžila ako základ pre Spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku (SZBP) (Common Foreign and Security Policy – CSFP) zavedenú v Maastrichtskej zmluve²⁰. Nadobudnutím platnosti dňa 1. novembra 1993 táto zmluva vytvorila jednotný inštitucionálny rámec – Európsku úniu – založenú na troch pilieroch, ktorými boli:

1. Európske spoločenstvá
2. Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika
3. Spravodlivosť a vnútorné veci

SZBP, ktorá predstavovala druhý pilier, presahovala rámec EPC. V článku 2 ods. 1 Zmluvy o Európskej únii – Deklarácii o Západoeurópskej únii – sa totiž uvádza, že SZBP zahŕňa „*všetky otázky súvisiace s bezpečnosťou Únie vrátane prípadného rámca spoločnej obrannej politiky, ktorá by mohla časom viesť k spoločnej obrane*“.²¹

Hoci EÚ si prostredníctvom Maastrichtskej zmluvy určila ambiciózne ciele v oblasti vonkajšej bezpečnosti a obrany, konkrétne ustanovenia pre spoločnú európsku bezpečnostnú a obrannú politiku vybavenú konkrétnymi spôsobilosťami krízového manažmentu boli zavedené až koncom 90. rokov 20. storočia po skončení občianskej vojny v bývalej Juhoslávii²² a po zmene politiky v Spojenom kráľovstve. Vyvíjajúca sa pozícia Spojeného kráľovstva bola prezentovaná premiérom Tonym Blairom na neformálnom zasadnutí Európskej rady v Pörtschachu (24. – 25. októbra 1998)²³ konajúcom sa pod záštitou rakúskeho predsedníctva EÚ. O týždeň neskôr zvolali ministri obrany členských

²⁰ Zmluva o Európskej únii bola podpísaná v Maastrichte (v Holandsku) 7. februára 1992 a vstúpila do platnosti 1. novembra 1993. V súlade s touto zmluvou sa Európska únia zakladá na Európskych spoločenstvách (prvý pilier) a spolupracuje vo dvoch ďalších oblastiach (druhý a tretí pilier): Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (SZBP) a Spravodlivosť a vnútorné veci (SVV). Po vstupe Zmluvy o Európskej únii do platnosti sa z Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) stalo Európske spoločenstvo (ES). Bližšie pozri: Európsky parlament. 2023. Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) / Maastrichtska zmluva. In *O parlamente - Európsky parlament*, 2023

²¹ Európska únia. 1992. Treaty on European Union - Declaration on Western European Union. In *Official Journal C 191*, 29/07/1992 P. 0105, 1992

²² Občianska vojna v bývalej Juhoslávii je súhrnný pojem pre skupinu ozbrojených konfliktov, ktoré v rokoch 1991 až 1995 či už vo vzájomnej súvislosti alebo na sebe relatívne nezávisle prebiehali na územiach republík či autonómnych oblastí Juhoslávie.

²³ Politico. 1998. T24-25 October Informal European Summit, Pörtschach. In Politico, 1998.

štátov Únie neformálne stretnutie do Viedne, na ktorom posilnili volanie po proaktívnejšej Európe. Tieto udalosti pripravili pôdu pre bilaterálne stretnutie medzi delegáciami Francúzska a Spojeného kráľovstva v Saint-Malo v decembri 1998, ktoré mnohí považujú za mimoriadne dôležité pre rozvoj Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP).

V nadväznosti na francúzsko-britskú deklaráciu zo Saint-Malo²⁴ sa na ďalších samitoch Európskej rady definovali vojenské a civilné spôsobilosti potrebné na plnenie Petersberských úloh²⁵, ktoré pozostávali z humanitárnych a záchranných úloh; úloh predchádzania konfliktom a udržiavania mieru; úloh bojových síl v rámci krízového manažmentu vrátane nastolenia mieru; spoločných odzbrojovacích operácií; úloh vojenského poradenstva a pomoci; a postkonfliktných stabilizačných úloh. Medzi najdôležitejšie z týchto samitov patrili zasadnutie Európskej rady v Kolíne nad Rýnom²⁶ (1999), zasadnutie Európskej rady v Helsinkách²⁷ (1999), ktoré predstavilo Hlavný cieľ na rok 2003²⁸, a zasadnutie Európskej rady v Santa Maria da Feira²⁹ (2000), ktoré určilo počiatočný súbor prioritných oblastí pre civilný krízový manažment.

V roku 2003 boli v rámci EBOP spustené prvé operácie a misie krízového manažmentu EÚ. Odvtedy Únia viedla 37 zámorských vojenských a civilných

²⁴ CVCE. 2023. Franco-British St. Malo Declaration (4 December 1998). In *The University of Luxembourg's CVCE, 2023*

²⁵ Petersberské úlohy boli stanovené v Petersberskej deklarácii prijatej na Ministerskej rade Západoeurópskej únie v júni 1992. Pri tejto príležitosti členské krajiny ZEÚ deklarovali pripravenosť sprístupniť ZEÚ, ale aj NATO a EÚ, vojenské jednotky z celého spektra ich konvenčných ozbrojených síl, aby zastrešili: humanitárne a záchranné úlohy; úlohy predchádzania konfliktom a udržiavania mieru; úlohy bojových síl v krízovom manažmente vrátane nastolenia mieru; spoločné odzbrojovacie operácie; úlohy vojenského poradenstva a pomoci; a postkonfliktné stabilizačné úlohy. Bližšie pozri: Európska únia. 2020. Petersberg tasks. In *Eur-Lex, 2020*

²⁶ Európsky parlament. 1999. Cologne European Council 3 - 4 June 1999. In *European Parliament, 1999*

²⁷ Európsky parlament. 1999. Helsinki European Council 10 - 11 December 1999. In *European Parliament, 1999*

²⁸ Headline Goal (Hlavný cieľ) 2003 predstavuje súbor vojenských spôsobilostí stanovený na rok 2003 počas zasadnutia Európskej rady v Helsinkách v decembri 1999 s cieľom vytvoriť budúce európske sily rýchlej reakcie.

²⁹ Európsky parlament. 1999. Santa Maria da Feira European Council 19 - 20 June 2000. In *European Parliament, 2000*

operácií alebo misií na troch kontinentoch v niekoľkých krajinách Európy, Afriky a Ázie. V prvej polovici roku 2023 stále prebieha 21 operácií a misií, z ktorých je 9 vojenských a 12 je civilných.³⁰ Okrem toho EÚ v decembri 2003 predstavila svoju vôbec prvú Európsku bezpečnostnú stratégiu³¹ (European Security Strategy – ESS), v ktorej načrtla kľúčové bezpečnostné hrozby a výzvy, ktorým Európa v tom čase čelila alebo predpokladala, že bude čeliť v budúcnosti.

Stratégia zostala v platnosti až do predloženia nadväzujúcej Globálnej stratégie EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku³² (European Union Global Strategy – EUGS) v júni 2016. Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009 sa EBOP premenovala na Spoločnú bezpečnostnú a obrannú politiku (Common Security and Defence Policy – SBOP). Lisabonskou zmluvou sa zriadil aj post vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy – vysoký predstaviteľ), čím sa zlúčili dve pozície vysokého predstaviteľa pre SZBP a komisára pre vonkajšie vzťahy, čo symbolizuje odklon od pilierovej štruktúry EÚ.

Zmluva o Európskej únii, ktorá bola podpísaná 13. decembra 2007 na zasadnutí Európskej rady v Lisabone (Zmluva o EÚ / Lisabonská zmluva), formálne schválila rozšírenie Petersberských úloh, ktoré aktuálne v súlade s článkom 43 ods. 1 zahŕňajú „*spoločné odzbrojovacie operácie, humanitárne a záchranné úlohy, úlohy vojenského poradenstva a pomoci, predchádzanie konfliktom a úlohy na udržanie mieru, úlohy bojových síl v krízovom manažmente vrátane nastolenia mieru a stabilizácie po konflikte*“. Okrem toho môžu tieto úlohy prispieť k boju proti terorizmu vrátane podpory tretích štátov v boji proti terorizmu na ich územiach. Rozšírené Petersberské úlohy a súvisiace záležitosti sú v súčasnosti zakotvené v konsolidovaných verziách Zmluvy o EÚ³³ a Zmluvy

³⁰ EEAS. 2023. Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2023

³¹ Európska únia. 2009. European Security Strategy. In *Council of the European Union*, 2009

³² EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. In *European External Action Service*, 2016

³³ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012

o fungovaní Európskej únie³⁴ (Zmluva o fungovaní EÚ). Medzi nimi je cieľ politickej a vojenskej solidarity medzi členskými štátmi EÚ ustanovený prostredníctvom začlenením doložky o vzájomnej obrane (článok 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ) a doložky o solidarite (článok 222 Zmluvy o fungovaní EÚ).

Prijatím Globálnej stratégie EÚ v júni 2016 sa vytvoril nový impulz pre ďalší rozvoj únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky. V novembri 2016 Európska rada prijala závery o vykonávaní Globálnej stratégie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany, v ktorých sa určili tri strategické priority:

- a) reakcia na vonkajšie konflikty a krízy,
- b) budovanie spôsobilostí partnerov,
- c) ochrana Európskej únie a jej občanov.³⁵

Závery Rady z novembra 2018, aj v kontexte Globálnej stratégie EÚ, poskytli usmernenie pre ďalšiu prácu, ktorá sa týkala takých iniciatív a nástrojov na podporu bezpečnostnej a obrannej politiky Únie, ako sú kompaktná civilná SBOP³⁶ (Civilian CSDP Compact – CCC), spôsobilosť pre vojenské plánovanie a vedenie³⁷ (Military Planning and Conduct Capability – MPCC), Stála štruktúrovaná spolupráca³⁸ (Permanent Structured Cooperation – PESCO),

³⁴ Európska únia. 2016. Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2016

³⁵ Európska rada. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions (14 November 2016). In *European Council*, 2016

³⁶ 19. novembra 2018 sa členské štáty EÚ dohodli na ambicióznom pakte o civilnej SBOP, aby boli civilné misie schopnejšie, efektívnejšie, flexibilnejšie a pohotovejšie a aby boli viac prepojené s inými nástrojmi EÚ vzhľadom na zmenené bezpečnostné prostredie. Cieľom je posilniť schopnosť EÚ nasadzovať misie civilného krízového manažmentu. Cieľom týchto misií je posilniť políciu, právny štát a civilnú správu v nestabilných a konfliktných prostrediach. Posilnenie civilnej SBOP prispieva k širšej reakcii EÚ na riešenie bezpečnostných problémov. Bližšie pozri: EEAS. 2021. Civilian CSDP Compact. In *European External Action Service*, 2021

³⁷ Spôsobilosť vojenského plánovania a vedenia v podobe Útvoru pre plánovanie a vedenie vojenských operácií bola zriadená 8. júna 2017 s cieľom umožniť EÚ reagovať rýchlejšie, efektívnejšie a účinnejšie ako poskytovateľovi bezpečnosti mimo svojich hraníc. V strategickom kompase EÚ je MPCC, keď dosiahne svoju plnú operačnú spôsobilosť, opísaná ako preferovaná štruktúra velenia a riadenia (Command and Control – C2) na vojenskej strategickú úrovni, ktorá je schopná plánovať, kontrolovať a riadiť výkonné a nevýkonné operácie a úlohy, ako aj živé cvičenia. Bližšie pozri: EEAS. 2022. Military planning and conduct capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022

³⁸ Stála štruktúrovaná spolupráca v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky bola zriadená rozhodnutím Európskej rady z 11. decembra 2017 s účasťou 25 členských štátov EÚ. Ponúka

Koordinované ročné hodnotenie obrany³⁹ (Coordinated Annual Review on Defence – CARD), Európsky obranný fond⁴⁰ (European Defence Fund – EDF), Európsky mierový nástroj⁴¹ (European Peace Facility – EPF) a spolupráca medzi EÚ a Severoatlantickou alianciou (NATO/Aliancia)⁴².

Z vyššie uvedených bezpečnostných a obranných iniciatív a nástrojov predstavuje mimoriadnu inováciu najmä EDF. Ten totiž prvýkrát umožňuje použiť rozpočtový balík EÚ – Viacročný finančný rámec 2021-2027⁴³ – na financovanie úsilia súvisiaceho s inováciami, výskumom a vývojom v európskom obrannom sektore. V súvislosti s tým Európska komisia vytvorila v januári 2020 Generálne riaditeľstvo pre obranný priemysel a vesmír⁴⁴

právnym rámcom na spoločné plánovanie, rozvoj a investovanie do projektov zdieľaných spôsobilostí a zvyšuje operačnú pripravenosť a príspevok ozbrojených síl členských štátov. Bližšie pozri: EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Defence Agency*, 2022

³⁹ Koordinované ročné hodnotenie obrany poskytuje prehľad o obrannom prostredí EÚ a uľahčuje spoluprácu identifikáciou príležitostí na spoluprácu. Zakladá sa na preskúmaní obranných plánov členských štátov a zameriava sa na zlepšenie súdržnosti, pričom slúži ako priekopník činností spolupráce v oblasti obrany. Postupom času to povedie k postupnej synchronizácii a vzájomnému prispôsobovaniu cyklov národného obranného plánovania a postupov rozvoja spôsobilostí. Bližšie pozri: EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022

⁴⁰ Európska komisia prijala 7. júna 2017 oznámenie, ktorým sa zriaďuje Európsky obranný fond, ktorý sa sústreďí predovšetkým na obranný výskum a rozvoj spôsobilostí. Oznámenie sprevádzal legislatívny návrh nariadenia, ktorým sa zriaďuje Európsky program rozvoja obranného priemyslu (European Defence Industrial Development Programme – EDIDP) v rámci rozvoja spôsobilostí. Konečné rozhodnutie o zriadení EDF prijali Európska rada a Európsky parlament v rokoch 2019 a 2020. Fond začal fungovať od 1. januára 2021 s celkovým dohodnutým rozpočtom 7,953 miliardy EUR (v bežných cenách) na obdobie rokov 2021 – 2027. Zhruba jedna tretina bude financovať konkurencieschopné a kolaboratívne projekty obranného výskumu, najmä prostredníctvom grantov, a dve tretiny doplnia investície členských štátov spolufinancovaním nákladov na rozvoj obranných spôsobilostí po fáze výskumu. Bližšie pozri: EDA. 2022. European Defence Fund (EDF). In *European Defence Agency*, 2022

⁴¹ Európsky mierový nástroj (EPF) v ére strategickej konkurencie a komplexných bezpečnostných hrozieb rozširuje schopnosť EÚ poskytovať bezpečnosť svojim občanom a partnerom. Umožňuje EÚ poskytovať všetky druhy vybavenia a infraštruktúry ozbrojeným silám partnerov EÚ v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a medzinárodným humanitárnym právom. Bližšie pozri: EEAS. 2022. The European Peace Facility. In *European External Action Service*, 2022

⁴² EEAS. 2022. EU-NATO cooperation – Factsheets. In *European External Action Service*, 2022

⁴³ Európska rada. 2020. Multiannual financial framework for 2021-2027 adopted. In *European Council*, 2020

⁴⁴ Generálne riaditeľstvo pre obranný priemysel a vesmír vedie aktivity Európskej komisie v sektore obranného priemyslu a vesmíru. V oblasti obranného priemyslu má DEFIS na starosti

(Directorate-General for Defence Industry and Space – DEFIS). Tieto povinnosti predtým vykonávalo Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a malé a stredné podniky⁴⁵ (Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs – DG GROW). Prostredníctvom tejto štrukturálnej zmeny sa zvýraznil a vymedzil útvar Európskej komisie zodpovedný za politiku EÚ v oblasti obranného priemyslu a vesmíru.

Na základe Globálnej stratégie EÚ z roku 2016 bol v marci 2022 prijatý Strategický kompas pre bezpečnosť a obranu (Strategic Compass for Security and Defence), ktorý Európska rada schválila na svojom zasadnutí 21. marca 2022.⁴⁶ Ide o dokument, ktorý definuje politické orientácie a špecifické ciele i zámery v štyroch oblastiach: krízový manažment, odolnosť, rozvoj spôsobilostí a partnerstvá. Zároveň sú v ňom stanovené konkrétne opatrenia a harmonogramy.⁴⁷ Aj preto je možné uviesť, že Strategický kompas predstavuje najkonkrétnejší plán pre EÚ ako poskytovateľa bezpečnosti, aký bol dosiaľ v histórii Únie prijatý. Strategický kompas zároveň obsahuje spoločnú analýzu hrozieb, ktorá kombinuje názory členských štátov EÚ na hrozby a výzvy.⁴⁸

udržiavanie konkurencieschopnosti a inovácie európskeho obranného priemyslu zabezpečením rozvoja schopnej európskej obrannej technologickej a priemyselnej základne. V oblasti vesmíru je DEFIS zodpovedné za implementáciu vesmírneho programu EÚ, ktorý pozostáva z Európskeho programu pozorovania Zeme (Copernicus), Európskeho globálneho navigačného satelitného systému (Galileo) a Európskej geostacionárnej navigačnej prekrývacej služby (EGNOS). Medzi niektoré kľúčové činnosti a priority patrí napríklad implementácia a dohľad nad Európskym obranným fondom, budovanie otvoreného a konkurencieschopného európskeho trhu s obrannými zariadeniami, presadzovanie pravidiel obstarávania EÚ v oblasti obrany atď. Bližšie pozri: Európska komisia. 2022. Defence Industry and Space. In *European Commission*, 2022

⁴⁵ Bližšie pozri: Európska komisia. 2022. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. In *European Commission*, 2022

⁴⁶ Európska rada. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *European Council Press Releases*, 2022

⁴⁷ EPRS. 2022. Implementation of the Strategic Compass. Opportunities, challenges and timelines. In *European Parliamentary Research Service*, 2022

⁴⁸ Bližšie pozri: Strategic Compass. 2022. A Strategic Compass for Security and Defence. In *European Union External Action Service*, 2022

1.2 Globálna stratégia EÚ – jeden zo základných pilierov bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ

Globálna stratégia EÚ prijatá a publikovaná v júni 2016 pod názvom „Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie – Spoločná vízia, spoločný postup: Silnejšia Európa“ (A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy – Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe) predstavuje východiskový strategický dokument pre ďalší rozvoj bezpečnostnej a obrannej politiky Únie. Upriamuje politickú pozornosť na bezpečnostnú agendu a nastavuje trend prehlbovania spolupráce a integrácie členských štátov EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany. Implementácia Globálnej stratégie EÚ v kontexte SBOP smeruje k väčšej samostatnosti EÚ a vyššej efektívnosti členských štátov pri vývoji, nadobúdaní a využívaní vojenských aj civilných spôsobilostí a kapacít a k posilňovaniu európskeho obranného priemyslu.

Globálna stratégia EÚ vychádza z toho, že v súčasnosti žijeme v dobe kontinuálneho zhoršovania globálneho aj regionálneho bezpečnostného prostredia, zhoršovania bezpečnostnej situácie v bližšom aj vzdialenejšom okolí EÚ a rastu vojenských, ale hlavne nevojenských hrozieb. Projekt v podobe EÚ, ktorý priniesol bezprecedentný mier, prosperitu a demokraciu, je dnes viacerými štátnymi aj neštátnymi aktérmi spochybňovaný. Na východných hraniciach Únie došlo k porušeniu medzinárodného práva, európskeho bezpečnostného poriadku a vypuknutiu konfliktu, zatiaľ čo terorizmus, násilie a nestabilita sužujú severnú Afriku a Blízky východ, ako aj samotnú Európu. Hospodársky vývoj ešte stále neprekonal demografický vývoj v prevažnej časti Afriky, narastá napätie v Ázii, rovnako tak napätie a spory medzi súperiacimi veľmocami a množstvo ďalších problémov spôsobujú klimatické zmeny.

V Globálnej stratégii EÚ sa uvádza, že Únia bude podporovať mier a garantovať bezpečnosť svojich občanov a jej teritória. Keďže vnútorná a vonkajšia bezpečnosť sú stále viac prepojené, európska bezpečnosť závisí od mieru a stability, resp. konfliktov a nestability za jej hranicami. EÚ podporuje prosperitu svojich členských štátov a ich obyvateľov. Prosperita musí byť

zdieľaná a vyžaduje si plnenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja na celom svete vrátane Európy. Prosperujúca Únia závisí aj od otvoreného a spravodlivého medzinárodného hospodárskeho systému a udržateľného prístupu ku globálnemu majetku a zdrojom.

EÚ presadzuje globálny poriadok založený na pravidlách, ktorého kľúčovou zásadou je multilateralizmus a jadrom Organizácia Spojených národov (OSN). Má záujem presadzovať dohodnuté pravidlá na poskytovanie globálnych verejných statkov a prispievať k mierovému a udržateľnému rozvoju. Riadi sa jasnými zásadami, ktoré vyplývajú tak z realistického hodnotenia súčasného strategického prostredia, ako aj z idealistickej túžby podporovať lepší svet. Vonkajšia činnosť Únie sa preto dnes riadi a aj v nasledujúcich rokoch sa bude riadiť zásadovým pragmatizmom.

Ako vyplýva z Globálnej stratégie EÚ, v stále zložitejšom, turbulentnejšom a previazanejšom svete musia byť členské štáty jednotné, pretože iba súdržná a vzájomne spolupracujúca Únia má potenciál zaistiť bezpečnosť, prosperitu a demokraciu svojim občanom a priniesť pozitívnu zmenu vo svete. Z toho dôvodu sa bude Únia snažiť v čoraz prepojenejšom svete spolupracovať s ostatnými aktérmi. Zároveň sa v stále spornejšom svete bude riadiť silným zmyslom pre zodpovednosť, pričom sa bude zodpovedne angažovať v celej Európe a okolitých regiónoch na východe a juhu. Taktiež bude konať globálne, aby riešila základné príčiny konfliktov a chudoby vo svete a podporovala ľudské práva.

EÚ bude zodpovedným globálnym zainteresovaným subjektom. Pri dosahovaní stanovených cieľov osloví štáty, regionálne orgány a medzinárodné organizácie. Bude spolupracovať s hlavnými partnermi, podobne zmýšľajúcimi krajinami a regionálnymi zoskupeniami. Prehľbí partnerstvá s občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom ako kľúčovými hráčmi v súčasnom previazanom svete.⁴⁹

⁴⁹ Bližšie pozri: EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 5-6

1.2.1 Priority vonkajšej činnosti EÚ v kontexte jej bezpečnostnej a obrannej politiky

Z Globálnej stratégie EÚ vyplýva, že v záujme presadzovania spoločných cieľov a záujmov vyplývajúcich z bezpečnostnej a obrannej politiky, ako aj jej ďalších politík, Únia sleduje päť hlavných priorít:

1.2.1.1 Bezpečnosť Únie

Únia umožňuje svojim občanom žiť v nebývalej bezpečnosti, demokracii a prosperite, napriek tomu ju ohrozuje terorizmus, hybridné hrozby, hospodárska nestabilita, zmena klímy a energetická neistota. Na to, aby mohla Európa podporovať mier a bezpečnosť v rámci svojich hraníc i mimo nich, je potrebná primeraná úroveň ambícií a strategickej nezávislosti. EÚ preto aj v nadväznosti na to zintenzívnila svoje úsilie v oblasti bezpečnosti a obrany, najmä čo sa týka kybernetickej bezpečnosti, boja proti terorizmu, energetiky a strategickej komunikácie. Únia zároveň zvýšila svoj príspevok k európskej kolektívnej bezpečnosti úzkou spoluprácou so svojimi partnermi, predovšetkým s NATO.⁵⁰

1.2.1.2 Odolnosť štátov a spoločností na východ a juh Únie

Investície do odolnosti štátov a spoločností smerom na východ až po Strednú Áziu a na juh až po strednú Afriku sú v záujme občanov EÚ. V rámci súčasnej politiky rozširovania EÚ je dôveryhodný prístupový proces, založený na prísnych a spravodlivých podmienkach, nevyhnutný na zvýšenie odolnosti krajín západného Balkánu a Turecka. Mnohé národy si želajú vybudovať v rámci európskej susedskej politiky⁵¹ (European Neighbourhood Policy – ENP) užšie

⁵⁰ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 15-18

⁵¹ Európska susedská politika je nástrojom zahraničnej politiky EÚ, ktorého cieľom je zblížiť Úniu a jej východných a južných susedov k ich vzájomnému prospechu a záujmom. Toto partnerstvo je založené na spoločných hodnotách, podpore demokracie, právneho štátu, dodržiavaní ľudských práv a sociálnej súdržnosti. Medzi spoločné priority spolupráce patria aj:

vzťahy s Úniou, pričom pretrvávajúca príťažlivosť môže urýchliť transformáciu v týchto krajinách. Odolnosť je prioritou aj v ďalších krajinách v rámci ENP aj mimo nej. EÚ preto podporuje dosahovanie odolnosti rôznymi spôsobmi, pričom sa zameriava na najakútnejšie prípady vládnej, hospodárskej, spoločenskej, energetickej a klimateckej nestability, a vypracováva účinnejšie migračné politiky pre Európu a jej partnerov.⁵²

1.2.1.3 Integrovaný prístup ku konfliktom a krízam

Vypuknutie ozbrojených konfliktov ohrozuje životne dôležité záujmy, EÚ sa preto zúčastňuje na budovaní mieru praktickým spôsobom založeným na zásadách a podporuje bezpečnosť prostredníctvom integrovaného prístupu. Je totiž nutné, aby sa „integrovaný prístup ku konfliktom a krízam“ vykonával prostredníctvom komplexného viacrozmerného koherentného uplatňovania všetkých politík EÚ. Význam a rozsah pôsobnosti v rámci takéhoto prístupu sa preto rozšíri. EÚ má za cieľ pôsobiť vo všetkých fázach cyklu konfliktu, neodkladne konať v záujme prevencie, zodpovedne a rozhodne reagovať na krízy, investovať do stabilizácie a vyhýbať sa predčasnemu stiahnutiu v prípade vzniku novej krízy. Zámerom Únie je konať na rôznych úrovniach, pretože konflikty, aké existujú napríklad na Ukrajine alebo v Sýrii či Líbyi, majú miestny, celoštátny, regionálny, ale aj globálny rozmer a je nevyhnutné sa nimi zaoberať. Žiadny z týchto konfliktov nemôže EÚ vyriešiť sama. Udržateľný mier možno dosiahnuť len prostredníctvom komplexných dohôd založených na širokých, intenzívnych a trvalých medzinárodných a regionálnych partnerstvách, ktoré sa EÚ snaží posilňovať a podporovať.⁵³

a) hospodársky rozvoj pre stabilizáciu, b) bezpečnosť a c) migrácia a mobilita. Bližšie pozri: EEAS. 2021. European Neighbourhood Policy. In *European External Action Service*, 2021

⁵² EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 18-22

⁵³ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 23-25

1.2.1.4 Kooperatívne regionálne usporiadania

Vo svete, ktorý je ovplyvnený globálnymi tlakmi na jednej strane a presadzovaním miestneho vplyvu na druhej strane, vystupuje do popredia zvýšená regionálna dynamika. Dobrovoľné formy regionálnej verejnej správy ponúkajú štátom a národom príležitosť na lepšie manažovanie bezpečnostných otázok, na efektívnejšie využitie ekonomických prínosov globalizácie, na väčšiu mieru vyjadrenia kultúry a identity a na uplatňovanie vplyvu na svetovej scéne. Toto je základným odôvodnením mieru a rozvoja EÚ v 21. storočí a zároveň je to dôvod, prečo Únia podporuje kooperatívne regionálne usporiadania na celom svete. V rôznych regiónoch – či už v Európe, v oblasti Stredozemného mora, na Blízkom východe, v Afrike, za Atlantickým oceánom alebo v Ázii či v Arktíde – EÚ je motivovaná konkrétnymi záujmami a cieľmi, ktoré chce dosiahnuť.⁵⁴

1.2.1.5 Globálne riadenie pre 21. storočie

EÚ sa zaviazala, že bude presadzovať spravodlivý globálny poriadok založený na medzinárodnom práve, ktorý zaručuje ľudské práva, udržateľný rozvoj a trvalý prístup ku spoločným globálnym zdrojom. Výsledkom tohto záväzku je ambícia transformovať, nielen zachovať súčasný systém. Únia sa preto usiluje o silnú Organizáciu spojených národov ako základný prvok multilaterálneho usporiadania sveta založeného na pravidlách a snaží rozvíjať globálne koordinované akcie s medzinárodnými a regionálnymi organizáciami, štátnymi aj neštátnymi aktérmi.⁵⁵

⁵⁴ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 26-31

⁵⁵ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 32-36

1.2.2 Priority v oblasti bezpečnosti a obrany

EÚ sa snaží presadzovať európske priority (nielen) v oblasti bezpečnosti a obrany prostredníctvom koherentnej, vzájomne previazanej spolupráce, hospodárskej a spoločenskej dôležitosti a prítlačivosti a všetkých iniciatív a nástrojov, ktoré má k dispozícii. Aby to dokázala, aby splnila ambiciózne ciele, ktoré si vytýčila, je nutné, aby všetky jej členské štáty spoločne investovali do dôveryhodnej, pohotovej a súdržnej Únie.

1.2.2.1 Dôveryhodná EÚ

Zodpovedná angažovanosť vo svete si vyžaduje dôveryhodnosť. Dôveryhodnosť EÚ je založená na jednotnosti, početných úspechoch, sile prítlačivosti, účinnosti a konzistentnosti jej politik a vernosti európskym hodnotám. Silnejšia Únia si vyžaduje investície do všetkých aspektov jej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, konkrétne je – aj vzhľadom na aktuálny vývoj vo svete – nevyhnutné a naliehavé investovať najmä do bezpečnosti a obrany. Na zaistenie schopnosti reakcie na vonkajšie krízy, na budovanie spôsobilostí a kapacít partnerov a na zaistenie vlastnej európskej bezpečnosti a obrany je potrebné budovať a udržiavať široké spektrum obranných spôsobilostí a kapacít. Členské štáty si v súlade s Lisabonskou zmluvou zachovávajú suverenitu pri rozhodovaní o obrane: na nadobudnutie a udržiavanie mnohých obranných spôsobilostí je však potrebné, aby sa spolupráca v tejto oblasti stala pravidlom. EÚ preto systematicky podporuje spoluprácu v oblasti obrany a usiluje sa vytvoriť robustný a výkonný európsky obranný priemysel, ktorý má absolútne zásadný význam pre nezávislosť rozhodovania a konania Únie.⁵⁶

⁵⁶ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 37-39

1.2.2.2 Pohotovú EÚ

Bezpečnostná a obranná politika EÚ musí byť vzhľadom na pokračujúce zhoršovanie globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia a rast bezpečnostných hrozieb, rizík a výziev pohotovejšia, spolupráca medzi členskými štátmi naďalej prehĺbovaná a posilňovaná, a rovnako tak aj štruktúrovaná spolupráca, aby sa naplno využil potenciál Lisabonskej zmluvy. Rozvojová politika Únie sa musí zosúladiť so strategickými prioritami a stať sa pružnejšou s vyššou schopnosťou reakcie.⁵⁷

1.2.2.3 Súdržná EÚ

V záujme dosiahnutia stanovených cieľov je potrebné dosiahnuť väčšiu súdržnosť a súlad v únijských vonkajších politikách, jednak medzi členskými štátmi a inštitúciami EÚ a jednak medzi vnútornými a vonkajšími rozmermi jednotlivých politík. Osobitne dôležité je to v prípade dosahovania cieľov udržateľného rozvoja, v oblasti bezpečnosti a obrany, osobitne v rámci boja proti terorizmu, nelegálnej migrácii a hybridným hrozbám. Celkovo sa Globálna stratégia EÚ opiera o víziu a ambíciu silnejšej Únie, ktorá je odhodlaná a schopná priniesť pozitívnu zmenu vo svete.

1.2.3 Potreba jednoty pri zaistovaní bezpečnosti a obrany

V záujme zaistenia vysokej úrovne bezpečnosti a obrany v súčasnom stále zložitejšom, premenlivejšom a turbulentnejšom svete musia byť členské štáty EÚ jednotné. Iba kombinovaná váha skutočne jednotnej Únie má potenciál zaručiť slobodu, demokraciu a prosperitu občanom EÚ a priniesť pozitívnu zmenu vo svete. Za týmto účelom sa Únia snaží zvládnuť vzájomnú závislosť so všetkými príležitosťami, výzvami a obavami, ktoré so sebou prináša a so zapojením partnerov z celého sveta. V čoraz spornejšom svete sa EÚ riadi silným zmyslom

⁵⁷ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 39-41

pre zodpovednosť, angažuje sa v Európe a okolitých regiónoch na východe a na juhu. Zároveň sa snaží konať globálne, podieľať sa na riešení základných príčin konfliktov a chudoby a podporovať ľudské práva.

1.2.4 Implementácia Globálnej stratégie EÚ

Za účelom podpory implementácie Globálnej stratégie EÚ sa v ostatných rokoch podnikli viaceré rozhodné kroky. Komplexný balík na posilnenie bezpečnosti a obrany Únie a jej občanov pozostáva z troch hlavných pilierov. Ide predovšetkým o:

a) nové politické ciele a ambície EÚ prevziať väčšiu zodpovednosť za svoju vlastnú bezpečnosť a obranu;

b) nové finančné nástroje na pomoc členským štátom Únie a európskemu obrannému priemyslu pri rozvoji obranných spôsobilostí (Európsky obranný akčný plán⁵⁸);

c) súbor konkrétnych opatrení v nadväznosti na spoločné vyhlásenia EÚ a NATO, v ktorom sa určili oblasti spolupráce (hybridné hrozby, operačná spolupráca vrátane námorných otázok, kybernetická bezpečnosť, obranné spôsobilosti, priemysel a výskum, koordinované cvičenia a budovanie spôsobilostí)⁵⁹.

Terorizmus, obchodovanie s ľuďmi a ich pašovanie, hybridné hrozby zo strany štátnych a neštátnych aktérov a iné bezpečnostné hrozby a výzvy priamo ovplyvňujú vnútornú bezpečnosť Únie a často sú zdrojom kríz a nestability

⁵⁸ 30. novembra 2016 predstavila Európska komisia Európsky akčný plán pre obranu (European Defence Action Plan – EDAP). V pláne sa navrhuje Európsky obranný fond a ďalšie opatrenia na podporu členských štátov EÚ pri efektívnejšom využívaní prostriedkov na spoločnú obranu. EDAP nadväzuje na oznámenie „Smerom ku konkurencieschopnejšiemu a efektívnejšiemu obrannému a bezpečnostnému sektoru“ z júla 2013, ako aj na závery Európskej rady z decembra 2013. Plán bol predstavený po prejave predsedu Európskej komisie Junckera o stave Únie zo 14. septembra 2016, v ktorom uviedol, že na to, aby bola európska obrana silná, musí európsky obranný priemysel inovovať (Európsky parlament, 2020).

⁵⁹ Rada Európskej únie. 2016. EU-NATO cooperation: Council adopt conclusions to implement Joint Declaration. In Council of the European Union, 2016

v regiónoch obklopujúcich Európu. Pre väčšinu Európanov je bezpečnosť dnes najvyššou prioritou, preto EÚ podniká kroky, aby sa stala silnejším aktérom na medzinárodnej scéne pri presadzovaní mieru a bezpečnosti vo svojom susedstve i mimo neho.

Tomu musí zodpovedať nová úroveň ambícií v oblasti bezpečnosti a obrany. Tá sa zameriava na tri nasledujúce priority:

a) umožniť EÚ komplexnejšie, rýchlejšie a efektívnejšie reagovať na krízy, najmä v jej susedstve;

b) pomáhať posilňovať partnerov Únie, pokiaľ ide o ich bezpečnosť a obranu;

c) posilniť schopnosti EÚ chrániť európskych občanov užšou spoluprácou v oblasti bezpečnosti.

Na splnenie týchto priorít a cieľov, vymedzených Globálnou stratégiou EÚ, sa ministri obrany členských štátov EÚ dohodli na celom rade opatrení zameraných na posilnenie vojenských a civilných spôsobilostí, ako aj bezpečnostných a obranných štruktúr, iniciatív a nástrojov Únie v priebehu nasledujúcich rokov.⁶⁰

Vyššie uvedené informácie potvrdzujú, že EÚ chce byť zodpovedným globálnym zainteresovaným subjektom, avšak zodpovednosť musí byť zdieľaná. Zodpovednosť ide ruka v ruke s prepracovaním externých partnerstiev. Pri presadzovaní únijných cieľov chce EÚ spolupracovať s kľúčovými partnermi, podobne zmýšľajúcimi krajinami a regionálnymi zoskupeniami, preto sú oslovované štáty, regionálne orgány a medzinárodné organizácie. EÚ zároveň prehľbuje partnerstvá s občianskou spoločnosťou a súkromným sektorom ako kľúčovými hráčmi v súčasnom prepojenom svete. Táto stratégia sa opiera o víziu a ambície silnejšej Únie, ktorá je ochotná a schopná priniesť pozitívnu zmenu vo svete.

⁶⁰ Európska rada. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions (14 November 2016). In European Council, 2016

1.3 Globálna stratégia EÚ v kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ

Európska únia, ako už bolo uvedené, vznikla v roku 1993, keď vstúpila do platnosti Maastrichtská zmluva a predchádzajúce Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) bolo začlenené do otvorenejšej politickej únie, ktorá sa okrem iného usilovala aj o spoločnú úijnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku, do ktorej bola v roku 1999 pridaná politicko-vojenská zložka v podobe spoločnej úijnej bezpečnostnej a obrannej politiky.

Prvá bezpečnostná stratégia EÚ – Európska bezpečnostná stratégia⁶¹ – však bola prijatá až o štyri roky neskôr, v roku 2003. Predtým sa členské štáty Únie zámerne vyhýbali akejkol'vek strategickej diskusii, pretože mali veľmi rozdielne názory na stupeň autonómie. To však nezastavilo pokrok v iných dimenziách úijnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a týmto spôsobom boli predstavitelia členských štátov schopní vytvoriť SZBP a SBOP.

Prvú dekádu SZBP charakterizovala hlavne spolupráca s partnerskými krajinami, pri ktorej sa kládol dôraz na predchádzanie konfliktom, diplomaciu, obchod a široký prístup k pomoci. Tento prístup mal korene ešte vo vonkajších vzťahoch EHS. To, hoci nemalo formálne kompetencie v oblasti zahraničnej politiky, si rozvinulo pomerne husté celosvetové obchodné vzťahy a vybuodovalo sieť delegácií, ktorá bola väčšia ako sieť veľvyslanectiev ktoréhokol'vek členského štátu EÚ. Táto stratégia riadila rozvoj partnerstiev EÚ a dlhodobých politik (napríklad rozvojovej politiky). Takýto prístup sa však ukázal ako nedostatočný, zvlášť vtedy, keď bola Únia konfrontovaná s krízou, ktorú nebola schopná riešiť. Inštitucionálny rozvoj SZBP a SBOP tak poháňal najmä neúspech EÚ pri riešení problémov spojených s vojnou v bývalej Juhoslávii v prvej polovici 90. rokov a potom v Kosove koncom 90. rokov.

Členské štáty EÚ si v tejto súvislosti uvedomili, že nemôžu v oblasti bezpečnosti a obrany plnohodnotne fungovať, ak neexistuje stratégia, ktorou by sa mohli v prípade potreby riadiť. Ďalšou udalosťou, ktorá poukázala na potrebu

⁶¹ Európska únia. 2009. European Security Strategy. In *Council of the European Union*, 2009

mať spoločnú bezpečnostnú stratégiu, bola americká invázia do Iraku v roku 2003. Tá vytvorila v Európe hlbokú priepasť medzi tými štátmi, ktoré chceli stáť po boku svojho najdôležitejšieho transatlantického spojenca bez ohľadu na neexistenciu stratégie, a tými štátmi, ktoré mali pocit, že ani blízkeho spojenca nemožno slepo nasledovať, ak by tým dochádzalo k porušeniu vlastných zásad.

Uvedené udalosti podnietili úsilie zahájiť v rámci EÚ formálnu strategickú diskusiu a vypracovať a následne aj prijať dôležitý strategický dokument. Členské štáty sa navyše potrebovali posunúť ďalej, zanechať diskusie o Iraku a opäť premietnuť do vonkajšieho sveta obraz jednoty. Potrebovali tiež vyslať správu do Spojených štátov amerických (United States of America – USA). Tí, ktorí podporovali inváziu do Iraku, chceli naznačiť, že Európa je stále americkým spojencom a zdieľa rovnaké hrozby a výzvy ako USA, a tí, ktorí boli proti, chceli dať jasne najavo, že zdieľať rovnaké bezpečnostné hrozby a výzvy ešte neznamená chcieť ich riešiť rovnakým spôsobom.

Javier Solana, vtedajší vysoký predstaviteľ pre spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ, dostal za úlohu vypracovať prvý návrh stratégie. Ten predložil Európskej rade v júni 2003. Potom namiesto toho, aby diskutoval o detailoch a prepracoval sa cez hierarchie orgánov SZBP, čo je bežný postup pri vypracúvaní oficiálnych textov týkajúcich sa zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, zorganizoval tri semináre, na ktorých mohli tí istí úradníci vyjadriť svoje pripomienky k návrhu spolu so zástupcami národných parlamentov, kľúčových spojencov a partnerov, ako aj predstaviteľov akademickej obce a občianskej spoločnosti. Tento prístup sa ukázal ako správny a výsledkom bol text – stručný, čitateľný a bez akéhokolvek žargónu. Záverečný dokument bol formálne prijatý Európskou radou v decembri 2003. Zrodila sa prvá Európska bezpečnostná stratégia⁶².

Po schválení stratégie rozhodnutia v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ využívali ESS ako celkový rámec a predstavitelia EÚ a jednotlivých členských štátov sa na ňu naďalej odvolávali pri vysvetľovaní úlohy Európy vo svete. Bolo to dôležité vtedy a je to dôležité aj dnes, keďže ide o tak rôznorodú

⁶² Európska rada. 2003. European Security Strategy. In *European Council*, 2003

organizáciu, akou je EÚ, ktorá pozostáva z dvadsiatich siedmich členských štátov, z ktorých každý má svoju vlastnú strategickú kultúru.

EÚ sa v ESS vyjadrila ku svojim hodnotám veľmi jasne a snažila sa riešiť veci preventívnym, komplexným a multilaterálnym spôsobom. Málo sa však v nej hovorí o prostriedkoch EÚ – okrem všeobecného uznania, že najmä vo vojenskej oblasti je potrebných viac zdrojov na budovanie nedostatkových spôsobilostí – alebo, čo je ešte dôležitejšie, o jej cieľoch. V samotnom dokumente ani jeden väčší cieľ nebol rozdelený na konkrétnejšie priority, ktoré by mohli viesť ku každodennému rozhodovaniu. ESS síce kodifikovala, ako robiť veci, ale v skutočnosti nepovedala, čo sa má robiť ako prvé.

Napriek tomu prijatie ESS bolo zlomovým bodom v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky Únie. Po niekoľkých rokoch sa však začali ozývať výzvy na jej revíziu. Na jeseň v roku 2007 francúzsky prezident Nicolas Sarkozy a švédsky minister zahraničných vecí Carl Bildt zaradili revíziu ESS do programu svojich nadchádzajúcich predsedníctiev. Táto myšlienka sa však nestretla so všeobecným nadšením. Nie všetci boli totiž presvedčení, že ESS potrebuje aktualizáciu, a niektorí sa tiež obávali toho, že to vyvolá príliš rozdeľujúce diskusie, najmä o Rusku, a že diskusia skončí skôr horším ako lepším dokumentom. Vysoký predstaviteľ Javier Solana preto dostal na zasadnutí Európskej rady v decembri 2007 úlohu preskúmať vykonávanie stratégie s cieľom navrhnúť, ako zlepšiť jej vykonávanie, prípadne ako ju doplniť. Diskusia sa uzavrela prijatím dokumentu „Správa o implementácii Európskej bezpečnostnej stratégie – Zaisťovanie bezpečnosti v meniacom sa svete“⁶³ na zasadnutí Európskej rady v decembri 2008, ktoré sa rozhodlo ponechať text ESS nedotknutý.

Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 sa niekoľko členských štátov opäť pokúsilo zaradiť do programu revíziu ESS. K dohode však opäť nedošlo. V záujme pokračovania diskusie Švédsko, Poľsko, Taliansko a Španielsko spustili proces think-tanku, ktorý v máji 2013 vypracoval správu

⁶³ Európska únia. 2008. Report on the Implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World. In *European Union*, 2008

o európskej globálnej stratégii (European Global Strategy – EGS).⁶⁴ Členské štáty však aj naďalej zostali silne rozdelené, pokiaľ ide o potrebu novej stratégie. Navyše, Catherine Ashtonová – Solanová nástupkyňa vo funkcii vysokej predstaviteľky – bola vyslovene proti jej revízii.

Keď ale po nej v roku 2014 nastúpila do úradu vysokej predstaviteľky Federica Mogheriniová, tá dala strategickej diskusii nový impulz. V júni 2015 predložila svoje hodnotenie globálneho prostredia EÚ Európskej rade a dostala mandát na vypracovanie úplne novej stratégie.⁶⁵

Hoci v niektorých prípadoch nechotne, členské štáty už nemohli ďalej popierať, že rôzne krízy v Európe a okolo nej, spolu s „pivotom“ USA do Ázie⁶⁶ a vzostupom Číny⁶⁷ si vyžadujú novú stratégiu. Globálnu stratégiu EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku predstavila Európskej rade Federica Mogheriniová 28. júna 2016. Mnohí odborníci ju vykreslili ako ilustráciu toho, ako je Brusel odtrhnutý od reality, pretože stratégia bola predložená len pár dní po tom, čo sa občania Spojeného kráľovstva v referende vyslovili za odchod z EÚ⁶⁸. Ako však vtedy v predhovore ku stratégii uviedla vysoká predstaviteľka: „EÚ potrebuje globálnu stratégiu a po britskom referende ešte viac“.⁶⁹

Globálna stratégia EÚ zaviedla nový celkový prístup k zahraničnej a bezpečnostnej politike, ktorý možno interpretovať ako korigendum k ESS.

⁶⁴ Európsky parlament. 2013. Think-tank process for a European Global Strategy - Fact Sheet. In *European Parliament*, 2013

⁶⁵ Bližšie pozri: SELCHOW S. 2018. Assessing Mogherini's 'The European Union in a Changing Global Environment' from within a 'reflexive modern' world. In Kaldor, M. - Rangelov, I. - Selchow, S. (eds.): *EU Global Strategy and Human Security: Rethinking Approaches to Conflict*. London : Routledge, 2018, s. 12-28

⁶⁶ Bližšie pozri: LIEBERTHAL, K. G. 2011. The American Pivot to Asia. In *Brookings*, 2011. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <<https://www.brookings.edu/articles/the-american-pivot-to-asia/>>.

⁶⁷ Bližšie pozri: LAMY, P. – FABRY, E. – REDEKER, N. 2022. China and the role of Europe in a new world order. In *Jacques Delors Institute Policy Papers*, 2022

⁶⁸ V referende sa 51,89 % občanov Spojeného kráľovstva vyslovilo za vystúpenie z EÚ a 48,11 % za zotrvanie v EÚ. Bližšie pozri: BBC. 2016. EU Referendum Results. In *BBC News*, 2016; alebo UK. 2016. EU Referendum. In British Cabinet Office, 2016

⁶⁹ EEAS. 2016. Foreword to EU Global Strategy. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 3

V roku 2003 EÚ vyhlásila, že „*najlepšou ochranou pre našu bezpečnosť je svet dobre spravovaných demokratických štátov*“.⁷⁰ Žiaľ, šírenie dobrej správy vecí verejných a demokracie sa ukázalo byť náročnejšie, než sa očakávalo, a keď ich absencia vyvolala krízy, EÚ nie vždy mala vôľu, schopnosti a zdroje na adekvátnu reakciu. Tam, kde sa ukázalo, že ESS je príliš optimistická, Globálna stratégia EÚ si oveľa viac uvedomovala limity, ktoré predstavujú vlastné schopnosti a neovládateľnosť iných, a preto bola v tomto smere skromnejšia. Vytýčila kurz medzi izolacionizmom a intervencionizmom pod novým názvom toho, čo sa v Globálnej stratégii EÚ nazýva „zásadový pragmatizmus“. To predstavovalo návrat k reálnej politike.⁷¹

Odzrazom tohto nového prístupu bola skutočnosť, že oficiálny dokument EÚ vôbec po prvý raz uvádzal životne dôležité záujmy EÚ, a to:

- a) bezpečnosť občanov a územia EÚ;
- b) prosperita všetkých občanov;
- c) demokracia;
- d) globálny poriadok založený na pravidlách, ktorý obsahuje mocenskú politiku.

Globálna stratégia EÚ sa zameriava oveľa viac na vlastnú bezpečnosť Európy (v ESS bola oveľa menej prítomná) a na susedstvo. Po teroristických útokoch v Paríži a Bruseli a v ďalších mestách v rokoch 2015 a 2016 a po utečeneckej kríze, ktorá nasledovala po vojnách v Líbyi a Sýrii, bolo totiž riešenie vnútornej a vonkajšej bezpečnosti Únie nevyhnutné, aby stratégia bola dôveryhodná pre občanov aj členské štáty. Globálna stratégia EÚ tiež kladie oveľa menší dôraz na demokraciu. Uvádza sa v nej, že EÚ bude podporovať demokracie tam, kde vznikli, pretože ich úspech sa prejaví v príslušných regiónoch. Keďže nie všetky krajiny si želajú presadzovať užšie vzťahy s EÚ, stratégia kladie dôraz skôr na zníženie nestability v týchto štátoch než na zmenu ich režimov, na čo má len obmedzený vplyv.

⁷⁰ Európska rada. 2003. European Security Strategy. In *European Council*, 2003, s. 37

⁷¹ Mihalache, I. 2016. Principled pragmatism in EU foreign policy: A return to Realpolitik or rapprochement with Russia. In *Centre for Geopolitics and Security in Realism Studies*, 2016

Zníženie úrovne ambícií v oblasti demokratizácie tak bolo len vyjadrením reality. EÚ napriek tomu udržiava diplomatické vzťahy s (takmer) každou krajinou, nielen so svojimi partnermi, a spolupracuje s (takmer) každou krajinou, ktorej záujmy sa zhodujú s jej vlastnými. Pokiaľ existujú autoritárske režimy, niekedy je, resp. môže byť nevyhnutné s nimi spolupracovať pri riešení naliehavých problémov, ako napríklad v rámci koalície v boji proti Islamskému štátu.

Globálna stratégia EÚ veľmi jasne poukázala na nutnosť disponovať adekvátnymi vojenskými nástrojmi. Vysoká predstaviteľka v jej predhovore v tejto súvislosti zdôraznila, že „mäkká a tvrdá sila idú ruka v ruke.“⁷² EUGS vo väčšej miere ako ESS uznala, že niektoré mocnosti nebudú váhať použiť vydieranie a silu v tom, čo považujú za geopolitickú súťaž. Práve preto má Globálna stratégia EÚ ambíciu „chrániť Európu, reagovať na vonkajšie hrozby a pomáhať pri rozvoji bezpečnostných a obranných spôsobilostí partnerov“.⁷³ Okrem toho by vyvinuté úsilie „malo umožniť EÚ konať autonómne a zároveň prispievať k niektorým činnostiam v spolupráci s NATO“.⁷⁴ Dalo by sa to chápať ako európsky pilier, ktorý umožňuje jej členským štátom konať s USA tam, kde je to možné, alebo konať v prípade potreby bez USA.

Ciele, na ktoré by EÚ mala uplatňovať túto „strategickú autonómiu“ (ako to nazvala Federica Mogheriniová), sa spomínajú v rámci EUGS. Po prvé, „znamená to dodržať záväzky týkajúce sa vzájomnej pomoci a solidarity“,⁷⁵ t. j. článok 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ a článok 222 Zmluvy o fungovaní EÚ. Po druhé, tam, kde prebieha konflikt, by EÚ mala „chrániť ľudské životy, najmä životy

⁷² EEAS. 2016. Foreword to EU Global Strategy. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 3

⁷³ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 19

⁷⁴ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 20

⁷⁵ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 20

civilistov“⁷⁶ a „byť pripravená podporovať a pomáhať pri upevňovaní miestneho prímoria“;⁷⁷ pravdepodobne v širokom susedstve ako prioritu. Toto je veľmi ambiciózna predstava, pretože zahŕňa nasadenie pozemných jednotiek, ktoré by mali mať značnú palebnú silu, so značnou vzdušnou podporou a pripravenými zálohami a ktoré by mali byť schopné bojovať, keď budú civilisti, za ktorých sú zodpovední, ohrození. Po tretie, EÚ „sa usiluje o väčší praktický prínos k ázijskej bezpečnosti“;⁷⁸ a to aj v námornej oblasti. A napokon by EÚ „mohla ďalej pomáhať a dopĺňať OSN pri udržiavaní mieru“⁷⁹ ako prejav svojej viery v OSN ako „základ mnohostranného poriadku založeného na pravidlách“.⁸⁰

Zameranie sa na „kooperatívne regionálne usporiadania“ odráža realitu vnímania prebiehajúcej geopolitickej súťaže medzi globálnymi a rôznymi regionálnymi mocnosťami⁸¹, vrátane zámeru zabezpečiť koherentnú úijnú reakciu na čínsku iniciatívu „Pás a cesta“.⁸² V rovnakom duchu je cieľom prehĺbenie dialógu s Iránom a krajinami Rady pre spoluprácu arabských štátov

⁷⁶ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 30

⁷⁷ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 30

⁷⁸ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 38

⁷⁹ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 40

⁸⁰ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 10

⁸¹ Bližšie pozri: IVANČÍK, R. 2022. Európska bezpečnosť a obrana v ére rastúceho napätia a konkurencie veľmocí. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2022, roč. 17, č. 1, s. 13-33

⁸² Nová hodvábná cesta alebo tiež stratégia Jeden pás, jedna cesta je hospodárska iniciatíva predstavená prezidentom Čínskej ľudovej republiky Si Ťin-pchingom v septembri 2013, zameraná na zlepšenie dopravnej infraštruktúry pre potreby obchodu. V podstate ide o ambiciózný plán rozvoja dvoch nových obchodných ciest spájajúcich Čínu so zvyškom sveta. Iniciatíva je však oveľa viac ako len infraštruktúra. Ide o snahu vytvoriť pre Čínu rozšírený, vzájomne závislý trh, zvýšiť ekonomickú a politickú moc Číny a vytvoriť pre ňu správne podmienky na vybudovanie ekonomiky špičkových technológií. Bližšie pozri: JIE, J. - WALLACE, J. 2021. China's Belt and Road Initiative (BRI). In *Chatham House*, 2021

Perzského zálivu (Gulf Cooperation Council – GCC) v rámci vízie budúceho regionálneho usporiadania na Blízkom východe, nakoľko ide o oblasť, ktorá jednoznačne patrí do susedstva Únie a v ktorom prebiehala (a naďalej prebieha) nie jedna, ale niekoľko vojen. Pokiaľ ide o Rusko, Globálna stratégia EÚ v podstate obhajuje strategickú trpezlivosť, pričom „podstatné zmeny vo vzťahoch“ podľa nej závisia od rešpektovania medzinárodného práva zo strany Ruska. Vypuknutie konfliktu na Ukrajine ukázalo, že v stratégii vyjadrená trpezlivosť v tomto prípade nebola na mieste.⁸³

Ako všetky stratégie, aj EUGS sa musela premietnuť do čiastkových únijských stratégií, politík a opatrení, aby sa dosiahli jej ciele. V niektorých oblastiach bola EÚ veľmi aktívna, najmä v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky, úspešnou aktiváciou Stálej štruktúrovanej spolupráce a vytvorením Koordinovaného ročného hodnotenia obrany a Európskeho obranného fondu.

V Globálnej stratégii EÚ sa uvádza, že nový proces strategickej reflexie sa začne vždy, keď to EÚ a jej členské štáty budú považovať za potrebné. V ideálnom prípade by sa EUGS mala pravidelne systematicky revidovať a v prípade potreby prijať jej nové upravené vydanie. Strategická revízia je spôsob, ako premýšľať o veľkej stratégii aspoň raz za niekoľko rokov, napríklad raz za päť rokov po „euro voľbách“. Niekedy môže byť EUGS prehodnotená a záver môže byť taký, že ju netreba meniť, a niekedy môže byť záver taký, že zmeny v nej sú vzhľadom na zmeny vo svete nevyhnutné. Okrem toho by strategické preskúmanie na začiatku funkčného obdobia mohlo byť pre každého vysokého predstaviteľa spôsobom ako si vytvoriť svoj vlastný mandát. V roku 2019 novo nastupujúci vysoký predstaviteľ Josep Borrell nevyužil túto možnosť a rozhodol sa pokračovať v existujúcej stratégii.

⁸³ Bližšie pozri: IVANČÍK, R. 2022. Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie v kontexte konfliktu na Ukrajine. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 373-388

2 INŠTITÚCIE A ORGÁNY EURÓPSKEJ ÚNIE PLNIACE ÚLOHY V KONTEXTE REALIZÁCIE BEZPEČNOSTNEJ A OBRANNEJ POLITIKY

2.1 Európska rada

Európska rada⁸⁴ (European Council) je inštitúciou EÚ, ktorá stanovuje celkové politické smerovanie a priority Únie, a to prijímaním záverov. Nerokuje o zákonoch EÚ a ani ich neprijíma. Neformálne je nazývaná aj Samit EÚ. Skladá sa z hláv štátov – prezidentov a predsedov vlád – členských štátov Únie, z predsedu Európskej rady a predsedu Európskej komisie. Predseda Európskej rady a predseda Európskej komisie nemajú hlasovacie právo v Európskej rade. Európska rada si volí predsedu na obdobie dva a pol roka, pričom jednou zo základných podmienok je, že nesmie zastávať žiadnu vnútroštátnu funkciu. Európska rada zasadá najmenej dvakrát v priebehu pol roka a zvyčajne sa tieto stretnutia uskutočňujú v budove Justusa Lipsiusa v Bruseli. Jej zasadnutia vedie predseda Európskej rady.⁸⁵

Európska rada poskytuje Únii potrebný impulz na jej rozvoj a vymedzuje všeobecné politické smerovanie a priority vrátane oblastí Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Aj preto sa samitov zúčastňuje tiež vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku. Podľa článkov 22 a 26 Zmluvy o EÚ Európska rada identifikuje strategické záujmy a ciele Únie v oblasti SZBP a v iných oblastiach vonkajšej činnosti Únie. Európska rada pritom koná na základe zásad uvedených v článku 21 ods. 1 Zmluvy o EÚ, ktorými sú: demokracia, právny štát, univerzálnosť a nedeliteľnosť ľudských práv a základných slobôd, rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, rovnosť a solidarita a dodržiavanie zásad Charty.

⁸⁴ Európska rada. 2023. European Council. In *European Council*, 2023

⁸⁵ Tamtiež.

Európska rada Rada Európskej únie

Obrázok 4

Logo Európskej rady a Rady Európskej únie
Zdroj: Publications Office of the European Union

Európska rada volí svojho predsedu kvalifikovanou väčšinou na obdobie dva a pol roka s možnosťou jedného predĺženia. Tento „trvalý“ charakter pracovného miesta je jednou z hlavných inovácií zavedených Lisabonskou zmluvou⁸⁶. Predseda Európskej rady okrem zvolávania a vedenia jej zasadnutí, ako aj zabezpečovania prípravy a kontinuity jej práce, zároveň v spolupráci s predsedom Európskej komisie zabezpečuje v tejto funkcii aj vonkajšie zastupovanie Únie v otázkach týkajúcich sa SZBP bez toho, aby boli dotknuté právomoci vysokého predstaviteľa. V tejto súvislosti stojí za zmienku, že vysokého predstaviteľa nominuje Európska rada, ktorá od neho očakáva, že okrem množstva iných záležitostí zabezpečí vykonávanie rozhodnutí Európskej rady v oblasti SZBP a SBOP.

Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy mala Európska rada troch predsedov: bývalého belgického premiéra Hermana Van Rompuya⁸⁷ (2009 – 2014), bývalého poľského premiéra Donalda Tuska⁸⁸ (2014 – 2019) a bývalého

⁸⁶ Výraz „trvalý“ sa chápe v protiklade s prechodným mandátom predsedníctva v Rade EÚ, ktorý zastáva každý členský štát na obdobie šiestich mesiacov na rotačnom základe.

⁸⁷ Európska rada. 2023. Former President of the European Council, Herman Van Rompuy. In *European Council*, 2023

⁸⁸ Európska rada. 2023. Donald Tusk, former president of the European Council, 2014-2019. In *European Council*, 2023

belgického premiéra Charlesa Michela⁸⁹, ktorý sa úradu ujal v decembri 2019. Európska rada nevykonáva legislatívne funkcie a ak nie je v zmluvách uvedené inak, rozhodnutia prijíma konsenzom. V oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky koná Európska rada spravidla jednomyselne. Ak sa hlasuje, predseda Európskej rady ani predseda Európskej komisie sa ho nezúčastňujú.

Obrázok 5

Sídlo Európskej rady

Zdroj: Publications Office of the European Union

Ako už bolo uvedené vyššie Európska rada zasadá najmenej dvakrát za šesť mesiacov. Ak si to však situácia vyžaduje, predseda môže rozhodnúť o zvolaní mimoriadnych zasadnutí Európskej rady. Stalo sa tak napríklad počas migračnej krízy za predsedníctva Hermana Van Rompuya, ale aj v nadväznosti na vývoj v bezprostrednom susedstve EÚ za predsedníctva Charlesa Michela.

⁸⁹ Európska rada. 2023. Charles Michel - President of the European Council. In *European Council*, 2023

Obrázok 6

Zasadanie Európskej rady

Zdroj: Publications Office of the European Union

Európska rada vždy venovala osobitnú pozornosť otázkam bezpečnostnej a obrannej politiky, preto v tomto špecifickom kontexte stoja za zdôraznenie nasledujúce politické míľniky:

Závery predsedníctva Európskej rady z 12. - 13. decembra 2003 (dokument 5381/04): Európska rada prijala Európsku bezpečnostnú stratégiu. Európska rada tým opätovne potvrdila spoločné odhodlanie čeliť zodpovednosti za zaručenie bezpečnej Európy v lepšom svete. ESS podľa nej mala umožniť Únii lepšie sa vysporiadať s hrozbami a globálnymi výzvami, ktorým čelí, a uviesť si príležitosti, ktoré sa jej ponúkajú. Aktívna, schopná a súdržná Únia mala mať podľa stratégie vplyv v celosvetovom meradle a prispieť k efektívnemu multilaterálnemu systému vedúcemu k spravodlivejšiemu, bezpečnejšiemu a jednotnejšiemu svetu. Európska rada tiež schválila pravidelnú správu o Európskej bezpečnostnej a obrannej politike, uvítala pokrok dosiahnutý vo vývoji vojenských a civilných spôsobilostí pre krízový manažment a vyjadrila

spokojnosť s doterajším pozitívnym priebehom vojenských operácií vedených v rámci EBOP.⁹⁰

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 11. - 12. decembra 2008 (dokument 17271/1/08 REV 1, príloha 2): Európska rada vyhlásila, že je pripravená dodať európskej bezpečnostnej a obrannej politike nový impulz, aby sa táto politika rozvíjala v súlade so zásadami zakotvenými v Charte OSN a v rozhodnutiach Bezpečnostnej rady OSN a v plnej komplementarite s NATO v schválenom rámci strategického partnerstva EÚ a NATO a pri plnom rešpektovaní rozhodovacej autonómie a postupov oboch strán. Európska rada na tento účel súhlasila s analýzou správy o vykonávaní ESS z roku 2003 a schválila vyhlásenia, ktoré obsahovali nové ciele v oblasti posilňovania a optimalizácie európskych spôsobilostí v nadchádzajúcich rokoch a v ktorých EÚ zdôrazňuje svoju vôľu konať v záujme mieru a medzinárodnej bezpečnosti a prispievať k bezpečnosti svojich občanov.⁹¹

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 19. - 20. decembra 2013 (EUCO 217/13): Po prvý raz od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy sa v Európskej rade uskutočnila tematická rozprava o obrane, ktorej predchádzalo stretnutie s generálnym tajomníkom Severoatlantickej aliancie. Európska rada na tomto zasadnutí zároveň určila prioritné opatrenia na posilnenie spolupráce v oblasti obrany v troch hlavných oblastiach: (1) zvýšenie účinnosti, viditeľnosti a vplyvu SBOP, (2) posilnenie rozvoja spôsobilostí a (3) posilnenie európskeho obranného priemyslu.⁹²

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 25. - 26. júna 2015 (EUCO 22/15): Európska rada poverila vysokú predstaviteľku, aby pokračovala v procese strategických úvah s cieľom pripraviť novú stratégiu Únie pre zahraničnú

⁹⁰ Európska rada. 2004. Presidency Conclusions of the Brussels European Council (12 and 13 December 2003). In *Council of the European Union*, 2004

⁹¹ Európska rada. 2009. Presidency Conclusions of the Brussels European Council (11 and 12 December 2008). In *Council of the European Union*, 2009

⁹² Európska rada. 2013. European Council 19/20 December 2013 – Conclusions. In *European Council*, 2013

a bezpečnostnú politiku v úzkej spolupráci s členskými štátmi tak, aby bola predložená Európskej rade do júna 2016.⁹³

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 28. júna 2016 (EUCO 26/16): Európska rada uvítala prezentáciu Globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie vysokou predstaviteľkou a vyzvala ju, Európsku komisiu a Európsku radu, aby v práci pokračovali. Európska rada diskutovala aj o spolupráci medzi EÚ a NATO za prítomnosti generálneho tajomníka Aliancie a vyzvala na ďalšie posilnenie vzájomných vzťahov vzhľadom na spoločné ciele a hodnoty oboch organizácií a tiež vzhľadom na bezprecedentné bezpečnostné výzvy z juhu a východu. Na tomto stretnutí bolo tiež oznámené, že predseda Európskej rady a predseda Európskej komisie vydajú spoločné vyhlásenie spolu s generálnym tajomníkom NATO na ministerskom stretnutí NATO vo Varšave 8. júla 2016.⁹⁴

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 15. decembra 2016 (EUCO 34/16): Európska rada zdôraznila, že Európania musia prevziať väčšiu zodpovednosť za svoju bezpečnosť. S cieľom posilniť bezpečnosť a obranu Európy v náročnom geopolitickom prostredí a lepšie chrániť jej občanov a potvrdiť predchádzajúce záväzky v tomto smere Európska rada zdôraznila potrebu urobiť viac, a to aj prostredníctvom vyčlenenia dostatočných dodatočných zdrojov so zohľadnením vnútroštátnych okolností a právnych záväzkov. Vyzvala tiež na urýchlené opatrenia v nadväznosti na závery Rady zo 14. novembra 2016 o vykonávaní Globálnej stratégie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany a závery Rady zo 6. decembra 2016, ktorými sa vykonáva spoločné vyhlásenie podpísané vo Varšave vedúcimi predstaviteľmi EÚ a NATO.⁹⁵

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 22. - 23. júna 2017 (EUCO 8/17): Vzhľadom na množstvo teroristických útokov vykonaných toho roku Európska rada zopakovala svoj záväzok posilniť spoluprácu EÚ v oblasti vonkajšej

⁹³ Európska rada. 2015. European Council meeting (25 and 26 June 2015) – Conclusions. In *European Council*, 2015

⁹⁴ Európska rada. 2016. European Council meeting (28 June 2016) – Conclusions. In *European Council*, 2016

⁹⁵ Európska rada. 2016. European Council meeting (15 December 2016) – Conclusions. In *European Council*, 2016

bezpečnosti a obrany s cieľom chrániť Úniu a jej občanov a prispievať k mieru a stabilite v jej susedstve i mimo neho. Zdôrazňujúc význam spoločného rozvoja obranných spôsobilostí v rámci Únie, uvítala návrhy na vytvorenie Európskeho obranného fondu a Európskeho programu rozvoja obranného priemyslu a súčasne sa dohodla na potrebe začať inkluzívnu a ambicióznú Stálu štruktúrovanú spoluprácu.⁹⁶

Záver z zasadnutia Európskej rady zo 14. decembra 2017 (EUCO 19/17): Európska rada privítala zriadenie Stálej štruktúrovanej spolupráce a zdôraznila význam rýchlej implementácie prvých projektov. Ďalej vyzvala na včasné prijatie Európskeho programu rozvoja obranného priemyslu, aby sa umožnilo financovanie prvých projektov rozvoja obranných spôsobilostí v roku 2019. Požiadala tiež, aby Európska rada prijala odporúčanie o novom špecializovanom nástroji, ktorý by pokrýval všetky požiadavky na budovanie spôsobilostí a kapacít na podporu bezpečnosti a obrany a rozvoja po roku 2020. Napokon požiadala o pokračovanie v práci na realizácii spoločného súboru návrhov dohodnutých v rámci dvoch spoločných vyhlásení EÚ a NATO.⁹⁷

Záver z zasadnutia Európskej rady z 28. júna 2018 (EUCO 9/18): Európska rada zopakovala, že Európa musí prevziať väčšiu zodpovednosť za svoju vlastnú bezpečnosť a obranu a podporiť svoju úlohu dôveryhodného a spoľahlivého aktéra a partnera v oblasti bezpečnosti a obrany. S odkazom na pojem strategickú autonómiu Európska rada podrobne uvádza, ako Únia podniká kroky na posilnenie európskej obrany zvýšením investícií do obrany, rozvoja spôsobilostí a operačnej pripravenosti. Vyzvala na dokončenie inštitucionálneho rámca Stálej štruktúrovanej spolupráce, najmä pokiaľ ide o účasť tretích štátov, a požiadala o pokračovanie v práci na implementácii spoločného súboru návrhov v kontexte spolupráce medzi EÚ a NATO.⁹⁸

⁹⁶ Európska rada. 2016. European Council meeting (22 and 23 June 2017) – Conclusions. In *European Council*, 2016

⁹⁷ Európska rada. 2017. European Council meeting (14 December 2017) – Conclusions. In *European Council*, 2017

⁹⁸ Európska rada. 2018. European Council meeting (28 June 2018) – Conclusions. In *European Council*, 2018

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 20. júna 2019 (EUCO 9/19): Európska rada dokumentom „Nová strategická agenda na roky 2019 – 2024“ zdôraznila, že SZBP a SBOP EÚ sa musia stať citlivejšími a aktívnejšími a musia byť lepšie prepojené s ostatnými prvkami vonkajších vzťahov. Zopakovala, že EÚ potrebuje prevziať väčšiu zodpovednosť za svoju vlastnú bezpečnosť a obranu, najmä cestou zvýšenia investícií do obrany, rozvoja spôsobilostí a operačnej pripravenosti. Bude pritom aj naďalej úzko spolupracovať s NATO pri plnom rešpektovaní zásad stanovených v spoločných zmluvách vrátane zásad inkluzívnosti, reciprocity a rozhodovacej autonómie EÚ.⁹⁹

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 10. - 11. decembra 2020 (EUCO 22/20): Európska rada dôrazne odsúdila teroristické útoky v rôznych častiach Európy. Zdôraznila, že v boji proti radikalizácii, terorizmu a násilnému extrémizmu je dôležité v plnej miere vykonávať všetky existujúce rozhodnutia. V tejto súvislosti privítala skutočnosť, že Európska komisia predložila nový program EÚ na boj proti terorizmu a vyzvala, aby sa na ňom ďalej pracovalo. Zároveň opätovne potvrdila úlohu koordinátora EÚ pre boj proti terorizmu. Európska rada po voľbách v Spojených štátoch rokovala o vzťahoch medzi EÚ a USA. Zdôraznila význam silného strategického transatlantického partnerstva založeného na spoločných záujmoch a hodnotách, ktorého význam ešte zvyrazňuje potreba riešiť naliehavé globálne výzvy vrátane tých v oblasti bezpečnosti a obrany.¹⁰⁰

Závery z mimoriadneho zasadnutia Európskej rady z 24. - 25. mája 2021 (EUCO 5/21): Európska rada odsúdila nezákonné, provokatívne a rozvratné činnosti Ruska namierené proti EÚ, jej členským štátom a iným krajinám. Opätovne potvrdila jednotu a solidaritu EÚ voči takýmto činom, ako aj svoju podporu výhodným partnerom.¹⁰¹

⁹⁹ Európska rada. 2019. European Council meeting (20 June 2019) – Conclusions. In *European Council*, 2019

¹⁰⁰ Európska rada. 2020. European Council meeting (10 and 11 December 2020) – Conclusions. In *European Council*, 2020

¹⁰¹ Európska rada. 2021. Special meeting of the European Council (24 and 25 May 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 24. - 25. júna 2021 (EUCO 7/21): Európska rada rokovala o vzťahoch s Ruskom. Vyjadrila očakávanie, že vedenie Ruska preukáže konštruktívnejšiu angažovanosť a politický záväzok a prestane vyvíjať činnosť proti EÚ a jej členským štátom, ako aj proti tretím krajinám. Pokiaľ ide o posilnenie odolnosti EÚ, Európska rada zdôraznila, že je potrebné, aby EÚ a jej členské štáty rúzne a koordinovane reagovali na akékoľvek ďalšie nepriateľské, protiprávne a rozvratné činnosti Ruska, a pritom v plnej miere využívali všetky nástroje, ktoré má EÚ k dispozícii. Vyzvala Európsku komisiu a vysokého predstaviteľa, aby predložili možnosti ďalších reštriktívnych opatrení vrátane hospodárskych sankcií. Európska rada zároveň zopakovala, že je potrebné ďalej prehlbovať a zintenzívňovať politické, hospodárske a medziludské vzťahy a spoluprácu s východnými partnermi s cieľom zvýšiť ich odolnosť.¹⁰²

Závery zo zasadnutia Európskej rady zo 16. decembra 2021 (EUCO 22/21): Európska rada zhodnotila činnosť zameranú na posilnenie kolektívnej pripravenosti, schopnosti reagovať a odolnosti voči budúcim krízam. Vyjadrila pevné odhodlanie presadzovať globálny medzinárodný poriadok založený na pravidlách, ktorého jadrom je OSN, a posilňovať spoluprácu s partnermi na celom svete s cieľom riešiť spoločné hrozby a výzvy. Zdôraznila, že vzhľadom na rastúcu globálnu nestabilitu, zintenzívňujúcu sa strategickú súťaž a rast komplexných bezpečnostných hrozieb prevezme EÚ väčšiu zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť a v oblasti obrany bude pokračovať v strategickom postupe a zvýši svoju schopnosť konať samostatne. EÚ bude presadzovať svoje záujmy a hodnoty, posilňovať svoju odolnosť a pripravenosť účinne riešiť bezpečnostné hrozby a výzvy a naďalej sa bude usilovať o globálny mier a bezpečnosť.¹⁰³

Závery z mimoriadneho zasadnutia Európskej rady z 24. februára 2022 (EUCO 18/22): Európska rada dôrazne odsúdila vojenskú agresiu Ruskej federácie voči Ukrajine. Zdôraznila, že Rusko svojimi protiprávnymi vojenskými

¹⁰² Európska rada. 2021. European Council meeting (24 and 25 June 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021

¹⁰³ Európska rada. 2021. European Council meeting (16 December 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021

akciami hrubo porušuje medzinárodné právo a zásady Charty OSN a oslabuje európsku aj celosvetovú bezpečnosť a stabilitu. Uvedené zahŕňa aj právo Ukrajiny zvoliť si svoj vlastný osud. Rusko nesie plnú zodpovednosť za tento akt agresie a za všetky škody a straty na životoch, ktoré spôsobí. Za jeho konanie bude voči nemu vyvodená zodpovednosť. Európska rada zároveň požiadala Rusko, aby okamžite ukončilo svoje vojenské akcie, bezpodmienečne stiahlo všetky svoje ozbrojené jednotky a vojenskú techniku z celého územia Ukrajiny a plne rešpektovalo územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc. Taktiež vyzvala Rusko a ozbrojené formácie podporované Ruskom, aby dodržiavali medzinárodné humanitárne právo a zastavili svoju dezinformačnú kampaň a kybernetické útoky.¹⁰⁴

Záver z zasadnutia Európskej rady z 24. - 25. marca 2022 (EUCO 1/22): Európska rada opätovne dôrazne odsúdila vojenskú agresiu Ruskej federácie voči Ukrajine. Zdôraznila, že vojenská agresia Ruska voči Ukrajine je hrubým porušením medzinárodného práva a spôsobuje obrovské straty na životoch a zranenia civilistov. Požiadala Rusko, aby okamžite zastavilo svoju vojenskú agresiu na území Ukrajiny, bezodkladne a bezpodmienečne stiahlo všetky ozbrojené sily a vojenské vybavenie z celého územia Ukrajiny a plne rešpektovalo územnú celistvosť, zvrchovanosť a nezávislosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc. Európska rada zároveň pripomenula program z Versailles a viedla strategickú diskusiu o bezpečnosti a obrane, pričom zohľadnila novú bezpečnostnú situáciu v Európe, ktorej strategické prostredie sa významným spôsobom zmenilo. Európska rada schválila Strategický kompas, ktorého súčasťou je strategické usmernenie pre nasledujúce desaťročie, vymedzuje sa v ňom ucelený súbor opatrení, postupov a prostriedkov a stanovujú sa jasné ciele, ktoré sú pre tento nový impulz potrebné, a to tým, že: a) umožní Európskej únii konať rýchlejšie a rozhodnejšie v prípade kríz; b) zabezpečí záujmy EÚ a ochráni jej občanov posilnením schopnosti predvídať a zmierňovať hrozby; c) stimuluje investície a inovácie s cieľom spoločne rozvíjať potrebné

¹⁰⁴ Európska rada. 2022. Special European Council meeting, 24 February 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022

spôsobilosti a technológie; a d) prehľbí spoluprácu Únie s partnermi pri dosahovaní spoločných cieľov.¹⁰⁵

Závery z mimoriadneho zasadnutia Európskej rady z 30.-31. mája 2022 (EUCO 21/22): Európska rada prehlasuje, že Ruská útočná vojna voči Ukrajine spôsobila významný posun v strategickom prostredí Európskej únie a poukázala na potrebu silnejšej a schopnejšej Európskej únie v oblasti bezpečnosti a obrany. V tomto novom kontexte bude Európska únia v súlade s vyhlásením z Versailles a závermi Európskej rady z 24. – 25. marca 2022 rezolútne posilňovať svoje partnerstvá, zlepšovať svoju odolnosť a zvyšovať svoju obrannú spôsobilosť zvyšovaním a skvalitňovaním investícií, pričom sa primárne zameria na identifikované strategické nedostatky. Transatlantické vzťahy a spolupráca medzi EÚ a NATO sú pri plnom dodržiavaní zásad stanovených v zmluvách a zásad dohodnutých Európskou radou vrátane zásad inkluzívnosti, reciprocity a rozhodovacej autonómie Európskej únie kľúčom k celkovej bezpečnosti Únie. Silnejšia a spôsobilejšia EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany pozitívne prispeje ku globálnej a transatlantickej bezpečnosti a bude dopĺňať NATO, ktoré zostáva základom kolektívnej obrany jeho členov. Solidarita medzi členskými štátmi sa odráža v článku 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ. Zo všeobecnejšieho hľadiska, EÚ opätovne potvrdila svoj zámer zintenzívniť podporu globálneho poriadku založeného na pravidlách, ktorého jadrom je OSN.¹⁰⁶

Závery zo zasadnutia Európskej rady z 15. decembra 2022 (EUCO 34/22): Európska rada prehlásila, že v súlade s prijatými závermi a v nadväznosti na predchádzajúce rozhodnutia preberá Európska únia väčšiu zodpovednosť za vlastnú bezpečnosť a v oblasti obrany bude pokračovať v strategickom postupe a zvyšovať svoju schopnosť konať samostatne. K tomu prispeje aj posilnenie priemyselnej a technologickej základne európskeho sektoru obrany. Európska rada zdôraznila význam transatlantických väzieb, ako sa uvádza v Strategickom kompase EÚ aj v strategickej koncepcii NATO. Zároveň opätovne potvrdila

¹⁰⁵ Európska rada. 2022. European Council meeting (24 and 25 March 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022

¹⁰⁶ Európska rada. 2022. Special meeting of the European Council (30 and 31 May 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022

dôležitosť záväzku Únie podporovať svojich partnerov v oblasti bezpečnosti a obrany, najmä prostredníctvom nástrojov, ako je Európsky mierový nástroj a ako sú vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP. Európska rada opätovne pripomenula globálny rozmer Európskeho mierového nástroja a uvítala dosiahnutú dohodu o zabezpečení jeho finančnej udržateľnosti.¹⁰⁷

Záver z mimoriadneho zasadnutia Európskej rady z 9. februára 2023 (EUCO 1/23): Európska rada opakovane dôrazne odsúdila útočnú vojnu Ruska proti Ukrajine, ktorá predstavuje zjavné porušenie Charty OSN a ktorá už takmer rok prináša Ukrajine a jej ľudu nesmierne utrpenie a skazu. V tejto súvislosti vyzvala Rusko, aby okamžite zastavilo túto krutú vojnu. Európska rada zároveň opätovne potvrdila záväzky prijaté v spoločnom vyhlásení po samite EÚ – Ukrajina. Európska únia prisľúbila, že bude Ukrajine a jej obyvateľom naďalej poskytovať pevnú politickú, hospodársku, vojenskú, finančnú a humanitárnu podporu, a to tak dlho, ako to bude potrebné. Celková pomoc, ktorú Európska únia a jej členské štáty doposiaľ poskytli Ukrajine a jej obyvateľom, dosiahla najmenej 67 miliárd EUR. EÚ schválila siedmu tranžu vo výške 500 miliónov EUR na vojenskú podporu Ukrajine v rámci Európskeho mierového nástroja a spustila vojenskú pomocnú misiu EÚ zameranú na výcvik počiatočného počtu 30 000 vojakov v roku 2023. Celková vojenská podpora zo strany Únie a jej členských štátov tak dosiahla takmer 12 miliárd EUR.¹⁰⁸

2.2 Rada Európskej únie

Rada Európskej únie (ďalej v texte len „Rada“) je inštitúciou Únie, ktorá spolu s Európskym parlamentom vykonáva legislatívne a rozpočtové funkcie. Vykonáva funkcie tvorby politiky a koordinácie, ako je ustanovené v zmluvách. Pozostáva zo zástupcu každého členského štátu na ministerskej úrovni, ktorý

¹⁰⁷ Európska rada. 2022. European Council meeting (15 December 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022

¹⁰⁸ Európska rada. 2023. Special meeting of the European Council (9 February 2023) – Conclusions. In *European Council*, 2023

môže zaviazať vládu daného členského štátu a odovzdať jej hlas. Rada sa uznáva kvalifikovanou väčšinou¹⁰⁹, pokiaľ zmluvy neustanovujú inak. V oblastiach týkajúcich sa SZBP a SBOP Rada zvyčajne koná konsenzom a jednomyseľne.¹¹⁰ Prijímanie legislatívnych aktov je vylúčené (článok 24 Zmluvy o EÚ).¹¹¹

Obrázok 7 Logo Rady Európskej únie
Zdroj: Publications Office of the European Union

Rada prijíma právne predpisy a vypracúva európske politiky v širokej škále oblastí, v ktorých národné vlády prostredníctvom základných zmlúv odovzdali Únii právomoc konať. V praxi sa preto zasadnutia Rady organizujú podľa oblastí, aby sa na nich mohli stretnúť vecne príslušní ministri. Konajú sa tak zasadnutia Rady týkajúce sa financií, životného prostredia, energetiky, spravodlivosti atď., na ktorých sa schádzajú ministri, ktorí sú zodpovední za danú oblasť. Rada

¹⁰⁹ Kvalifikovaná väčšina sa dosiahne, ak „za“ hlasuje 55 % členských štátov zastupujúcich aspoň 65 % obyvateľov EÚ.

¹¹⁰ Atypické akty bez osobitného právneho základu v zmluvách, ako sú závery Rady, sa v praxi schvaľujú na základe konsenzu, zatiaľ čo právne akty v oblasti SZBP/SBOP sa prijímajú väčšinou jednomyseľne. V tejto oblasti politiky môže Rada rozhodnúť kvalifikovanou väčšinou pri prijímaní rozhodnutia, ktorým sa vymedzuje činnosť alebo pozícia Únie na základe rozhodnutia alebo na základe osobitnej žiadosti Európskej rady adresovanej vysokému predstaviteľovi, pri prijímaní akéhokoľvek rozhodnutia, ktorým sa vykonáva rozhodnutie vymedzujúce činnosť alebo pozíciu Únie a pri menovaní osobitného zástupcu EÚ (článok 31 ods. 2 Zmluvy o EÚ). Okrem toho sa niektoré rozhodnutia týkajúce sa stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO) v SBOP môžu prijímať hlasovaním kvalifikovanou väčšinou (články 46 ods. 2 a 46 ods. 3 Zmluvy o EÚ).

¹¹¹ Vylúčenie prijímania legislatívnych aktov nezabavuje rozhodnutia SZBP ich záväznosti, čo potvrdzuje článok 28 ods. 2 Zmluvy o EÚ. Vylúčenie legislatívnych aktov je väčšinou spojené s vylúčením legislatívneho postupu z oblasti SZBP, a teda s neuplatniteľnosťou úlohy Európskej komisie a Európskeho parlamentu v tomto postupe.

sa schádza v desiatich rôznych tematických formátoch známych ako „zloženia Rady“. Ide o:

- Všeobecné záležitosti
- Zahraničné veci
- Hospodárske a finančné záležitosti
- Spravodlivosť a vnútorné veci
- Zamestnanosť, sociálna politika, zdravie a spotrebiteľské záležitosti
- Konkurencieschopnosť (vnútorný trh, priemysel, výskum a vesmír)
- Doprava, telekomunikácie a energetika
- Poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo
- Životné prostredie
- Školstvo, mládež, kultúra a šport

Obrázok 8

Sídlo Rady Európskej únie

Zdroj: Publications Office of the European Union

Hlavnou úlohou Rady je spoločne s Európskou komisiou a za pomoci vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku zabezpečovať jednotnosť, konzistentnosť a efektívnosť vonkajšej činnosti EÚ.

Rada taktiež vymedzuje a vykonáva zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ na základe usmernení stanovených Európskou radou. V rámci plnenia cieľov EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany môže Rada realizovať vojenské aj civilné operácie a misie krízového manažmentu EÚ. Môže tiež prijímať opatrenia potrebné na vykonávanie zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ vrátane možných sankcií.

Obrázok 9

Zasadanie Rady Európskej únie

Zdroj: Publications Office of the European Union

Rada prijíma opatrenia na vykonávanie spoločnej obchodnej politiky EÚ, ktorá patrí do výlučnej právomoci EÚ, spoločne s Európskym parlamentom. Tá zahŕňa obchodné a investičné vzťahy, práva duševného vlastníctva a priame zahraničné investície. V oblasti obchodnej politiky má Európska komisia na starosti rokovanie o obchodných dohodách vrátane zmien colných sadziieb a colných a obchodných ustanovení a ochranných opatrení a ich riadenie. Rada zohráva ústrednú úlohu tým, že poveruje Európsku komisiu začatím rokovaní a poskytuje jej usmernenia na rokovania.

Generálny sekretariát Rady (General Secretariat of the Council – GSC) je orgán zodpovedný za pomoc dvom inštitúciám Únie: Európskej rade a Rade Európskej únie vrátane jej predsedníctiev, Výboru stálych predstaviteľov

(Comité des représentants permanents – Coreper) a ostatným výborom a pracovným skupinám Rady. Na jeho čele stojí jej generálny tajomník, ktorého vymenúva Rada EÚ. Generálny tajomník nesie zodpovednosť za organizáciu a výkon služieb, ktoré GSC poskytuje rotujúcemu a „stálemu“ predsedníctvu Rady a jej prípravným orgánom, ako aj predsedovi Európskej rady vrátane administratívneho riadenia GSC z hľadiska svojich ľudských a finančných zdrojov. Generálny tajomník sa podľa potreby zúčastňuje na zasadnutiach Rady. Zároveň je generálnym tajomníkom Európskej rady, zúčastňuje sa zasadnutí Európskej rady a prijíma všetky opatrenia potrebné na organizáciu jej rokovaní.¹¹²

Napriek tomu, že Rada zasadá v rôznych zloženiach, je právnym subjektom. Pre jej prácu to má tri dôležité dôsledky:

1) Akýkoľvek právny akt týkajúci sa akejkoľvek záležitosti, ktorá patrí do právomoci Únie, môže formálne prijať ktorékoľvek zloženie Rady bez ohľadu na to, či patrí alebo nepatrí do jeho pôsobnosti.

2) Medzi rôznymi zloženiami Rady neexistuje žiadna hierarchia, hoci Rada pre všeobecné záležitosti má koordinačnú úlohu a je zodpovedná za inštitucionálne, administratívne a horizontálne záležitosti.

3) Samostatným úradom je aj úrad predsedníctva Rady. V praxi to znamená, že pravidlá platné pre predsedníctvo sa vzťahujú na každú osobu, ktorá predsedá ktorejkoľvek zo zložení Rady, vrátane „stáleho“ predsedu Rady pre zahraničné veci, prípadne na každú osobu, ktorá predsedá niektorému z prípravných orgánov Rady.

Nie je nezvyčajné, že členovia Rady pokračujú v neoficiálnych diskusiách aj pri iných príležitostiach v rámci zasadnutí Rady. Takéto podujatia však nie sú súčasťou oficiálnych zasadnutí Rady, a preto akékoľvek prijaté rozhodnutia alebo závery musia byť formálne prijaté na oficiálnom zasadnutí. Ministri sa tiež stretávajú, aby voľne uvažovali a vymieňali si názory na témy všeobecného

¹¹² Európska rada. 2023. The General Secretariat of the Council. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/general-secretariat/>>.

rozsahu. Tieto neformálne stretnutia sú mimo rámca a procedurálnych pravidiel ustanovených v zmluvách a diskusie o nich nemôžu viesť k predloženiu dokumentov pred alebo po stretnutí, ani k vypracovaniu záverov alebo formálnych rozhodnutí. V oblasti zahraničných vecí sa ministri zvyčajne neformálne stretávajú raz za polroka. Rovnako tak ministri obrany sa neformálne stretávajú raz za polroka.

Zloženia pre všeobecné záležitosti a zahraničné veci sú jediné konkrétne uvedené v článku 16 Zmluvy o EÚ. Rada pre všeobecné záležitosti zabezpečuje konzistentnosť práce ostatných rôznych zložení Rady. V spolupráci s predsedom Európskej rady a Európskou komisiou pripravuje a zabezpečuje nadväznosť na zasadnutia Európskej rady.¹¹³

Rada pre zahraničné veci (Foreign Affairs Council – FAC) zodpovedá za vonkajšiu činnosť EÚ, ktorá zahŕňa zahraničnú politiku, bezpečnosť a obranu, obchod, rozvojovú spoluprácu a humanitárnu pomoc. V Rade pre zahraničné veci sú zastúpení ministri zahraničných vecí zo všetkých členských štátov Únie. V závislosti od programu sa však môžu zasadnutí FAC zúčastňovať aj:

- ministri obrany (bezpečnostná a obranná politika)
- ministri pre rozvoj (rozvojová spolupráca)
- ministri obchodu (spoločná obchodná politika)

Zasadnutiam FAC predsedá vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorým je v aktuálne Josep Borrell Fontelles¹¹⁴. Vysokému predstaviteľovi pomáha Európska služba pre vonkajšiu činnosť (European External Action Service – EEAS). Ak však FAC prerokúva otázky súvisiace so spoločnou obchodnou politikou, predsedá jej zástupca toho členského štátu EÚ, ktorý vykonáva šesťmesačné rotujúce predsedníctvo Rady EÚ. FAC zvyčajne zasadá aspoň raz za mesiac.

Vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku je od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy súčasne aj podpredsedom Európskej komisie, čo zabezpečuje lepšiu a efektívnejšiu koordináciu a súdržnosť

¹¹³ Európska únia. 2023. Council of the European Union. In *European Union*, 2023

¹¹⁴ Európska komisia. 2023. Josep Borrell Fontelles. In *European Commission*, 2023

v zahraničnej politike EÚ, keďže Európska komisia má dôležité medzinárodné zodpovednosti ako sú obchod, rozvoj, susedská politika a humanitárna pomoc.

V rámci svojich kompetencií zodpovedá za:

- celkové riadenie SZBP a SBOP Únie, pričom prispieva návrhmi k ich formovaniu a zabezpečuje vykonávanie rozhodnutí prijatých Európskou radou a Radou;
- budovanie konsenzu medzi členskými štátmi EÚ a ich príslušnými prioritami, a to aj prostredníctvom predsedníctva medzi ministrami zahraničných vecí, obrany, obchodu a rozvoja;
- operačné vedenie operácií a misií EÚ vedených v rámci SBOP; Únia má aktuálne nasadených viac ako 5 000 osôb v 21 vojenských a civilných operáciách a misiách po celom svete;
- zabezpečenie konzistentnosti a súdržnosti vonkajšej činnosti EÚ; vysoký predstaviteľ je v rámci Európskej komisie zodpovedný za koordináciu ostatných aspektov vonkajšej činnosti EÚ (napr. obchod, rozvoj, susedskú politiku a humanitárnu pomoc);
- zastupovanie Únie v otázkach týkajúcich sa SZBP; vysoký predstaviteľ sa zapája do politických dialógov s tretími stranami v mene Únie a predstavuje pozíciu EÚ v medzinárodných organizáciách (napr. OSN, NATO atď.) alebo na rokovaníach;
- účasť na pravidelných stretnutiach vedúcich predstaviteľov EÚ v Európskej rade;
- pravidelné informovanie Európskeho parlamentu o otázkach zahraničnej politiky, bezpečnosti a obrany;
- zastupovanie EÚ na medzinárodných stretnutiach, ako je napríklad otvorenie Valného zhromaždenia OSN;
- vedenie diplomatickej siete EÚ s približne 144 diplomatickými zastúpeniami EÚ po celom svete;
- vedie Európsku obrannú agentúru a Inštitút EÚ pre bezpečnostné štúdie.¹¹⁵

¹¹⁵ EEAS. 2021. High Representative / Vice President. In *European External Action Service*, 2021

Výbor stálych predstaviteľov vlád členských štátov (Comité des représentants permanents – Coreper¹¹⁶) pripravuje prácu Rady a plní úlohy, ktoré mu uložila Rada. Coreper navyše zabezpečuje súlad politik a činností Únie. Hlavnou úlohou Coreperu je koordinovať a pripravovať prácu rôznych zložení Rady vrátane zahraničných vecí a snažiť sa nájsť na svojej úrovni dohodu, ktorá bude následne predložená Rade na rozhodnutie alebo prijatie¹¹⁷. Ústrednú úlohu Coreperu ilustruje skutočnosť, že Coreper musí vopred preskúmať všetky body programu Rady, pokiaľ z naliehavých dôvodov Rada nerozhodne inak. Coreper je rozdelený na dve časti, Coreper 1 tvorený zástupcami stálych zástupcov a Coreper 2 tvorený stálymi zástupcami.¹¹⁸

Politický a bezpečnostný výbor (Political and Security Committee – PSC) ustanovený v článku 38 Zmluvy o EÚ zohráva ústrednú úlohu v oblasti SZBP a SBOP. Vykonáva dve hlavné funkcie: a) monitoruje medzinárodnú situáciu v oblastiach súvisiacich so SZBP a SBOP, prispieva k definovaniu politik a vydáva stanoviská v rámci Rady bez toho, aby bola dotknutá práca Coreperu; b) pod vedením Rady a vysokého predstaviteľa vykonáva politickú kontrolu a strategické riadenie vojenských a civilných operácií a misií vedených v rámci SBOP a môže, ak je to vhodné a ak ho Rada splnomocní, prijímať rozhodnutia v tejto oblasti. PSC predsedá zástupca vysokého predstaviteľa.¹¹⁹

Okrem Coreperu a PSC podporuje prácu Rady viac ako 150 vysoko špecializovaných pracovných skupín a výborov nazývaných „prípravné orgány Rady“. Tie možno rozdeliť do dvoch hlavných kategórií:

- výbory zriadené zmluvami, medzivládnymi rozhodnutiami alebo aktom Rady, ktoré sú väčšinou stále a majú vymenovaného alebo voleného predsedu,
- výbory a pracovné skupiny zriadené Coreperom, ktoré sa zaoberajú veľmi špecifickými témami a predsedá im delegát krajiny, ktorá práve vykonáva šesťmesačné predsedníctvo Rady.

¹¹⁶ Táto skratka pochádza z francúzskych slov „Comité des représentants permanents“.

¹¹⁷ Stojí za zmienku, že akúkoľvek dohodu vypracovanú Coreperom môže vždy spochybníť Rada, ktorá jediná má právomoc prijímať rozhodnutia.

¹¹⁸ Európska rada. 2020. Coreper. In *European Council*, 2020

¹¹⁹ Európska rada. 2023. Political and Security Committee (PSC). In *European Council*, 2023

Okrem toho sa na konkrétny účel môžu vytvoriť výbory alebo pracovné skupiny ad hoc, ktoré po splnení svojej úlohy prestanú existovať.¹²⁰ Približne 35 tematických a geografických prípravných orgánov Rady podporuje prácu FAC. Medzi tie, ktoré sú užšie spojené s oblasťou bezpečnostnej a obrannej politiky patria najmä:

Vojenský výbor Európskej únie (European Union Military Committee – EUMC) je najvyšším vojenským orgánom zriadeným v rámci Rady,¹²¹ ktorý manažuje všetky vojenské aktivity v rámci EÚ, najmä plánovanie a vykonávanie vojenských operácií a misií vedených v rámci SBOP a rozvoj vojenských spôsobilostí. Na základe dohody poskytuje vojenské poradenstvo PSC a zároveň poskytuje vojenské odporúčanie najmä pre:

- vypracovanie vojenskej časti koncepcií krízového manažmentu;
- vojenské aspekty politickej kontroly a strategického smerovania operácií krízového manažmentu;
- hodnotenie rizika potenciálnych kríz;
- vojenský rozmer krízy a jej dôsledky, najmä počas jej následného manažovania;
- vypracovanie, hodnotenie a preskúmanie cieľov spôsobilostí;
- vojenský vzťah EÚ s európskymi členmi NATO, ktorí nie sú členmi EÚ, kandidátmi na prístupenie k EÚ, inými štátmi a inými organizáciami vrátane NATO;
- finančný odhad nákladov na operácie a cvičenia.

EUMC sa skladá z náčelníkov obrany (náčelníkov generálnych štábov), tzv. CHODs (Chiefs of Defence) členských štátov Únie, ktorých pravidelne zastupujú ich stáli vojenský predstavitelia (Military Representatives – MilReps). EUMC má stáleho predsedu, ktorého vyberá EUMC na úrovni náčelníkov obrany a menuje ho Rada. Predseda EUMC je zároveň vojenským poradcom vysokého predstaviteľa. EUMC je zastúpené aj na všetkých zasadnutiach Rady, keď sa majú prijímať rozhodnutia s dôsledkami na obranu. Je podporovaný vojenkou

¹²⁰ Európska rada. 2023. Council preparatory bodies. In *European Council*, 2023

¹²¹ Európska rada. 2001. Council Decision of 22 January 2001 setting up the Military Committee of the European Union. In *Official Journal of the European Communities*, 2001

pracovnou skupinou, vojenským, štábom a prípadne podľa potreby aj ďalšími oddeleniami a službami.¹²²

Pracovná skupina Vojenského výboru Európskej únie (European Union Military Committee Working Group – EUMCWG) podporuje a pomáha EUMC pri jeho práci na vojenských záležitostiach v rámci EÚ. Vykonáva úlohy, ktoré jej zadá EUMC, napríklad pri príprave vojenských koncepcií alebo vojenského poradenstva. EUMCWG má stáleho predsedu, ktorého vyberá EUMC na úrovni vojenských predstaviteľov a menuje Coreper.¹²³

Pracovná skupina Vojenského výboru Európskej únie / Osobitná skupina pre hlavný cieľ (European Union Military Committee Working Group / Headline Goal Task Force – EUMCWG/HTF) je skupina expertov, ktorá sa zaoberá rozvojom spôsobilostí. Ide o pracovný orgán EUMC, ktorý sa zaoberá všetkými aspektmi rozvoja spôsobilostí, za ktoré zodpovedá. Okrem toho sa tiež zaoberá úlohami, ktoré zahŕňajú širšie spektrum otázok týkajúcich sa spôsobilostí pri príprave rozhodnutí EUMC. EUMCWG/HTF má stáleho predsedu, ktorého vyberá a menuje EUMC na zasadnutí na úrovni vojenských zástupcov.¹²⁴

Politicko-vojenská skupina (Politico-Military Group – PMG) vykonáva prípravné práce v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky pre PSC. Zahŕňa politické aspekty vojenských a civilno-vojenských otázok EÚ vrátane koncepcií, spôsobilostí, operácií a misií. PMG pripravuje závery Rady a poskytuje odporúčania pre PSC, monitoruje ich efektívnu implementáciu, prispieva k rozvoju horizontálnej politiky a uľahčuje výmenu informácií. Má osobitnú zodpovednosť za partnerstvá s krajinami mimo EÚ a inými organizáciami vrátane NATO, ako aj za cvičenia. Skladá sa z delegátov jednotlivých členských štátov a predsedá jej zástupca vysokého predstaviteľa.¹²⁵

¹²² EEAS. 2022. EUMC – European Union Military Committee, 2022. In *European External Action Service*, 2022.

¹²³ Európska rada. 2022. European Union Military Committee Working Group (EUMCWG). In *European Council*, 2022.

¹²⁴ Európska rada. 2022. European Union Military Committee Working Group/Headline Goal Task Force (EUMCWG/HTF). In *European Council*, 2022

¹²⁵ Európska rada. 2022. Politico-Military Group (PMG). In *European Council*, 2022

Výbor pre civilné aspekty krízového manažmentu (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management – CivCom) bol zriadený Rozhodnutím Rady z 22. mája 2000.¹²⁶ Podáva informácie, formuluje odporúčania a poskytuje rady PSC o civilných aspektoch krízového manažmentu. Zároveň pripravuje plánovacie dokumenty pre civilné misie vedené v rámci SBOP a zaoberá sa rozvojom stratégií pre civilný krízový manažment a pre civilné spôsobilosti. Skladá sa z delegátov jednotlivých členských štátov a predsedá mu zástupca vysokého predstaviteľa.¹²⁷

Pracovná skupina poradcov pre zahraničné vzťahy (Working Party of Foreign Relations Counsellors – RELEX) sa zaoberá právnymi, finančnými a inštitucionálnymi otázkami zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ. Medzi jej priority patria: sankcie, operácie krízového manažmentu EÚ, osobitní zástupcovia EÚ, financovanie vonkajších činností, otázky nešírenia jadrových zbraní a ďalšie prierezové otázky. V roku 2004 bola v rámci pracovnej skupiny vytvorená nová formácia s názvom „Sankcie“, ktorej hlavnou úlohou je zdieľať najlepšie osvedčené postupy a revidovať a implementovať spoločné usmernenia na zabezpečenie účinného a jednotného vykonávania sankčných režimov Únie. RELEX-u predsedá zástupca rotujúceho predsedníctva Rady.¹²⁸

2.3 Európska komisia

Európska komisia (ďalej v texte len „Komisia“) je najvyšší výkonný orgán Európskej únie, ktorý má v mnohých záležitostiach rozhodovaciu právomoc. Navrhuje legislatívu EÚ, kontroluje dodržiavanie tejto legislatívy v členských krajinách EÚ a zastupuje EÚ voči členským štátom aj navonok. Z prevažnej časti spravuje rozpočet EÚ. Komisia v praxi funguje ako vládny kabinet s 27 členmi

¹²⁶ Európska rada. 2000. Council Decision of 22 May 2000 setting up a Committee for civilian aspects of crisis management. In *Official Journal of the European Communities*, 2000

¹²⁷ Európska rada. 2022. Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CivCom). In *European Council*, 2022

¹²⁸ Európska rada. 2022. Working Party of Foreign Relations Counsellors (RELEX). In *European Council*, 2022

Komisie, neformálne nazývanými „komisári“. Každý štát má v Komisii zastúpeného jedného člena, avšak tí sú prisahou zaviazaní reprezentovať všeobecné záujmy EÚ ako celku, nie vlastného štátu. Od decembra 2019 je predsedníčkou Komisie Ursula von der Leyenová¹²⁹. Pred ňou vykonávali funkciu predsedu José Manuel Barroso¹³⁰ (2004-2014) a Jean-Claude Juncker¹³¹ (2014-2019).

Obrázok 10

Logo Európskej komisie

Zdroj: Publications Office of the European Union

V čele Komisie stojí predseda navrhnutý Európskou radou a potvrdený Európskym parlamentom. Ostatní komisári sú spoločne menovaní Radou, predsedom Európskej komisie a potvrdení Európskym parlamentom. Počet komisárov sa od roku 2004 niekoľkokrát zmenil. Pred vstupom desiatich nových členských štátov mala Európska komisia 20 komisárov. Päť štátov – Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Španielsko a Spojené kráľovstvo – mali dvoch komisárov, zvyšných 10 členských štátov po jednom. Po vstupe nových členských štátov od 1. mája 2004 sa zvýšil počet komisárov na 30 (pribudlo po jednom komisárovi z každej novej členskej krajiny). 18. novembra 2004, kedy sa ujala vlády nová Európska komisia, sa počet komisárov znížil na 25. Každá členská krajina má už len jedného komisára. Taký stav nastal aj po pristúpení Rumunska a Bulharska v roku 2007, resp. Chorvátska v roku 2013. Komisia tak má od roku 2020 27

¹²⁹ Európska komisia. 2023. Ursula von der Leyen. In *European Commission*, 2023

¹³⁰ Európska komisia. 2010. José Manuel Barroso. In *European Commission*, 2010 a Európska komisia. 2014. José Manuel Barroso. In *European Commission*, 2014

¹³¹ Európska rada. 2022. Jean-Claude Juncker. In *European Council*, 2022

komisárov. Napriek tomu, že členov Komisie nominujú členské štáty, nesmú komisári po svojom schválení požadovať ani prijímať pokyny od žiadnej vlády ani iného orgánu.

Obrázok 11

Sídlo Európskej komisie

Zdroj: Publications Office of the European Union

Aparát Komisie sa rozdeľuje do takzvaných generálnych riaditeľstiev, ktoré sú analogické ministerstvám. Každé generálne riaditeľstvo sa zaoberá konkrétnou problematikou, na jeho čele je generálny riaditeľ, ktorý podlieha priamo konkrétnemu komisárovi. V portfóliu jedného komisára môže byť viacero generálnych riaditeľstiev.

Predseda Komisie nastavuje politický kurz, na základe ktorého komisári rozhodujú aké sú strategické ciele a vypracovávajú ročný pracovný program, ktorý predstavuje plán činnosti na nasledujúcich 12 mesiacov a v ktorom je vysvetlená realizácia politických priorít v praxi. Rozhodnutia Európskej komisie sa prijímajú na základe kolektívnej zodpovednosti a všetci komisári majú pri rozhodovaní rovnaký hlas.¹³²

¹³² Európska komisia. 2023. About the European Commission. In *European Commission*, 2023

Obrázok 12

Zasadanie Európskej komisie

Zdroj: Publications Office of the European Union

Napriek tomu, že na rozdiel od väčšiny ostatných oblastí politiky EÚ je úloha Komisie v bezpečnostnej a obrannej politike druhoradá, v porovnaní s úlohou vysokého predstaviteľa a členských štátov, zostáva kľúčovým aktérom pri dosahovaní cieľov v tejto oblasti. Článok 21 ods. 3 Lisabonskej zmluvy skutočne vyzýva Radu a Komisiu, aby za pomoci vysokého predstaviteľa spolupracovali s cieľom zabezpečiť konzistentnosť medzi rôznymi oblasťami vonkajšej činnosti Únie a jej ostatnými politikami. Tým nie sú nijako dotknuté osobitné právomoci žiadnej z inštitúcií a rozhodovacie postupy v rámci SZBP aj mimo nej podľa článku 40 Zmluvy o EÚ.¹³³

Zásada „konzistentnosti“ bola stanovená v spoločnom oznámení z decembra 2013 o komplexnom prístupe EÚ¹³⁴ a ďalej sa rozvinula v Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ z júna 2016¹³⁵. Vychádza z toho, že bezpečnostná a obranná politika sa nemá vykonávať izolovane od

¹³³ Európska únia. 2012. Consolidated Version of Treaty of European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2012

¹³⁴ Európska komisia. 2013. Joint Communication to the European Parliament and the Council. The EU's comprehensive approach to external conflict and crises. In *European Commission*, 2013

¹³⁵ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy, 2016. In *European External Action Service*, 2016

ostatných politík, vonkajších akcií a nástrojov EÚ. Naopak, strategicky koherentné využívanie politík a nástrojov EÚ si vyžaduje, aby sa vykonávala v súlade s ostatnými politikami a nástrojmi, ktoré spravuje Komisia v dôsledku jej zodpovednosti za plnenie rozpočtu EÚ. Vychádza pritom zo Zmluvy o fungovaní EÚ¹³⁶, konkrétne z kapitoly 4 týkajúcej sa plnenia rozpočtu a príslušných ustanovení článkov 317 a 318.

Medzi najdôležitejšie vonkajšie nástroje EÚ mimo SZBP a SBOP možno zaradiť geografický nástroj predvstupovej pomoci¹³⁷ (Instrument for Pre-Accession Assistance – IPA), nástroj európskeho susedstva a partnerstva¹³⁸ (European Neighbourhood and Partnership Instrument – ENPI) a nástroj rozvojovej spolupráce¹³⁹ (Development Co-operation Instrument – DCI), ako aj mimorozpočtový Európsky regionálny rozvojový fond¹⁴⁰ (European Regional Development Fund – ERDF), nástroj prispievajúci k stabilite a mieru¹⁴¹ (Instrument contributing to Stability and Peace – IcSP), nástroj partnerstva¹⁴² (Partnership Instrument – PI), európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva¹⁴³ (European Instrument for Democracy and Human Rights – EIDHR), nástroj spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti¹⁴⁴ (Instrument for Nuclear Safety

¹³⁶ Európska únia. 2016. Consolidated Version of Treaty on Functioning of European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2016

¹³⁷ Európska komisia. 2023. Instrument for Pre-Accession Assistance. In *European Commission*, 2023

¹³⁸ Európska únia. 2006. Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument. In *Official Journal of the European Union*, 2006

¹³⁹ Európsky parlament. 2017. Development Cooperation Instrument. In *European Parliament*, 2017

¹⁴⁰ Európska komisia. 2023. European Regional Development Fund. In *European Commission*, 2023

¹⁴¹ Európska komisia. 2014. The EU's Instrument contributing to Stability and Peace (IcSP). In *European Commission*, 2014.

¹⁴² Európska komisia. 2017. External Evaluation of the Partnership Instrument. In *European Commission*, 2017

¹⁴³ EEAS. 2020. European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR). In *European External Action Service*, 2020

¹⁴⁴ Európska komisia. 2023. European Instrument for International Nuclear Safety Cooperation - Performance. In *European Commission*, 2023

Cooperation – INSC) a ďalšie tematické programy v rámci nástroja pre rozvojovú spoluprácu¹⁴⁵ (Development Cooperation Instrument – DCI).

Okrem toho, pod vedením vysokého predstaviteľa, ktorý vykonáva aj funkciu podpredsedu, Komisia implementuje aj rozpočet SZBP, z ktorého sa financujú civilné misie vedené v rámci SBOP, osobitní zástupcovia EÚ a projekty nešírenia zbraní a odzbrojenia. Komisia tiež riadi ďalšie súvisiace politiky vonkajšej činnosti, ako je medzinárodný obchod a humanitárna pomoc, ako aj vnútorné politiky s podstatnými a rastúcimi vonkajšími rozmermi napríklad bezpečnosť, migrácia, klíma, energetika, doprava, vesmír, vnútorný trh, obrana atď.), ktoré sú relevantné pre zahraničnú, bezpečnostnú a obrannú politiku Únie.

Komisia sa plne zúčastňuje na činnosti PSC a všetkých orgánov Rady vrátane CivCom, PMG a EUMC, ktoré prerokúvajú a pripravujú rozhodnutia FAC v jej rôznych zloženiach: FAC, FAC Obrana (FAC Defence), FAC Rozvoj (FAC Development) a FAC Obchod (FAC Trade). Prostredníctvom zavedených mechanizmov sú útvary Komisie schopné sprístupniť EEAS svoje vstupy pri príprave operácií a misií vedených v rámci SBOP. Príkladom sú najmä Krízová platforma (Crisis Platform), ktorej predsedá EEAS a ktorá v prípade potreby spája všetky príslušné útvary, a Politický rámec pre krízový prístup (Political Framework for a Crisis Approach – PFCA), ktorý je teraz povinným krokom v procese, ktorý môže viesť k rozhodnutiu spustiť operácie a misie SBOP po dokončení všetkých ostatných plánovacích krokov, ku ktorým prispievajú aj útvary Komisie.

Nástroje EÚ na riešenie krízy a jej manažment podliehajú rôznym inštitucionálnym a rozhodovacím procesom v rámci EEAS aj mimo neho. Aby sa zabezpečilo, že reakcie na krízové situácie budú včasné a primerané, kľúčovou prioritou počas všetkých fáz krízového cyklu je efektívna koordinácia príslušných nástrojov krízového manažmentu, to znamená vojenských aj civilných.

¹⁴⁵ Európsky parlament. 2017. Development Cooperation Instrument. In *European Parliament*, 2017

Krízová platforma, ktorá zahŕňa celý rad služieb v rámci systému EÚ a ktorej predsedá vysoký predstaviteľ, generálny výkonný riaditeľ EEAS (Executive Secretary General – ESG) alebo výkonný riaditeľ EEAS pre reakciu na krízy, sa môže zvolávať ad hoc a je kľúčový mechanizmus, ktorý sa aktivuje na zaručenie schopnosti EÚ reagovať počas vonkajších kríz. Platforma poskytuje EEAS a útvarom Komisie jasné politické a/alebo strategické usmernenia na manažovanie danej krízy.

V závislosti od charakteristík konkrétnej krízy môže krízová platforma EEAS spájať:

- a) rôzne štruktúry EEAS v oblasti reakcie na krízy: Riaditeľstvo pre krízový manažment a plánovanie (Crisis Management and Planning Directorate – CMPD), Oddelenie reakcie na krízy (Crisis Response Department – CRD), Vojenský výbor EÚ (EU Military Committee – EUMC), Vojenský štáb EÚ (EU Military Staff – EUMS), Útvar pre plánovanie a vedenie civilných operácií (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC), Situačné centrum (Situation Centre – SitCen), Situačná miestnosť EÚ (EU Situation Room), ako aj ďalšie príslušné geografické a horizontálne oddelenia EEAS, a
- b) príslušné útvary Európskej komisie, ako sú napríklad Európska civilná ochrana a operácie humanitárnej pomoci (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations – ECHO), Rozvoj a spolupráca (Development and Cooperation – DEVCO), nástroje zahraničnej politiky (Foreign Policy Instruments – FPI) atď.

Podporu sekretariátu zabezpečuje Oddelenie krízovej reakcie EEAS, ktoré vykonáva celkovú operatívnu koordinačnú funkciu na podporu záverov dohodnutých na zasadnutiach krízovej platformy.¹⁴⁶

Politický rámec pre krízový prístup (Political Framework for Crisis Approach – PFCA) je koncepčný rámec popisujúci komplexný prístup EÚ k manažovaniu konkrétnej krízy. Jeho inkluzívny rozvoj zabezpečuje spoločné

¹⁴⁶ EEAS. 2021. Crisis Management and Response – Crisis Platform. In *European External Action Service*, 2021

hodnotenie danej krízy všetkým zainteresovaným zložkám EÚ a odhad vplyvu krízy na záujmy, hodnoty a ciele EÚ. Predpokladá možné línie angažovanosti, ciele a účinky angažovanosti EÚ pri riešení krízy v krátkodobom, strednodobom a dlhodobom horizonte a hľadá synergie medzi potenciálne využiteľnými disponibilnými nástrojmi Únie.¹⁴⁷

Z uvedených informácií jasne vyplýva, že Komisia nie je len dôležitým aktérom pokiaľ ide o implementáciu únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky, a to či už priamo prostredníctvom spravovania rozpočtu alebo nepriamo zabezpečením koordinácie s nástrojmi mimo SBOP, ale zároveň je aj významným prispievateľom do procesu vedúceho k príprave intervencií vedených v rámci SBOP a ich prerokovania v Rade. Okrem iného tomu výrazne pomohlo dvojité postavenie vysokého predstaviteľa / podpredsedu Komisie a zriadenie EEAS Lisabonskou zmluvou, čo boli z istého uhla pohľadu revolučné kroky, ktoré si vyžadovali určitý čas, aby sa postupne začali dosahovať zamýšľané výsledky, a ktoré si okrem nezanedbateľných ľudských, logistických a organizačných aspektov vyžadovali aj plné osvojenie si zmenených rolí a kompetencií.

V tejto súvislosti sa dá povedať, že prechodné obdobie bolo ukončené na jeseň 2014, keď do funkcie predsedu Európskej komisie nastúpil Jean-Claude Juncker, ktorý určil ako jednu zo svojich desiatich politických priorít „urobiť z EÚ silnejšieho globálneho aktéra“.¹⁴⁸ Zároveň sa rozhodol zriadiť Skupinu komisárov pre vonkajšiu činnosť (Commissioners Group for External Action), aby podľa potreby prediskutovala všetky otázky vonkajšej činnosti EÚ s ďalšími príslušnými podpredsedami Komisie a komisármi bez toho, aby boli dotknuté rozhodovacie právomoci kolégia komisárov.¹⁴⁹

Jeho nástupkyňa vo funkcii Ursula von der Leyenová určila ako jednu zo svojich šiestich politických priorít na obdobie rokov 2019 až 2024 „urobiť

¹⁴⁷ EEAS. 2022. Exercise EU Integrated Resolve 2022 – Political Framework for Crisis Approach (PFCA). In *European External Action Service*, 2022

¹⁴⁸ Európsky parlament. 2014. Setting EU priorities, 2014-19. The ten points of Jean-Claude Juncker's political guidelines. In *European Parliament*, 2014

¹⁴⁹ BLOCKMANS, S. – RUSSACK, S. 2015. The Commissioners' Group on External Action – Key political facilitator. In *Centre for European Policy Studies Special Report*, 2015

Európu silnejšiu vo svete“¹⁵⁰ s cieľom zabezpečiť koordinovaný prístup k celej vonkajšej činnosti EÚ, od rozvojovej pomoci až po spoločnú zahraničnú, bezpečnostnú a obrannú politiku, v úzkej spolupráci s vysokým predstaviteľom a podpredsedom Komisie Josepom Borrellom, a to prostredníctvom vykonania „*d’alších odvážnych krokov smerom ku skutočne integrovanému a komplexnému prístupu k európskej bezpečnosti v nasledujúcich rokoch*“.¹⁵¹ S tým úzko súvisí aj ďalší cieľ, a to je prenesenie konzistentnosti dosiahnutej na politickej úrovni do regionálnych, národných a spoločných stratégií, o ktorých vysoký predstaviteľ a Komisia diskutujú a ktoré čoraz viac usmerňujú vonkajšie vzťahy EÚ vrátane bezpečnostnej a obrannej politiky Únie.

2.4 Európsky parlament

Všeobecne prevláda názor, že Európsky parlament (ďalej v texte len „Parlament“) má len malé právomoci, pokiaľ ide o zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ, a ešte menej právomocí v súvislosti s jej integrálnou zložkou – bezpečnostnou a obrannou politikou. Podrobné preskúmanie vývoja týchto politík za posledné desaťročie však odhaľuje oveľa komplexnejšiu realitu.

Spoločná bezpečnostná a obranná politika je neoddeliteľnou súčasťou Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Únie v zmysle článku 42 Zmluvy o EÚ.¹⁵² Už v preambule Zmluvy o EÚ sa zdôrazňuje odhodlanie členských štátov „*uskutočňovať spoločnú zahraničnú a bezpečnostnú politiku vrátane postupného utvárania spoločnej obrannej politiky, ktorá by mohla viesť v súlade s ustanoveniami článku 42 k spoločnej obrane, čím sa upevní európska identita a nezávislosť v záujme posilnenia mieru, bezpečnosti a pokroku v Európe a vo svete*“. Zatiaľ čo v článku 41 Zmluvy o EÚ je načrtnuté financovanie SZBP

¹⁵⁰ Európsky parlament. 2022. The six policy priorities of the von der Leyen Commission. In *European Parliamentary Research Service, 2022*

¹⁵¹ Európsky parlament. 2020. The von der Leyen Commission's priorities for 2019-2024. In *European Parliament Briefing, 2020, s. 9*

¹⁵² Európska únia. 2012. Consolidated Version of Treaty of European Union. In *Official Journal of the European Union, 2012*

a SBOP, politika je ďalej opísaná v článkoch 42 až 46, v kapitole 2 oddiele 2 hlavy V („Ustanovenia o spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike“) a v protokoloch 1, 10 a 11 a vyhláseniach 13 a 14.

Obrázok 13

Logo Európskeho parlamentu

Zdroj: Publications Office of the European Union

Rozhodnutia týkajúce sa bezpečnostnej a obrannej politiky prijímajú v súlade s článok 42 Zmluvy o EÚ Európska rada a Rada Európskej únie. Tieto rozhodnutia sa prijímajú jednomyseľne, s niekoľkými významnými výnimkami týkajúcimi sa Európskej obrannej agentúry (European Defence Agency – EDA) (článok 45 Zmluvy o EÚ) a Stálej štruktúrovanej spolupráce (článok 46 Zmluvy o EÚ), na ktoré sa vzťahuje väčšinové hlasovanie. Návrhy rozhodnutí zvyčajne predkladá vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý – ako už bolo uvedené vyššie – pôsobí aj ako podpredseda Európskej komisie.

Lisabonská zmluva zaviedla koncepciu európskej politiky v oblasti spôsobilostí a vyzbrojovania (článok 42 ods. 3 Zmluvy o EÚ) s cieľom podporiť efektívnejšie a účinnejšie vynakladanie prostriedkov členských štátov na spoločné obranné spôsobilosti, posilniť bezpečnosť občanov Únie a podporiť rozvoj konkurencieschopnej a inovatívnej priemyselnej základne. Lisabonská zmluva tiež vytvára prepojenie medzi bezpečnostnou a obrannou politikou

a inými politikami Únie tým, že vyžaduje, aby EDA a Komisia v prípade potreby spolupracovali (článok 45 ods. 2 Zmluvy o EÚ). Týka sa to najmä výskumnej, priemyselnej a vesmírnej politiky Únie. Toto prepojenie vytvorilo príležitosť pre Európsky parlament vyvíjať a mať oveľa silnejší vplyv na bezpečnosť a obranu ako v minulosti.

Obrázok 14

Sídlo Európskeho parlamentu

Zdroj: Publications Office of the European Union

Osobitná úloha Parlamentu v oblasti zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky je opísaná v článku 36 Zmluvy o EÚ. Podľa neho sa vysoký predstaviteľ pravidelne radí s Parlamentom o hlavných aspektoch a základných rozhodnutiach týkajúcich sa SZBP a SBOP a informuje ho o vývoji v týchto politikách. Zároveň je povinný zabezpečiť, aby boli názory Parlamentu pri realizácii predmetných politík náležite zohľadnené. Parlament môže klásť otázky Rade a vysokému predstaviteľovi alebo im dávať odporúčania. Parlament vykonáva tiež právomoc nad rozpočtom pre bezpečnostnú a obrannú politiku v súlade s článkom 41 Zmluvy o EÚ. Dvakrát do roka vedie rozpravy o pokroku pri implementácii SZBP a SBOP a prijíma správy: jednu o SZBP, ktorú vypracuje Výbor pre

zahraničné veci¹⁵³ (Committee on Foreign Affairs – AFET) a ktorá v prípade potreby obsahuje aj prvky súvisiace so SBOP; a jednu o SBOP, ktorú spracováva Podvýbor pre bezpečnosť a obranu¹⁵⁴ (Subcommittee on Security and Defence – SEDE).

Obrázok 15

Zasadenie Európskeho parlamentu

Zdroj: Publications Office of the European Union

Od roku 2012 Európsky parlament a národné parlamenty členských štátov každoročne organizujú dve medziparlamentné konferencie s cieľom prediskutovať otázky zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Medziparlamentnú spoluprácu v týchto oblastiach predpokladá protokol 1 k Lisabonskej zmluve, ktorý opisuje úlohu národných parlamentov v rámci EÚ.¹⁵⁵

¹⁵³ Európsky parlament. 2023. Committees – Committee on Foreign Affairs (AFET). In *European Parliament*, 2023

¹⁵⁴ Európsky parlament. 2023. Committees - Subcommittee on Security and Defence (SEDE). In *European Parliament*, 2023

¹⁵⁵ Európska únia. 2016. Protocol No. 1 - On the Role of National Parliaments in the European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2023

Inovácie zavedené Lisabonskou zmluvou poskytli okrem iného aj príležitosť na zlepšenie politickej súdržnosti pri uplatňovaní SBOP. Vysoký predstaviteľ má ústrednú inštitucionálnu úlohu, predsedá FAC v jej „zložení ministrov obrany“, riadi EDA a vedie konzultácie a dialóg s Parlamentom tak, aby mu umožnil zohrávať plnohodnotnú úlohu pri rozvoji SBOP. Podľa Lisabonskej zmluvy je totiž Parlament partnerom, ktorý formuje vonkajšie vzťahy Únie, a je zodpovedný za zabezpečenie verejnej podpory SBOP, ako sa uvádza v Správe z roku 2008 o implementácii Európskej bezpečnostnej stratégie.¹⁵⁶ V nej sa hovorí, že „*je nevyhnutné udržať si podporu verejnosti pre globálnu angažovanosť EÚ. V moderných demokraciách, kde sú médiá a verejná mienka rozhodujúce pre formovanie politiky, je pre udržanie záväzkov Únie v zahraničí nevyhnutná verejná angažovanosť. EÚ nasadzuje policajtov, justičných expertov a vojakov v nestabilných zónach po celom svete, preto je povinnosťou vlád, parlamentov a inštitúcií EÚ informovať o tom, ako to prispieva k bezpečnosti doma*“.¹⁵⁷

Európsky parlament sa zaoberá aktuálnym vývojom v rámci SBOP, najmä pokiaľ ide o inštitúcie, spôsobilosti a operácie, a uisťuje sa, že obavy vyjadrené občanmi EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany sa riešia na príslušných úrovniach. Pravidelne sa konajú rokovania, vypočutia a workshopy venované témam ako sú:

- vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP;
- medzinárodné krízy s bezpečnostnými a obrannými dôsledkami;
- reformy bezpečnostného sektora v dôsledku kríz;
- mnohostranná bezpečnostná a obranná spolupráca mimo EÚ, najmä pokiaľ ide o NATO alebo OSN;
- medzinárodný vývoj v oblasti kontroly zbrojenia a nešírenia zbraní hromadného ničenia;
- boj proti medzinárodnému terorizmu, pirátstvu, organizovanému zločinu a obchodovaniu s ľuďmi;

¹⁵⁶ Európska únia. 2008. Report on the Implementation of the European Security Strategy. In *Council of the European Union*, 2008

¹⁵⁷ Európska únia. 2008. Report on the Implementation of the European Security Strategy. In *Council of the European Union*, 2008, s. 12

- posilnenie úlohy Európskeho parlamentu v SBOP prostredníctvom politik EÚ s dôsledkami pre bezpečnosť a obranu, ako sú vnútorná a hraničná bezpečnosť, rozvoj infraštruktúry, výskum a priemyselná a vesmírna politika;
- zlepšenie efektívnosti a účinnosti investícií do bezpečnosti a obrany a na posilnenie technologickej a priemyselnej základne v EÚ;
- inštitucionálny vývoj, najmä pokiaľ ide o štruktúry krízového manažmentu EÚ vrátane vojenských štruktúr;
- bezpečnostná a obranná spolupráca v rámci Únie týkajúca sa agentúr a štruktúr EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany ako sú Satelitné centrum EÚ¹⁵⁸ (EU Satellite Centre – EU SatCen), Inštitút EÚ pre bezpečnostné štúdie¹⁵⁹ (European Union Institute for Security Studies – EUISS), Európska akadémia bezpečnosti a obrany¹⁶⁰ (European Security and Defence College – ESDC), Organizácia pre spoločnú spoluprácu v oblasti vyzbrojovania¹⁶¹ (Organisation for Joint Armament Cooperation – OCCAR) atď;
- legislatíva a politické uznesenia týkajúce sa bezpečnosti a obrany (najmä pokiaľ ide o vyššie uvedené témy).

Parlament pravidelne organizuje spoločné konzultačné stretnutia (Joint Consultation Meetings – JCMs) s Radou, Komisiou a EEAS. Tieto stretnutia umožňujú výmenu informácií o vojenských a civilných operáciách a misiách vedených v rámci SBOP, o plnení rozpočtu SZBP a o oblastiach záujmu. Sú súčasťou konzultácií medzi Parlamentom a ostatnými inštitúciami EÚ zapojenými do SZBP a SBOP.¹⁶² Parlament v súvislosti s bezpečnostnou a obrannou politikou EÚ uzatvoril sériu medziinštitucionálnych dohôd

¹⁵⁸ Európska únia. 2023. European Union Satellite Centre. In *European Union Satellite Centre*, 2023

¹⁵⁹ Európska únia. 2023. European Institute for Security Studies. In *European Institute for Security Studies*, 2023

¹⁶⁰ Európska únia. 2023. European Security and Defence College. In *European Security and Defence College*, 2023

¹⁶¹ Európska únia. 2023. Organisation for Joint Armament Cooperation. In *Organisation for Joint Armament Cooperation*, 2023

¹⁶² Európska komisia. 2023. Joint consultation meetings. In *European Commission*, 2023

týkajúcich sa SBOP, pričom za zmienku stojí najmä medziinštitucionálna dohoda, ktorá mu umožňuje prístup k citlivým informáciám Rady v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky alebo dohoda o rozpočtovej disciplíne a riadnom finančnom hospodárení, čo následne viedlo k pravidelnému politickému dialógu s predsedom PSC.

Vzhľadom na kľúčovú úlohu, ktorú NATO zohráva pri zaisťovaní európskej bezpečnosti, sa zástupcovia Parlamentu zúčastňujú na zhromaždeniach NATO s cieľom rozvíjať vzťahy medzi Úniou a Alianciou. Je to dôležité najmä v prípadoch operácií, v ktorých sa angažuje EÚ aj NATO, napríklad v boji proti pirátstvu pri Africkom rohu a obchodovaniu s ľuďmi v Stredozemnom mori. Platí to však aj pre nové oblasti spolupráce, ako sú hybridné hrozby a najmä kybernetická bezpečnosť.¹⁶³

Zmluva o EÚ v článku 42 uvádza: „*Spoločná bezpečnostná a obranná politika zahŕňa postupné vymedzenie spoločnej obrannej politiky Únie. To povedie k spoločnej obrane, keď o tom Európska rada jednomyselne rozhodne*“. Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy v roku 2009 sa objavilo niekoľko iniciatív, ktoré viedli k významnému pokroku v oblasti bezpečnosti a obrany a ktoré sa postupne pretavili do vzniku Európskeho programu rozvoja obranného priemyslu¹⁶⁴ (European Defence Industrial Development Programme – EDIDP), Európskeho obranného fondu¹⁶⁵ (European Defence Fund – EDF), Koordinovaného ročného hodnotenia obrany¹⁶⁶ (Coordinated Annual Review on Defence – CARD), aktivácii Stálej štruktúrovanej spolupráce (Permanent Structured Cooperation – PESCO), projektu vojenskej mobility (Military Mobility Project – MMP) atď.

¹⁶³ EEAS. 2022. EU-NATO Cooperation. In *European External Action Service*, 2022

¹⁶⁴ Európska komisia. 2023. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In European Commission, 2023

¹⁶⁵ EDA. 2022. European Defence Fund (EDF). In *European Defence Agency*, 2022

¹⁶⁶ EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022

Parlament privítal a podporil tento proces prostredníctvom viacerých uznesení, ako je napríklad uznesenie z roku 2016 o Európskej obrannej únii¹⁶⁷ alebo uznesenie z decembra 2018 o výročnej správe o vykonávaní spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky¹⁶⁸. Zároveň podporil viaceré priority, ktoré boli zdôraznené v dokumentoch bývalej vysokej predstaviteľky Federici Mogheriniovej alebo súčasného vysokého predstaviteľa Josepa Borrella (napr. strategická autonómia EÚ, vysoká úroveň spolupráce medzi členskými štátmi, lepšie využívanie existujúcich nástrojov SBOP alebo hlbšia spolupráca EÚ – NATO).

Zo širšej perspektívy je možné dodať, že Parlament vo svojich správach či uzneseniach podporuje aj ďalšie procesy a iniciatívy týkajúce sa bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ, aby sa mohla ďalej rozvíjať, aby sa mohol rozvíjať jej inštitucionálny rámec a tiež, aby sa mohla ďalej rozvíjať a posilňovať spolupráca medzi členskými štátmi Únie. Predmetné správy a uznesenia sa týkali napríklad:

- zachovania úrovne ambícií stanovených v Globálnej stratégii vrátane úlohy EÚ ako poskytovateľa globálnej bezpečnosti a investovania do bezpečnosti a obrany na úrovni EÚ a členských štátov;
- zachovania a ďalšieho posilňovania zásad spolupráce, koordinácie a solidarity medzi členskými štátmi EÚ, pokiaľ ide o vývoj v oblasti bezpečnosti a obrany; a to hlboko, trvalo a dlhodobo;
- rýchlej implementácie rozhodnutí prijatých v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky s dostatočnými dostupnými prostriedkami (financovaním) a rešpektovania zásad súdržnosti na úrovni rozhodovania;
- ponaučení získaných z minulosti, ktoré je potrebné vziať do úvahy pri budúcich rozhodnutiach týkajúcich bezpečnostnej a obrannej politiky;
- strategického prístupu k vývoju v oblasti bezpečnosti a obrany, čo by malo umožniť konceptualizovať spoločné bezpečnostné a obranné záujmy EÚ;

¹⁶⁷ Európsky parlament. 2016. European Parliament resolution of 22 November 2016 on the European Defence Union. In *Official Journal of the European Union*, 2018

¹⁶⁸ Európsky parlament. 2018. European Parliament resolution of 12 December 2018 on the annual report on the implementation of the Common Security and Defence Policy. In *European Parliament*, 2018

- spolupráce medzi EÚ a NATO, aby sa navzájom dopĺňali a rešpektovali svoje špecifiká a úlohy, keďže strategické partnerstvo medzi Úniou a Alianciou je základom riešenia bezpečnostných výziev, ktorým EÚ a jej susedia čelia;
- maximalizácie synergií medzi civilnými a bezpečnostnými a obrannými vojenskými prostriedkami, najmä pokiaľ ide o vesmírny priemysel;
- silnejšieho parlamentného rozmeru vo všetkých oblastiach bezpečnosti a obrany vrátane dohľadu;
- posilnenej spolupráce medzi Parlamentom a národnými parlamentmi členských štátov EÚ ako jedného zo spôsobov zabezpečenia primeranej demokratickej zodpovednosti za rozhodnutia prijaté v oblasti obrany.

Vyššie uvedené potvrdzuje, že Parlament venuje problematike bezpečnosti a obrany náležitú pozornosť a považuje ju za mimoriadne dôležitú pre ďalší progresívny rozvoj Únie. Dosiaľ vždy preukázal svoju vôľu konať a politicky presadzovať potrebné kroky v tejto oblasti, napríklad prevzal vedúcu úlohu pri kontrole pokroku SBOP a analýze úspechov a neúspechov tejto politiky. Ďalším príkladom toho, že Parlament prisudzuje vysoký význam otázkam bezpečnosti a obrany je skutočnosť, že od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy požiadaval vo viac ako dvadsiatich uzneseniach o účinné vykonávanie SBOP. Zároveň nabáda Európsku radu, aby stála v čele vytvárania Európskej obrannej únie, a vyzýva na väčšiu a systematickejšiu európsku obrannú spoluprácu medzi členskými štátmi. Spomedzi svojich rôznych odporúčaní tiež obhajuje zriadenie mnohonárodných síl v rámci PESCO a posilnenú úlohu EDA.

Parlament tiež pôsobí ako motivačná sila tým, že podnecuje diskusiu týkajúcu sa bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ. V tomto zmysle je jeho neformálna úloha rovnako dôležitá ako formálna úloha, ktorú ukladajú zmluvy. Je nepopierateľné, že obojstranne výhodná výmena názorov medzi Parlamentom a ďalšími zainteresovanými inštitúciami a entitami prináša ďalšie námety na zlepšenie súčasného stavu.

Jedným z príkladov aktuálnej diskusie bol workshop organizovaný k bezpečnostnej a obrannej politike, výsledkom ktorého bol konkrétny návrh povýšiť Podvýbor pre bezpečnosť a obranu (Subcommittee on Security and

Defence – SEDE) Parlamentu na plnohodnotný výbor a aj touto cestou posilniť spoluprácu s národnými parlamentmi členských štátov. Úlohou podvýboru je totiž poskytovať fórum pre dôkladnú verejnú diskusiu a podrobnú parlamentnú kontrolu všetkých činností EÚ v oblasti SBOP, či už ide o inštitúcie, spôsobilosti alebo operácie. V tejto súvislosti by Parlament mohol využiť ustanovenia o medziparlamentnej spolupráci uvedené v protokole 1 k Lisabonskej zmluve. Nedávno zasa preskúmal a prediskutoval situáciu týkajúcu sa operácií a misií vedených v rámci SBOP a tiež to, ako kríza spojená s pandémiou koronavírusu COVID-19 ovplyvnila bezpečnostné a obranné aspekty EÚ.¹⁶⁹ Náplňou diskusií v Parlamente, vo všetkých jej rozmeroch, je tiež otázka strategickej autonómie. Príkladom môže byť vyžiadaná a prerokovaná výskumná správa s názvom „Európsky vesmírny sektor ako faktor umožňujúci strategickú autonómiu EÚ“.¹⁷⁰

Európsky parlament zohráva veľmi dôležitú úlohu aj v parlamentnej diplomacii, pričom postupne rozvíja túto svoju kapacitu. Jeho predseda je pozývaný, aby vystúpil alebo sa zúčastnil na významných podujatiach, či už ide o vnútorné udalosti EÚ, ako sú napríklad zasadnutia Európskej rady, alebo medzinárodné udalosti na globálnej a regionálnej úrovni či už v inštitucionálnych alebo neformálnych formátoch, napríklad na Valnom zhromaždení OSN, zasadnutiach skupín G7 alebo G20, na stretnutiach NATO, medzinárodných konferenciách a pod. Medziparlamentný dialóg so strategickými partnermi EÚ ako je Transatlantický dialóg európskych zákonodarcov s USA alebo v rámci vzťahov EÚ s NATO¹⁷¹ tiež umožňuje Parlamentu zapojiť sa do otvorených diskusií o zásadnom vývoji v západnom bezpečnostnom a obrannom prostredí. Je to ďalší zo spôsobov, ako môže vykonávať svoju legislatívnu kontrolu a rozpočtovú úlohu a prispievať k formovaniu politik EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany.

¹⁶⁹ Európsky parlament. 2022. How the COVID-19 crisis has affected security and defence-related aspects for the EU. In *European Parliament, 2022*

¹⁷⁰ Európsky parlament. 2020. The European Space sector as an enabler of EU Strategic Autonomy. In *European Parliament, 2020*

¹⁷¹ Európsky parlament. 2022. Transatlantic Legislators' Dialogue. In *European Parliament, 2022*

Predsedníčka Komisie Ursula von der Leyenová vo svojich Politických usmerneniach pre Komisiu na roky 2019 – 2024 (Political Guidelines for the 2019-2024 Commission), ako aj v liste pre vysokého predstaviteľa Josepa Borrellu uviedla, že „v nasledujúcich piatich rokoch musí Únia podniknúť ďalšie odvážne kroky smerom k skutočnej európskej obrannej únii“.¹⁷² Prisľúbila tiež väčšiu transparentnosť a komunikáciu smerom k Parlamentu (najmä pokiaľ ide o proces rokovaní o medzinárodných dohodách medzi EÚ a inými krajinami) a podporu smerom k právu na iniciatívu pre Parlament.

Podpredseda Komisie a vysoký predstaviteľ EÚ pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Josep Borrell okrem uznania dôležitej úlohy Parlamentu pri formovaní zahraničnej, bezpečnostnej a obrannej politiky Únie, ako aj potenciálu parlamentnej diplomacie, prijal počas svojho vypočutia v Parlamente v októbri 2019 dôležité záväzky v oblasti bezpečnosti a obrany najmä čo sa týka:

- dosiahnutia väčšieho pokroku smerom k spoločnej strategickému kultúre prostredníctvom posilnenia koherentného strategického prístupu k rôznym činnostiam Únie a sfunkčnením úrovne ambícií EÚ;
- „protokolizovania“ článku 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ, t. j. doložky o vzájomnej obrane tak, aby bola funkčná a aby sa špecifikovalo, ako by sa mala implementovať;
- zvýšenia operatívnej na zemi a nasadzovania síl napríklad v susedstve Únie;
- úlohy EÚ pri rozšírení Zmluvy o nešírení jadrových zbraní;
- zvýšenia transparentnosti vývozu zbraní a harmonizácie kontroly vyvázaných zbraní;
- dosiahnutia ďalšieho pokroku v ochrane EÚ pred hybridnými hrozbami, najmä v boji proti kybernetickým útokom a dezinformáciám.

Parlament v tejto súvislosti očakáva jednak ďalší pokrok v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky v nasledujúcich rokoch, a jednak to, že jeho návrhy a príspevky budú vypočítané a zohľadnené v Komisii, EEAS a v Rade.

¹⁷² Európska únia. 2020. Political guidelines for the next European Commission 2019-2024. In *Publication Office of the European Union*, 2020, s. 18

Ako je uvedené vyššie, Európsky parlament má v skutočnosti na bezpečnostnú a obrannú politiku oveľa väčší vplyv ako je všeobecne známe. Parlament sa aj naďalej snaží pracovať v rámci svojich právomocí na dosahovanie cieľov EÚ ako poskytovateľa bezpečnosti účinným a viditeľným spôsobom. Investovaním do odborných znalostí a strategického myslenia Parlament zvyšuje svoju schopnosť nielen vykonávať politický dohľad, ale aj konkrétne formovať túto politiku. Je to kľúčová úloha v čase, keď sa vojenský konflikt vrátil na európsky kontinent a občania Únie požadujú zvýšenú úroveň bezpečnosti a obrany.

2.5 Európska služba pre vonkajšiu činnosť

Myšlienka zriadiť európsku diplomatickú službu pochádza ešte z roku 2004 z neratifikovanej Zmluvy o Ústave pre Európu¹⁷³, ktorá predpokladala vytvorenie Európskej služby pre vonkajšiu činnosť na pomoc uvažovanému ministrovi zahraničných vecí Únie. Podľa Lisabonskej zmluvy, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2009 a doplnila Zmluvu o EÚ, post vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorého nositeľ je aj podpredsedom Európskej komisie, nahradil post ministra zahraničných vecí Únie. Je to obzvlášť dôležité najmä z toho dôvodu, pretože zatiaľ čo existuje jedna služba, ktorá sa špecificky venuje vonkajšej činnosti, t. j. EEAS, do vykonávania vonkajších politik EÚ sú zapojené aj rôzne generálne riaditeľstvá Komisie.

Kompetencie EEAS však zostali nezmenené a v článku 27 ods. 3 Zmluvy o EÚ sa uvádza: „*Vysokému predstaviteľovi pri plnení jeho mandátu pomáha Európska služba pre vonkajšiu činnosť. Táto služba pracuje v spolupráci s diplomatickými službami členských štátov a pozostáva z úradníkov z príslušných oddelení Generálneho sekretariátu Rady a Komisie, ako aj*

¹⁷³ Bližšie pozri: Európsky parlament. 2004. Draft treaty establishing a constitution for Europe (not ratified). In *European Parliament*, 2004; alebo CVCE. 2023. The Constitutional Treaty of 29 October 2004. In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

z personálu vyslaného z národných diplomatických služieb členských štátov. Organizáciu a fungovanie Európskej služby pre vonkajšiu činnosť ustanoví Rada svojim rozhodnutím. Rada sa uznáva na návrh vysokého predstaviteľa po porade s Európskym parlamentom a po získaní súhlasu. “

V marci 2010 vysoký predstaviteľ predložil Rade návrh rozhodnutia Rady, ktorým sa ustanovuje organizácia a fungovanie EEAS. Po rokovaníach s Európskym parlamentom bolo rozhodnutie o EEAS s konečnou platnosťou prijaté 26. júla 2010. EEAS bola zriadená ako „*funkčne autonómny orgán Európskej únie oddelený od Generálneho sekretariátu Rady a od Komisie s potrebnou právnou spôsobilosťou vykonávať svoje úlohy a dosahovať svoje ciele*“ (článok 1 ods. 2 rozhodnutia o EEAS).¹⁷⁴

Vo všeobecnosti medzi najdôležitejšie úlohy EEAS patrí zabezpečovanie súladu a koordinácie vonkajšej činnosti EÚ, príprava návrhov politik a ich vykonávanie po schválení.

Po prvé, od EEAS sa vyžaduje, aby „*podporovala vysokého predstaviteľa pri plnení jeho mandátov*“ (článok 2 ods. 1 rozhodnutia o EEAS)¹⁷⁵. Tieto mandáty, ako sú uvedené v článku 2 ods. 1, odrážajú články 18 a 27 Zmluvy o EÚ a zahŕňajú vykonávanie SZBP a SBOP (článok 18 ods. 2 Zmluvy o EÚ), čím sa zabezpečuje súlad vonkajšej činnosti EÚ (článok 18 ods. Zmluvy o EÚ). Vysoký predstaviteľ je ako podpredseda v rámci Komisie zodpovedný nielen za „*kompetencie a úlohy, ktoré má Komisia vo vonkajších vzťahoch*“, ale aj za „*koordináciu iných aspektov vonkajšej činnosti Únie*“ (článok 18 ods. 4 Zmluvy EÚ).¹⁷⁶

¹⁷⁴ Európska únia. 2023. Council Decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service. In *Official Journal of the European Union*, 2010

¹⁷⁵ Tamtiež.

¹⁷⁶ Európska únia. 2012. Consolidated Version of Treaty of European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2012

Po druhé, EEAS by mala „pomáhať predsedovi Európskej rady, predsedovi Komisie a Komisii pri výkone ich príslušných funkcií v oblasti vonkajších vzťahov“ (článok 2 ods. 2 rozhodnutia o EEAS).¹⁷⁷

Po tretie, od EEAS sa vyžaduje, aby „podporovala diplomatické služby členských štátov Únie, ako aj Generálny sekretariát Rady a útvary Komisie a spolupracovala s nimi, aby sa zabezpečil súlad medzi rôznymi oblasťami vonkajšej činnosti Únie a jej ostatnými politikami“ (článok 3 ods. 1 rozhodnutia o EEAS, ktorý sa odráža aj v článku 21 ods. 3 druhom odseku Zmluvy o EÚ). Musí tiež „poskytnúť primeranú podporu a spoluprácu ostatným inštitúciám a orgánom Únie, najmä Európskemu parlamentu“ (článok 3 ods. 4 rozhodnutia o EEAS).¹⁷⁸

EEAS je organizovaná do jednotlivých geografických a tematických oddelení a zahŕňa aj delegácie EÚ, ktoré spadajú pod právomoc vysokého predstaviteľa. EÚ v súčasnosti prevádzkuje približne 140 delegácií a kancelárií EÚ po celom svete, ktoré zabezpečujú prítomnosť EÚ za jej hranicami. Delegácie a úrady sú zodpovedné najmä za prezentovanie, vysvetľovanie a vykonávanie politiky EÚ, analýzu a podávanie správ o politikách a vývoji v hostiteľských krajinách a vedenie rokovaní v súlade s daným mandátom.

Osobitní zástupcovia EÚ (EU Special Representatives – EUSRs) tiež spadajú pod úrad vysokého predstaviteľa. Presadzujú politiky a záujmy EÚ v konkrétnych regiónoch a krajinách a zohrávajú tam aktívnu úlohu v úsilí o upevnenie mieru, stability a právneho štátu. Podporujú prácu vysokého predstaviteľa EÚ v dotknutých regiónoch. Zároveň zohrávajú dôležitú úlohu pri rozvoji silnejšej a efektívnejšej SZBP a v úsilí Únie stať sa efektívnejším, súdržnejším a schopnejším aktérom na svetovej scéne. Taktiež poskytujú EÚ aktívnu politickú prítomnosť v kľúčových krajinách a regiónoch a vystupujú ako „hlas“ a „tvár“ EÚ a jej politik. ¹⁷⁹

¹⁷⁷ Európska únia. 2023. Council Decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service. In *Official Journal of the European Union*, 2010

¹⁷⁸ Tamtiež

¹⁷⁹ EEAS. 2021. EU Special Representatives. In *European External Action Service*, 2021

Okrem EEAS sa na implementácii vonkajších politík EÚ podieľajú aj viaceré generálne riaditeľstvá Európskej komisie, preto je dôležité, aby vysoký predstaviteľ bol zároveň podpredsedom Európskej komisie, aby sa tak zabezpečila konzistentnosť a súdržnosť medzi rôznymi organizačnými zložkami a útvarmi zapojenými do oblasti vonkajšej činnosti.

V rámci organizačnej štruktúry EEAS sa na plnení úloh týkajúcich sa SBOP a reakcie na krízy podieľajú najmä Riaditeľstvo pre SBOP a reakciu na krízy (Managing Directorate for CSDP and crisis response – MD-CSDP-CR), Riaditeľstvo integrovaného prístupu pre bezpečnosť a mier (Integrated approach for Security and Peace Directorate – ISP), Riaditeľstvo pre bezpečnostnú a obrannú politiku (Security and Defence Policy Directorate – SECDEFPOL), Útvar pre plánovanie a vedenie vojenských operácií (Military Planning and Conduct Capability – MPCC), Útvar pre plánovanie a vedenie civilných operácií (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC), Vojenský štáb EÚ (European Union Military Staff – EUMS), Spoločná podporná koordinačná bunka (Joint Support Coordination Cell – JSCC) a Spravodajské a situačné stredisko EÚ (EU Intelligence and Situation Centre – EU INTCEN), ktoré sú priamo podriadené vysokému predstaviteľovi.

Výkonné riaditeľstvo pre SBOP a reakciu na krízy

V rámci reštrukturalizácie, ktorá prebehla v rámci EEAS v roku 2019, bolo vytvorené nové výkonné riaditeľstvo pre SBOP a reakciu na krízy, ktoré manažuje prácu dvoch novovytvorených podriadených riaditeľstiev:

- Riaditeľstva integrovaného prístupu pre bezpečnosť a mier (Integrated approach for Security and Peace Directorate – ISP) a
- Riaditeľstva pre bezpečnostnú a obrannú politiku (Security and Defence Policy Directorate – SECDEFPOL)

Výkonné riaditeľstvo podporuje v jeho činnosti Situačná miestnosť EÚ (EU Situation Room). Ide o útvar EEAS, ktorý je priamo priradený výkonnému riaditeľstvu a ktorý podporuje vonkajšiu činnosť EÚ poskytovaním globálneho, komplexného a včasného situačného povedomia. Situačná miestnosť EÚ je stálym pohotovostným orgánom, ktorý zabezpečuje celosvetové monitorovanie

a informovanie o aktuálnej situácii 24 hodín denne, 7 dní v týždni, po celý rok. Funguje ako situačné informačné centrum pre všetky relevantné zainteresované strany z európskych inštitúcií. Funguje spolu s ústredňou EEAS, ktorá zabezpečuje predovšetkým telefonáty a spojenie vysokého predstaviteľa so svetovými lídrami, a prispieva k situačným a bleskovým správam tým, že zahŕňa všetky informácie súvisiace so vzniknutou krízou (krízovou situáciou), ktoré poskytujú otvorené zdroje, ale aj delegácie EÚ, členské štáty EÚ, operácie a misie vedené v rámci SBOP EÚ, tímy osobitných zástupcov EÚ a medzinárodné organizácie. Situačná miestnosť EÚ je prvým kontaktným miestom pre všetky informácie o krízových situáciách.

Riaditeľstvo integrovaného prístupu pre bezpečnosť a mier

Riaditeľstvo integrovaného prístupu pre bezpečnosť a mier je zodpovedné za koordináciu a manažovanie celkového príspevku EEAS k integrovanému prístupu EÚ, ako je stanovené v Globálnej stratégii EÚ, pričom spája bezpečnostné, rozvojové a diplomatické akcie na podporu spoločného súboru dohodnutých újijných cieľov. V tejto súvislosti a v spolupráci s geografickými a tematickými útvarmi EEAS a inými inštitúciami EÚ, ako je napríklad Európska komisia, ISP:

- zabezpečuje účinnú koordináciu reakcie EÚ počas celého cyklu konfliktu, od včasného varovania až po politicko-strategické plánovanie krízového manažmentu a stabilizácie, a to aj pokiaľ ide o bezpečnosť občanov EÚ v krízových oblastiach, ak je to potrebné;
- zaisťuje, že reakcia EÚ bude citlivá na konflikty a bude založená na presnej analýze so zameraním na zabezpečenie stabilizácie a mieru.

ISP pozostáva zo štyroch divízií, a to:

- koncepty, manažment znalostí a programy
- predchádzanie konfliktom a podpora mediácie
- integrované strategické plánovanie pre SBOP a stabilizáciu
- konzulárne záležitosti.¹⁸⁰

¹⁸⁰ EEAS. 2022. ISP - Integrated Approach for Security and Peace Directorate. In *European External Action Service*, 2022

Riaditeľstvo pre bezpečnostnú a obrannú politiku

Riaditeľstvo pre bezpečnostnú a obrannú politiku je zodpovedné za koordináciu a riadenie celkového príspevku EEAS k riešeniu vonkajších bezpečnostných hrozieb. Riaditeľstvo podporuje úsilie o implementáciu Globálnej stratégie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany, najmä pokiaľ ide o rozvoj politik a nástrojov zodpovedajúcich úrovni ambícií EÚ v tejto oblasti a ďalší rozvoj bezpečnostnej a obrannej politiky.

To zahŕňa prácu na strategických otázkach a oblastiach politiky, ako sú kybernetická bezpečnosť, chemické, biologické, rádiologické a jadrové hrozby, hybridné hrozby, námorná bezpečnosť, boj proti terorizmu, odzbrojenie, nešírenie zbraní a kontrola ich vývozu. Riaditeľstvo je tiež zodpovedné za prispievanie k obrannej politike a iniciatívam určeným na posilnenie obrannej spolupráce a rozvoj civilných a vojenských spôsobilostí s cieľom posilniť úlohu EÚ ako poskytovateľa bezpečnosti. V tejto úlohe by EÚ mala byť schopná riešiť pôvodné (tradičné) aj nové bezpečnostné hrozby a prispievať ku globálnemu mieru a bezpečnosti, podporovať partnerstvá v oblasti bezpečnosti a obrany s tretími krajinami a medzinárodnými a regionálnymi organizáciami (napr. OSN, NATO, Africká únia) a dojednávať dohody s tretími krajinami o účasti na operáciách a misiách vedených v rámci SBOP EÚ.

Riaditeľstvo pozostáva z piatich divízií, ktoré sa zaoberajú: bezpečnostnou a obrannou politikou (SECDEFPOL 1), partnerstvom a pracovnou skupinou NATO (SECDEFPOL 2), bojom proti terorizmu (SECDEFPOL 3), odzbrojením, nešírením a kontrolou vývozu zbraní (SECDEFPOL 4) a vesmírom (SECDEFPOL 5).¹⁸¹

Vojenský štáb EÚ

Vojenský štáb EÚ je zdrojom kolektívnej vojenskej expertízy v rámci EEAS. Pracuje pod vedením predsedu Vojenského výboru Európskej únie a pod

¹⁸¹ EEAS. 2022. CSDP structure, instruments and agencies – Security and Defence Policy Directorate (SECDEFPOL). In *European External Action Service*, 2022

vedením vysokého predstaviteľa. EUMS koordinuje vojenské záležitosti ako súčasť integrovaného prístupu EÚ s osobitným zameraním na vojenské operácie a misie, ako aj na vytváranie vojenských spôsobilostí. Jeho podporná činnosť zahŕňa včasné varovanie, vyhodnocovanie situácie, strategické plánovanie, komunikačné a informačné systémy, tvorbu koncepcií, výcvik a vzdelávanie, ako aj podporu partnerstiev prostredníctvom vojenských vzťahov. Vojenské jednotky môžu byť použité v celom spektre krízovej prevencie, reakcie a manažmentu; od podpory humanitárnej pomoci, civilnej ochrany, reformy bezpečnostného sektora, stabilizácie a evakuácie občanov až po zložitejšie vojenské operácie, ako je udržiavanie mieru a presadzovanie mieru.¹⁸²

Útvar pre plánovanie a vedenie vojenských operácií

Útvar pre plánovanie a vedenie vojenských operácií bol zriadený v júni 2017 s cieľom umožniť EÚ reagovať rýchlejšie, efektívnejšie a účinnejšie ako poskytovateľovi bezpečnosti mimo svojich hraníc. Útvar je súčasťou EUMS a zodpovedá za operačné plánovanie a vedenie nevýkonných vojenských operácií EÚ. Má potenciál stať sa v blízkej budúcnosti plnohodnotným vojenským veliteľstvom a ako taký by mohol prevziať vedenie všetkých vojenských operácií a misií. Útvar doteraz viedol výcvikové misie EÚ v Stredoafrickej republike, Mali a Somálsku. V novembri 2018 mu Rada udelila dodatočnú zodpovednosť za plánovanie a vedenie výkonnej vojenskej operácie podľa potreby vo veľkosti bojovej skupiny EÚ.¹⁸³

Útvar pre plánovanie a vedenie civilných operácií

Útvar pre plánovanie a vedenie civilných operácií pomáha veliteľovi civilných operácií (CivOpsCdr – Civilian Operations Commander), ktorý je zároveň jeho riaditeľom, pri operačnom plánovaní a vedení civilných operácií

¹⁸² EEAS. 2022. The European Union Military Staff (EUMS). In *European External Action Service*, 2022

¹⁸³ EEAS. 2022. The Military Planning and Conduct Capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022

a misií v rámci SBOP. CivOpsCdr je poverený členskými štátmi EÚ vykonávať velenie a manažment na strategickej úrovni pre všetky civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP pod politickou kontrolou a strategickým riadením Politického a bezpečnostného výboru (PSC) a celkovej právomoci vysokého predstaviteľa. CivOpsCdr je nadriadeným veliteľom všetkým civilným veliteľom nasadených civilných operácií a misií a má povinnosť starať sa o personál nasadený v teréne. Útvár podporuje predbežné plánovanie SBOP v spolupráci s ISP a vedie operačné plánovanie civilných operácií a misií. Zabezpečuje tiež poskytovanie primeranej podpory civilným operáciám a misiám a dohliada na vykonávanie a plnenie ich mandátov.¹⁸⁴

Spoločná podporná koordinačná bunka

Spoločná podporná koordinačná bunka spája civilné a vojenské expertízy na strategickej úrovni s cieľom ďalej posilňovať civilno-vojenskú koordináciu a spoluprácu pri operačnom plánovaní a vedení operácií a misií EÚ v rámci SBOP. Okrem iného podporuje najmä nasledujúce civilno-vojenské aspekty: 24/7 fungovanie EUMS, právne poradenstvo (v koordinácii s oddelením právnych záležitostí EEAS), expertízu týkajúcu sa rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN, strategickú komunikáciu, logistiku, komunikačné a informačné služby, zdravotnícku podporu atď.¹⁸⁵

Spravodajské a situačné centrum EÚ

Spravodajské a situačné centrum úzko spolupracuje so svojim vojenským partnerom – riaditeľstvom pre spravodajstvo Vojenského štábu EÚ (European Union Military Staff Intelligence Directorate – EUMS INT) v rámci jednotnej spôsobilosti na analýzu spravodajských informácií (Single Intelligence Analysis Capacity – SIAC). Tieto dva subjekty sú spoločne jedinečným zdrojom civilno-

¹⁸⁴ EAS. 2022. The Civilian Planning and Conduct Capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022

¹⁸⁵ EEAS. 2022. The Military Planning and Conduct Capability (MPCC) / Joint Support Coordination Cell – JSCC). In *European External Action Service*, 2022

vojenskej strategickej spravodajskej podpory pre všetky inštitúcie EÚ a pokrývajú širokú škálu otázok, aj takých, ktoré presahujú rámec SBOP. V súlade s týmto vývojom bol zriadený nový reštrukturalizovaný EU INTCEN, ktorý sa zameriava na situačné povedomie založené na spravodajských informáciách, a ktorý podáva správy priamo vysokému predstaviteľovi, čím spája SIAC priamo s najvyššou úrovňou rozhodovania.¹⁸⁶

Ďalšie subjekty

Medzi ďalšie subjekty EEAS, ktoré sú dôležité pre plnenie úloh realizovaných v rámci krízového manažmentu EÚ a pre realizáciu bezpečnostnej a obrannej politiky Únie, patria Rada EEAS pre krízový manažment a geografické, multilaterálne a globálne výkonné riaditeľstvá EEAS.

2.6 Mechanizmus reakcie na krízu

Mechanizmus reakcie na krízu EEAS (EEAS Crisis Response Mechanism – CRM) je interný nástroj EEAS, ktorý pozostáva zo štruktúr a opatrení zameraných na koordinovanú a synergickú reakciu EÚ na krízy a núdzové situácie – vrátane hybridných hrozieb – externého charakteru alebo s vonkajším rozmerom, ktoré môžu ovplyvniť alebo skutočne ovplyvňujú záujmy EÚ či ktoréhokoľvek členského štátu Únie.

Za krízu alebo núdzovú situáciu sa na účely CRM považuje náhle a vážne zhoršenie politickej, bezpečnostnej a/alebo ekonomickej situácie, alebo udalosť, resp. vývoj v danej krajine či regióne, ktoré by mohli mať vplyv na bezpečnostné záujmy EÚ alebo bezpečnosť personálu či občanov EÚ. Reakcie na krízy a núdzové situácie realizované prostredníctvom CRM počítajú s využitím všetkých dostupných zdrojov a prostriedkov koordinovaným a synergickým spôsobom v súlade s komplexným prístupom EÚ.

¹⁸⁶ Európska únia. 2022. EU Intelligence and Situation Centre. In *EUINTCEN*, 2022

Z hľadiska aktivácie, ak dôjde ku kríze alebo k vážnej či núdzovej situácii týkajúcej sa vonkajšieho rozmeru EÚ alebo akýmkoľvek spôsobom zahŕňajúcej vonkajší rozmer EÚ, zástupca generálneho tajomníka pre reakciu na krízu konzultuje aktuálnu situáciu s vysokým predstaviteľom alebo generálnym tajomníkom a vyššími manažérmi EEAS, a ak si to situácia vyžaduje, aktivuje mechanizmus reakcie na krízu. Zástupca generálneho tajomníka pre reakciu na krízy môže byť požiadaný o aktiváciu mechanizmu reakcie na krízu aj samotným vysokým predstaviteľom alebo generálnym tajomníkom.¹⁸⁷

Základnými prvkami mechanizmu reakcie na krízu sú: krízové zasadanie, katalóg možných okamžitých opatrení, krízová bunka, krízová platforma a pracovná skupina/jednotka.

Krízové zasadanie (Crisis Meeting) je prvok mechanizmu, na ktorom sa stretávajú vrcholoví manažéri EEAS, Komisie a Rady, ktorí sú priamo dotknutí vzniknutou krízou. Na krízovom zasadaní sa posudzujú krátkodobé účinky krízy a rozhoduje sa o vykonaní jedného alebo viacerých z nasledujúcich krokov:

- a) prijatie okamžitých opatrení,
- b) aktivácia krízovej bunky,
- c) zvolanie krízovej platformy.

Tieto postupy môžu byť implementované v ľubovoľnom časovom slede. Na krízovom zasadaní sa môžu zúčastnení funkcionári dohodnúť na niektorých okamžitých opatreniach, ktoré sa majú prijať, vrátane poskytovania usmernení a podpory delegácii EÚ, poskytovania usmernení operáciám a misiám vedeným v rámci SBOP, zintenzívnenia medzinárodných kontaktov a akcií, vydávania verejných správ, iniciovania prezieravého plánovania SBOP a zahájenia aktivít na zistenie relevantných faktov.

Krízová bunka (Crisis Cell) poskytuje podporu tým, ktorí rozhodujú v ústredí EEAS, a zabezpečuje, aby sa rozhodnutia prijaté na krízovom zasadaní realizovali. Pozostáva z niekoľkých pracovných staníc, v ktorých vykonávajú svoje povinnosti zástupcovia EEAS, Komisie a útvarov Rady zapojených do reakcie na krízu.

¹⁸⁷ Bližšie pozri: EEAS. 2021. Crisis Management and Response. In *European External Action Service*, 2021

Krízová platforma (Crisis Platform) predstavuje prvok mechanizmu, ktorý zhromažďuje príslušné útvary EEAS, Komisie a Rady s cieľom a) posúdiť strednodobé a dlhodobé účinky vzniknutých kríz a b) dohodnúť sa na opatreniach, ktoré sa majú v súvislosti so vzniknutou krízou prijať. Predsedá jej vysoký predstaviteľ, generálny tajomník alebo zástupca generálneho tajomníka pre reakciu na krízy. Krízová platforma sa v prípade potreby môže dohodnúť na aktivácii pracovnej skupiny, rozhodnúť o prípadných ďalších opatreniach a prerokovať návrhy na postup Rady. Krízová platforma predstavuje ad-hoc konfiguráciu, preto nie je trvalo aktivovaná.

Pracovná skupina (Task Force) je riadená príslušným geografickým riaditeľstvom a je zložená zo zástupcov služieb zapojených do reakcie na krízu. Jej cieľom je sledovať a uľahčovať vykonávanie reakcie EÚ. Pracovná skupina hodnotí vplyv opatrení EÚ, pripravuje politické dokumenty a materiály k návrhom o možnostiach reakcie, prispieva k príprave politického rámca pre krízový prístup, vypracúva vlastný akčný plán, ktorý pravidelne vyhodnocuje, prispieva ku komunikácii a prijíma ďalšie opatrenia, ktoré môžu uľahčiť realizáciu reakcie EÚ na vzniknutú krízu.¹⁸⁸

Integrovaná politická reakcia na krízu (Integrated Political Crisis Response – IPCR) predstavuje proces, ktorý je aktivovaný buď predsedníctvom EÚ alebo na žiadosť jedného či viacerých členských štátov Únie. Umožňuje rýchlu konzultáciu s členskými štátmi EÚ na politickej úrovni v prípade mimoriadnych udalostí alebo kríz politického významu a so širokým dosahom, ku ktorým dochádza v rámci EÚ alebo mimo nej. EEAS prispieva k procesu IPCR poskytovaním vstupov pre správy o integrovanom situačnom povedomí a analýze (Integrated Situational Awareness and Analysis – ISAA). Situačná miestnosť je ústredným kontaktným bodom IPCR 24 hodín denne 7 dní v týždni.¹⁸⁹

¹⁸⁸ Európska rada. 2023. How the EU responds to crises and builds resilience - Crisis response mechanisms in the EU. In *European Council*, 2023

¹⁸⁹ Európska rada. 2016. The EU Integrated Political Crisis Response - IPCR - Arrangements (in brief). In *European Council*, 2016

3 VOJENSKÉ A CIVILNÉ OPERÁCIE A MISIE EURÓPSKEJ ÚNIE

Bezpečnostná a obranná politika EÚ patrí v dnešnej dobe kontinuálneho zhoršovania globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia, zhoršovania bezpečnostnej situácie v bližšom i vzdialenejšom okolí európskeho teritória a zvyšovania napätia medzi štátmi, predovšetkým medzi veľmocami (a to nielen kvôli vypuknutiu konfliktu na Ukrajine), medzi najdôležitejšie politiky Únie. Je neoddeliteľnou súčasťou komplexného prístupu EÚ ku krízovému manažmentu, ktorý využíva vojenské aj civilné prostriedky, a zároveň je nástrojom, ktorý umožňuje Únii prevziať vedúcu úlohu v operáciách a misiách medzinárodného krízového manažmentu pri posilňovaní medzinárodnej bezpečnosti, stability a mieru vo svete.

Únii súčasne poskytuje operačnú spôsobilosť na nasadzovanie vojenských a civilných operácií a misií mimo teritória EÚ, pričom ich úlohy siahajú od krízového manažmentu, predchádzania konfliktom a udržiavania mieru, cez spoločné odzbrojovacie operácie a úlohy vojenského poradenstva a pomoci, až po humanitárne, záchranné a postkonfliktné stabilizačné úlohy. Od roku 2003 Únia viedla 37 operácií a misií na troch kontinentoch. Aktuálne je pod hlavičkou EÚ, v rámci SBOP, vedených 21 operácií a misií, z toho je 12 civilných a 9 vojenských.¹⁹⁰ Od spustenia svojich prvých operácií a misií sa EÚ snaží neustále zdokonaľovať svoje štruktúry, mechanizmy a nástroje na podporu stability a bezpečnosti v jej susedstve aj mimo neho, čím prispieva k zvýšeniu bezpečnosti nielen v Únii, ale aj vo svete.

Vzhľadom na skutočnosť, že to, čo sa deje za hranicami EÚ, má priamy vplyv na bezpečnosť členských štátov Únie a ich občanov, operácie a misie EÚ vedené v rámci SBOP prispievajú ku globálnej a regionálnej bezpečnosti doma aj v zahraničí. Ich primárnym cieľom je pomáhať pri predchádzaní vzniku

¹⁹⁰ EEAS. 2023. EU Missions and Operations. In *European Union External Action*, 2023

konfliktov a kríz, resp. ak už vznikli, tak sa ich snažiť riešiť, pomáhať zvyšovať spôsobilosti a kapacity partnerov a v konečnom dôsledku chrániť Úniu a jej občanov.

Rozhodnutia EÚ o nasadení vojenských síl a/alebo civilných zložiek do operácie alebo misie sa zvyčajne prijímajú na žiadosť krajiny, ktorej sa poskytuje pomoc, a/alebo na základe rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN, avšak vždy v súlade s medzinárodným právom. Tieto rozhodnutia zohľadňujú bezpečnostné záujmy EÚ. Sú prispôbené miestnym podmienkam a úlohám, ktoré je potrebné realizovať. Na doplnenie možno uviesť, že operácie a misie EÚ sú otvorené aj príspevkom tretích štátov do nich, pričom doteraz boli podpísané už viac ako dve desiatky rámcových partnerských dohôd¹⁹¹ (Framework Partnership Agreement – FPA) o participácii tretích krajín v jednotlivých vojenských alebo civilných operáciách a misiách EÚ (napríklad s Tureckom na participácii v operácii EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine, s Gruzínskom v operácii EUFOR RCA v Stredoafrickej republike, s Kanadou a Nórskom pri nasadení civilných expertov do viacerých civilných misií atď.).

3.1 Základné východiská plánovania a vedenia operácií a misií Európskej únie

Podľa Lisabonskej zmluvy je účelom bezpečnostnej a obrannej politiky poskytnúť Únii operačnú spôsobilosť na vykonávanie operácií a misií mimo teritórium EÚ na udržanie mieru, predchádzanie konfliktom a posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti a mieru v súlade so zásadami Charty OSN.¹⁹² Tieto

¹⁹¹ Rámcové partnerské dohody (Framework Partnership Agreements – FPA) sú uzatvárané medzi EÚ a partnerskými krajinami za účelom identifikácie všeobecných práv a povinností zmluvných strán pri uzatváraní osobitných dohôd a stanovenia pravidiel, ktorými sa riadia činnosti financované EÚ. Bližšie pozri: Európska komisia. 2021. Working with DG ECHO as an International Organisation 2021-2027. In *European Commission – DG ECHO Partners' Website*, 2021

¹⁹² Európska únia. 2007. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. In *Official Journal of the European Union*, 2007

operácie a misie zahŕňajú, ako už bolo naznačené vyššie, spoločné odzbrojovacie operácie, humanitárne a záchranné úlohy, úlohy vojenského poradenstva a pomoci, úlohy pri predchádzaní konfliktom a udržiavaní mieru a úlohy bojových síl v rámci krízového manažmentu vrátane nastolenia mieru a stabilizácie po skončení konfliktu. Vojenské a civilné spôsobilosti a kapacity potrebné na vykonávanie týchto operácií a misií zabezpečujú jednotlivé členské štáty Únie. Rozhodnutia týkajúce sa spustenia týchto operácií a misií prijíma Európska rada jednomyselne na návrh vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku alebo na podnet členského štátu.

Aby sa to stalo skutočnosťou, EÚ prijala v tomto kontexte štandardizované postupy krízového manažmentu v podobe Návrhov postupov krízového manažmentu pre operácie krízového manažmentu SBOP (Suggestions for crisis management procedures for CSDP crisis management operations¹⁹³). Tieto postupy schválil Politický a bezpečnostný výbor¹⁹⁴ v júni 2013 po komplexnom preskúmaní pôvodných Návrhov postupov pre koherentný, komplexný krízový manažment EÚ z júla 2003. V preskúmaní z roku 2013 sa zohľadnili skúsenosti získané počas prvého desaťročia fungovania EBOP/SBOP a zriadenia EEAS vrátane rozvoja nových štruktúr v dôsledku vykonávania Lisabonskej zmluvy.

V tejto súvislosti je nevyhnutné spomenúť Postupy krízového manažmentu¹⁹⁵ (Crisis Management Procedures – CMP), ktoré ilustrujú proces, prostredníctvom ktorého sa EÚ zapája do riešenia kríz s nástrojmi vychádzajúcimi zo SBOP ako súčasť jej celkového integrovaného prístupu. Všetky kroky

¹⁹³ EEAS. 2017. Military Advice on the Concept Note on Operational Planning and Conduct Capabilities for CSDP Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2017, písm. B. Suggestions for crisis management procedures for CSDP crisis management operations.

¹⁹⁴ Politický a bezpečnostný výbor (Political and Security Committee - PSC) je zodpovedný za SZBP a SBOP EÚ. Monitoruje medzinárodnú situáciu, odporúča Rade strategické prístupy a možnosti politiky, poskytuje usmernenia Vojenskému výboru, Politicko-vojenskej skupine a Výboru pre civilné aspekty krízového manažmentu, zabezpečuje politickú kontrolu a strategické riadenie operácií a misií krízového manažmentu. PSC tvoria veľvyslanci členských štátov so sídlom v Bruseli a predsedajú mu zástupcovia Európskej služby pre vonkajšiu činnosť. Stretáva sa dvakrát týždenne, v prípade potreby aj častejšie. Bližšie pozri: Európska rada. 2022a. Political and Security Committee (PSC). In *European Council*, 2022

¹⁹⁵ Európska únia. 2021. The Crisis Management Procedures. In *The Crisis Management and Planning Directorate*, 2021

v tomto procese sú popísané v plnom rozsahu, pričom proces je navrhnutý tak, aby riešil krízy najvyššej úrovne zložitosti. Postupy sú veľmi podrobné a opakujúce sa, ale tak, aby to neobmedzovalo schopnosť EÚ pristupovať k akejkoľvek kríze čo najpružnejšie a najefektívnejšie.

CMP sú navrhnuté tak, aby zabezpečili, že každá činnosť realizovaná v rámci SBOP je koncipovaná, plánovaná, začatá, manažovaná a ukončená pod priamou politickou kontrolou a strategickým riadením vykonávaným z úrovne PSC v rámci zodpovednosti Európskej rady a vysokého predstaviteľa. Postupy tak poskytujú dôležitý rámec pre rozhodovacie a plánovacie procesy na prípravu a začatie vojenských a civilných operácií a misií SBOP ako súčasť širšieho integrovaného prístupu EÚ. Zároveň poskytujú spoločný základ pre interakciu medzi členskými štátmi EÚ, EEAS, štruktúrami velenia a riadenia SBOP, Európskou komisiou a ďalšími príslušnými aktérmi.

V predmetných postupoch sú stanovené rozhodovacie a plánovacie procesy pri zavádzaní akcií SBOP vrátane zodpovedností rôznych aktérov a ich vzájomného pôsobenia, pričom sa berú do úvahy špecifiká SBOP. Stanovujú sa v nich aj príslušné dokumenty, ktoré sa majú pripraviť a prijať počas celého procesu, a ich rozsah, pričom osobitná pozornosť sa venuje civilno-vojenskej povahe SBOP. Obsahujú aj ustanovenia o spolupráci s partnermi a inými medzinárodnými organizáciami.

CMP stanovili päťfázový prístup k rozhodovaniu a plánovaniu reakcie na krízy a tiež k vedeniu a kontrole operácií a misií EÚ. Aj keď sú tieto kroky prezentované postupne, v skutočnosti sa niektoré procesy prekrývajú alebo môžu byť dokonca zlúčené či preskočené, ak je to vhodné alebo potrebné. Okrem toho príprava konkrétnych dokumentov, ako sú koncepcie krízového manažmentu, strategické prehľady, koncepcie operácií alebo operačné plány, predstavuje zložitý proces, ktorý zahŕňa interakciu s inými aktérmi, vyšetrovacie misie, formálne a neformálne konzultácie s členskými štátmi, partnermi a miestnymi orgánmi, misie technického hodnotenia atď., vďaka čomu sa každá operácia alebo misia stáva jedinečnou výzvou.

Fáza 1: Identifikácia kríz a vývoj celkového prístupu EÚ

Počas prvej fázy procesu Únia cestou vysokého predstaviteľa s pomocou EEAS prispieva k predchádzaniu konfliktom a posilňovaniu medzinárodnej bezpečnosti prostredníctvom monitorovania a včasného varovania. Táto fáza nie je výhradne zameraná na bezpečnostnú a obrannú politiku, ale jej cieľom je preskúmať, PREČO by sa EÚ mala angažovať, identifikovať záujmy EÚ ovplyvnené vzniknutou krízou a možnosti a ciele potenciálnej integrovanej reakcie EÚ. Výsledkom tejto fázy by malo byť predloženie politického rámca pre krízový prístup (Political Framework for Crisis Approach – PFCA) PSC (zloženého zo zástupcov členských štátov), ktorý by následne mal informovať o tom a navrhnúť, ako by EÚ mala situáciu riešiť. PFCA vypracúva príslušné geografické oddelenie s podporou iných útvarov EEAS a Európskej komisie. Zapojenie bezpečnostnej a obrannej politiky do PFCA poskytuje Oddelenie integrovaného strategického plánovania (Integrated Strategic Planning Department) s podporou Vojenského štábu EÚ (EUMS), Útvárom pre plánovanie a vedenie vojenských operácií (MPCC) a Útvárom pre plánovanie a vedenie civilných operácií (CPCC). Návrh PFCA by sa mohol preskočiť, ak s tým PSC súhlasí, a to hlavne v naliehavých situáciách, alebo ak už existuje strategický rámec pre potenciálnu reakciu v podobe operácie alebo misie vedenej v rámci SBOP. PSC by potom mohol vyzvať EEAS, aby navrhla koncepciu krízového manažmentu (Crisis Management Concept – CMC).¹⁹⁶ V tejto fáze sa systematicky vedú konzultácie s NATO, OSN a/alebo ďalšími medzinárodnými organizáciami a partnermi.

Fáza 2: Rozvoj CMC a zriadenie operácie alebo misie

Po diskusiách o PFCA PSC rozhodne o pokračovaní v plánovaní opatrení v rámci SBOP a vyzve EEAS, aby navrhla CMC. Toto je politicko-strategická časť procesu a jej cieľom je definovať ČO sa bude robiť s nástrojmi SBOP. Výsledkom tejto fázy je schválenie CMC Európskou radou po jej predložení

¹⁹⁶ EEAS. 2022. CSDP Structure, Instruments and Agencies. In *European External Action Service*, 2022

v PSC vysokým predstaviteľom alebo jeho zástupcom a prijatí rozhodnutia Európskej rady o zriadení operácie alebo misie. Táto fáza, ktorú vedie Jednotka integrovaného strategického plánovania SBOP a stabilizácie (Integrated Strategic Planning for CSDP and Stabilisation – ISP3), zahŕňa časté interakcie s partnermi, medzinárodnými organizáciami, miestnymi orgánmi, útvarmi Európskej komisie a inými relevantnými aktérmi.

Počas tejto fázy by sa mohli vypracovať aj vojenské a/alebo civilné strategické možnosti na doplnenie CMC. Do celého procesu sú zapojené aj ďalšie orgány ako Vojenský výbor EÚ, Výbor pre civilné aspekty krízového manažmentu a Politicko-vojenská skupina, aby poskytli svoje rady a odporúčania PSC predtým, ako prijme akýkoľvek dokument týkajúci sa riešenia krízy. CMC je základným pilierom rozhodovacieho procesu v rámci SBOP, ktorý premieňa politické ambície a potreby na jasné možnosti zapojenia SBOP. CMC navrhuje ISP3 s podporou EUMS a CPCC a po konzultácii s ostatnými zložkami EEAS a Európskej komisie, pričom zohľadňuje ostatné nástroje EÚ a reakcie partnerov.

V tejto fáze EEAS poskytne PSC odporúčanie o možnosti pozvať tretie krajiny, aby sa zúčastnili na operácii alebo misii vedenej v rámci SBOP. Na základe rozhodnutia Európskej rady a parametrov definovaných v CMC (doplnených prípadnými civilnými a/alebo vojenskými strategickými možnosťami) sa začína tretia fáza. V prípade vojenských operácií by bolo v tejto fáze identifikované operačné veliteľstvo operácie (Operational Headquarters – OHQ) a jeho aktivácia by pokračovala v tretej fáze.

Fáza 3: Operačné plánovanie operácie alebo misie a rozhodnutie o začatí

EUMC v prípade vojenských operácií alebo misií vydá veliteľovi operácie alebo misie (zvyčajne menovanému na konci druhej fázy) iniciačnú vojenskú smernicu (Initiating Military Directive – IMD), ktorú vypracoval EUMS na základe predchádzajúcich dokumentov.¹⁹⁷ Počas tejto fázy veliteľ vojenskej alebo civilnej operácie alebo misie zahájí plánovací proces, pričom identifikuje,

¹⁹⁷ EEAS. 2015. EU Concept for Military Planning at the Political Strategic Level. In *European External Action Service*, 2015

AKO bude vykonávať prijatý mandát. Veliteľ operácie alebo misie navrhuje a predkladá na schválenie PSC koncepciu operácie¹⁹⁸ (Concept of Operations – CONOPS) a operačný plán¹⁹⁹ (Operational Plan – OPLAN); súčasťou tohto plánovania sú informácie o nevyhnutných technických hodnotiacich misiách vyslaných do terénu a proces vytvárania síl. Po schválení OPLAN-u Európskou radou sa prijme druhé rozhodnutie Európskej rady o začatí operácie alebo misie, v ktorom určí dátum skutočného začatia operácie alebo misie. V CMP je stanovená aj rýchla možnosť začatia operácie, kedy sa počet krokov a dokumentov zníži tak, že na začatie operácie alebo misie by boli potrebné iba CMC, IMD a OPLAN. Ak je skutočne potrebná rýchla reakcia, PSC môže rozhodnúť o jej uplatnení. Počas tejto fázy EEAS rokuje o dohode medzi EÚ a hostiteľskou krajinou o štatúte vojenských síl nasadených do operácie alebo misie EÚ (Status of Forces Agreement – SOFA²⁰⁰), zatiaľ čo orgány Európskej rady naďalej poskytujú rady a odporúčania PSC týkajúce sa rôznych dokumentov, ktoré sa majú predložiť schválenie.

Fáza 4: Nasadenie operácie alebo misie

Štvrtá fáza by sa pravdepodobne začala súbežne s treťou a zahŕňala by rozmiestnenie síl a výkon schváleného mandátu, ako aj pravidelné podávanie správ PSC, ktorý pod vedením Európskej rady a vysokého predstaviteľa vykonáva politickú kontrolu a určuje strategické smerovanie. Pri vykonávaní

¹⁹⁸ Koncepcia operácie (Concept of Operations – CONOPS) je verbálne, písomné alebo grafické vyjadrenie predpokladov alebo zámerov veliteľa v súvislosti s plánovanou operáciou alebo sériou operácií. Je súčasťou plánov kampaní a operačných plánov, najmä ak tieto plány pokrývajú simultánne a následné operácie.

¹⁹⁹ Operačný plán (Operational Plan – OPLAN) je plán vedenia vojenskej operácie v nepriateľskom prostredí pripravený veliteľom, v ktorom veliteľ okrem iného špecifikuje sily a prostriedky potrebné na dosiahnutie stanoveného cieľa.

²⁰⁰ Dohoda o štatúte ozbrojených síl (Status of Forces Agreement – SOFA) je dohoda medzi hostiteľskou krajinou a cudzou krajinou alebo organizáciou, ktorá v tejto krajine rozmiestňuje vojenské sily. SOFA sú často zahrnuté spolu s inými typmi vojenských dohôd ako súčasť komplexnej bezpečnostnej dohody. SOFA nepredstavuje bezpečnostnú dohodu; ustanovuje práva a výsady zahraničného vojenského personálu prítomného v hostiteľskej krajine na podporu rozsiahlejšieho bezpečnostného usporiadania. Podľa medzinárodného práva sa dohoda o postavení ozbrojených síl líši od vojenskej okupácie.

operácií alebo misií v rámci SBOP EEAS vždy spolupracuje s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami s cieľom zabezpečiť kompatibilitu akcií EÚ s ich akciami, zatiaľ čo velitelia operácií alebo misií koordinujú výkon svojich mandátov s ostatnými zúčastnenými aktérmi. Bez ohľadu na skutočnosť, že vedúci delegácií EÚ a/alebo osobitní zástupcovia EÚ netvorí súčasť velenia operácií alebo misií, môžu poskytovať miestne politické usmernenia týkajúce sa konkrétnych akcií vedených v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky Únie.

Fáza 5: Strategické preskúmanie operácie alebo misie

Piata fáza spočíva v prehodnotení parametrov operácie alebo misie vedenej v rámci SBOP (scenár, situácia, záujmy a ciele EÚ, pridaná hodnota pre SBOP, potreby a príležitosti, zapojenie ostatných strán, miestny záväzok atď.) s cieľom poskytnúť možnosti pre rozhodnutie Európskej rady o predĺžení, zmene zamerania a/alebo ukončení vedenej operácie alebo misie. Strategické hodnotenia (Strategic Reviews – SRs) vykonáva EEAS pod vedením vysokého predstaviteľa, keď sa blíži koniec mandátu alebo vždy vtedy, keď okolnosti naznačujú, že je potrebné preskúmať parametre predmetnej operácie alebo misie. SRs predkladá PSC vysoký predstaviteľ alebo jeho zástupca s návrhom na rozhodnutie o budúcnosti operácie alebo misie. Keď sa rozhodne o zriadení operácie alebo misie, Európska rada zvyčajne splnomocní PSC, aby prijal všetky príslušné rozhodnutia, pričom rozhodovacie právomoci týkajúce sa cieľov a ukončenia akcie zostávajú Európskej rade.

3.2 Vojenské operácie a misie Európskej únie

Od roku 2003 EÚ spustila v rámci SBOP celkovo 13 vojenských operácií a misií. Tieto operácie a misie, vedené na dvoch kontinentoch, na súši a na mori, predstavujú vojenský príspevok Únie v rámci jej komplexného prístupu ku krízovému manažmentu. Ich cieľom, bez ohľadu na geografickú oblasť, v ktorej sú vykonávané, je podporovať úsilie o obnovenie stability a mieru a budovanie

bezpečnosti v štátoch a regiónoch na periférii európskeho teritória. V súčasnosti je aktívnych 9 vojenských operácií a misií vedených v rámci SBOP pod hlavičkou EÚ. Ich mandáty, stanovené rezolúciou Bezpečnostnej rady OSN alebo na základe žiadosti hostiteľskej krajiny, sú rôzne. To vo svojej podstate podporuje flexibilný a prispôsobivý charakter vojenského prístupu, ktorý umožňuje rozvoj angažovanosti EÚ v nadväznosti na vývoj v danom štáte či regióne. Typickým príkladom takéhoto postupného rozvoja je vojenská operácia EÚ v Stredoafrickej republike (EUFOR RCA)²⁰¹ z výkonnej operácie na nevykonnú vojenskú poradnú misiu (EUMAM RCA)²⁰² a neskôr na výcvikovú misiu (EUTM RCA)²⁰³.

3.2.1 Projekcia stability a budovanie bezpečnosti prostredníctvom vojenských operácií alebo misií Európskej únie

Nedostatok rýchlych a veľkolepých výsledkov v oblasti únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky môže niekomu z istého uhla pohľadu prinášať sklamanie, povaha vojenskej angažovanosti v súčasných operáciách a misiách vedených EÚ v rámci SBOP sa však zásadne líši od vojenských úloh, ktoré sa vykonávajú pod národnou kontrolou a v rámci národných hraníc. Hoci sú vojenské sily spravidla spájané s „tvrdým“ prvkom moci²⁰⁴, v rámci prístupu EÚ sú určené na podporu stability a zvýšenie bezpečnosti v mieste nasadenia a nie na prezentáciu tvrdej sily.

Závazok Únie pre mier a bezpečnosť v Afrike rastie a zhoršovanie bezpečnostného prostredia v niektorých častiach tohto kontinentu – konkrétne najmä v Stredoafrickej republike, Mali a Somálsku – vytvára bezpečnostné výzvy

²⁰¹ EEAS. 2015. EUFOR RCA. In *European External Action Service*, 2015

²⁰² Európsky parlament. 2022. EUMAM RCA – Military Advisory Mission. In *European Parliament*, 2022

²⁰³ EEAS. 2022. EUTM RCA: European Training Mission in Central African Republic – Military Mission. In *European External Action Service*, 2022

²⁰⁴ GRAY, C. S. 2011. *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. Carlisle: Strategic Studies Institute of US Army War College, 2011

a hrozby, ktoré treba včas, primerane a efektívne riešiť. Z hľadiska EÚ sa všeobecne uznáva, že kľúčom k dosiahnutiu trvalo udržateľného bezpečného prostredia je povzbudzovať, umožňovať a podporovať miestne bezpečnostné inštitúcie pri budovaní ich vlastných kapacít. Na tento účel je nutnou podmienkou využívanie rozsiahlej podpory všetkých zainteresovaných strán v danej krajine. V tejto súvislosti preto úlohy zverené nasadeným vojenským jednotkám zahŕňajú podporu budovania domácej bezpečnosti a poskytovanie poradenstva príslušným bezpečnostným inštitúciám v takých oblastiach, akými sú operácie, plánovanie, vzdelávanie, logistika, administratíva a právne záležitosti, ako aj poskytovanie špecializovaného výcviku ozbrojeným silám príslušných hostiteľských krajín.

Veľký dôraz sa kladie na presadzovanie ústavného a demokratického poriadku nad vojenským aparátom a na posilnenie právneho štátu. Posilnenie efektivity miestnych ozbrojených síl, ich reforma na modernizovanú, etnicky vyváženú a demokraticky zodpovednú inštitúciu, ako aj obnovenie ich dôveryhodnosti a celkového obrazu medzi obyvateľstvom predstavuje jeden zo základov bezpečného prostredia v danej krajine a regióne.²⁰⁵ Hoci sa mandáty každej z týchto troch nevykonných vojenských misií EÚ v Stredoafrickej republike, Mali a Somálsku líšia a odrážajú rozdielne potreby a priority príslušnej hostiteľskej krajiny, sú podobné v tom, že sa namiesto presadzovania tvrdých prvkov sily zameriavajú na pôsobenie akoby v pozadí a vykonávanie úloh spájaných skôr s mäkkými prvkami, ktoré si vyžadujú trpezlivosť, vytrvalosť a odhodlanie.²⁰⁶

3.2.2 Výkonný charakter a mandát vojenských operácií alebo misií Európskej únie

Rovnaký alebo veľmi podobný prístup možno identifikovať vo všetkých vojenských operáciách alebo misiách EÚ vedených v rámci SBOP. Ich výkonný

²⁰⁵ EEAS. 2021. The European Union and the African Union – Peace & Security. In *European External Action Service*, 2021

²⁰⁶ EEAS. 2022. EU-AU Partnership for Peace, Security and Governance. In *European External Action Service*, 2022

charakter a mandát uprednostňujú príslušné úlohy. Svedčia o tom aj formulácie vybrané z mandátov jednotlivých vybraných operácií. Napríklad „*udržiavať bezpečné a stabilné prostredie*“ v prípade operácie EUFOR ALTHEA²⁰⁷, „*ochrana lodnej dopravy, projekcia odstrašenia, potláčanie pirátskych činov*“ v prípade operácie EUNAVFOR ATALANTA²⁰⁸, alebo „*narúšanie obchodného modelu pašerákov ľudí a obchodníkov s ľuďmi*“ v prípade vojenskej operácie EUNAVFORMED SOPHIA²⁰⁹ atď. Ani v prípade týchto operácií neexistujú žiadne rýchle riešenia: Operácia EUFOR ALTHEA prevzala zodpovednosť za udržiavanie bezpečného a stabilného prostredia od Stabilizačných síl NATO (Stabilization Force – SFOR) ešte v roku 2004; operácia EUNAVFOR ATALANTA pôsobí v Indickom oceáne od roku 2008 a operácia EUNAVFORMED SOPHIA od roku 2015, pričom s najväčšou pravdepodobnosťou bude aktívna asi tiež pomerne dlho. Pružnosť a prispôsobivosť vojenského nástroja tu opäť preukázala svoju dôležitosť. V priebehu času a vývoja na mieste pôsobenia sa po počiatkovej fázovej jednotlivé operácie vyvinuli tak, že zahŕňajú zmenené alebo doplnené úlohy.

3.2.3 Nadnárodné, multidimenzionálne a dynamické hrozby

Počas prvých dvoch dekád 21. storočia sa bezpečnostné prostredie a bezpečnostná situácia v regiónoch susediacich s Európou výrazne zmenili. Objavili sa nové, hlavne nekonvenčné, asymetrické bezpečnostné hrozby a výzvy, ktoré sa pripojili k pretrvávajúcim konvenčným hrozbám. Patrí medzi ne najmä terorizmus, hybridné hrozby, šírenie zbraní hromadného ničenia a ich nosičov, nadnárodný organizovaný zločin, pirátstvo, ozbrojené konflikty atď.²¹⁰

²⁰⁷ EEAS. 2022. About EUFOR. In *European External Action Service*, 2022

²⁰⁸ EEAS. 2022. EU Naval Force Mission. In *European External Action Service*, 2022

²⁰⁹ EEAS. 2022. EUNAVFOR MED Operation SOPHIA. In *European External Action Service*, 2022

²¹⁰ Bližšie pozri napr.: IVANČÍK, R. 2016. Teoretické východiská skúmania problematiky hybridnej vojny – vojny 21. storočia. In *Medzinárodné vzťahy*, 2016, roč. 14, č. 2, s. 130-156; JURČÁK, V. a kol. 2016. Hybridné hrozby – výzva pre Európsku úniu. In *Medzinárodné vzťahy 2016 : Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2016, s. 542-550; MAJCHÚT, I. 2018. Súčasné bezpečnostné aspekty. In *Národná a medzinárodná*

Globálna stratégia EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku presne identifikuje tieto bezpečnostné výzvy a hrozby a v tejto súvislosti ponúka víziu EÚ ako dôveryhodného poskytovateľa bezpečnosti.

Nové výzvy a hrozby si vyžadujú nové reakcie. Prevažná väčšina z nich, ak nie všetky, sú nadnárodné, multidimenzionálne a vysoko dynamické, ktoré stierajú hranice tradičného rozdelenia vnútornej a vonkajšej bezpečnosti. Na ich úspešné zvládnutie je preto potrebná spoločná civilno-vojenská reakcia. Únia musí byť z uvedeného dôvodu flexibilná a silná, aby sa stala uznávaným globálnym strategickým aktérom. Na to, aby mohla plniť túto úlohu, musí dobudovať chýbajúce vojenské spôsobilosti a kapacity a lepšie a efektívnejšie využívať tie nástroje, ktoré už má k dispozícii, doladiť ich a doplniť o množstvo ďalších funkcií na preklopenie alebo pokrytie zistených nedostatkov.

3.2.4 Bojové skupiny Európskej únie

Vojenské operácie a misie čelia výzvam, ktoré sú vo vzťahu k EÚ interné a externé, čo zvyšuje ich celkovú zložitosť. Všetky sú pomerne dobre známe a dôkladne analyzované. Únia bola v minulosti vo veľkej miere kritizovaná najmä za údajnú pomalosť a ťažkopádnosť jej reakcií. Ešte väčšiu kritiku však vyvolala neochota použiť svoje sily rýchlej reakcie, konkrétne bojové skupiny (EU Battlegroups – EU BG)²¹¹. V tejto súvislosti nemožno poprieť, že zavedené rozhodovacie postupy v rámci EÚ sú skutočne časovo náročné a mnohokrát zdĺhavé. Na druhej strane, sú tak navrhnuté preto, že procesy prebiehajú v nadnárodnej organizácii, ktorá v súčasnosti združuje 27 suverénnych členských štátov s rovnakým počtom hlasov, čo nie je jednoduché. Zároveň sa ale vždy, keď bol čas kriticky dôležitý, ako napríklad v prípade operácií Artemis alebo

bezpečnosť 2018 – zborník vedeckých a odborných prác z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš : Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, s. 233-241; alebo BELAN, L. 2016. Vlastnosti bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2016 – zborník vedeckých a odborných prác zo 7. medzinárodnej vedeckej konferencie.* Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2016, s. 31-37

²¹¹ EEAS. 2017. EU Battlegroups. In *European External Action Service*, 2017

EUFOR RCA, preukázala primeraná flexibilita a rozhodnutia sa prijímali flexibilne a včas, čo je všeobecne uznávaná skutočnosť. To dokazuje, že každú konkrétnu výzvu možno riešiť za predpokladu, že na to existuje prítomná politická vôľa.

Rovnaký argument by sa dal použiť v prospech potenciálneho nasadenia bojových skupín. Ide o nástroj, ktorý nikdy doteraz nebol použitý, napriek tomu, že pri viacerých príležitostiach mohol predstavovať správnu reakciu zo strany Únie.²¹² Z uvedených dôvodov je najvyšší čas prehodnotiť koncept bojových skupín a preskúmať, či je stále relevantný pre súčasné bezpečnostné výzvy. Zároveň je potrebné v tomto kontexte položiť si aj niekoľko ďalších otázok, ako napríklad, či Únia ešte potrebuje alebo chce mať tento druh spôsobilosti rýchlej reakcie a v závislosti od odpovede prijať príslušné rozhodnutia. Ak bude výsledkom tejto diskusie to, že bezpečnostné výzvy a hrozby, ktorým EÚ čelí, si vyžadujú tento druh spôsobilosti, potom sa musia bojové skupiny nielenže zachovať, ale hlavne sa musia rozvinúť do niečoho, čo je zmysluplné, užitočné a predovšetkým nasaditeľné. Pretože, ak bojové skupiny predstavujú relevantný nástroj, potom si zaslúžia byť použité.

3.2.5 Kolektívne financovanie operácií alebo misií EÚ v rámci finančného mechanizmu Athena

Primerané financovanie je ďalšou výzvou, ktorej čelia vojenské operácie a misie EÚ. Vojenské operácie sa zvyčajne financujú prostredníctvom národného financovania, t. j. z obranných rozpočtov tých štátov, ktoré poskytnú svoje vojenské jednotky a príslušníkov do vedených operácií alebo misií, hoci niektoré výdavky z nich možno financovať prostredníctvom kolektívneho financovania podľa ustanovení finančného mechanizmu „Athena“.²¹³

²¹² VINCENT, M. 2022. EU Battlegroups: The European 'army' that politicians can't agree how to use. In *ABC News*, 2022

²¹³ Európska rada. 2021. Athena – financing security and defence military operations. In *European Council*, 2021

Národné financovanie nerobí účasť na vojenských operáciách a misiách EÚ prítiažlivou, naopak, predstavuje určitú záťaž a väčšinou odrádza od aktívnych príspevkov do nich menšie členské štáty, alebo tie štáty, ktoré zasiahla finančná kríza, resp. v ktorých verejné financie nie sú v dobrej kondícii. Pripravovaná revízia mechanizmu „Athena“ tak poskytuje vhodnú príležitosť na riešenie tohto problému, ktorý zvyšuje nevôľu a do určitej miery vysvetľuje neochotu členských štátov nasadiť bojové skupiny.

V prípade vojenských operácií a misií EÚ by financovanie nasadenia bojových skupín malo pokrývať, okrem výdavkov vynakladaných počas operácie, aj poskytovanie príslušnej logistickej podpory pred a po operácii a refundáciu výcvikových programov, ak majú byť bojové skupiny reálnym, využiteľným a nasaditeľným nástrojom SBOP. V tejto súvislosti treba tiež poznamenať, že celkové náklady na aktivity v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky Únie sú pre celkový rozpočet EÚ minimálne, čo je v ostrom kontraste s významom, ktorý sa jej pripisuje. Revízia mechanizmu „Athena“ by preto mala priniesť zmeny, ktoré zvýšia atraktivitu bojových skupín a ochotu členských štátov prispievať do nich, uľahčia generovanie síl a zlepšia udržateľnosť tohto úsilia. Očakáva sa, že kompetentní využijú túto príležitosť a prijme sa politické rozhodnutie zamerané na maximalizáciu účinnosti vojenskej angažovanosti v rámci SBOP.

3.3 Civilné operácie a misie Európskej únie

Civilné operácie a misie EÚ vedené v rámci SBOP predstavujú jeden z mimoriadne dôležitých nástrojov z celej širokej škály nástrojov, ktoré využíva EÚ na riešenie otázok v oblasti bezpečnosti a obrany. Únia prostredníctvom nich podporuje bezpečnosť, stabilitu a odolnosť v nestabilnom prostredí cestou posilňovania inštitúcií právneho štátu a ich kľúčových lídrov. Spolupracujú s delegáciami EÚ na mieste nasadenia, vojenskými operáciami a misiami vedenými v rámci SBOP a s riaditeľstvami Komisie (napríklad riaditeľstvom pre rozvojovú spoluprácu). Snažia sa tak prepojiť tri základné prvky integrovaného

prístupu EÚ, vyjadrené v jej Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ z roku 2016, ktorými sú:

- a) diplomacia,
- b) bezpečnosť a obrana,
- c) rozvoj.

Na začiatku roku 2023 bolo na troch kontinentoch (Európa, Afrika, Ázia) vedených dvanásť civilných operácií a misií v Iraku, Stredoafrickej republike, Ukrajine, Líbyi, Mali, Somálsku, Nigeri, v oblasti Sahelu, v Palestíne, Kosove, Arménsku a Gruzínsku s približne 2 500 zamestnancami nasadenými na mieste misie a s rozpočtom približne cca 200 miliónov EUR.²¹⁴ Tieto misie podporuje Útvor pre plánovanie a vedenie civilných misií (CPCC), čo je operačné veliteľstvo so sídlom v Bruseli. CPCC je zároveň riaditeľstvom EEAS. Mandáty jednotlivých misií stanovuje Rada EÚ po vzájomnej dohode s hostiteľskými krajinami, ktoré pozývajú úijné misie, aby im pomohli.

Hoci sa mandáty jednotlivých misií líšia od miesta k miestu, zvyčajne zahŕňajú podporu miestnych inštitúcií a kľúčových lídrov v presadzovaní práva. Konkrétne, medzi dotknuté inštitúcie zvyčajne patria prokuratúra, polícia, správa hraníc, pobrežná stráž, colnice, väzenstvo a súdnictvo. Tematicky sa venujú takým otázkam, ako sú poriadková polícia, komunitná polícia, organizovaný a nadnárodný zločin, nelegálna migrácia, korupcia, manažment ľudských zdrojov, ľudské práva a rodové otázky v systéme trestného súdnictva atď.

Civilné misie podporujú zvyšovanie spôsobilostí a kapacít inštitúcií na presadzovanie práva prostredníctvom monitorovania, mentoringu a poradenstva v súvislosti s ich organizáciou a legislatívnym a politickým rámcom, v ktorom pôsobia, a prostredníctvom vzdelávania a preškolovania ich personálu. Niekoľko z aktuálne vedených misií pôsobí vo vysoko nebezpečnom prostredí – v Nigeri, Líbyi, Mali a Afganistane – s hodnotením bezpečnostného rizika „Vysoké“.²¹⁵

²¹⁴ EEAS. 2023. Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2023

²¹⁵ EEAS. 2023. Missions and Operations. Working for a stable world and a safer Europe. In *European External Action Service*, 2023

Viacere z misií dosiahli počas svojho pôsobenia významné, široko cenené úspechy. Napríklad misia EULEX v Kosove implementovala dohody o dialógu s podporou EÚ o integrovanom riadení hraníc, vozidlách a poznávacích značkách, civilnej ochrane, integrácii polície a súdnictva, čím sa podporuje normalizácia vzťahov medzi Kosovom a Srbskom, ako aj zatýkanie významných osobností verejného života, čím sa ukazuje, že nikto nestojí nad zákonom a že ho každý musí dodržiavať.²¹⁶

Na Ukrajine misia EUAM umožnila spustiť celoštátny program komunitnej polície založený na jeho úspešnom pilotnom programe na niekoľkých vybraných policajných staniach.²¹⁷ V Gruzínsku misia EUMM pomohla znížiť napätie a uľahčila dohody medzi stranami konfliktu prostredníctvom schopnosti rýchlo nasadiť personál na vzdialené miesta, kde došlo k incidentom.²¹⁸

V Nigeri misia EUCAP Sahel Niger zaviedla výcvikový program pre policajné sily a uľahčila sprevádzkovanie koncepcie veliteľského stanovišťa „PC Mixte“ – mechanizmu, ktorý zlepšuje koordináciu medzi rôznymi vnútornými bezpečnostnými silami.²¹⁹ Civilná misia EUCAP Sahel Mali podporila úplné prepracovanie vnútroštátnych učebných osnov odbornej prípravy pre políciu, čím sa zabezpečila udržateľná, štandardizovaná a vysokokvalitná odborná príprava pre všetkých nových regrútov aj skúsených dôstojníkov, ktorá bude v budúcnosti zahŕňať moduly o ľudských právach ako štandard.²²⁰

V Palestíne misie EUPOL COPPS a EUBAM Rafah podporili zvýšenie kapacity kľúčovej inštitúcie hraničného manažmentu a dosiahli pokrok v oblasti forenzných zručností a komunitnej polície s palestínskou civilnou políciou.²²¹ V Afganistane misia EUPOL umožnila podpísanie dvoch kľúčových dohôd o policajnom ombudsmanovi, ktorý bude chrániť občanov pred porušovaním

²¹⁶ EEAS. 2023. EULEX Kosovo. In *European External Action Service*, 2023

²¹⁷ EEAS. 2023. EUAM Ukraine. In *European External Action Service*, 2023

²¹⁸ EEAS. 2023. EUMM Georgia. In *European External Action Service*, 2023

²¹⁹ EEAS. 2023. EUCAP Sahel Niger. In *European External Action Service*, 2023

²²⁰ EEAS. 2023. EUCAP Sahel Mali. In *European External Action Service*, 2023

²²¹ EEAS. 2023. EUBAM in Rafah. In *European External Action Service*, 2023

ľudských práv zo strany polície, a o spolupráci medzi prokuratúrou a políciou, ktorá by mala podporiť účinné odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov.²²²

V Somálsku civilná misia EUCAP Somalia viedla vypracovanie novej národnej bezpečnostnej politiky, sprostredkovala stretnutia somálskeho výboru pre koordináciu námornej bezpečnosti a s partnermi podporila otvorenie operačného strediska pre somálsku pobrežnú stráž.²²³ V Líbyi sa napriek náročnej politickej a bezpečnostnej situácii misii EUBAM Libya podarilo vymenovať vládu národnej zhody a stať sa kľúčovým hráčom pre budúcu reformu bezpečnostného sektora. Zároveň pomohla pri obnove národného tímu pre bezpečnosť a správu hraníc.²²⁴

3.3.1 Výzvy civilných operácií a misií Európskej únie

Logistika, bezpečnosť, komunikácia, doprava, realizácia mandátov, personálne zmeny u miestnych partnerov, presun vyškoleného personálu na plnenie iných úloh, politické zasahovanie a slabé miestne inštitúcie predstavujú pre civilné operácie a misie EÚ vedené v rámci SBOP trvalé výzvy, a to z krátkodobého, strednodobého aj dlhodobého hľadiska. Okrem toho boli na operačnej aj strategickej úrovni identifikované ďalšie kľúčové výzvy úzko súvisiace so schopnosťou reagovať, viditeľnosťou, prispôbením sa bezpečnostnému vývoju a výstupmi, dopadmi a vplyvom.

3.3.1.1 Schopnosť reagovať

Generovanie síl a rýchlosť nasadenia personálu do príslušnej civilnej operácie alebo misie, ako aj ich technická a administratívna podpora patria medzi hlavné požiadavky na zabezpečenie schopnosti Únie reagovať na vzniknutú krízu. Korešponduje to s Globálnou stratégiou EÚ, v ktorej je v tejto súvislosti

²²² EEAS. 2021. EUPOL Afghanistan. In *European External Action Service*, 2021

²²³ EEAS. 2023. EUCAP Somalia. In *European External Action Service*, 2023

²²⁴ EEAS. 2023. EUBAM Libya. In *European External Action Service*, 2023

uvedené, že sú potrebné „*rýchlejšie a účinnejšie opatrenia*“ v rámci SBOP a že to možno dosiahnuť „*podporou generovania (vytvárania) síl a urýchlením nasadenia potrebného personálu*“.²²⁵

Personál civilných operácií a misií pozostáva z mixu vyslaných zmluvných medzinárodných zamestnancov a zmluvných miestnych zamestnancov. Väčšinu medzinárodného personálu tvoria odborníci vyslaní jednotlivými členskými štátmi Únie. Predstavuje to dôležitý a vítaný politický záväzok členských štátov nielen voči samotným misiám, ale aj celkovo voči bezpečnostnej a obrannej politike EÚ. Niekedy sa však vzhľadom na limitované počty skúseného a vyškoleného personálu stáva, že nie vždy sú k dispozícii správni ľudia pre správne príspevky do operácií a misií v správnom čase. Vyslaní zamestnanci sa tak nie vždy dokážu vysporiadať z úplne všetkými požiadavkami, ktoré sú na nich kladené v súvislosti s reformou domácich inštitúcií (polícia, súdnictvo, prokuratúra alebo nápravná služba), čo má za následok, že zvládnutie tejto situácie je výzvou pre EÚ.

S cieľom vysporiadať sa z touto výzvou alebo aspoň zmierniť tento problém, CPCC investoval do preskúmania a revízie svojich popisov práce, úpravy viacerých textov pre približne 80 pracovných funkcií a ich zdieľanie s členskými štátmi. Uvedené opatrenia by mali umožniť včasné vytypovanie vhodného personálu a následne zlepšiť náborové postupy, ako aj zvýšiť transparentnosť a pomôcť členským štátom s ich vlastným plánovaním.

Potreba skutočne rýchlej reakcie na vzniknuté krízy nastolila problém nedostatočnej stálej civilnej kapacity pre realizáciu potrebných opatrení v rámci SBOP. To znamená, že v záujme vybudovania plnohodnotnej schopnosti rýchlej reakcie na krízy by mala EÚ disponovať tzv. „tímom prvej reakcie“, ktorý by pozostával z interných zamestnancov pripravených na rýchle dočasné nasadenie vo veľmi krátkom čase na krízou postihnuté miesta. Vybudovanie takejto stálej civilnej kapacity však neprinesie očakávané výsledky a nebude mať predpokladaný prínos, pokiaľ vyslaný tím nebude schopný operovať v mieste

²²⁵ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 47

nasadenia. Pre nasadený tím je preto nevyhnutné zabezpečiť aj adekvátnu technickú a administratívnu podporu, vývoj a spracovanie štandardných protokolov a operačných postupov naprieč všetkými operáciami a misiami.

S vysporiadaním sa s touto výzvou bezprostredne súvisí aj zaistenie bezpečného využívania komunikačných a informačných technológií, systémov a prostriedkov a zabezpečenie nasadenia zariadení, materiálu a techniky nevyhnutnej pre plnenie úloh v predmetnej operácii alebo misii. Implementácia predmetných opatrení bude veľkou výzvou najmä vzhľadom na súčasnú úroveň disponibilných zdrojov, avšak vytvorenie stálej civilnej kapacity a sprievodnej podpory operácií a misií by jednoznačne umožnilo kvalitatívny skok vpred, pokiaľ ide o schopnosť civilnej časti SBOP reagovať na vzniknuté krízy.²²⁶

3.3.1.2 Viditeľnosť a strategická komunikácia

Globálna stratégia EÚ, ktorá definuje životné záujmy Únie ako sú „*mier a bezpečnosť, prosperita a demokracia*“,²²⁷ identifikuje bezpečnostnú a obrannú politiku Únie ako kľúčový nástroj realizácie týchto záujmov spolu s diplomaciou a rozvojom jej globálnej angažovanosti a vplyvu. Cieľom je, aby sa bezpečnostná a obranná politika EÚ stala „*pohotovejšou a efektívnejšou*“,²²⁸ aby bola viac prepojená s ostatnými vonkajšími politikami a nástrojmi EÚ a taktiež aby bola viditeľnejšia.

V súvislosti so strategickou komunikáciou sa v Globálnej stratégii EÚ uvádza, že „*EÚ posilní svoju strategickú komunikáciu s cieľom prepojiť zahraničnú politiku EÚ s občanmi a lepšie o nej informovať našich*

²²⁶ Bližšie pozri: Európska rada. 2019. Civilian Common Security and Defence Policy: EU strengthens its capacities to act. In *European Council*, 2019; EEAS. 2022. EU Civilian Crisis Management: Significant results in strengthening civilian Common Security and Defence Policy (CSDP). In *European External Action Service*, 2022; alebo EEAS. 2022. The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). In *European External Action Service*, 2022

²²⁷ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 39

²²⁸ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 11

partnerov“.²²⁹ Globálna stratégia v tomto odráža a zároveň potvrdzuje politiku presadzovanú vo viacerých záveroch Rady, napríklad tým, že zdôrazňuje dôležitosť efektívnej komunikácie na zvýšenie viditeľnosti a povedomia európskej verejnosti o bezpečnostnej a obrannej politike Únie.

3.3.1.3 Prispôsobenie sa vyvíjajúcemu sa kontextu bezpečnosti

Vychádzajúc zo záverov zasadnutia Európskej rady v Santa Maria da Feira v júni 2000, medzi plánované prioritné oblasti pre civilnú angažovanosť patrí najmä pomoc nestabilným krajinám alebo krajinám po skončení konfliktu v oblastiach súvisiacich s políciou, právnym štátom, civilnou správou a civilnou ochranou.²³⁰ Odvtedy sa rozvinul vonkajší rozmer nástrojov vnútornej bezpečnosti EÚ v oblastiach boja proti korupcii, boja proti organizovanému zločinu, nelegálnej migrácii a terorizmu. Rozvinuli sa aj užšie prepojenia medzi vonkajším rozmerom slobody, bezpečnosti a spravodlivosti a civilným krízovým manažmentom Únie.

V novembri 2016 Rada pre zahraničné veci (FAC) prijala závery týkajúce sa implementácie strategických priorít, ktoré stanovila Globálna stratégia EÚ. Závery, v záujme prispôsobenia sa vyvíjajúcemu sa kontextu bezpečnosti, poukázali na potrebu prehodnotiť prioritné oblasti stanovené na zasadnutí v Santa Maria de Feira so zameraním na neregulárnu migráciu, hybridné hrozby, kybernetickú bezpečnosť, terorizmus, radikalizáciu, organizovaný zločin a manažment hraníc. Zatiaľ čo predchádzajúce civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP sa zameriavali najmä na činnosti v oblasti budovania kapacít, operácie a misie vedené v novom rámci, vyplývajúcom z Globálnej stratégie EÚ, by mali byť ešte viac prepojené s činnosťami v oblasti vnútornej bezpečnosti

²²⁹ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 23

²³⁰ Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 - 20 June 2000 – Conclusions of Presidency. In *European Parliament*, 2000

v súlade s komplexným prístupom počas celého cyklu konfliktu. Tým by sa mala zlepšiť spolupráca s vojenskými nástrojmi krízového manažmentu EÚ.²³¹

3.3.1.4 Reagovanie na vonkajšie konflikty a krízy a budovanie kapacít partnerov

Pokiaľ ide o priority bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ týkajúce sa reakcie na vonkajšie konflikty a krízy a budovanie spôsobilostí partnerov, tie sa zameriavajú najmä na informovanosť a schopnosť Únie reagovať vo fáze predchádzania konfliktom, na nástroje zabezpečujúce jej rýchlu a rozhodnú schopnosť reagovať, ako aj na zvýšené využívanie strategickej komunikácie.

Zároveň sa zdôrazňuje schopnosť systematickejšie prispievať k odolnosti a stabilizácii partnerských krajín v súvislosti s bezpečnosťou a rozvojom, a to aj prostredníctvom odbornej prípravy, poradenstva a/alebo mentorstva v rámci bezpečnostného sektora. Odporúča sa tiež použitie vnútorných nástrojov na riešenie vonkajšej bezpečnosti reciprocitou.

3.3.1.5 Ochrana Únie a jej občanov

Úloha v podobe ochrany Únie a jej občanov predstavuje pre civilnú časť únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky veľkú výzvu. Zahŕňa príspevok, ktorý môže EÚ a jej členské štáty poskytnúť z hľadiska bezpečnosti a obrany mimo EÚ na ochranu svojich záujmov v rôznych oblastiach: ochrana a odolnosť sietí a kritickej infraštruktúry EÚ, bezpečnosť vonkajších hraníc EÚ, budovanie schopnosti partnerov zabezpečiť svoje hranice, civilnú ochranu a reakciu na katastrofy, prístup ku globálnemu spoločnému priestoru vrátane mora a vesmíru, boj proti hybridným hrozbám, kybernetická bezpečnosť, predchádzanie terorizmu a radikalizácii a boj proti nim a taktiež boj proti prevádzachstvu

²³¹ Európska rada. 2016. Foreign Affairs Council, 14-15 November 2016. In *European Council*, 2016

a obchodovaniu s ľuďmi. V tejto oblasti sa opäť zdôrazňuje súvislosť medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou.

Únia, v záujme plnenia tejto náročnej úlohy, musí naďalej pokračovať vo svojej širokej škále činností civilného krízového manažmentu vrátane oblastí súvisiacich s budovaním spôsobilostí a kapacít pre bezpečnostný sektor, reformou polície, právnym štátom a riadením hraníc. Tieto zmeny znamenajú nové výzvy pre civilné operácie a misie EÚ vedené v rámci SBOP, ktoré bude potrebné riešiť prostredníctvom presne prispôsobených činností v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ.

Novú úroveň ambícií (Level of Ambition – LoA)²³² bude potrebné vyhodnotiť podľa realistických kritérií. Implementácia Globálnej stratégie EÚ pre civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP zahŕňa aj preskúmanie plánovacích a riadiacich štruktúr a kapacít, ako aj posilnenie civilno-vojenských synergii. Potreba prehodnotiť mandáty jednotlivých operácií a misií cestou lepšej kombinácie nástrojov vrátane kombinovaných vojenských a civilných úloh v rámci toho istého mandátu by sa mohla preskúmať pomocou modelu existujúcich vojenských operácií s prvkom presadzovania práva (napríklad mandát operácie EUNAVFOR Atalanta proti pirátstvu v Adenskom zálive²³³).

3.3.2 Vplyv a hodnotenie výsledkov civilných operácií a misií

Ďalšia výzva, ktorej čelia civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP, sa týka vplyvu tak priamo na mieste pôsobenia, ako aj na strategickej úrovni. Pri sledovaní politicko-strategických cieľov v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ sa civilné misie zameriavajú hlavne na podporu udržateľných zmien v krajinách a regiónoch postihnutých konfliktom.

²³² Predchádzajúca úroveň ambícií spočívala v tom, že EÚ by mala byť schopná nasadiť tucet civilných misií vedených v rámci SBOP rôznych formátov, okrem iného v situácii rýchlej reakcie, vrátane veľkej misie (až do 3 000 expertov), ktorá by mohla trvať niekoľko rokov.

²³³ Bližšie pozri: EEAS. 2022. EU Naval Force Operation ATALANTA. In *European External Action Service*, 2022

Nedostatok základných údajov na optimálne využitie ukazovateľov je opakujúcim sa problémom v krajinách zotavujúcich sa po konflikte, kde je schopnosť zhromažďovať informácie a údaje často narušená obmedzenými vnútroštátnymi kapacitami a systémami na zber údajov. Zodpovednosť CPCC, pokiaľ ide o podávanie správ členským štátom o vykonávaní mandátu, predstavuje jedinečnú príležitosť na zvýšenie úijného úsilia zameraného na posilnenie operačnej efektívnosti. Zároveň poukazuje na ťažkosti pri hodnotení vplyvu vykonávaných činností. Tieto ťažkosti sú pri civilných operáciách a misiách vo všeobecnosti väčšie ako vo vojenskej oblasti, kde sa dosiahnutie stanovených operačných cieľov hodnotí ľahšie. Úlohy plnené v oblasti poradenstva sú už svojou povahou ťažko merateľné a pri aktivitách zameraných na budovanie spôsobilostí a kapacít to zväčša určitý čas trvá, kým sú výsledky viditeľné. V dôsledku toho je metodika, ktorú používa CPCC na hodnotenie výsledkov misií, neustále prehodnocovaná.

3.4 Prehľad vojenských a civilných operácií a misií Európskej únie

Ako už bolo naznačené v predchádzajúcom texte vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP predstavujú jeden z mimoriadne dôležitých nástrojov zo širokej škály nástrojov, ktoré využíva EÚ na riešenie otázok v oblasti bezpečnosti a obrany. Únia prostredníctvom týchto operácií a misií podporuje bezpečnosť, stabilitu a odolnosť krajín postihnutých konfliktom a/alebo krízou. Aktuálne takmer 4 000 Európanov – mužov a žien – plní úlohy v teréne v susedstve Európy na troch kontinentoch: v Afrike, Európe a Ázii. Sú to vojaci a civilní experti vyslaní členskými štátmi EÚ do operácií a misií SBOP pod vedením EÚ. S mandátmi prispôbenými aktuálnej bezpečnostnej a politickej situácii a lokálnym (regionálnym) potrebám v mieste nasadenia je ich cieľom stabilizovať partnerské krajiny v susedstve Únie a pomôcť im v ich mierovom a bezpečnom rozvoji.

EÚ v súčasnosti vedie deväť vojenských operácií a misií na súši a na mori s cieľom reformovať a cvičiť národné ozbrojené sily, pomáhať pri vytváraní bezpečného prostredia, bojovať proti pirátom alebo narúšať siete obchodníkov s ľuďmi. Štyri z nich sú vojenské výcvikové misie, ktoré poskytujú poradenstvo a výcvik miestnym bezpečnostným silám v Mozambiku, Mali, Stredoafrickej republike a Somálsku. V partnerských krajinách je nasadených aj dvanásť civilných misií, ktorých pomoc zohráva kľúčovú úlohu pri manažovaní hraničného režimu, predchádzaní konfliktom, v boji proti organizovanému zločinu a pašovaniu, reforme sektorov národnej bezpečnosti alebo pri monitorovaní súdneho systému a právneho štátu. Každá operácia a misia EÚ funguje v rámci komplexného prístupu EÚ ku krízam.

3.4.1 Prehľad aktuálne vedených vojenských operácií a misií EÚ

EUFOR ALTHEA

EUFOR Bosna and Herzegovina Military Operation ALTHEA

EÚ spustila vojenskú operáciu EUFOR ALTHEA v Bosne a Hercegovine 2. decembra 2004, t. j. 9 rokov po skončení vojny v bývalej Juhoslávii. Toto rozhodnutie EÚ nasledovalo po rozhodnutí NATO ukončiť a odovzdať vlastnú mierovú misiu SFOR²³⁴ (Stabilisation Force), ktorá udržiavala bezpečnosť v regióne od konca vojny. Hlavnou úlohou nasadenia európskych vojenských síl

²³⁴ Bližšie pozri: NATO. 2007. SFOR Stabilisation Force. In *North Atlantic Treaty Organisation*, 2007

je zabezpečenie nepretržitého dodržiavania Daytonskej (Daytonsko-Parížskej) mierovej dohody.²³⁵ Civilnú implementáciu Daytonskej dohody zabezpečuje Úrad vysokého predstaviteľa. Vojenský štáb Európskej únie ako operačné veliteľstvo EÚ (Operational Headquarter – OHQ) pre túto operáciu využíva Najvyššie veliteľstvo spojeneckých síl NATO v Európe (Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE²³⁶).

Operácia EUFOR ALTHEA prevzala všetky úlohy operácie SFOR, okrem pátrania po jednotlivcoch obžalovaných tribunálom pre vojnové zločiny. Operácia, okrem vojenských úloh, plní aj niektoré policajné povinnosti v rámci boja proti organizovanému zločinu, o ktorom sa predpokladá, že je spojený s podozrivými vojnovými zločincami. Spolupracuje s Policajnou misiou Únie v Bosne a Hercegovine (EUPM) a s bosnianskou políciou. Osobitný zástupca EÚ v Bosne a Hercegovine poskytuje EUFOR politické usmernenia vo vojenských otázkach s miestnym politickým rozmerom.

Začiatkom roku 2023 je operácia EUFOR ALTHEA tvorená mnohonárodným práporom, ktorý je dislokovaný v Camp Butmir v Sarajeve, a 17 styčnými pozorovacími tímami – LOT tímami (Liasion Observation Teams) rozmiestnenými po celej Bosne a Hercegovine od severu na juh a od západu na východ (Cazin, 2 x Banja Luka, Brčko, Doboj, Tuzla, Zavidovici, Travnik, Bratunac, Zenica, Sarajevo, Livno, Jablanica, Visegrad, Foca, Mostar a Trebinje), ktoré predstavujú prepojenie velenia operácie s miestnymi komunitami a orgánmi. Riadi ich koordinačné centrum v Sarajeve, ktoré bolo

²³⁵ Daytonska mierová dohoda bola všeobecná rámcová zmluva o mieri počas občianskej vojny v Bosne a Hercegovine. Dohoda ukončila vojnu v Bosne a Hercegovine v ktorej zahynulo asi 200 000 ľudí a ktorá z domovov vyhnala najmenej 2 milióny obyvateľov. Podpisaniu dohody predchádzali časovo i obsahovo náročné politické rokovania od 4. do 20. novembra 1995 na základni Wright - Petterson v Daytone v Ohiu v USA pod dohľadom Francúzska, Nemecka, EÚ, Ruska, Spojeného kráľovstva a USA. Daytonska mierová dohoda bola nakoniec podpísaná v Elyzejskom paláci v Paríži 14. decembra 1995. Alija Izetbegović za Republiku Bosna a Hercegovina, Franjo Tudjman za Chorvátsko, Slobodan Milošević za Zväzovú republiku Juhoslávia a P. Zubak za Federáciu Bosna a Hercegovina sa v nej zaviazali rešpektovať Chartu OSN, Helsinský záverečný akt, suverenitu, riešiť spory mierovou cestou a spolupracovať pri vyšetrovaní a potrestaní vojnových zločinov.

²³⁶ Bližšie pozri: NATO. 2023. Supreme Headquarters Allied Powers Europe. In *North Atlantic Treaty Organisation*, 2023

zriadené ako súčasť EUFOR s cieľom získať úplné a včasné situačné povedomie o udalostiach v krajine a navrhnúť opatrenia týkajúce sa bezpečnostných otázok. Zatiaľ čo tímy majú obmedzenú oblasť zodpovednosti, koordinačné centrum je zodpovedné za celú geografickú oblasť Bosny a Hercegoviny. Vedieť, čo je dôležité pre obyvateľov Bosny a Hercegoviny, umožňuje operácii EUFOR ALTHEA poskytovať podporu pri udržiavaní bezpečného prostredia v krajine.²³⁷

EUTM Somalia

European Union Training Mission in Somalia

Výcviková misia EÚ v Somálsku²³⁸, ktorá sa začala 7. apríla 2010, má za cieľ prispieť k posilneniu federálnej vlády a obranných a bezpečnostných inštitúcií v Somálsku na základe trojpilierového prístupu: výcviku, mentorstva a poradenstva. Mandát misie bol dosiaľ sedemkrát predĺžený, pričom jednotlivé mandáty boli vždy prispôbené zmenám v politickej a bezpečnostnej situácii v mieste nasadenia. V súlade so somálskymi potrebami a prioritami poskytuje misia EUTM Somalia prostredníctvom svojho siedmeho mandátu poradenstvo na strategickej úrovni somálskym orgánom v rámci bezpečnostných inštitúcií v oblasti Mogadiša, ako aj osobitné poradenstvo, mentoring, prispôbený výcvik a budovanie spôsobilostí v oblasti výcviku. Súčasný mandát sa naďalej zameriava na podporu Somálskych národných ozbrojených síl (Somalia National Armed Forces – SNAF) prostredníctvom poradenstva, mentoringu a špeciali-

²³⁷ EEAS. 2023. European Union Force in BiH – Operation ALTHEA. In *European External Action Service*, 2023

²³⁸ EEAS. 2023. EUTM Somalia. In *European External Action Service*, 2023.

zovaného výcviku. Misia nemá výkonný mandát a nezapája sa do bojových operácií.²³⁹

EUTM RCA

European Union Training Mission in Central African Republic

Výcviková misia EÚ v Stredoafrickej republike²⁴⁰ je neoddeliteľnou súčasťou integrovaného prístupu EÚ, ktorý zahŕňa politické, bezpečnostné, humanitárne a rozvojové akcie. Misia bola spustená 16. júla 2016 na žiadosť vlády Stredoafrickej republiky. Misia prispieva k reforme obranného sektora v rámci širšej reformy bezpečnostného sektora v úzkej koordinácii s ostatnými podpornými misiami EÚ a medzinárodnými misiami, predovšetkým delegáciou EÚ, Multidimenzionálnou integrovanou stabilizačnou misiou OSN v Stredoafrickej republike (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic – MINUSCA) a poradnou misiou Európskej únie (European Union Advisory Mission – EUAM). Misia podporuje orgány Stredoafrickej republiky a angažuje sa hlavne v troch oblastiach: strategické poradenstvo, operačná príprava a vzdelávanie. Misia nemá výkonný mandát a nezapája sa do bojových operácií.²⁴¹

²³⁹ EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Somalia. In *European External Action Service*, 2023

²⁴⁰ EEAS. 2023. European Union Training Mission in Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023

²⁴¹ EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM RCA. In *European External Action Service*, 2023

EUTM Mozambique

European Union Training Mission in Mozambique

Výcviková misia EÚ v Mozambiku²⁴² bola spustená 15. októbra 2021 ako súčasť reakcie EÚ na žiadosť vlády Mozambiku riešiť krízu v provincii Cabo Delgado vrátane politického dialógu, humanitárnej pomoci, budovania mieru, bezpečnosti a rozvoja. Misia podporuje efektívnejšiu a účinnejšiu reakciu mozambických ozbrojených síl na krízu v Cabo Delgado v súlade so zákonom o ľudských právach a medzinárodným humanitárnym právom. Strategickým cieľom výcvikovej misie v Mozambiku je podporiť budovanie spôsobilostí a kapacít jednotiek mozambických ozbrojených síl vybraných na zostavenie budúcich síl rýchlej reakcie (Quick Reaction Force – QRF), aby mohli vyvinúť potrebné a udržateľné spôsobilosti a kapacity na obnovenie bezpečnosti v krajine. Misia nemá výkonný mandát a nezapája sa do bojových operácií.²⁴³

²⁴² EEAS. 2023. European Union Training Mission in Mozambique. In *European External Action Service*, 2023

²⁴³ EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Mozambique. In *European External Action Service*, 2023

EUTM Mali

EUTM Mali: European Union Training Mission in Mali

Výcviková misia EÚ v Mali²⁴⁴ bola spustená 18. februára 2013. Misia má mandát pomáhať malijským ozbrojeným silám pri obnove ich vojenskej kapacity poskytovaním výcviku, poradenstva, nevýkonného sprevádzania a vojenskej pomoci. Zároveň podporuje malijské orgány pri dosahovaní sebestačnosti malijských ozbrojených síl schopných viesť vojenské operácie na obnovenie územnej celistvosti Mali a zníženie hrozby, ktorú predstavujú teroristické skupiny. V nadväznosti na proces strategického preskúmania misie zo strany EÚ sa rozhodnutím Rady rozšíril rozsah mandátu misie EUTM Mali na všetkých päť krajín Sahelu²⁴⁵ (Niger, Čad, Mali, Mauritániu a Burkina Faso) na podporu ich príslušných sektorov obrany, národných ozbrojených síl a všetkých kontingentov spoločných síl G5 Sahel. Mandát misie EUTM Mali bol predĺžený do 18. mája 2024. EUTM Mali nemá výkonný mandát a nezapája sa do bojových operácií.²⁴⁶

²⁴⁴ EEAS. 2023. EUTM Mali. In *European External Action Service*, 2023

²⁴⁵ Sahel je krajinný typ v Afrike na južnom okraji Sahary. Zahrňuje pás stepí a saván tiahnúcich sa naprieč kontinentom od západu na východ, na území Mauritánie, Mali, Burkiny Faso, Nigeru a Čadu. Suché podnebie a suchomilná vegetácia umožňuje pastevný chov dobytky. V dôsledku katastrofálneho sucha, ktoré v posledných rokoch zasiahlo Sahel, sa zhoršili životné podmienky v tejto oblasti, čo spôsobilo aj zhoršenie bezpečnostnej situácie v oblasti. Pre Sahel bol vypracovaný dlhodobý plán rozvoja v spolupráci štátov Sahelu a medzinárodných organizácií (Africká únia, OSN, EÚ).

²⁴⁶ EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Mozambique. In *European External Action Service*, 2023

EUNAVFOR Somalia

The European Naval Force Somalia – Operation Atalanta

Námorná operácia EÚ Atalanta²⁴⁷ je protipirátska vojenská operácia vedená na mori pri Africkom rohu a v západnom Indickom oceáne. Ide o vôbec prvú námornú operáciu vedenú v rámci SBOP, v ktorej sa jednotlivé členské štáty spojili pod vlajkou EÚ. Od svojho spustenia 8. decembra 2008 operácia vykonáva svoj mandát na zaistenie námornej bezpečnosti v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o morskom práve (United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS). Jej mandát predĺžila Európska rada do 31. decembra 2024.²⁴⁸

EUNAVFOR MED Irini

The European Naval Force MED – Operation Irini

EÚ zintenzívňuje svoje úsilie pri uplatňovaní zbrojného embarga OSN voči Líbyi, čím prispieva k mierovému procesu v krajine, a to spustením námornej

²⁴⁷ EEAS. 2023. EU Naval Force Operation Atalanta. In *European External Action Service, 2023*

²⁴⁸ EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Naval Force Operation Atalanta. In *European External Action Service, 2023*

vojenskej operácie vedenej v rámci SBOP v Stredozemnom mori. Výsledkom tohto úsilia bolo začatie operácie EUNAVFOR MED Irini²⁴⁹ (Irini je grécky výraz pre „mier“) s hlavnou úlohou implementovať zbrojné embargo OSN na Líbyu s využitím leteckých, satelitných a námorných prostriedkov.²⁵⁰

EUMPM Niger

The European Union Military Partnership Mission in Niger

Vojenská partnerská misia EÚ v Nigeri²⁵¹ prispieva k zvyšovaniu vojenských spôsobilostí a kapacít nigerských ozbrojených síl s cieľom podporiť krajinu v boji proti teroristickým ozbrojeným skupinám v súlade s ľudskými právami a medzinárodným humanitárnym právom. Podpora misie EUMPM v Nigeri je zahrnutá do zastrešujúceho plánu budovania spôsobilostí a kapacít pod vedením Nigérie. Misia vedená v rámci SBOP je jedným z nástrojov integrovaného prístupu EÚ v Nigeri v spojení s podporou budovania mieru, predchádzania konfliktom a podpory dialógu, ako aj rozvojovej spolupráce súbežne s poskytovanou humanitárnou pomocou.²⁵²

²⁴⁹ EEAS. 2023. EU Naval Force Med Operation Irini. In *European External Action Service, 2023*

²⁵⁰ EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Naval Force Med Irini. In *European External Action Service, 2023*

²⁵¹ EEAS. 2023. EU Military Partnership Mission in Niger. In *European External Action Service, 2023*

²⁵² EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Military Partnership Mission in Nigeri. In *European External Action Service, 2023*

EUMAM Ukraine

The European Union Military Assistance Mission in Ukraine

Misia vojenskej pomoci EÚ na podporu Ukrajiny²⁵³ (EUMAM Ukraine) predstavuje koordinovanú reakciu Únie na posilnenie vojenskej kapacity ukrajinských ozbrojených síl a budovanie ich dlhodobej odolnosti.²⁵⁴ Misia je zameraná na posilnenie kapacity ukrajinských ozbrojených síl brániť územnú celistvosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc a odrádzať od prípadných budúcich vojenských ofenzív zo strany Ruska a iných potenciálnych agresorov a reagovať na ne. EUMAM úzko spolupracuje so všetkými ostatnými podobne zmysľajúcimi medzinárodnými partnermi na poskytovaní výcvikovej podpory ukrajinským ozbrojeným silám. EUMAM je otvorená účasti tretích štátov. Všetky činnosti misie sa nachádzajú na pôde EÚ. Školiace moduly a personál doteraz ponúklo 24 členských štátov EÚ. Výcvik je podporovaný poskytovaním vybavenia na smrtiace a nesmrtiace účely ukrajinským ozbrojeným silám. Toto vybavenie poskytujú členské štáty a financuje ho Európsky mierový nástroj.²⁵⁵

²⁵³ EEAS. 2023. EU Military Partnership Mission in Niger. In *European External Action Service*, 2023

²⁵⁴ EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Military Assistance Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023

²⁵⁵ EEAS. 2023. EU Military Assistance Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023

3.4.2 Prehľad aktuálne vedených civilných misií EÚ

EUAM Iraq

The European Union Advisory Mission in Iraq

Poradná misia EÚ v Iraku bola spustená v októbri 2017 na žiadosť irackej vlády. Strategickým cieľom misie je podporovať irackú vládu pri dosahovaní trvalého mieru, stability a bezpečnosti v Iraku a v širšom regióne po porážke Islamského štátu poskytovaním strategického poradenstva irackému bezpečnostnému sektoru. Misia je súčasťou hraničného balíka politických, bezpečnostných a rozvojových opatrení EÚ na podporu Iraku.²⁵⁶

EUAM RCA

The European Union Advisory Mission in Central African Republic

Poradná misia EÚ v Stredoafrickej republike²⁵⁷, zriadená koncom roka 2019, poskytuje strategické poradenstvo ministerstvu vnútra a verejnej

²⁵⁶ EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Iraq. In *European External Action Service*, 2023

²⁵⁷ EEAS. 2023. European Union Advisory Mission in Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023

bezpečnosti Stredoafrickej republiky a jednotkám vnútornej bezpečnosti. Prostredníctvom realizovaných aktivít misia podporuje vytvorenie koherentných a zodpovedných poskytovateľov bezpečnosti, ktorí sú plne vo vlastníctve jednotlivých štátov.²⁵⁸

EUAM Ukraine

The European Union Advisory Mission in Ukraine

Poradná misia EÚ na Ukrajine²⁵⁹ bola spustená v decembri 2014 s cieľom poskytovať orgánom štátnej bezpečnosti Ukrajiny poradenstvo v oblasti bezpečnosti, polície, súdnictva, prokuratúry, boja proti korupcii a ľudských práv. Od jari 2022, po vypuknutí konfliktu, misia poskytuje podporu orgánom presadzovania práva s cieľom uľahčiť tok utečencov z Ukrajiny do susedných členských štátov a vstup humanitárnej pomoci na Ukrajinu. EUAM tiež podporuje inštitúcie právneho štátu s cieľom uľahčiť vyšetrovanie a stíhanie medzinárodných zločinov.²⁶⁰

²⁵⁸ EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023

²⁵⁹ EEAS. 2023. EUAM Ukraine. In *European External Action Service*, 2023

²⁶⁰ EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023

EUBAM Libya

The European Union Border Assistance Mission in Libya

Misia EÚ pre integrovanú pomoc pri riadení hraníc v Líbyi²⁶¹ bola spustená v roku 2013 s cieľom podporiť spôsobilosť líbyjských orgánov zvýšiť bezpečnosť ich pozemných, námorných a vzdušných hraníc v krátkodobom horizonte a rozvinúť širšie integrované riadenie hraníc (Integrated Border Management – IBM) z dlhodobého hľadiska. EUBAM je doplnkom k podpornej misii OSN (United Nations Support Mission in Libya – UNSMIL), zriadenej v roku 2011 na žiadosť líbyjských orgánov, aby podporila nové prechodné orgány krajiny v ich úsilí po skončení konfliktu.²⁶²

EUBAM Rafah

The European Union Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point

²⁶¹ EEAS. 2023. EU Border Assistance Mission in Libya. In *European External Action Service*, 2023

²⁶² EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Border Assistance Mission in Libya. In *European External Action Service*, 2023

Misia EÚ pre integrovanú pomoc pri riadení hraníc na hraničnom priechode Rafah²⁶³ od roku 2007 pomáha Palestínskej generálnej správe pre hranice a prechody poskytovaním a koordináciou strategického poradenstva, školenia a vybavenia. Misia udržiava pripravenosť premiestniť sa na hraničný priechod Rafah vtedy, keď to politická a bezpečnostná situácia dovoľí.²⁶⁴

EUCAP Sahel Mali

The European Union Capacity Building Mission in Mali

Misia EÚ na budovanie kapacít v Mali²⁶⁵ je misia civilného krízového manažmentu Únie v Mali so sídlom v hlavnom meste Bamako. Ide o nevýkonnú misiu zameranú na budovanie kapacít, ktorá sa začala 15. januára 2015 na základe oficiálneho pozvania malijskej vlády. Misia podporuje reformu bezpečnostného sektora a posilnenie správy a zodpovednosti malijských vnútorných bezpečnostných síl. EUCAP Sahel Mali je jedným zo základných prvkov stratégie EÚ pre bezpečnosť a rozvoj v regióne Sahelu. Koná v úzkom partnerstve a na všetkých úrovniach s ostatnými inštitúciami EÚ a zainteresovanými stranami v oblasti bezpečnosti prítomnými v Saheli.²⁶⁶

²⁶³ EEAS. 2023. European Union Border Assistance Mission in Rafah. In *European External Action Service*, 2023

²⁶⁴ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point. In *European External Action Service*, 2023

²⁶⁵ EEAS. 2023. EUCAP Sahel Mali. In *European External Action Service*, 2023

²⁶⁶ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Mali. In *European External Action Service*, 2023

EUCAP Sahel Niger

The European Union Capacity Building Mission in Niger

Misia Európskej únie na budovanie kapacít v Nigeri²⁶⁷ je civilná misia na budovanie kapacít zriadená Európskou úniou s cieľom posilniť nigerský sektor vnútornej bezpečnosti a jeho kapacity v boji proti bezpečnostným hrozbám. Od svojho spustenia v roku 2012 misia podporuje nigerské vnútorné bezpečnostné sily, vnútroštátne orgány, ako aj neštátne subjekty rôznymi programami a činnosťami EUCAP Sahel Niger predstavuje jeden zo základných prvkov stratégie EÚ pre bezpečnosť a rozvoj v Saheli, pričom koná v úzkom partnerstve a na všetkých úrovniach s ostatnými inštitúciami EÚ a zaangažovanými stranami v oblasti bezpečnosti, ktoré sú prítomné v Saheli.²⁶⁸

EUCAP Somalia

The European Union Capacity Building Mission in Somalia

²⁶⁷ EEAS. 2023. EUCAP Sahel Niger. In *European External Action Service*, 2023

²⁶⁸ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Niger. In *European External Action Service*, 2023

Misia Európskej únie na budovanie kapacít v Somálsku²⁶⁹, ktorá sa začala v roku 2016, prispieva k vytvoreniu a budovaniu námorných civilných kapacít na presadzovanie práva v Somálsku a k reštrukturalizácii somálskej „štruktúry námornej bezpečnosti“. Misia pri vykonávaní svojho mandátu v duchu integrovaného prístupu EÚ spolupracuje s delegáciou EÚ v Somálsku a dvoma vojenskými operáciami/misiami pôsobiacimi v Somálsku – operáciou EU NAVFOR Atalanta a misiou EUTM Somalia – s cieľom zabezpečiť jednu z dôležitých obchodných ciest EÚ.²⁷⁰

EULEX Kosovo

The European Union Rule of Law Mission in Kosovo

Misia EÚ na podporu právneho štátu v Kosove²⁷¹ sa začala v roku 2008 ako najväčšia civilná misia Únie vedená v rámci SBOP. Celkovým poslaním misie EULEX je podporovať príslušné inštitúcie právneho štátu v Kosove na ich ceste k zvýšenej účinnosti, udržateľnosti, multietnicite a zodpovednosti, bez politického zasahovania a v úplnom súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv a najlepšimi európskymi postupmi. Misia v rámci súčasného mandátu vykonáva monitorovacie činnosti a má aj obmedzené výkonné funkcie. Misia EULEX tiež podporuje úrad špecializovaného prokurátora v súlade s príslušnými kosovskými právnymi predpismi.²⁷²

²⁶⁹ EEAS. 2023. EUCAP Somalia. In *European External Action Service*, 2023

²⁷⁰ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Somalia. In *European External Action Service*, 2023

²⁷¹ EEAS. 2023. EULEX Kosovo. In *European External Action Service*, 2023

²⁷² EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Somalia. In *European External Action Service*, 2023

EUM Armenia

The European Union Mission in Armenia

Cieľom misie EÚ v Arménsku²⁷³, ktorá bola spustená začiatkom roku 2023, je sledovať a podávať správy o situácii na mieste, t. j. pozdĺž arménskej strany medzinárodnej hranice s Azerbajdžanom, prispievať k bezpečnosti ľudí v oblastiach postihnutých konfliktom a na základe uvedeného prispievať k budovaniu dôvery medzi obyvateľstvom Arménska a Azerbajdžanu a tam, kde je to možné, aj medzi ich orgánmi.²⁷⁴

EUMM Georgia

The European Union Monitoring Mission in Georgia

Pozorovateľská misia EÚ v Gruzínsku²⁷⁵ predstavuje neozbrojenú civilnú monitorovaciu misiu, ktorá bola spustená 15. septembra 2008 po konflikte Gruzínska s Ruskom. Civilný personál misie monitoruje, či všetky strany dodržiavajú dohodu z 12. augusta 2008 podpísanú medzi zainteresovanými stranami,

²⁷³ EEAS. 2023. EU Mission in Armenia. In *European External Action Service*, 2023

²⁷⁴ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Mission in Armenia. In *European External Action Service*, 2023

²⁷⁵ EEAS. 2023. EUMM Georgia. In *European External Action Service*, 2023

ktorú sprostredkovala EÚ, a taktiež dohodu o vykonávacích opatreniach z 8. septembra toho istého roku. Misia hliadkuje najmä v oblastiach susediacich s administratívnymi hraničnými líniami Južného Osetska a Abcházska, pričom jej úsilie je primárne zamerané na pozorovanie situácie na mieste, podávanie správ o incidentoch a vo všeobecnosti prostredníctvom svojej prítomnosti v príslušných oblastiach prispievať k zlepšovaniu bezpečnostnej situácie.²⁷⁶

EUPOL COPPS Palestinian Territories

The European Union Police and Rule of Law Mission for the Occupied Palestinian Territory

Misia EÚ na okupovaných palestínskych územiach²⁷⁷ bola pôvodne zriadená v roku 2006 ako policajná misia zahŕňajúca policajnú poradenskú sekciu, avšak v roku 2008 bola pridaná sekcia na podporu právneho štátu. Koordinačný úrad EÚ pre podporu palestínskej polície (The EU Coordinating Office for Palestinian Police Support) pomáha palestínskej samospráve pri budovaní jej inštitúcií so zameraním hlavne na reformy sektora bezpečnosti a spravodlivosti. Táto podpora je poskytovaná v súlade s európskymi a medzinárodnými normami a štandardami. Cieľom misie je zlepšiť bezpečnosť a ochranu palestínskeho ľudu. Misia je súčasťou širšieho úsilia EÚ o dosiahnutie komplexného mieru.²⁷⁸

²⁷⁶ EEAS. 2023. Missions and Operations – The EU Monitoring Mission in Georgia. In *European External Action Service*, 2023

²⁷⁷ EEAS. 2023. EUPOL COPS. In *European External Action Service*, 2023

²⁷⁸ EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Police and Rule of Law Mission for the Occupied Palestinian Territory. In *European External Action Service*, 2023

4 VÝZVY SPOJENÉ S BEZPEČNOSTNOU A OBRANNOU POLITIKOU EURÓPSKEJ ÚNIE

4.1 Migrácia

Migrácia predstavuje v súčasnosti jednu z najväčších výziev, ktorým čelí Európska únia. Príval migrantov²⁷⁹ do EÚ, ktorý vyvrcholil v roku 2015, ale ktorý stále pokračuje, donútil Úniu konať vo viacerých oblastiach (bezpečnostnej, politickej, ekonomickej, sociálnej, spoločenskej, legislatívnej a v ďalších), predovšetkým však prehodnotiť svoje pravidlá ohľadne legálnej a nelegálnej imigrácie, ako aj spoločný azylový systém. Migračné vlny, ktoré zasiahli EÚ v posledných rokoch, sú najhoršie od čias druhej svetovej vojny. Vo vyššie spomenutom roku 2015 bolo v EÚ zaregistrovaných viac ako jeden milión nových žiadostí o azyl.²⁸⁰

V nasledujúcich rokoch ich počet vďaka prijatým opatreniam na lepšiu kontrolu vonkajších hraníc a migračných tokov a vďaka zintenzívneniu úsilia o vytvorenie účinnej, humanitárnej a bezpečnej európskej migračnej politiky klesol.²⁸¹ V roku 2019 bolo podaných 744 810 žiadostí, v roku 2020 to bolo 632 315 žiadostí a v roku 2021 ich počet klesol na 537 345,²⁸² čo predstavuje výrazný pokles oproti roku 2015. V minulom roku 2022 však došlo k opätovnému nárastu počtu migrantov do EÚ. Tento nárast bol spôsobený

²⁷⁹ Hoci neexistuje žiadna formálna právna definícia migranta, väčšina odborníkov súhlasí s tým, že migrant je niekto, kto zmení svoju krajinu obvyklého pobytu bez ohľadu na dôvod migrácie alebo právny štatút. Vo všeobecnosti sa rozlišuje medzi krátkodobou alebo dočasnou migráciou, ktorá zahŕňa pohyby v trvaní od troch do 12 mesiacov, a dlhodobou alebo trvalou migráciou, ktorá sa vzťahuje na zmenu krajiny pobytu na obdobie jedného roka alebo dlhšie. Pojem migrant sa chápe tiež tak, že zahŕňa všetky prípady, keď rozhodnutie o migrácii prijíma osoba slobodne, bez zásahu vonkajšieho faktora. Výraz migrant sa nevzťahuje na utečencov, vysídlených alebo iných, ktorí sú nútení alebo prinútení opustiť svoje domovy (OSN, 2022)

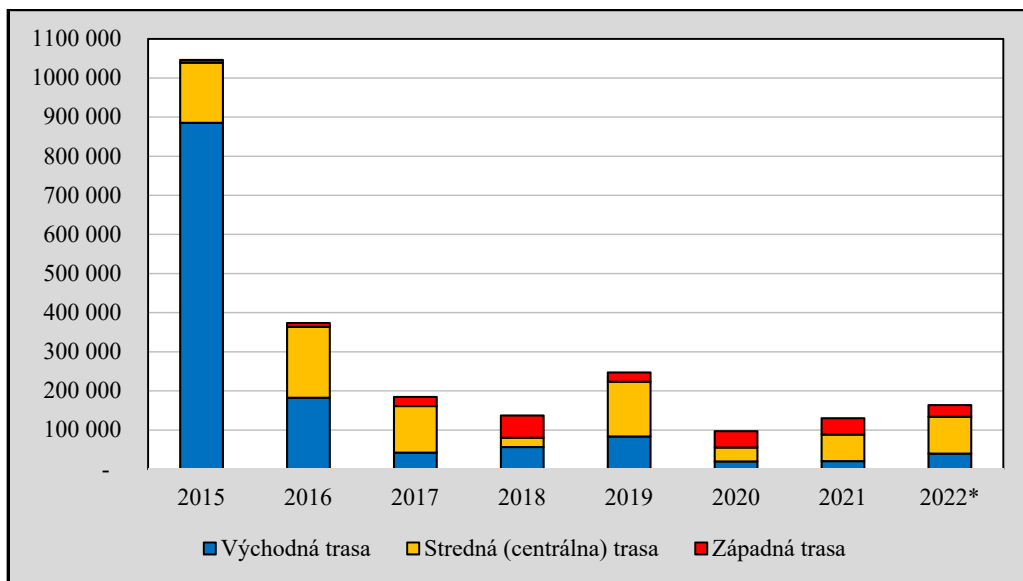
²⁸⁰ MDP. 2022. Migration data in Europe. In *Migration Data Portal*, 2022

²⁸¹ Európska rada. 2022. EU migration policy. In *European Council*, 2022

²⁸² MDP. 2022. Migration data in Europe. In *Migration Data Portal*, 2022

jednak veľkým počtom občanov Ukrajiny utekajúcich pred ruskou agresiou a jednak zvýšeným počtom migrantov z Blízkeho a Stredného východu a Afriky.

Graf 1
Prehľad neregulárnych príchodov migrantov do EÚ v rokoch 2015 až 2022*

Zdroj: Európska rada, 2022 (* Údaje do konca októbra 2022)

Migranti pritom využívajú rôzne cesty. Medzi najčastejšie využívané patria najmä nasledujúce:

- Východná trasa, ktorou neregulárne prichádzajú hlavne utečenci hľadajúci útočisko pred občianskou vojnou v Sýrii a ďalší migranti z blízkeho a stredného Východu z Ázie najmä do Grécka, Bulharska a na Cyprus.²⁸³
- Stredná (centrálna) trasa, ktorá sa vzťahuje na neregulárne príchody po mori do Talianska a na Maltu. Využívajú ju predovšetkým migranti

²⁸³ Európska rada. 2022. Migration flows in the Eastern Mediterranean route. In *European Council*, 2022

zo subsaharskej Afriky a severnej Afriky na svojej ceste do Európy, prechádzajúc cez Tunisko a Líbyu.²⁸⁴

- Západná trasa, ktorá má dve vetvy. Prvú vetvu tvorí trasa cez západné Stredozemie, ktorou dochádza k neoprávneným príchodom migrantov cez Stredozemné more do pevninskej časti Španielska, ako aj po súši do španielskych enkláv Ceuta a Melilla v severnej Afrike. S cieľom dostať sa do Španielska prechádzajú migranti cez Maroko a Alžírsko. Druhú vetvu tvorí západoafrická trasa, ktorou dochádza k príchodom migrantov na Kanárske ostrovy v Atlantickom oceáne. Tí prechádzajú najmä cez Maroko, Západnú Saharu, Mauritániu, Senegal a Gambiu.²⁸⁵

V tejto súvislosti je potrebné vysvetliť, že ľudia prichádzajú do Európy z viacerých dôvodov. Pri migrácii sa rozlišujú tzv.:

1) push faktory – dôvody, prečo ľudia opúšťajú svoju krajinu, napríklad utekajú pred zlými životnými podmienkami, ako sú vojny, prenasledovanie, nerešpektovanie ľudských práv či klimatické zmeny,

2) pull faktory – dôvody, prečo sa rozhodnú presťahovať do konkrétnej host'ovskej krajiny, napríklad prichádzajú za vidinou práce a lepšieho života, štúdia či uplatnenia.²⁸⁶

Celkovo možno tieto faktory ďalej rozdeliť do troch veľkých skupín na:

a) sociálno-politické (náboženské, rasové, etnické, politické alebo kultúrne prenasledovanie, vypuknutie vojny, alebo ich riziko, občianske konflikty alebo prenasledovanie zo strany vlády),

b) demografické a ekonomické (na jednej strane nízke pracovné štandardy, nízke mzdy, vysoká nezamestnanosť, celkovo zlý stav hospodárstva atď., na

²⁸⁴ Európska rada. 2022. Migration flows in the Central Mediterranean route. In *European Council*, 2022

²⁸⁵ Európska rada. 2022. Migration flows in the Western routes. In *European Council*, 2022

²⁸⁶ Európsky parlament. 2020. Aké sú najčastejšie dôvody migrácie. In *Spravodajstvo. Európsky parlament*, 2020

druhej strane vyššie mzdy, lepšie príležitosti pre prácu, vzdelávanie a/alebo uplatnenie, vyššie životné a pracovné štandardy a pod.),

c) environmentálne (náhla alebo postupná zmena prostredia, ktorá nepriaznivo ovplyvňuje život alebo životné podmienky ľudí, prírodné katastrofy atď.).²⁸⁷

Nech sú už dôvody migrantov akékoľvek, nelegálna migrácia poukazuje na dnes už neoddeliteľné prepojenie medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou. V posledných rokoch, keď sme svedkami masívneho prílevu migrantov, žiadateľov o azyl a utečencov do EÚ, je jasné, že žiadna európska krajina nemôže čeliť tejto výzve sama. Systémy jednotlivých krajín neboli vytvorené s ohľadom na tento scenár. Preto dochádza k preťažovaniu kapacít, ku strate dôvery a dôveryhodnosti v demokratické vlády členských štátov Únie, k zvyšovaniu napätia v spoločnosti, k nárastu radikalizmu a extrémizmu a etnickej, rasovej a náboženskej neznášanlivosti, a v dôsledku toho k nárastu preferencií populistických politických strán, ktoré zneužívajú túto situáciu.

Okrem toho sa zdá, že solidarita medzi členskými štátmi EÚ, ktorá je stanovená v článku 2²⁸⁸ a článku 3 ods. 5²⁸⁹ Zmluvy o Európskej únii, sa kvôli masívnej nelegálnej migrácii oslabuje. To má za následok zníženie súdržnosti v rámci Únie. Odpovede na migračnú výzvu z týchto dôvodov musia byť zo strany EÚ ako celku komplexné, dôveryhodné a strategické. Nemalo by sa pri tom zabúdať na európske hodnoty alebo záujmy. Aj preto spôsob, akým Únia

²⁸⁷ Európsky parlament. 2020. Aké sú najčastejšie dôvody migrácie. In *Spravodajstvo. Európsky parlament*, 2020

²⁸⁸ Článok 2 Zmluvy o EÚ: „Únia je založená na hodnotách rešpektovania ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a rešpektovania ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné pre členské štáty v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.“

²⁸⁹ Článok 3 ods. 5 Zmluvy o EÚ: „Vo svojich vzťahoch s okolitým svetom Únia presadzuje a podporuje svoje hodnoty a záujmy a prispieva k ochrane svojich občanov. Prispieva k mieru, bezpečnosti, trvalo udržateľnému rozvoju Zeme, solidarite a vzájomnej úcte medzi národmi, voľnému a spravodlivému obchodu, odstráneniu chudoby a ochrane ľudských práv, najmä práv dieťaťa, ako aj prísne dodržiavanie a rozvoj medzinárodného práva vrátane rešpektovania zásad Charty Organizácie Spojených národov.“

rieši problémy spojené s migráciou, predstavuje zaťažkávaciú skúšku nielen pre štruktúry Únie, ale aj štruktúry jednotlivých členských štátov.

4.1.1 Ako manažovať migráciu do Európskej únie?

Migrácia je problém zahŕňajúci bezpečnostné, politické, humanitárne, ekonomické, sociálne a mnohé ďalšie aspekty. Hlavnú zodpovednosť za jej manažovanie nesú tak vrcholné orgány Únie, ako aj jej členské štáty. Európska komisia a jej agentúry síce fungujú, snažia sa robiť, čo sa dá, ale je potrebné urobiť v tejto veci oveľa viac. Ani EÚ nezostala nečinná voči tejto kríze. Využitím všetkých politických nástrojov, ktoré má k dispozícii, sa začalo prijímať množstvo dôležitých opatrení na koordinovanú a koherentnú európsku reakciu. Na zasadnutí Európskej rady 28. a 29. júna 2016 bol stanovený nový prístup k lepšiemu manažmentu migrácie prostredníctvom vytvorenia rámcov partnerstva, ktorý plne začleňuje otázku migrácie do SZBP EÚ.²⁹⁰

V Globálnej stratégii EÚ sa veľmi jasne uvádza: „*Spolu s krajinami pôvodu a tranzitu vyvineme spoločné a na mieru šité prístupy k migrácii zahŕňajúce rozvoj, diplomaciu, mobilitu, legálnu migráciu, hraničný manažment, readmisiu a návrat. Budeme spolupracovať s našimi medzinárodnými partnermi, aby sme zabezpečili spoločnú globálnu zodpovednosť a solidaritu*“.²⁹¹

SBOP – nástroj Únie na zvládanie vonkajších kríz – nie je hlavným nástrojom na riešenie zložitého problému nelegálnej migrácie, napriek tomu by mala zostať súčasťou komplexného súboru nástrojov krízového manažmentu. Zároveň je potrebné preskúmať, ako by nástroje SBOP mohli doplniť súčasné činnosti a politiky pri riešení migračnej krízy. V mnohých oblastiach už EÚ v rámci SBOP spustila operácie a misie s cieľom doplniť ďalšie úsilie EÚ

²⁹⁰ Európska rada. 2016. European Council meeting (28 June 2016) – Conclusions. In European Council, 2016

²⁹¹ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 28

o riešenie nelegálnej migrácie, najmä v centrálnom Stredozemí a v oblasti Sahelu.

V tomto kontexte je dôležité si uvedomiť, že operácie a misie vedené v rámci SBOP sú v zmysle článku 42 ods. 1 Zmluvy o EÚ nasadzované mimo územia EÚ,²⁹² preto v únijnom právnom rámci nie je v súčasnosti možná pomoc a podpora iným členským štátom EÚ prostredníctvom SBOP. Zabezpečenie vonkajších hraníc EÚ a jej členských štátov je jednou z kľúčových oblastí politiky Európskej komisie, v rámci ktorej sa začalo množstvo iniciatív. Európska migračná agenda²⁹³, nariadenie o európskej pohraničnej a pobrežnej stráži²⁹⁴, inteligentné (smart) hranice a EUROSUR²⁹⁵ patria medzi významné opatrenia prijaté na posilnenie európskeho manažmentu hraníc.

V prípade prijatia rozhodnutia zahájiť vojenskú alebo civilnú operáciu alebo misiu v rámci SBOP, by sa mala venovať zvýšená pozornosť existujúcim mechanizmom, štruktúram a nástrojom mimo rámca SBOP a zabezpečiť, aby nedochádzalo k vzájomným duplicitám alebo obmedzovaniu v hodnotnej práci. Európska pohraničná a pobrežná stráž napríklad od 6. októbra 2016 poskytuje chýbajúci článok pri posilňovaní vonkajších hraníc Európy, aby ľudia mohli naďalej žiť a voľne sa pohybovať v rámci Európskej únie, čo pomáha plniť záväzok Európy vrátiť sa späť do normálneho fungovania v rámci schengenského priestoru a vyhybať sa opätovnému zavedeniu dočasných kontrol na vnútorných hraniciach. Niektoré z existujúcich nástrojov a štruktúr sa v súčasnosti posilňujú (napr. Európska pohraničná a pobrežná stráž), pričom na vyplnenie existujúcich

²⁹² Článok 42 ods. 1 ZEÚ: „Spoločná bezpečnostná a obranná politika je neoddeliteľnou súčasťou Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Poskytuje Únii operačnú kapacitu využívajúcu civilné a vojenské prostriedky. Únia ich môže použiť na misie mimo Únie na udržanie mieru, predchádzanie konfliktom a posilňovanie medzinárodnej bezpečnosti v súlade so zásadami Charty Organizácie Spojených národov. Plnenie týchto úloh sa vykonáva s využitím kapacít poskytovaných členskými štátmi.“

²⁹³ Európska komisia. 2022. European Agenda on Migration. In *European Commission – Migration and Home Affairs*, 2022

²⁹⁴ Európska komisia. 2015. A European Border and Coast Guard and effective management of Europe's external borders. In *European Commission – Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*, 2015

²⁹⁵ Európska komisia. 2015. European Border Surveillance System (EUROSUR). In *European Commission – Migration and Home Affairs*, 2015

medzier a na podporu civilných subjektov by sa zatiaľ mohli použiť nástroje SBOP.

4.1.2 SBOP ako užitočný nástroj pri manažmente migrácie

SBOP sa zatiaľ ukazuje sa ako veľmi užitočný nástroj na pomoc EÚ a jej členským štátom pri manažovaní migračných tokov. Netreba zvlášť zdôrazňovať, že je to len jeden z nástrojov, ktoré má EÚ k dispozícii na riešenie problému migrácie. V operáciách a misiách EÚ vedených v rámci SBOP je migrácia implicitne alebo explicitne uvedená v ich mandátoch. Medzi ťažiskové úlohy patrí najmä podpora hostiteľských krajín prostredníctvom poskytovania výcviku a poradenstva pre ich vojenské a bezpečnostné zložky, budovania inštitúcií pre udržateľný právny štát a miestnych kapacít s hlavným cieľom vytvárať podmienky pre hospodársky rast a prosperitu. Ako príklad možno uviesť operácie a misie EUFOR Althea²⁹⁶, EUCAP Sahel Niger²⁹⁷, EUNAVFOR MED Sophia²⁹⁸, EUTM Mali²⁹⁹ a ďalšie.

Napriek tomu, keďže bezpečnostná a obranná politika Únie sa primárne zameriava najmä na bezpečnostné aspekty podpory partnerským krajinám pri manažovaní migračných tokov na ich hraniciach, existuje niekoľko kľúčových oblastí, v ktorých by podpora EÚ mohla mať pridanú hodnotu. Sily nasadené do operácií a misií EÚ vedených v rámci SBOP by mohli spolupracovať s Európskou pohraničnou a pobrežnou strážou (Frontexom), ako aj s ďalšími špecializovanými agentúrami EÚ s cieľom posilniť ochranu hraníc a námornú bezpečnosť, bojovať proti cezhraničnej trestnej činnosti a narúšať siete prevádzачov. Využitie a podpora SBOP by mohla zahŕňať:

- hraničný dozor a predchádzanie nekontrolovanému nelegálnemu prekračovaniu hraníc, najmä pozemných a námorných hraníc,

²⁹⁶ EEAS. 2022. EUFOR Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA. In *European External Action Service*, 2022

²⁹⁷ EEAS. 2022. EUCAP Sahel Niger. In *European External Action Service*, 2022

²⁹⁸ EEAS. 2022. EUNAVFOR MED Sophia. In *European External Action Service*, 2022

²⁹⁹ EEAS. 2022. EUTM Mali. In *European External Action Service*, 2022

- procesovanie nelegálnych migrantov, najmä poskytovaním odbornej prípravy a technickej pomoci, ako aj budovaním kapacít pre takzvané „hotspoty“;
- činnosti v oblasti presadzovania práva proti sieťam prevádzáčov posilnením zdieľania spravodajských informácií,
- reformu bezpečnostného sektora v krajinách pôvodu alebo tranzitu.

Medzi spustením plnohodnotnej operácie alebo misie v rámci SBOP a začatím poskytovania plnej podpory bude potrebný určitý čas. To by mohlo byť problémom v rýchlo sa meniacej situácii, keď pašeráci a prevádzачi rýchlo reagujú a prispôsobujú sa akémukoľvek zásahu orgánov činných v trestnom konaní. Preto by stálo za zváženie, či by sa existujúce postupy a mechanizmy krízového manažmentu nedali použiť rýchlejšie a pružnejšie. Prípadne, ak sa členské štáty rozhodnú, že SBOP by mala zohrávať aktívnejšiu úlohu pri poskytovaní podpory našim partnerom, mohol by sa navrhnuť úplne nový mechanizmus na rýchlejšie nasadenie operácií a misií v rámci SBOP pre prípady, keď by bola potrebná naliehavá pomoc alebo flexibilita – ako to majú nastavené niektoré členské štáty už dnes pre riešenie problémov v priebehu súčasnej krízy.

Jednou z možností pomoci členským štátom pri zvládaní migrácie by mohlo byť zriadenie funkcie tzv. clearingového centra alebo strediska na úrovni EÚ (príkladom môže byť Europol's European Migrant Smuggling Centre)³⁰⁰ s cieľom získať jasný obraz o národných, bilaterálnych, multilaterálnych a regionálnych iniciatívach a programoch. Okrem toho by takéto stredisko mohlo prijímať a zhromažďovať žiadosti od členských štátov Únie a posilať ich tým subjektom, ktoré by mohli ponúknuť pomoc a podporu. Otázkou zostáva, súčasťou akého orgánu EÚ by takéto centrum malo/mohlo byť – Európskej komisie v rámci vnútorných záležitostí, Služby pre vonkajšiu činnosť alebo niektorej z príslušných agentúr Únie?

Ďalším možným riešením by mohlo byť odvolanie sa na článok 222 Zmluvy o fungovaní EÚ. Takzvaná „doložka o solidarite“ má pevný právny základ a vzťahuje sa na prírodné katastrofy a katastrofy spôsobené ľudskou

³⁰⁰ Europol. 2022. European Migrant Smuggling Centre - EMSC. In *Europol*, 2022

činnosťou, ako aj na terorizmus (prevencia aj riadenie následkov). Postup a štruktúra na jeho implementáciu sú zavedené a mohli by sa okamžite použiť. Migrácia je natoľko komplexným a zložitým problémom, že EÚ musí pri jej manažovaní zmobilizovať všetky nástroje, ktoré má k dispozícii, vrátane vojenských síl poskytnutých členskými štátmi.

Migrácia je veľmi zložitý problém. Je realitou, ktorej manažovanie je veľmi náročné, lebo ide o ľudí, ktorí sú z rôznych dôvodov v pohybe. Samotná migrácia nie je zlá, problémom je masová neregulárna migrácia. Taká, akéj sme svedkami v ostatných rokoch. Jej zvládnutie predstavuje veľmi náročnú úlohu nielen pre jednotlivé členské štáty, ale aj pre Úniu ako celok, lebo migranti smerujú v obrovských počtoch viacerými trasami do Európy. Takémuto náporu nemôže žiadna krajina čeliť osamote. Preto sú potrebné efektívne a účinné riešenia založené na multilaterálnej spolupráci.

Riešenia musia brať do úvahy humanitárny rozmer migračnej krízy, európske hodnoty, ale aj záujmy a bezpečnosť občanov EÚ. Cieľom musí byť uskutočňovanie migrácie bezpečným, riadeným a legálnym spôsobom. Súčasťou riešení musia byť konkrétne kroky, ktoré členským štátom pomôžu obmedziť nelegálnu migráciu, napríklad prostredníctvom posilnenej spolupráce v boji proti dôvodom migrácie, obchodovaniu s ľuďmi a prevádzacstvu, ako aj v oblasti manažmentu hraníc a uľahčenia návratu migrantov späť. Taktiež musia byť súčasťou prijímaných riešení opatrenia umožňujúce legálnu migráciu.

Je potrebné riešiť aj základné príčiny problému migrácie, a to radšej dnes ako zajtra. Vo všeobecnosti ide o zlepšenie bezpečnostnej situácie v krajinách pôvodu alebo ešte lepšie v celom regióne, aj keď už dnes vieme, že to nie je dôvod nachádzajúci sa na prvom mieste zoznamu. Tam sa nachádzajú hlavne ekonomické a osobné dôvody migrácie. Jedným z kľúčových prvkov pri riešení základných príčin migrácie preto musí byť vzdelávanie. Bez toho, aby sme mladým ľuďom v krajinách pôvodu alebo tranzitu poskytli dôveryhodnú víziu ich budúcnosti, migračný tok sa nikdy neskončí. Ako povedal bývalý generálny tajomník Európskej služby pre vonkajšiu činnosť Pierre Vimont: „Pri

manažovaní migrácie musíme byť ambicióznymi, inovatívnymi a konať ihneď“,³⁰¹ aby sme podľa slov bývalého predsedu Európskej komisie Jeana-Claude Junckera mohli žiť v Európskej únii, ktorá „*preberá zodpovednosť, chráni a zachováva európsky spôsob života, a posilňuje a bráni občanov Únie doma aj v zahraničí*“.³⁰²

4.2 Terorizmus

Civilné misie vedené v rámci SBOP, ktorých koncept sa rozvíja od roku 2001, predstavujú – ako to vyplýva z predchádzajúcej kapitoly – dôležitý nástroj bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ. Jednotlivé operácie a misie sú vedené a plnia stanovené úlohy na základe postkonfliktných mandátov a mandátov zameraných na predchádzanie konfliktom v rôznych krajinách a regiónoch v zahraničí. Aj keď sú civilné misie vo všeobecnosti dobre zdokumentované a analyzované, pomerne často sa v súvislosti s nimi zabúda na niektoré významné aspekty týkajúce sa ich prepojenia s úsilím EÚ v oblasti boja proti terorizmu, ktoré predstavuje dôležitú súčasť rozmeru bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ.

Civilné misie vedené v rámci SBOP s mandátom na budovanie spôsobilostí a kapacít sa zvyčajne zameriavajú na mentorstvo, monitorovanie, poradenstvo a odbornú prípravu personálu pre políciu a súdnicstvo hostiteľskej krajiny. Pomáhajú krajinám so slabými orgánmi činnými v trestnom konaní prispôbovať ich národnú legislatívu, pomáhajú im pri reforme bezpečnostného sektora a prispievajú k zlepšeniu súvisiacej medzirezortnej spolupráce a koordinácie a ku zvyšovaniu výkonnosti štátneho aparátu a príslušného personálu. Typická je pre tieto aktivity civilná povaha úsilia: civilná SBOP využíva civilné odborné znalosti od aktívnych policajných a súdnych

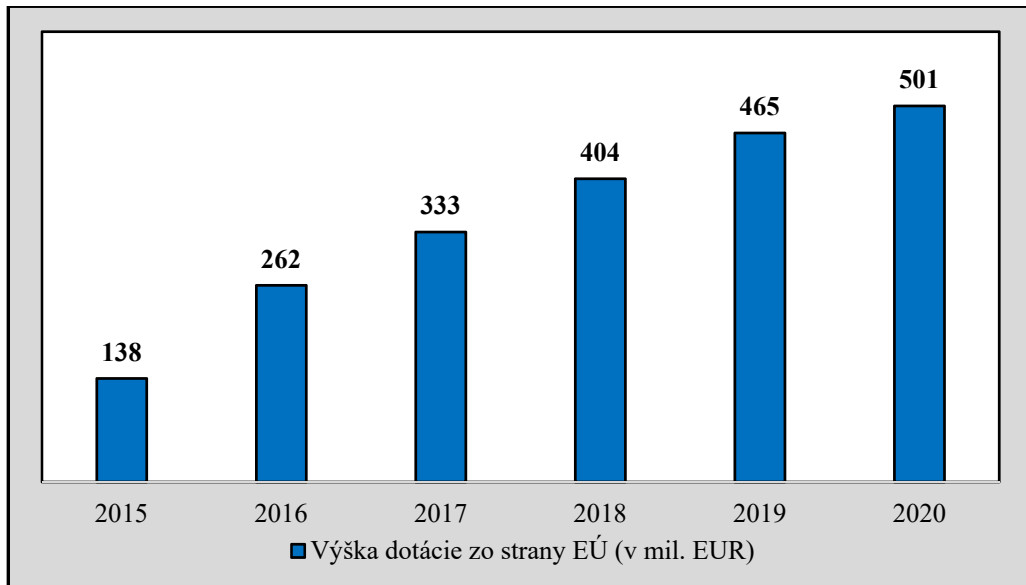
³⁰¹ VIMONT, P. 2016. Migration in Europe – Bridging the Solidarity Gap. In *Carnegie Endowment for International Peace*, 2016, s. 23

³⁰² Európska komisia. 2017. Speech by President Jean-Claude Juncker at the Defence and Security Conference Prague: In defence of Europe. In *European Commission – Press Corner*, 2017

zamestnancov členských štátov na plnenie úloh súvisiacich s posilňovaním právneho štátu v tretích krajinách.

Graf 2

Prehľad o výške finančných dotácií EÚ na programy pomoci v rámci
Prevenencie a boja proti násilnému extrémizmu v rokoch 2015 až 2020

Zdroj: CTMORSE, 2021

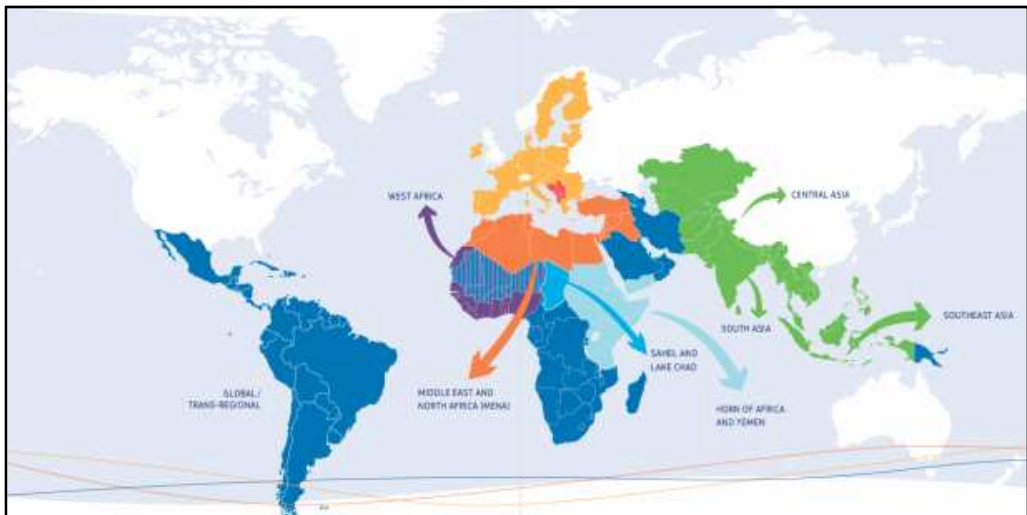
Prístup EÚ k boju proti terorizmu je založený na zásadách právneho štátu, keďže teroristické činy sú kriminalizované, a teda vyšetrované a stíhané a páchatelia sú odsúdení v súlade s právnymi predpismi a medzinárodnými normami. Od prvého rámcového rozhodnutia EÚ o boji proti terorizmu v roku 2001³⁰³ a po prijatí stratégie EÚ v oblasti boja proti terorizmu v roku 2005³⁰⁴ vonkajšia činnosť EÚ proti terorizmu neustále presadzuje tento civilný prístup. Únia je z uvedených dôvodov aktívnym prispievateľom k rôznym významným rezolúciám Bezpečnostnej rady Organizácie Spojených národov v boji proti

³⁰³ Európska únia. 2001. Proposal for a Council framework Decision on combating terrorism. In *Official Journal of the European Union*, 2001

³⁰⁴ Rada Európskej únie. 2005. The European Union Counter-Terrorism Strategy. In *Council of the European Union*, 2005

terorizmu a násilnému extrémizmu, ktorých cieľom je kriminalizovať teroristické činy a posilniť policajné a súdne systémy zaoberajúce sa terorizmom.

EÚ bola zakladajúcim členom Globálneho fóra pre boj proti terorizmu³⁰⁵ (Global Counter Terrorism Forum – GCTF), ktoré predstavuje civilnú platformu pre politikov a odborníkov z praxe zapojených do boja proti terorizmu. EÚ naďalej proaktívne formuje svoje početné politické iniciatívy, dokumenty o osvedčených postupoch, presadzovanie a koordináciu budovania spôsobilostí a kapacít v krajinách, ktoré to potrebujú. Svedčí o tom fakt, že len v rokoch 2015 až 2020 EÚ prispela viac ako dvomi miliardami EUR (graf 2) na programy pomoci v rámci Prevencie a boja proti násilnému extrémizmu (Preventing and Countering Violent Extremism – CT/P-CVE) v partnerských krajinách po celom svete (obrázok 16).

Obrázok 16

Prehľad krajín, ktorým EÚ poskytla finančnú dotáciu na programy pomoci v rámci Prevencie a boja proti násilnému extrémizmu v rokoch 2015 až 2020

Zdroj: CTMORSE, 2021

³⁰⁵ GCTF. 2023. Global Counterterrorism Forum. In *Global Counterterrorism Forum*, 2023

Ďalším aspektom úsilia EÚ v rámci boja proti terorizmu je proaktívne zavádzanie medzinárodných štandardov a osvedčených postupov v partnerských krajinách. Používanie medzinárodných štandardov je opakovaným prvkom v plánovacích dokumentoch pre civilné misie Únie vedené v rámci SBOP. Skutočnosť, že civilné misie využívajú aktívny obslužný personál znamená, že pri pomoci pri reforme miestnych služieb a miestnej legislatívy môžu čerpať z najmodernejších osvedčených postupov a politík vysielajúcich krajín.

Iným, ale dôležitým aspektom vonkajšej činnosti EÚ v oblasti boja proti terorizmu je presadzovanie a diplomacia, napríklad prostredníctvom početných politických dialógov v oblasti boja proti terorizmu vedených s rôznymi krajinami a regionálnymi organizáciami, ako sú Liga arabských štátov, Organizácia islamskej spolupráce, Rada pre spoluprácu v Perzskom zálive alebo Africká únia. Únia sa tiež aktívne zúčastňuje na GCTF (čo zahŕňa spolupredsedenstvo jednej z jej pracovných skupín), sponzoruje početné workshopy a semináre na témy súvisiace s bojom proti terorizmu a násilnému extrémizmu v prioritných krajinách a regiónoch. Sieť odborníkov v oblasti boja proti terorizmu nasadených v rôznych delegáciách Únie od roku 2015 tiež prispieva k začleňovaniu a presadzovaniu globálne dohodnutých noriem a politík v tejto oblasti.

Pri pohľade na geografické zameranie civilných misií a úsilia EÚ v boji proti terorizmu sa zdá, že prekrývanie je oveľa menšie, než by sa dalo očakávať, ak vezmeme do úvahy, že v mnohých regiónoch je terorizmus hlavnou príčinou nestability, alebo naopak, je pravdepodobné, že vznikne tam, kde štátny aparát je slabý a konflikt endemický. Niektoré podrobnejšie príklady predstavujú:

- Západný Balkán: v misii EULEX Kosovo, zameranej na reformu polície a budovanie kapacít, je od konca roka 2016 nasadený expert na boj proti terorizmu poskytujúci pomoc pri koordinácii hlavnej iniciatívy na západnom Balkáne zacielenej na boj proti terorizmu a radikalizácii;
- Pakistan: v krajine síce nie je vedená žiadna misia, ale EÚ sa značne angažuje v oblasti boja proti terorizmu vrátane nasadenia experta na boj

proti terorizmu a veľkej podpory programu STRIVE³⁰⁶ (Strengthening Resilience to Violence and Extremism);

- Afganistan: značné úsilie bolo vyvíjané prostredníctvom nástrojov bezpečnostnej a obrannej politiky, ale v súčasnosti (po prevzatí moci Talibanom) v krajine nepôsobí žiadny expert na boj proti terorizmu;
- Blízky východ: od roku 2015 je v Iraku nasadený expert na boj proti terorizmu, ktorý pomáha koordinovať množstvo kľúčových projektov pomoci vrátane budovania spôsobilostí spravodajských služieb;
- Palestína: v krajine pôsobí civilná misia zameraná na reformu polície a budovanie spôsobilostí, ale nie je nasadený žiadny expert na boj proti terorizmu;
- Libanon a Jordánsko: v krajinách nepôsobí žiadna misia EÚ vedená v rámci SBOP, ale Únia vyvíja značné úsilie o pomoc v oblasti boja proti terorizmu a od roku 2015 sú v oboch krajinách nasadení odborníci na boj proti terorizmu;
- Alžírsko, Tunisko a Maroko: v krajinách nepôsobí žiadna misia, ale EÚ poskytuje značnú pomoc v oblasti boja proti terorizmu a od roku 2015 sú v oboch krajinách nasadení odborníci na boj proti terorizmu;
- Sahel: v oblasti prebiehajú dve civilné misie EÚ vedené v rámci SBOP, zamerané na reformy bezpečnostného sektora; v Čade a Nigérii sú nasadení experti na boj proti terorizmu, zároveň prebieha množstvo programov pomoci súvisiacich s bojom proti terorizmu.

Ďalšie, nižšie uvedené príklady z minulosti ukazujú, že snahy v boji proti terorizmu zohrali úlohu pri navrhovaní a zriaďovaní civilných misií EÚ vedených v rámci SBOP:

Prvou bola podporná misia AMIS (The African Union Mission in Sudan) v rokoch 2004 – 2006 v Sudáne, keď Africká únia aj Európska únia spoločne

³⁰⁶ CTMORSE. 2020. Strengthening Resilience to Violence and Extremism. In *CTMORSE – Counter-Terrorism, Monitoring, Reporting and Support Mechanism*, 2020

vyslali pozorovateľov, aby monitorovali prímerie v Dárfúre podpísané v apríli 2004. Misia následne podporovala operácie velenia a riadenia vôbec prvej mierovej misie pod vedením Africkej únie s cieľom čeliť militantným skupinám, ktoré operovali v provincii Darfúr a v tom čase ešte neboli zaradené do kategórie „teroristických“.³⁰⁷

O niekoľko rokov neskôr, v roku 2012, bola misia EUAVSEC v Južnom Sudáne jasne koncipovaná v kontexte vnímaných teroristických hrozieb, ktoré predstavovala nízka úroveň bezpečnosti na letisku Juba, kde hlavným rizikom bolo jej potenciálne využitie teroristami na únosy lietadiel. Novovzniknutý vnútrozemský štát Južný Sudán bol vtedy silne závislý od masívnej leteckej dopravy, ktorou prúdila pomoc zameraná na podporu budovania štátu a jeho jediné medzinárodné letisko bolo vtedy záchranným uzlom štátu.³⁰⁸

Misia EUCAP Somalia, ktorá bola naplánovaná a zriadená paralelne (v roku 2012), mala pomôcť čeliť rastúcej hrozbe, ktorú predstavovala teroristická skupina Al-Shabaab a jej prepojenie na pirátske skupiny operujúce v Indickom oceáne. Hoci misia mala jasný protiteroristický kontext, mandát misie sa v konečnom dôsledku viac zamerával na pomoc pri budovaní účinnej pobrežnej stráže pre krajiny v regióne bez konkrétneho odkazu na terorizmus.³⁰⁹

Misia EUCAP Niger, zriadená v roku 2012, je zatiaľ jedinou misiou, ktorá sa výslovne odvoláva na boj proti terorizmu ako súčasť svojho mandátu, ktorý zahŕňa mentoring, poradenstvo a školenia pre miestne bezpečnostné služby v legislatívnych a iných záležitostiach.³¹⁰

Misia EUBAM Libya podporuje líbyjské orgány pri rozvoji riadenia a bezpečnosti hraníc na pozemných, námorných a vzdušných hraniciach krajiny. Ako misia civilného krízového manažmentu s mandátom na budovanie kapacít pomáha EUBAM líbyjským orgánom na strategickú a operačnú úroveň

³⁰⁷ BOSHOFF, H. 2005. The African Union Mission in Sudan: Technical and operational dimensions. In *Institute for Security Studies*, 2005

³⁰⁸ EEAS. 2014. The EU Aviation Security Mission (EUAVSEC) in South Sudan. In *European External Action Service*, 2014

³⁰⁹ EEAS. 2022. About EUCAP Somalia. In *European External Action Service*, 2022

³¹⁰ EEAS. 2020. EUCAP Sahel Niger: European Union Capacity-Building – Civilian Mission. In *European External Action Service*, 2020

prostredníctvom poradenstva, odbornej prípravy a mentoringu pri posilňovaní pohraničných služieb v súlade s medzinárodnými normami a osvedčenými postupmi. Hoci mandát misie nespomína výslovne terorizmus, ten bol v tom čase súčasťou jeho kontextu.³¹¹

Vyššie uvedené prepojenia medzi bezpečnostnou a obrannou politikou EÚ a bojom proti terorizmu jasne ukazujú dve veci. Na jednej strane toto prepojenie nemusí byť explicitné: stanovené ciele misií, v ktorých sa kladie dôraz na obnovenie právneho štátu, slúžia rovnakému účelu, či už prostredníctvom civilnej SBOP alebo prostredníctvom klasických vonkajších snáh EÚ v boji proti terorizmu, ako sú napríklad rôzne dialógy alebo programy pomoci financované Európskou komisiou. Na druhej strane jednoznačne existuje priestor na to, aby sa civilné misie vedené v rámci SBOP konkrétnejšie využívali na dosiahnutie vytýčených cieľov boja proti terorizmu. Meniace sa globálne bezpečnostné prostredie v súčasnosti jednoznačne poukazuje na potrebu zdvojnásobiť úsilie EÚ v tejto oblasti vzhľadom na tieto hlavné faktory.

Aj preto by nové civilné misie EÚ, ktoré budú spustené v nasledujúcich rokoch, mohli mať svoje mandáty prispôbené tomu, aby explicitnejšie pomohli príslušným hostiteľským krajinám vyrovnat' sa s rastúcou hrozbou, ktorú predstavuje terorizmus. Úlohy by napríklad mohli zahŕňať prispôbenie národnej legislatívy medzinárodným normám (napr. rezolúciám Bezpečnostnej rady OSN a/alebo medzinárodným dohovorom), mentoring a výcvik v súvislosti s prípadmi boja proti terorizmu na súdoch, zlepšenie hodnotenia teroristických hrozieb, výmenu informácií, zhromažďovanie dôkazov atď.

Prebiehajúce diskusie o „regionalizácii“ civilných misií vedených v rámci SBOP v oblasti Sahelu prostredníctvom nasadenia expertov SBOP do všetkých delegácií EÚ v Saheli tiež vytvárajú príležitosť na zvýšenie synergie medzi odborníkmi už pôsobiacimi v tejto oblasti v rámci programov na boj proti terorizmu a projektmi financovanými Komisiou, ktoré buď priamo alebo nepriamo sledujú rovnaké ciele ako SBOP. Plánovanie možných nových

³¹¹ EEAS. 2022. EU Border Assistance Mission in Libya (EUBAM). In *European External Action Service*, 2022

civilných misií takisto poskytuje vhodnú príležitosť na spojenie vynakladaného úsilia, keďže cieľom nových misií EÚ by nebolo len pomôcť orgánom činným v trestnom konaní riešiť terorizmus, násilný extrémizmus a radikalizáciu, ale aj riešiť problémy spojené s migráciou – a to pri plnom uznaní skutočnosti, že teror a migrácia majú rovnaké základné príčiny a vyžadujú si podobné opatrenia zo strany štátnych orgánov.³¹²

Takéto zámery sú dosiahnuteľné a opodstatnené, možno v súčasnosti ešte viac vzhľadom na možné zníženie angažovanosti USA v týchto regiónoch, čo je druhý hlavný faktor, ktorý treba v týchto súvislostiach zvážiť. Určite preto treba naskytnuté príležitosti na vytvorenie systematickejších prepojení medzi jednotlivými oblasťami bezpečnostnej a obrannej politiky a bojom proti terorizmu s cielenejšími a konkrétnejšími mandátmi pre civilné misie EÚ vedené v rámci SBOP. Tým by sa prepojila práca, ktorú už vykonali iné útvary Únie v rámci vonkajších opatrení v oblasti boja proti terorizmu a budovania spôsobilostí a kapacít s praktickým mentorstvom, poradenstvom a výcvikom špecifickým pre SBOP.

V súvislosti s vyššie uvedenými myšlienkami je ale potrebné poukázať na jeden veľký (v súčasnej dobe veľmi aktuálny) problém, a to problém zdrojov. Civilná dimenzia bezpečnostnej a obrannej politiky sa spolieha na aktívne vysielanie personálu z členských štátov Únie. Bezpečnostné a súdne služby sú však už teraz pod veľkým tlakom vzhľadom na zhoršenie bezpečnostného prostredia a bezpečnostnej situácie v blízkom okolí teritória EÚ. Sprístupnenie ďalších dodatočných zdrojov pre rozšírené civilné misie v rámci SBOP by tak bolo veľmi ťažké, ak nie v dnešnej dobe nemožné, bez výraznej politickej zmeny, ktorá by zvýraznila prepojenie medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou.

Niet pochýb o tom, že EÚ má v prípade civilnej dimenzie bezpečnostnej a obrannej politiky priestor na to, aby konkrétnejšie zohľadnila aspekty terorizmu pri definovaní mandátov jednotlivých civilných misií, keďže sú vhodné na to, aby pomohli orgánom a úradom hostiteľských krajín vyrovnáť sa s rastúcimi

³¹² VENTURI, B. – TOURE, N. A. 2020. Challenges and Choices in the Sahel. In *Foundation for European Progressive Studies and Istituto Affari Internazionali*, 2020

bezpečnostnými hrozbami, ktoré v konečnom dôsledku ovplyvňujú vonkajšiu aj vnútornú bezpečnosť Únie a jej občanov. Samotné lepšie alebo vhodnejšie definovanie mandátov však ešte nestačí na zabezpečenie vytvorenia kvalitnej polície alebo dodržiavania zásad právneho štátu. Je potrebné zaoberať sa špecifickejšími aspektmi boja proti terorizmu, aby sa táto hrozba dala efektívne a účinne eliminovať: to znamená výmenu informácií súvisiacich s bojom proti terorizmu, prispôbenie národnej legislatívy medzinárodným normám, rozvoj osvedčených postupov špecifických pre boj proti terorizmu, presadzovanie práva a súdnictvo atď. Sú to síce menej známe oblasti pre súčasné štruktúry SBOP EÚ, ale dajú sa riešiť tak, aby sa zabezpečilo, že budúce mandáty civilných misií vedených v rámci SBOP budú v závislosti od dostupných zdrojov zahŕňať ciele a úlohy súvisiace s bojom proti terorizmu. Jednoznačne by to bolo v plnom záujme EÚ a všetkých jej členských štátov a v súlade s princípmi a zámermi uvedenými v Globálnej stratégii EÚ. Bude si to ale vyžadovať integrovanejší prístup využívajúci vonkajšie nástroje Únie na riešenie potrieb zaistenia jej vnútornej aj vonkajšej bezpečnosti.

4.3 Kybernetická bezpečnosť a obrana

Súčasná moderná informačná spoločnosť je pomerne vysoko závislá od dostupnosti bezplatného a bezpečného prístupu na internet a do kybernetického priestoru. Platí to takmer vo všetkých oblastiach nášho života, čiže aj v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky. Aktivity realizované v rámci nej vrátane vojenských a civilných operácií a misií EÚ nie sú výnimkou. Ich úspech či neúspech je priamo spojený s digitálnym svetom, dostupnosťou zaručených informácií a s fungujúcimi komunikačnými a informačnými systémami.

4.3.1 Kybernetický priestor – priestor nových hrozieb

Kybernetický priestor a internet sa postupne v čoraz väčšej miere stávajú novým bojiskom.³¹³ Kybernetické útoky sú súčasťou každodenného diania v kybernetickom priestore a stávajú sa stále sofistikovanejšími – od masívnych útokov typu DDOS³¹⁴ až po pokročilé a komplexné prieniky zamerané na zhromažďovanie, kradnutie, šifrovanie alebo manipuláciu a kompromitovanie informácií.³¹⁵ Protivníci sa líšia od osôb používajúcich skripty alebo programy vyvinuté inými osobami predovšetkým na škodlivé účely, cez hacktivistov až po zločincov, teroristov a štátnych alebo neštátnych aktérov. Kybernetickí útočníci sa snažia identifikovať a následne zamerať na slabé, zraniteľné miesta, pričom pri kybernetických útokoch využívajú kybernetickú doménu na získanie asymetrickej výhody a dosiahnutie vlastných ekonomických, politických alebo bezpečnostných či vyslovene vojenských cieľov anonymne a bez priradenia, pričom zostávajú pod prahom ozbrojeného konfliktu.³¹⁶

Aj siete inštitúcií a orgánov EÚ sa neustále skúmajú a testujú. A hoci zatiaľ neexistujú nepriestrelné priame dôkazy o tom, že by boli terčami kybernetických útokov, napriek tomu vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP čelia nežiaducim aktivitám v kybernetickom priestore. Dnešné konflikty sú v čoraz väčšej miere podporované dezinformačnými kampaňami vedenými prostredníctvom sociálnych sietí³¹⁷ alebo destabilizačnými operáciami s kybernetickými útokmi na podporné sektory.³¹⁸ Kybernetické aktivity sa preto

³¹³ IVANČÍK, R. 2022. O kybernetickej dimenzii bojiska. In *Trilobit*, 2022

³¹⁴ KAZANSKÝ, R. – MIJOČ, N. 2022. O bezpečnosti v kontexte DDOS útokov. In *Bezpečnosť elektronickej komunikácie : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2022

³¹⁵ IVANČÍK, R. – BARIČIČOVÁ, Ľ. 2019. Kybernetické hrozby ako súčasť asymetrických bezpečnostných hrozieb v 21. storočí. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : Akadémia Policajného zboru, 2019

³¹⁶ IVANČÍK, R. 2021. Útočné kybernetické operácie ako súčasť hybridných hrozieb. In *Trilobit*, 2021

³¹⁷ IVANČÍK, R. – MÜLLEROVÁ, J. 2022. Dezinformácie ako hybridná hrozba šírená prostredníctvom sociálnych sietí. In *Policajná teória a prax*, 2022

³¹⁸ IVANČÍK, R. 2022. Kybernetické útoky ako súčasť informačných operácií počas hybridnej vojny. In *Trilobit*, 2022

musia považovať za súčasť všetkých budúcich scenárov, musia sa komplexne preskúmať a začleniť do širšej reakcie na krízu a zohľadňovať pri boji proti hybridným hrozbám.³¹⁹

V tejto súvislosti, vzhľadom na dynamický, niekedy doslova až turbulentný vývoj v tejto oblasti, vyvstáva otázka: Čo sa v tomto kontexte doteraz urobilo v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ?

V roku 2013 inštitúcie EÚ, vedomé si rastúcich kybernetických hrozieb, uznali potrebu zvýšenia úrovne kybernetickej bezpečnosti a „otvoreného, bezpečného a zabezpečeného kybernetického priestoru“, a preto vypracovali stratégiu EÚ v oblasti kybernetickej bezpečnosti (EU Cybersecurity Strategy).³²⁰ Na základe toho EEAS vypracovala v roku 2014 Rámec politiky kybernetickej obrany EÚ³²¹ (Cyber Defence Policy Framework), ktorý bol v roku 2018 aktualizovaný.³²² Cieľom tohto politického rámca bolo zlepšiť odolnosť a schopnosti kybernetickej obrany na implementáciu činností úzko súvisiacich s bezpečnostnou a obrannou politikou EÚ sledovaním, vzájomným prepojením a koordináciou všetkých aktivít vykonávaných rôznymi zainteresovanými stranami v rámci EEAS i mimo nej. Následne v roku 2016 prijatá Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku EÚ označila kybernetickú bezpečnosť a obranu za prioritu, pričom sa zamerala na odolnosť a ochranu a rieši najmä potrebu spolupráce a zdieľania informácií medzi členskými štátmi Únie a tiež s vojenskými a civilnými partnermi. V decembri roku 2020 Európska komisia a vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku predstavili novú stratégiu EÚ v oblasti kybernetickej bezpečnosti pre digitálne desaťročie – The New Cybersecurity Strategy for the Digital Decade³²³ s cieľom posilniť odolnosť voči kybernetickým hrozbám a zabezpečiť, aby občania Únie a organizácie mali prospech z dôveryhodných digitálnych technológií. Zároveň

³¹⁹ IVANČÍK, R. 2021. Útočné kybernetické operácie ako súčasť hybridných hrozieb. In *Trilobit*, 2021

³²⁰ Európska komisia. 2013. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace. In *Eur-Lex*, 2013

³²¹ EUCD. 2018. EU Cyber Defence Policy Framework. In *EU Cyber Direct*, 2018

³²² Rada Európskej únie. 2018. EU Cyber Defence Policy Framework (2018 update). In Council of the European Union, 2018

³²³ Európska komisia. 2022. The Cybersecurity Strategy. In *European Commission*, 2022

poskytuje rámec pre opatrenia EÚ na ochranu a obranu pred kybernetickými hrozbami, podporu bezpečných informačných systémov a ochranu globálneho, otvoreného, slobodného a bezpečného kybernetického priestoru.³²⁴ Tieto strategické dokumenty tvoria potrebný základ a príslušný rámec pre kybernetickú bezpečnosť a obranu EÚ.

4.3.2 Kybernetická bezpečnosť a obrana v praxi

Kybernetická bezpečnosť a obrana sa pri operáciách a misiách vedených v rámci SBOP zohľadňujú už niekoľko rokov v rôznej miere. Kybernetické spôsobilosti závisia predovšetkým od toho, čo požadujú velitelia jednotlivých operácií alebo misií, najmä na základe konkrétnej situácie, ich vnímania kybernetických hrozieb a tiež ich rozhodnutia o tom, koľko investovať do rôznych spôsobilostí. Opatrenia týkajúce sa zaisťovania kybernetickej bezpečnosti a obrany v prebiehajúcich operáciách a misiách sa tak líšia od základných opatrení na zabezpečenie bezpečnosti a informácií cez strednú úroveň opatrení až po dobre zavedenú, najmodernejšiu ochranu a odolnosť pri obrane systémov velenia a riadenia a komunikačných a informačných systémov.

Vzhľadom na zvyšujúci sa počet kybernetických útokov na súkromné i verejné inštitúcie a ich siete a systémy budú v budúcnosti musieť všetky operácie a misie vedené v rámci SBOP náležite zohľadňovať všetky aspekty zaisťovania kybernetickej bezpečnosti a obrany. Pre posledné z nich (napr. EUMAM RCA, EUNAVFORMED SOPHIA, EUTM RCA) to už bolo zavedené. V súčasnosti je však táto problematika postavená len na úrovni osvedčených postupov. Zatiaľ totiž neexistujú žiadne formálne štruktúry alebo postupy na zaistenie a efektívne zohľadňovanie kybernetických hrozieb pri plánovaní, ktoré by mohli tvoriť základ pre definovanie vhodných požiadaviek na spôsobilosti kybernetickej bezpečnosti a obrany, ktoré majú byť k dispozícii pre nasledujúce európske operácie a misie.

³²⁴ WAHL, T. 2021. Council Conclusions on Cybersecurity Strategy. In *EUCRIM*, 2021

EUMS ako poskytovateľ odborných vojenských znalostí EÚ a EEAS vypracovali v roku 2016 novú verziu koncepcie EÚ pre kybernetickú obranu únijských vojenských operácií a misií³²⁵, ktorá odráža špecifické organizačné a procedurálne aspekty vojenského plánovania a vojenského generovania síl a zároveň riešenie požiadaviek na poskytovanie kybernetických spôsobilostí zo strany členských štátov pre aktivity realizované v rámci SBOP. Keďže civilné misie nezávisia od spôsobilostí členských štátov, začali sa práce na doplnkovej koncepcii implementácie kybernetickej bezpečnosti v čisto civilných misiách, ktorá sa zaoberá ich špecifickými aspektmi a pritom zohľadňuje využívanú vojenskú koncepciu.

Jednou z dôležitých základných zásad smerujúcich k zaisteniu efektívnej kybernetickej bezpečnosti a obrany je včasná a komplexná analýza všetkých potenciálnych kybernetických aspektov v procese krízového manažmentu a plánovania EÚ, ako aj ich zahrnutie do celkového hodnotenia hrozieb pre plánovanú vojenskú alebo civilnú operáciu či misiu. Informácie týkajúce sa kybernetických hrozieb by mali poskytovať strategické spravodajské štruktúry EÚ prostredníctvom EEAS INTCEN a riaditeľstva INTEL EUMS a mali by byť podporované zdieľaním informácií, napríklad s centrom kybernetických informácií EÚ (CERT-EU), partnerskými organizáciami, ako je napríklad NATO, a taktiež poskytovateľmi kybernetických informácií z jednotlivých členských štátov Únie.

V rámci hodnotenia tím kybernetickej obrany EUMS spolu s expertmi INTEL posudzuje poskytnuté informácie a poskytuje podporu tímom pre plánovanie jednotlivých operácií a misií najmä pri spracovaní dokumentov počiatočného plánovania (napríklad do koncepcie krízového manažmentu, iniciačnej vojenskej smernice a pod.). Na základe toho môže určený veliteľ operácie alebo misie a jeho personál – podporovaný ďalšími spravodajskými informáciami a hĺbkovou analýzou hrozieb a rizík z kybernetického priestoru v oblasti operácií a misií – prijať rozhodnutie o tom, ako dosiahnuť efektívnu a účinnú obranu proti potenciálnym hrozbám z kybernetického priestoru a aké

³²⁵ Európska komisia. 2022. EU Policy on Cyber Defence. In *European Commission*, 2022

potrebné spôsobilosti a kapacity bude požadovať na zabezpečenie odolnosti a ochrany informačných a komunikačných systémov a sietí, ktoré majú byť použité v danej operácii alebo misii.

Keďže EUMS neposkytuje ani nerozmiestňuje žiadne operačné kybernetické spôsobilosti a kapacity, tieto sa požadujú od členských štátov, ktoré podporujú príslušnú aktivitu v rámci SBOP a sú ochotné poskytnúť v prospech plánovanej operácie alebo misie svoje sily a prostriedky. Vo všeobecnosti sú tak členské štáty EÚ zodpovedné za poskytovanie požadovaných spôsobilostí a kapacít.

Implementácia kybernetickej bezpečnosti a obrany však v rámci aktivít spadajúcich do oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ zahŕňa oveľa viac než len poskytovanie niektorých ochranných mechanizmov v sieťach. Cieľom je budovať kybernetické spôsobilosti, ktoré s použitím schémy DOTMLPFI³²⁶ zahŕňajú potrebné doktrínálne, organizačné, výcvikové, technické, materiálne, vodcovské a personálne aspekty a interoperabilitu. Okrem materiálnej ochrany ide najmä o prípravu systémov, štruktúr, postupov a najmä personálu na zabezpečenie ich odolnosti voči hrozbám pochádzajúcich z kybernetického priestoru. Kybernetická odolnosť a súvisiace spôsobilosti musia byť preto reálne stanovené a uvedené do praxe ešte pred začiatkom plánovacích procesov.

V tomto kontexte je dôležité zabezpečiť, aby informačné a komunikačné technológie, ktoré predstavujú základ pre systémy a siete používané pri aktivitách v rámci SBOP, boli vyvíjané a následne implementované v súlade so štandardizovanými základnými požiadavkami na dizajn a potrebnými pravidlami bezpečnosti.

Rovnako ako vo fáze plánovania, aj počas fázy vedenia operácií a misií musia byť organizačné prvky a postupy na zabezpečenie efektívnej a účinnej

³²⁶ Aplikácia prístupu DOTMLPFI - Doctrine, Organisation, Training, Material, Leadership, Personnel, Facility, Interoperability (doktríny, organizácia, výcvik, materiál, vedenie, personál, zariadenia, interoperabilita) umožňuje pozeráť na spôsobilosti komplexne, čo znamená v kontexte noriem a štandardov vzťahujúcich sa k danej spôsobilosti, v kontexte organizačnej zložky, ktorá má danou schopnosťou disponovať, a ďalej v kontexte výcviku, materiálneho vybavenia, veliteľských štruktúr a personálneho obsadenia, dostupnej infraštruktúry a v neposlednom rade aj v kontexte požiadaviek na interoperabilitu.

kybernetickej obrany zavedené. Preto by v rámci každého operačného veliteľstva (OHQ) a veliteľstva nasadených síl (FHQ) mali byť zriadené štruktúry vo forme kybernetických buniek (skupín, tímov a pod.), aby sa zabezpečilo nepretržité vyhodnocovanie informácií o kybernetických hrozbách prijímaných od podporných spravodajských štruktúr. Kybernetické bunky by mali poskytovať poradenstvo osobám s rozhodovacou právomocou na veliteľstvách a realizovať dohodnuté (nariadené) akcie a/alebo reakcie. Bunky by preto mali úzko spolupracovať s bezpečnostnými operačnými strediskami (Security Operation Centres – SOC), ktoré sú zodpovedné za manažment rizík pre siete operácie alebo misie, pozorovanie sietí a identifikáciu, prioritizáciu a zmiernovanie rizík. Štandardizované operačné postupy (Standardised Operations Procedures – SOP) sú potrebné na doplnenie týchto organizačných prvkov a zabezpečenie toho, aby tak strategická, ako aj operačná úroveň vedených operácií a misií konali, reagovali primerane a bezodkladne a umožňovali kybernetickú obranu do hĺbky.

Jedným z najdôležitejších aspektov zaistenia kybernetickej odolnosti je pripraviť kompetentný personál. Najčastejšou „kybernetickou zraniteľnosťou“ totiž aj naďalej zostáva ľudský prvok. Zmiernovanie ľudských rizík si v zásade vyžaduje zmenu kultúry a správania pri zaobchádzaní a práci s informačnými a komunikačnými technológiami, systémami a prostriedkami, ktorá sa môže dosiahnuť kontinuálnym vzdelávaním a výcvikom. To je potrebné doplniť o aktuálne informácie, poznatky a povedomie o prostredí kybernetických hrozieb prostredníctvom pravidelných školení v oblasti kybernetickej bezpečnosti. Okrem toho, medzi základným vzdelávaním pre všetkých používateľov informačných a komunikačných technológií, systémov a prostriedkov a odbornou prípravou pre odborníkov na hĺbkovú komunikáciu na druhej strane existujú rôzne špecifické požiadavky na odbornú prípravu, napríklad pre kybernetických poradcov, pre špecialistov v kybernetickom spravodajstve a odborníkov na definovanie požiadaviek na kybernetické spôsobilosti, a to najmä pre osoby s rozhodovacou právomocou a ich plánovačov vrátane právnych a politických poradcov. Musia byť schopní porozumieť podrobným kybernetickým a spravodajským informáciám a vedieť o vplyve kybernetických operácií, keď sú potrebné okamžité rozhodnutia o tom, ako reagovať v prípade

incidentu. Je preto nevyhnutné poskytnúť im školenia a výcvik v týchto otázkach, aby sa preklenula medzera medzi osobami s rozhodovacou právomocou na vyššej úrovni a skutočnými špecialistami a aby sa vybudovala odolnosť proti hrozbám z kybernetického priestoru.

4.3.3 Kybernetická bezpečnosť a obrana: Cesta vpred

Vyššie zmienená koncepcia kybernetickej obrany sa zaoberá rôznymi aspektmi zaistenia efektívnej a účinnej kybernetickej obrany na pomerne vysokej úrovni. Jedným z hlavných aspektov ovplyvňujúcich úroveň jej zaistenia je vývoj konkrétnych požiadaviek a špecifických balíkov kybernetických spôsobilostí, ktoré môžu implementovať potenciálni poskytovatelia – najmä členské štáty, ale aj civilní dodávatelia. Ako základ pre vybudovanie nového katalógu požiadaviek na kybernetické spôsobilosti – v rámci implementácie Globálnej stratégie EÚ – musia byť preto jednotlivé kybernetické aspekty a hrozby (riziká) začlenené do existujúcich scenárov.

Následne je potrebné definovať konkrétne a podrobné kybernetické spôsobilosti, podporovať a dopĺňať štúdie vypracované Európskou obrannou agentúrou a jej projektovým tímom kybernetickej obrany. Hoci nová koncepcia kybernetickej obrany poskytuje základné chápanie vhodnej akcie a reakcie, ako ďalší nadväzujúci krok sa musia vypracovať štandardizované operačné postupy v spolupráci medzi EUMS a zainteresovanými stranami na úrovni operačného veliteľstva, aby sa zabezpečilo, že vedené operácie alebo misie môžu pokračovať v aktivitách vyplývajúcich z ich mandátov aj v zhoršenom a/alebo napadnutom kybernetickom prostredí.³²⁷

Tretím dôležitým aspektom je vzdelávanie, odborná príprava, cvičenia a zefektívnenie vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti kybernetickej bezpečnosti a obrany v EÚ. Európska akadémia bezpečnosti a obrany (European Security and Defence College – ESDC) a EDA s podporou EUMS a členských

³²⁷ EDA. 2023. Cyber. In *European Defence Agency*, 2023

štátov pracujú ruka v ruke na nových iniciatívach v oblasti navrhovania, vývoja, vykonávania a hodnotenia školiacich aktivít a cvičení, od školenia na zvyšovanie povedomia až po kurzy pre osoby s rozhodovacou právomocou na vysokej úrovni.

Kľúčovým predpokladom implementácie všetkých aspektov je spolupráca s vojenskými a civilnými partnermi. Zatiaľ čo kybernetická expertíza z priemyslu a akademickej obce je spojená s procesmi najmä zo strany EDA a ESDC, EUMS vo vojenských aspektoch kybernetickej obrany úzko spolupracuje hlavne s NATO. Implementačný plán spoločného vyhlásenia EÚ a NATO, ktorý bol prijatý v záveroch Rady v decembri 2016³²⁸, dal impulz nielen spoločnému využívaniu a rozvoju výcviku a cvičení týmito dvoma organizáciami, ale aj výmenám a zapájaniu sa do prác v oblasti kybernetickej politiky a zdieľania kybernetických informácií, aby sa zvýšili vzájomné synergie, zabránilo sa duplicitě a umožnili obom organizáciám porozumieť zavedeným mechanizmom.

Okrem toho sa odvtedy podnikli aj ďalšie kroky smerom k užšej spolupráci medzi kybernetickou bezpečnosťou a obranou v rámci SBOP a kybernetickou bezpečnosťou v civilných sektoroch (napríklad v boji proti terorizmu a zločinu, v energetike a letectve), ktoré zastrešuje Komisia a súvisiace agentúry – Agentúra pre bezpečnosť informácií (Network and Information Security Agency – ENISA) alebo Európske centrum pre počítačovú kriminalitu v Európe (European Cyber Crime Centre – EC3), napríklad pri združovaní a zdieľaní školení a vzájomnej účasti na vykonávaných cvičeniach a ich podpore.

Napriek množstvu prijatých opatrení a reálne vykonaných krokov zaistenie kybernetickej bezpečnosti a obrany v operáciách a misiách vedených v rámci SBOP naďalej zostáva závislé od dobre vyváženej kombinácie najmodernejších technológií, dobre fungujúcich štruktúr a postupov a vzdelaného, uvedomelého a kompetentného personálu. Viac ako kedykoľvek predtým to však musia umožniť dohody o spolupráci a výmene informácií, a to jednak s externými partnermi, ako je NATO, a jednak s internými partnermi z jednotlivých inštitúcií členských štátov a EÚ.

³²⁸ Európska rada. 2016. EU-NATO joint declaration. In *European Council*, 2016

4.4 Hybridné hrozby

Pojem hybridné hrozby sa vzťahuje na úmyselné používanie širokej škály vojenských, ale hlavne nevojenských (podvratných, spravodajských, kriminálnych, teroristických, diplomatických, ekonomických a ďalších) aktivít vykonávaných štátnymi aj neštátnymi aktérmi, regulárnymi aj neregulárnymi formáciami, s využitím konvenčných aj nekonvenčných síl a prostriedkov, zameraných na dosiahnutie konkrétnych cieľov, pričom vykonávané aktivity zostávajú pod hranicou formálne vyhláseného vedenia vojny.

V súvislosti s hybridnými hrozbami je dôležité pochopiť, že zvyčajne sa pri nich kladie dôraz na využívanie zraniteľnosti napadnutej spoločnosti (štátu) a na vytváranie nejednoznačnosti s cieľom brániť rozhodovacím procesom na politickej úrovni. Zákerné hybridné útoky sú často maskované masívnymi dezinformačnými kampaňami využívajúcimi médiá a sociálne siete na kontrolu politického naratívu a/alebo na radikalizáciu, nábor a nasmerovanie zástupných aktérov, ktorí môžu byť využití ako prostriedky na realizáciu hybridnej stratégie.

Členské štáty EÚ v rámci reakcie na výzvy v podobe hybridných hrozieb podnikli prostredníctvom Rady pre zahraničné veci a Európskej rady viaceré kroky a poverili vysokú predstaviteľku, aby v úzkej spolupráci s útvarmi Komisie a Európskou obrannou agentúrou pripravili dôveryhodnú európsku odpoveď.

Následná rozsiahla spoločná práca zainteresovaných subjektov vyústila do komplexného Spoločného rámca na boj proti hybridným hrozbám³²⁹ (Joint Framework on Countering Hybrid Threats), ktorý stanovuje 22 realizovateľných návrhov v rámci celého spektra kompetencií na boj proti hybridným hrozbám. Tieto návrhy sa zameriavajú na štyri hlavné prvky:

- zlepšenie informovanosti,
- budovanie odolnosti,
- prevenciu a
- reakciu na krízu.

³²⁹ Európska komisia. 2016. Joint Framework on countering hybrid threats. In *European Commission*, 2016

Cieľom EÚ bolo reagovať na dramatické zmeny v bezpečnostnom prostredí EÚ, najmä vo východnom a južnom susedstve. Okrem toho, vzhľadom na to, že kľúčové výzvy pre mier a stabilitu naďalej zdôrazňujú potrebu Únie prispôbiť sa a zvýšiť svoje spôsobilosti a kapacity ako poskytovateľa bezpečnosti, veľký dôraz sa kladie na úzky vzťah medzi vonkajšou a vnútornou bezpečnosťou, čo si vyžaduje úzku spoluprácu s partnermi. Keďže NATO tiež pracuje na boji proti hybridným hrozbám, Rada pre zahraničné veci navrhla posilniť súčasnú spoluprácu medzi EÚ a NATO v tejto oblasti.

4.4.1 Kroky na podporu boja proti hybridným hrozbám

Ako priamy dôsledok použitia často veľmi jemných a ťažko zistiteľných metód a foriem hybridných hrozieb je nevyhnutné zlepšenie informovanosti na podporu včasnej identifikácie zmien v bezpečnostnom prostredí súvisiacich s hybridnou činnosťou či už štátnych alebo neštátnych aktérov. Na podporu tohto cieľa sa podnikli viaceré opatrenia v nasledujúcich oblastiach:

Po prvé, vytvorenie Hybridnej fúznej bunky EÚ (European Union Hybrid Fusion Cell), zriadenej v rámci Spravodajského a situačného centra EÚ³³⁰ (European Union's Intelligence and Situation Centre – EU INTCEN), ponúka jednotné kontaktné miesto na porovnávanie informácií na podporu analýzy potenciálnych hybridných hrozieb. Po dosiahnutí plnej prevádzkovej kapacity je táto bunka schopná analyzovať informácie špecificky súvisiace s indikátormi a varovaniami týkajúcimi sa hybridných hrozieb za účelom následne rýchlo šíriť produkty s cieľom informovania strategických rozhodovacích orgánov Únie. Táto práca tiež pomôže poskytnúť vstup do hodnotenia bezpečnostných rizík členských štátov EÚ. Okrem toho je bunka v priamom kontakte s mechanizmom integrovanej politickej reakcie na krízu Rady (Council's Integrated Political Crisis Response – IPCR), ktorý prostredníctvom pravidelných stretnutí generálnych riaditeľstiev Komisie zbiera „signály“ o prebiehajúcich udalostiach v rôznych sektoroch (energetika, ekonomika, hospodárstvo, telekomunikácie

³³⁰ SW. 2022. EU INTCEN. In *StateWatch*, 2022

atď.) a je tak schopný detekovať zmeny. Ak napríklad jedna krajina vydá dva alebo viac signálov, spustí to v rámci mechanizmu výstrahu vyššieho stupňa.

Druhý prvok sa týka strategickej komunikácie. Je absolútne nevyhnutné, aby EÚ bola schopná reagovať na dezinformačné kampane, ktoré zámerne cielia na Úniu ako inštitúciu, ako aj na jednotlivé členské štáty. Nevyhnutná je preto implementácia správnej strategickej komunikačnej stratégie, ktorá plne využíva nástroje sociálnych médií, ako aj tradičné vizuálne, zvukové a webové médiá, a ktorú zabezpečujú profesionálni komunikátori. V priamej reakcii na boj proti aktívnym dezinformačným kampaniam boli zriadené dve pracovné skupiny – Stratcom East pracujúca v ruskom jazyku a Task Force South pracujúca v arabskom jazyku. Ich produkty sa šíria priamo prostredníctvom týždenných publikácií a sú doplnené o moderné mediálne metódy. EU Mythbusters (@EUvDisinfo) je jedným z takýchto výstupov, ktorý má kontinuálne rastúci počet sledovateľov.

Po tretie, Fínsko – na základe skúseností niektorých členských štátov a partnerských organizácií a s cieľom vyplniť medzeru na strategickej úrovni – prijalo výzvu Únie zriadiť Európske centrum výnimočnosti pre boj proti hybridným hrozbám³³¹ (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats – Hybrid CoE). Centrum podporuje celovládny a celospoločenský prístup k boju proti hybridným hrozbám. Účasť na aktivitách centra je otvorená pre všetky krajiny EÚ a NATO, v súčasnosti sa počet zúčastnených štátov rozrástol na 33 štátov. Poslaním Hybrid CoE je posilniť bezpečnosť participujúcich štátov a organizácií poskytovaním odborných znalostí a školení na boj proti hybridným hrozbám. Víziou centra je svet, v ktorom otvorené demokratické spoločnosti fungujú bez vonkajších nepriateľských zásahov.

Hybrid CoE je jedinečné v tom zmysle, že je jediným aktérom, kde EÚ a NATO spolupracujú a vedú spoločné cvičenia s aktivitami pokrývajúcimi široké spektrum oblastí od civilných po vojenské, od nepriateľského ovplyvňovania až po hybridnú vojnu. Kľúčovou úlohou centra je budovať spôsobilosti svojich

³³¹ Hybrid CoE. 2023. European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. In *Hybrid CoE*, 2023

účastníckych štátov na prevenciu a boj proti hybridným hrozbám, čo sa dosahuje zdieľaním osvedčených postupov, poskytovaním odporúčaní, ako aj testovaním nových nápadov a prístupov. Stredisko tiež buduje operačné spôsobilosti účastníckych štátov školením odborníkov z praxe a organizovaním praktických cvičení.

Hybrid CoE zároveň vytvára nové strategické koncepty a pomáha ich aj implementovať. Excelentnosť sa dosahuje prostredníctvom medzivládnych, medzisektorových sietí centra, ktoré pozostávajú z viac ako 1 500 odborníkov z praxe a z expertov pracujúcich v účastníckych štátoch EÚ a NATO, v súkromnom i verejnom sektore a v rámci akademickej obce. Hybrid CoE vedie diskusiu o hybridných hrozbách vydávaním širokej škály publikácií a kontaktovaním rôznych partnerov v tejto oblasti. Realizovaný výskum v centre by mal tiež prispieť k lepšiemu zosúladieniu politík, doktrín a koncepcií EÚ a vnútroštátnych politík členských štátov a tiež pomôcť zabezpečiť, aby tí, ktorí prijímajú rozhodnutia, mohli lepšie reagovať, keď čelia zložitým výzvam, ktoré predstavujú hybridné hrozby.³³²

4.4.2 Budovanie odolnosti voči hybridným hrozbám

Pokiaľ ide o dlhodobé aktivity v tejto oblasti, ich cieľom je budovanie odolnosti. Odolnosť v tomto kontexte predstavuje schopnosť odolávať stresu a zotaviť sa, v ideálnom prípade prostredníctvom uplatnenia identifikovaných lekcií. Aby bolo možné účinne čeliť hybridným hrozbám, je potrebné analyzovať potenciálne zraniteľné miesta spoločnosti, kľúčových infraštruktúr, dodávateľských reťazcov a riešiť ich. Na dosiahnutie úspechu v tejto oblasti je nevyhnutné prijať komplexný prístup, ktorý umožní uplatniť všetky nástroje a politiky Únie a zabezpečiť celkové zlepšenie odolnosti v rámci EÚ. Z uvedeného dôvodu boli navrhnuté opatrenia na vybudovanie odolnosti v oblastiach, ako je kybernetická bezpečnosť, ochrana kritickej infraštruktúry, zabezpečenie finančných systémov

³³² Hybrid CoE. 2023. What is Hybrid CoE? In *Hybrid CoE*, 2023. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/>>.

proti nezákonnému vykorisťovaniu a boj proti násilnému extrémizmu a radikalizácii. V každej z týchto oblastí je kľúčovým faktorom úspechu implementácia dohodnutých stratégií inštitúciami Únie, ako aj samotnými členskými štátmi, ktoré plne uplatňujú existujúce právne predpisy.

Európska obranná agentúra zohráva primárnu úlohu pri presadzovaní ďalšej formy odolnosti – pri budovaní obranných spôsobilostí. Aj v tejto oblasti je absolútne nevyhnutné držať krok s technologickými inováciami, aby sa zabezpečilo, že spôsobilosť EÚ pôsobiť ako poskytovateľ obrany a bezpečnosti zostane relevantná v súčasnom dynamicky sa meniacom svete. Únia sa v tomto kontexte snaží zohrávať kľúčovú úlohu pri pomoci členským štátom a rozvíjať tie spôsobilosti a kapacity, ktoré budú v budúcnosti potrebné na boj proti celému širokému spektru potenciálnych hrozieb.

Prvým krokom na tejto ceste bola identifikácia relevantných kľúčových oblastí spôsobilostí dohľadu a prieskumu ako oblastí nevyhnutných pre budúci rozvoj obranných spôsobilostí. Technologický pokrok možno dosiahnuť aj skrátením cyklov vývoja spôsobilostí, zameraním investícií do technologických prototypov a podporou inovácií a inovatívnych komerčných technológií. Pokiaľ ide o budovanie odolnosti voči hybridným hrozbám, komerčné spoločnosti veľmi často na základe dlhoročných skúseností vyvinuli osvedčené postupy, ktoré by Únia mohla využiť namiesto hľadania riešení na mieru. Jednou z takýchto oblastí je kybernetická bezpečnosť.

4.4.3 Kybernetická bezpečnosť

Zatiaľ čo na jednej strane má EÚ veľký úžitok zo svojej prepojenej a digitalizovanej spoločnosti, na druhej strane existujú vážne obavy spojené s prílišným spoliehaním sa ňu. Pokiaľ ide o hybridné útoky, samotná konektivita, ktorá poháňa spoločnosť Únie, môže byť cieľom potenciálneho agresora. Vysoká úroveň kybernetickej bezpečnosti je preto rozhodujúca v kontexte boja proti hybridným hrozbám. Konkrétne, zvýšenie úrovne odolnosti komunikačných a informačných systémov v Európe je nevyhnutné na podporu jednotného

digitálneho trhu. Stratégia Európskej únie v oblasti kybernetickej bezpečnosti³³³ a Európska agenda pre bezpečnosť³³⁴ poskytujú celkové strategické rámce pre iniciatívy EÚ v oblasti kybernetickej bezpečnosti a počítačovej kriminality. Okrem toho je Únia veľmi aktívna pri rozvíjaní informovanosti v členských štátoch a pri budovaní spolupráce medzi jednotlivými únijnými mechanizmami.

EÚ však nemôže v dnešnom prepojenom svete fungovať sama. Aj preto je či už z pohľadu globálnych ekonomických väzieb, zdieľaných zdrojov alebo z hľadiska prirodzeného prelinania kultúr nevyhnutné budovanie spôsobilostí a kapacít v sektore bezpečnosti aj v partnerských krajinách. EÚ sa v týchto záležitostiach snaží využívať holistický prístup a stavia na spojitosti medzi bezpečnosťou a rozvojom a z toho dôvodu aktívne rozvíja bezpečnostný rozmer revidovanej európskej susedskej politiky³³⁵. V tomto ohľade môže EÚ v rámci svojej bezpečnostnej a obrannej politiky ponúknuť partnerom svoje nástroje vo vojenských alebo civilných operáciách a misiách tak, aby dopĺňali iné nasadené nástroje Únie alebo ich použiť samostatne.

4.4.4 Spolupráca a koordinácia v boji proti hybridným hrozbám

Ďalším cieľom v rámci boja proti hybridným hrozbám je zintenzívnenie spolupráce a koordinácie medzi EÚ a NATO v spoločnom úsilí čeliť týmto hrozbám, keďže obe organizácie zdieľajú spoločné hodnoty a čelia podobným výzvam. Účinná reakcia v prípade krízy si preto vyžaduje aktívny dialóg a úzku koordináciu na politickej aj operačnej úrovni oboch organizácií. Užšia interakcia pomôže zlepšiť schopnosť oboch organizácií pripraviť sa na hybridné hrozby a účinne a efektívne na ne reagovať komplementárnym a vzájomne sa podporujúcim spôsobom.

³³³ Európska komisia. 2022. The Cybersecurity Strategy. In *European Commission*, 2022

³³⁴ Európska komisia. 2022. European Agenda on Security – Factsheets. In *European Commission*, 2022

³³⁵ Európska komisia. 2022. European Neighbourhood Policy (ENP). In *European Commission*, 2022

Vzhľadom na to, že Únia a Aliancia zdieľajú zhodné strategické záujmy a čelia rovnakým výzvam, spolupracujú bok po boku aj v oblasti krízového manažmentu, rozvoja spôsobilostí a politických konzultácií, ako aj pri poskytovaní podpory svojim spoločným partnerom na východe a juhu. NATO je jedinečným partnerom EÚ aj z toho dôvodu, že obe organizácie zdieľajú väčšinu svojich členov.³³⁶

Je nevyhnutné, aby takáto spolupráca pokračovala. Preto v januári 2023 podpísali generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg, predseda Európskej rady Charles Michel a predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová tretie spoločné vyhlásenie o spolupráci medzi EÚ a NATO s cieľom ďalej posilniť a rozšíriť strategické partnerstvo medzi Úniou a Alianciou. Tretie spoločné vyhlásenie pritom nadväzuje na predchádzajúce spoločné vyhlásenia v rokoch 2016 a 2018. Lídri sa ním rozhodli riešiť rastúcu geostrategickú konkurenciu, problémy s odolnosťou a ochranou kritických infraštruktúr, pričom medzi ďalšie prioritné oblasti spolupráce patria vznikajúce a prevratné technológie, vesmír, bezpečnostné dôsledky zmeny klímy, zahraničné zasahovanie a manipulácia s informáciami.³³⁷

EÚ a NATO by zároveň mali v súlade s predmetným spoločným vyhlásením vykonávať doplnkové a vzájomne sa posilňujúce úlohy pri podpore medzinárodného mieru a bezpečnosti. K tomu sú spojenci odhodlaní prispieť k vytvoreniu priaznivejších podmienok, prostredníctvom ktorých:

- posilnia strategické partnerstvo v duchu úplnej vzájomnej otvorenosti, transparentnosti, komplementárnosti a rešpektovania autonómie a inštitucionálnej integrity oboch organizácií;
- posilnia praktickú spoluprácu pri operáciách v rámci celého krízového spektra, od koordinovaného plánovania až po vzájomnú podporu v teréne;
- rozšíria politické konzultácie tak, aby zahŕňali všetky otázky spoločného záujmu, s cieľom zdieľať hodnotenia a perspektívy;

³³⁶ NATO a EÚ majú v súčasnosti spoločných 21 členských krajín.

³³⁷ NATO. 2023. Relations with the European Union. In *NATO*, 2023

- budú spolupracovať na rozvoji spôsobilostí s cieľom minimalizovať duplicitu a maximalizovať nákladovú efektívnosť.³³⁸

Reakcia EÚ na hybridné hrozby však vo veľkej miere závisí predovšetkým od ochoty jej členských štátov zdieľať zistené a získané informácie a údaje. V súvislosti s bojom proti hybridným hrozbám je nevyhnutná aj zmena v myslení, resp. v prístupe k bezpečnosti. Tradičný (klasický) prístup k otázkam bezpečnosti a obrany z pohľadu jej delenia na vnútornú a vonkajšiu, civilnú a vojenskú, alebo verejnú a súkromnú už je prekonaný. Aj preto došlo k posunu vo vývoji bezpečnostného a obranného myslenia v EÚ, k modernizácii prístupu k zaisťovaniu bezpečnosti a obrany, ktorého príkladom je spoločné oznámenie Únie a Aliancie o boji proti hybridným hrozbám. Vzhľadom na to, že hybridné hrozby sú skutočné, predstavuje veľmi dôležitý krok k budovaniu bezpečnejšej európskej spoločnosti.

³³⁸ Tamtiež.

5 RIEŠENIE ĎALŠÍCH OTÁZOK SPOJENÝCH S BEZPEČNOSTNOU A OBRANNOU POLITIKOU EURÓPSKEJ ÚNIE

5.1 Ľudské práva

V kontexte riešenia ďalších otázok spojených s bezpečnostnou a obrannou politikou EÚ sa podpora a ochrana ľudských práv a zásad právneho štátu považujú za nevyhnutnú podmienku pre zaistenie bezpečnosti a trvalého mieru. V priebehu predchádzajúcich rokov EÚ viedla niekoľko misií zameraných na budovanie spôsobilostí a kapacít, na odbornú prípravu, poradenstvo a podporu bezpečnostného sektora a iných inštitucionálnych reforiem v krajinách nachádzajúcich sa v situáciách po konflikte, kde sú ľudské práva súčasťou širšieho úsilia o obnovu krajiny. Misie EÚ vedené v rámci SBOP však vzhľadom na aktuálny vývoj v bezpečnostnom prostredí čoraz viac pôsobia v zložitých a nepriateľských konfliktných prostrediach, kde sú domáce národné inštitúcie veľmi slabé alebo neexistujúce a civilisti sú často terčom útokov rôznych ozbrojených skupín, čo predstavuje jasné porušenie medzinárodného humanitárneho práva.

5.1.1 Normatívny rámec podpory ľudských práv

Keďže EÚ sa zaviazala podporovať a chrániť ľudské práva na celom svete, rozvoj únijných politík v oblasti ľudských práv v rámci jej vonkajšej činnosti – bezpečnostnú a obrannú politiku nevynímajúc – má pevný normatívny základ. Ľudské práva, demokracia, právny štát a princípy rovnosti a solidarity patria medzi základné princípy EÚ, ktoré sú zakotvené v Zmluve o EÚ. V súlade s článkom 21 predmetnej zmluvy sa Únia vo svojej vonkajšej činnosti riadi týmito zásadami a snaží sa ich presadzovať. Okrem toho článok 21 zaraďuje

vonkajšie činnosti EÚ do širšieho medzinárodného normatívneho rámca tým, že medzi hlavné zásady začleňuje dodržiavanie zásad Charty OSN a medzinárodného práva.³³⁹ A aj keď sa mandáty niektorých misií vedených v rámci SBOP výslovne nezmieňujú o ľudských právach, každá misia vedená Úniou pôsobí v rámci medzinárodných noriem a noriem EÚ v oblasti ľudských práv a nepriamo sa zameriava na podporu ľudských práv.

EÚ, na zabezpečenie účinného vykonávania záväzkov v oblasti ľudských práv v rámci bezpečnostnej a obrannej politiky, prijala politiku začleňovania ľudských práv do svojej agendy v júni 2006, keď Politický a bezpečnostný výbor schválil dokument s názvom „Začlenenie ľudských práv do EBOP“, ktorý načrtáva základné princípy začleňovania ľudských práv do bezpečnostnej a obrannej politiky a uvádza niekoľko vykonávacích opatrení pre misie, členské štáty a Komisiu. Patria medzi nich hlavne nasledujúce opatrenia:

- zabezpečenie potrebnej expertízy v oblasti ľudských práv v ústredí a v operáciách a misiách;
- poskytovanie školení o ľudských právach personálu operácie a misie;
- integrácia aspektov ľudských práv ako súčasť sprievodných opatrení alebo technickej pomoci poskytovanej v rámci operácií a misií;
- zabezpečenie vhodných postupov podávania správ pre konkrétne úijné operácie a misie a začlenenie získaných poznatkov o aspektoch ľudských práv do operácií a misií;
- spolupráca s ostatnými medzinárodnými zainteresovanými stranami.³⁴⁰

V kontexte vojenských a civilných operácií a misií vedených pod hlavičkou EÚ začleňovanie ľudských práv znamená, že tieto aspekty sú systematicky integrované do všetkých fáz jednotlivých operácií a misií vedených v rámci SBOP, a to od počiatkovej fázy plánovania až po celkové naplnenie mandátu. Osobitná pozornosť je venovaná situáciám a potrebám detí a iných zraniteľných skupín zasiahnutých ozbrojeným konfliktom.

³³⁹ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 21

³⁴⁰ Rada Európskej únie. 2006. Mainstreaming of Human Rights into ESDP. In *Council of the European Union*, 2006

Únia v predchádzajúcich rokoch, konkrétne prvýkrát v roku 2012 opätovne potvrdila svoj záväzok týkajúci sa ľudských práv, keď Rada prijala balík dokumentov s názvom „Strategický rámec EÚ a akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu“.³⁴¹ Druhý akčný plán pre ľudské práva a demokraciu na obdobie rokov 2015 až 2019 bol prijatý v roku 2015.³⁴² Tretí z akčných plánov pre ľudské práva a demokraciu na roky 2020 až 2024 bol prijatý v roku 2020.³⁴³ Cieľom strategického rámca a naň nadväzujúcich akčných plánov je jednak ďalej zvyšovať účinnosť a súdržnosť politík EÚ prostredníctvom stanovených cieľov, zásad a priorít a jednak zabezpečiť komplexný prístup k prevencii a riešeniu konfliktov a kríz.

5.1.2 Začlenenie ľudských práv do bezpečnostnej a obrannej politiky

Mnohé z cieľov a opatrení stanovených vo vyššie uvedených dokumentoch boli počas uplynulých rokov implementované, čím sa dosiahol značný pokrok v tejto oblasti. EÚ a jej členské štáty prijali nové politiky a vytvorili súbor usmernení, kontrolných zoznamov, príručiek a iných súborov nástrojov na začlenenie ľudských práv a iných oblastí súvisiacich s ľudskými právami, ako je napríklad prechodná spravodlivosť a medzinárodné humanitárne právo, do bezpečnostnej a obrannej politiky.

Aspekty ľudských práv boli tiež začlenené do postupov krízového manažmentu a zároveň došlo k zvýšeniu odborných znalostí a zdrojov v oblasti ľudských práv. Kontaktné miesta pre ľudské práva alebo poradcovia sú prítomní vo väčšine operácií a misií vedených Úniou a záležitosti týkajúce sa oblasti ľudských práv sú súčasťou kurzov odbornej prípravy organizovaných Európskou akadémiou bezpečnosti a obrany. Prostredníctvom nich a ďalších iniciatív

³⁴¹ Rada Európskej únie. 2012. EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Council of the European Union*, 2012

³⁴² Európska únia. 2015. EU Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Publications Office of the European Union*, 2015

³⁴³ Európska únia. 2020. EU Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Publications Office of the European Union*, 2020

realizovaných členskými štátmi sú k dispozícii aj špecializované školenia o ľudských právach, rodovej rovnosti, deťoch a ozbrojených konfliktoch, ochrane civilného obyvateľstva a predchádzaní konfliktom.

Hoci významný pokrok bol dosiahnutý, existujú oblasti, v ktorých by sa malo urobiť viac. Preto v apríli 2015 vypracovalo 20 členských štátov neoficiálny dokument, v ktorom povzbudilo EÚ, aby zvýšila svoje úsilie o začlenenie ľudských práv, rodovej rovnosti, žien, mieru a bezpečnosti do SBOP. V máji 2015 Rada EÚ uvítala danú iniciatívu a v reakcii na to EEAS vykonala základnú štúdiu o integrácii ľudských práv a rodovej rovnosti do SBOP v priebehu roku 2016. Na základe existujúcich politických záväzkov a rezolúcie Bezpečnostnej rady OSN č. 1325³⁴⁴ bolo vypracovaných 21 základných línií v oblasti integrácie ľudských práv, rodovej rovnosti a ochrany detí postihnutých ozbrojeným konfliktom do operácií a misií vedených v rámci SBOP.

5.2 Právny štát

V článku 2 Zmluvy o EÚ sa uvádza, že „*Únia je založená na hodnotách rešpektovania ľudskej dôstojnosti, slobody, demokracie, rovnosti, právneho štátu a dodržiavania ľudských práv [...]. Tieto hodnoty sú spoločné pre členské štáty v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi*“.³⁴⁵

V článku 3 ods. 1 Zmluvy o EÚ sa uvádza, že „*Cieľom Únie je podporovať mier, svoje hodnoty a blahobyt svojich národov*“ a v článku 3 ods. 5, že „*Únia zachováva a podporuje svoje hodnoty [...]. Prispieva k mieru, bezpečnosti [...] (a) ochrane ľudských práv [...]*“.³⁴⁶

³⁴⁴ OSN. 2000. Resolution 1325 (2000). In *United Nations Security Council*, 2000

³⁴⁵ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 2

³⁴⁶ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 3

Článok 21 Zmluvy o EÚ sa zaoberá zásadami, ktoré tvoria základ zahraničnej politiky EÚ, a rozširuje hodnoty členských štátov, na ktorých je Únia založená, aj na jej vonkajšiu činnosť, pričom sa rovnako zameriava na presadzovanie a podporu týchto hodnôt: „*Činnosť Únie na medzinárodnej scéne sa riadi princípmi, ktoré inšpirovali jeho vlastnú tvorbu, rozvoj a rozširovanie a ktoré sa snaží presadzovať v širšom svete: demokracia, právny štát, univerzálnosť a nedeliteľnosť ľudských práv a základných slobôd, rešpektovanie ľudskej dôstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a rešpektovanie zásad Charty Organizácie Spojených národov a medzinárodného práva.*“ Ďalej: „*Únia vymedzuje a presadzuje spoločné politiky a činnosti a usiluje o spoluprácu vo všetkých oblastiach medzinárodných vzťahov*“³⁴⁷ s cieľom „*upevniť a podporiť demokraciu, právny štát, ľudské práva a zásady medzinárodného práva*“.³⁴⁸

Presadzovanie právneho štátu má z pohľadu EÚ dvojaký rozmer: 1) ako základná a spoločná hodnota (vnútorný rozmer) a 2) ako hlavná zásada medzinárodnej činnosti (vonkajší rozmer). Tieto dimenzie – ako sa uvádza aj v Globálnej stratégii EÚ – sú stále viac prepojené, najzreteľnejšie sa to prejavuje vo vzťahu medzi vnútornou a vonkajšou bezpečnosťou, pričom sa zdôrazňuje, že naša (európska) bezpečnosť doma „*so sebou nesie paralelný záujem o mier v našich susedných a okolitých regiónoch*“.³⁴⁹

5.2.1 Právny štát ako princíp vládnutia

Právny štát predstavuje princíp vládnutia, podľa ktorého sa všetky osoby, inštitúcie a subjekty, verejné aj súkromné, vrátane samotného štátu, zodpovedajú za zákony, ktoré sú verejne vyhlásené, rovnako presadzované a nezávisle posudzované a ktoré sú v súlade s medzinárodnými normami v oblasti ľudských

³⁴⁷ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 21, ods. 2

³⁴⁸ Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012, čl. 21, ods. 3, písm. b)

³⁴⁹ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy. In *European External Action Service*, 2016, s. 14

práv.³⁵⁰ Je úzko spätý so zásadou spravodlivosti, ktorá zahŕňa ideál zodpovednosti a spravodlivosti pri ochrane a obhajovaní práv a predchádzaní a trestaní krívd.³⁵¹

Počiatočný dôraz v oblasti právneho štátu sa na medzinárodnej úrovni kládol najmä na spravodlivosť, riešenie vojnových zločinov a korupciu, ktoré ohrozovali stabilitu a obnovu krajín, ktoré sa dostali z konfliktu. Keďže nezávislé súdnictvo je stále ústredným bodom v rámci oblasti spravodlivosti, moderný – širší – koncept právneho štátu, ako je definovaný vyššie, zahŕňa aj výkonnú a zákonodarnú zložku štátnej moci. Avšak na pozadí spojenia medzi „právnym štátom“ a „spravodlivosťou“ sa tieto pojmy niekedy používali ako synonymá: právny štát sa často používa v zmysle „súdny systém/súdnictvo“ alebo s odkazom na (trestný) „justičný reťazec“ pozostávajúci z polície, súdov, prokuratúry a nápravných zariadení.

Pokiaľ ide o vzťah medzi ľudskými právami a právnym štátom, kým ľudské práva súvisia s podstatou práv a slobôd, právny štát súvisí s ich spravodlivou a účinnou ochranou a podporou. Alebo, ako sa uvádza v preambule Všeobecnej deklarácie ľudských práv z roku 1948³⁵², „*ľudské práva by mali byť chránené právnym štátom*“.³⁵³ Existuje tiež dôležitý vzťah medzi reformou bezpečnostného sektora (Security Sector Reform – SSR) a právnym štátom, keďže predmetná reforma má za cieľ postupne poskytovať jednotlivcom a štátu efektívnejšiu, zodpovednejšiu a vyššiu úroveň bezpečnosti spôsobom, ktorý je v súlade s rešpektovaním ľudských práv, demokracie, právneho štátu a princípov dobrej správy vecí verejných.³⁵⁴

³⁵⁰ OSN. 2004. The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies: report of the Secretary-General. In *United Nations Digital Library*, 2004.

³⁵¹ Rada Európskej únie. 2010. EU Concept for CSDP Justice Missions (within the Rule of Law framework). In *Council of the European Union*, 2010, s. 13

³⁵² Všeobecná deklarácia ľudských práv je deklarácia prijatá Valným zhromaždením Organizácie Spojených národov 10. decembra 1948, ktorá vymenúva a opisuje základné ľudské práva, akými sú rovnosť ľudí, náboženská sloboda, odmena za vykonanú prácu, právo na odpočinok, právo na bezplatné základné vzdelanie. (OSN, 1948)

³⁵³ OSN. 1948. Universal Declaration of Human Rights. In *United Nations*, 1948

³⁵⁴ Európska komisia. 2016. Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for an EU-wide strategic framework to support security sector reform. In *European Commission*, 2016

5.2.2 Princípy a koncepcie EÚ týkajúce sa právneho štátu v civilných misiách EÚ

Na zasadnutí Európskej rady v Santa Maria da Feira v roku 2000 bol „právny štát“ identifikovaný ako jedna zo štyroch prioritných oblastí civilného krízového manažmentu popri polícii, civilnej správe a civilnej ochrane. Po prijatí záverov Rady o vykonávaní globálnej stratégie EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany³⁵⁵ však bolo navrhnuté, aby sa prioritné oblasti civilných misií EÚ vedených v rámci SBOP prehodnotili s ohľadom na vyvíjajúce sa politické priority a s cieľom lepšie reagovať na súčasné a budúce bezpečnostné výzvy. Toto prehodnotenie môže mať pre bezpečnostnú a obrannú politiku Únie pridanú hodnotu v tom, že by bolo v plnom súlade s komplexným prístupom EÚ počas celého cyklu konfliktu.³⁵⁶ Prehodnotenie priorít tiež poskytuje dobrú príležitosť, pokiaľ ide o ďalšie objasnenie pojmov „právny štát“ a „spravodlivosť“ a to, ako sa tieto uplatňujú v kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky Únie. V tejto súvislosti sa zvažuje revízia existujúcich koncepcií EÚ, najmä tých, ktoré sa týkajú civilných misií EÚ na posilnenie policajných a justičných misií.³⁵⁷

Misie EÚ vedené v rámci SBOP pokrývajú rôzne funkcie štátu a oblasti politiky v širšej oblasti právneho štátu, ako je polícia a súdnictvo, civilná správa, colníctvo, správa hraníc, boj proti korupcii, ľudské práva a rodová rovnosť. Všetky tieto pojmy by sa mali chápať v spojení so základnou koncepciou justičných misií EÚ (v rámci právneho štátu).³⁵⁸

Medzi hlavné požiadavky týkajúce sa navrhovania, plánovania a vedenia civilných misií v rámci SBOP patrí zabezpečenie udržateľných, transparentných, efektívnych a zodpovedných inštitúcií v hostiteľských krajinách, zriadených

³⁵⁵ Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence. In *Council of the European Union*, 2016

³⁵⁶ Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence. In *Council of the European Union*, 2016, s. 7, ods. 11, písm. a).

³⁵⁷ Rada Európskej únie. 2011. EU Concept for CSDP Justice Missions (within the Rule of Law framework). In *Council of the European Union*, 2011

³⁵⁸ Rada Európskej únie. 2015. Civilian CSDP Best Practice Compilation. In *Council of the European Union*, 2015

demokratickým spôsobom, fungujúcich v koherentnom právnom rámci vypracovanom riadnym legislatívnym procesom a bez korupcie, a tiež dodržiavanie ľudských práv, najmä práv žien, detí a iných zraniteľných skupín v súlade s medzinárodnými normami a štandardmi. Tieto inštitúcie by mali zahŕňať nezávislý a nestranný súdny systém, ku ktorému je nerušený prístup, taký, ktorý je schopný bez strachu sa vysporiadať s dedičstvom minulosti a potrebami súčasnosti.

Pri presadzovaní jednotlivých noriem a koncepcií je nanajvýš dôležité, aby samotné misie EÚ fungovali v prísnom súlade s platnými pravidlami a nariadeniami, ako aj s profesionálnymi a behaviorálnymi normami, napríklad s Kódexom správania a disciplíny³⁵⁹, ktorý uplatňujú všetky civilné misie SBOP a ktorý núti členov misie zodpovedať za svoje profesionálne správanie. Ďalším príkladom mechanizmu zodpovednosti, ktorý však má vonkajší/verejný rozmer, je Panel na preskúmanie ľudských práv³⁶⁰, ktorý zriadila misia EULEX Kosovo vzhľadom na jej výkonné úlohy a priamy vplyv rozhodnutí.

Misie EÚ musia presadzovať nastavený systémový a komplexný prístup v rámci miestnej zodpovednosti a v súlade so spoločnou víziou v koordinácii s úijnými inštitúciami a aktérmi a zároveň aj so širším medzinárodným spoločenstvom. Civilné misie vedené v rámci SBOP v oblasti právneho štátu a spravodlivosti sa pritom uskutočňujú ako súčasť širšej, koherentnej akcie Únie tak, aby položili základy pre nasadenie širšej inštitucionálnej podpory prostredníctvom nástrojov vonkajšej pomoci EÚ pri budovaní kapacít a nástrojov rozvoja hostiteľských krajín.

³⁵⁹ Rada Európskej únie. 2016. Code of Conduct and Discipline for EU Civilian CSDP Missions. In *Council of the European Union*, 2016

³⁶⁰ HRRP. 2010. European Union Human Rights Review Panel. In *Human Rights Review Panel*, 2010.

5.2.3 Typy misií EÚ vedených v rámci nastolenia právneho štátu

V oblasti právneho štátu existujú dva všeobecné typy civilných misií EÚ vedených v rámci SBOP:

- a) misie, v rámci ktorých je nasadzovaný kvalifikovaný justičný personál na monitorovanie, mentoring, poradenstvo a na školenie justičných úradníkov hostiteľskej krajiny vrátane sudcov, prokurátorov a právnikov, s cieľom zabezpečiť, aby právny systém hostiteľskej krajiny spĺňal medzinárodné normy;
- b) misie na podporu výkonných/substitučných funkcií miestneho súdnictva a právneho systému v krízovej alebo postkonfliktnej situácii, keď štruktúry hostiteľskej krajiny zlyhávajú alebo neexistujú, a kde je justičný personál nasadený na výkon výkonných funkcií, na obnovu právneho štátu s cieľom prispieť k obnoveniu verejného poriadku a bezpečnosti.³⁶¹

Civilné misie EÚ vedené v rámci SBOP s cieľom nastolenia právneho štátu môžu mať nasledujúce formy:

- misie na posilnenie spravodlivosti (monitorovanie, mentoring a poradenstvo pre justičných úradníkov, a to aj v kontexte reforiem súdneho systému);
- justičné misie, ktoré vykonávajú posilňujúce a zároveň aj výkonné substitučné činnosti;
- integrované misie na podporu právneho štátu pozostávajúce z niekoľkých zložiek (napr. justičnej a policajnej);
- misie zamerané na reformu bezpečnostného sektora zahŕňajúce počiatočnú reorganizáciu a reformu polície, súdnictva, riadiacich štruktúr a príslušnej civilnej správy.

V závislosti od ich mandátov môžu jednotlivé misie nadobudnúť kombináciu týchto všeobecných typov a môžu sa týkať rôznych funkcií štátu

³⁶¹ EEAS. 2023. Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2023

a oblastí uvedených vyššie. Aj keď nie všetky civilné misie vedené EÚ majú jednoznačnú agendu zameranú na nastolenie právneho štátu, vždy sa v rámci nich hľadá aj na to, aby sa v rôznych činnostiach presadzoval právny štát ako zásada vládnutia.³⁶²

5.3 Strategický rámec na podporu reformy bezpečnostného sektora

EÚ už dlhšiu dobu podporuje reformu bezpečnostného sektora v mnohých krajinách sveta pomocou nástrojov vonkajšej činnosti a nástrojov krízového manažmentu. Pod reformou bezpečnostného sektora pritom treba chápať transformáciu bezpečnostného systému krajiny takým spôsobom, aby jednotlivcom a štátu postupne poskytoval vyššiu úroveň bezpečnosti v súlade s dodržiavaním ľudských práv, demokracie, právneho štátu a zásad dobrej správy vecí verejných.

V roku 2015 ministri zahraničných vecí členských štátov Únie požiadali vysokú predstaviteľku a Komisiu, aby prehodnotili existujúci politický rámec a maximalizovali vplyv, účinnosť a konzistentnosť podpory EÚ. To následne viedlo k rozvoju nového celoeurópskeho strategického rámca na podporu reformy bezpečnostného sektora, ktorý vo forme spoločného oznámenia vydali v júli 2016 vysoká predstaviteľka a Komisia a následne ho schválila Rada pre zahraničné veci v novembri toho istého roku.³⁶³

Tento nový rámec politiky spája a aktualizuje predchádzajúce politiky Únie z rokov 2005 a 2006³⁶⁴, ktorými sa riadili opatrenia v oblasti reformy

³⁶² Rada Európskej únie. 2020. Comprehensive concept for Police Substitution Missions – Revised Version. In *Council of the European Union*, 2020

³⁶³ Európska komisia. 2016. Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for an EU-wide strategic framework to support security sector reform. In *European Commission*, 2016

³⁶⁴ Koncepcia podpory Európskeho spoločenstva pre reformu bezpečnostného sektora, oznámenie Komisie Rade a Európskemu parlamentu (SEC(2006) 658) a Koncepcia EÚ na

bezpečnostného sektora. Zároveň zahŕňa nové prvky v súlade s medzinárodnými trendmi, napríklad uznanie čoraz silnejšieho prepojenia medzi bezpečnosťou a rozvojom, ako je to uvedené v Agende 2030 a explicitnejšie v celi č. 16 týkajúcom trvalo udržateľného rozvoja, kde sa hovorí, že je nevyhnutné „podporovať mierové a inkluzívne spoločnosti pre trvalo udržateľný rozvoj, poskytnúť prístup k spravodlivosti pre všetkých a vybudovať efektívne, zodpovedné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach“.³⁶⁵

5.3.1 Ciele a rozsah reformy bezpečnostného sektora

Prijatý strategický rámec v oblasti reformy bezpečnostného sektora stanovuje jasné zámery pre angažovanosť EÚ v sektore bezpečnosti. Cieľom je predovšetkým:

- podporovať partnerské štáty pri konkrétnom zlepšovaní bezpečnosti jednotlivcov a štátu, to znamená najmä riešiť bezpečnostné potreby rôznych skupín (vrátane žien, neplnoletých osôb a menšín), ako ich vnímajú a prežívajú;
- zlepšiť legitímnosť, dobrú správu vecí verejných, integritu a udržateľnosť bezpečnostného sektora v partnerských štátoch.

Znamená to povzbudzovať a podporovať reformu bezpečnostného sektora v partnerských štátoch takým spôsobom, aby rešpektovala medzinárodne uznávané ľudské práva, zásady právneho štátu a demokratické princípy, uplatňoval zásady dobrej správy vecí verejných ako sú transparentnosť, otvorenosť, participácia, inkluzívnosť a zodpovednosť, rešpektovala pravidlá a postupy pri manažmente verejných financií a bojovala proti korupcii.³⁶⁶

Strategický rámec reformy sektora bezpečnosti má veľmi široký rozsah, pretože sa vzťahuje na všetkých aktérov a všetky únijské nástroje vrátane

podporu reformy bezpečnostného sektora v rámci EBOP (12566/4/05), ktorá bola vypracovaná na základe Európskej bezpečnostnej stratégie, ktorú prijala Európska rada v decembri 2003.

³⁶⁵ OSN. 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. In *United Nations - Sustainable Development*, 2015

³⁶⁶ Európska únia. 2022. Security Sector Reform. In *Capacity4dev*, 2022

politických a diplomatických nástrojov, nástrojov vonkajších činností, reakcie na krízy a civilných aj vojenských aktérov v rámci SBOP. Platí to aj vo všetkých kontextoch, nielen v konfliktných alebo postkonfliktných situáciách alebo v akomkoľvek špecifickom geografickom regióne. Je navrhnutý tak, aby bol dostatočne široký na to, aby mohol viesť k rôznym situáciám, ktoré sa vyskytujú v rôznych fázach podpory EÚ od identifikácie, plánovania a programovania až po implementáciu činností.

V nadväznosti na prijaté a implementované zásady bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ by východiskovým bodom pre akúkoľvek činnosť Únie v bezpečnostnom sektore partnerskej krajiny malo byť jednak pochopenie situácie v bezpečnostnom sektore a jednak celkovej situácie, v ktorej sa daná krajina nachádza. Delegácie EÚ preto pravidelne podávajú správy o vývoji v bezpečnostnom sektore ako súčasť pravidelného politického podávania správ ústredným inštitúciám EÚ. Ak sú v krajine vedené misie v rámci SBOP, takáto analýza sektora bezpečnosti a podávanie správ by sa mali vykonávať spoločne. Ak si situácia vyžaduje značnú bezpečnostnú podporu/pomoc, je možné vykonať špecifické a hĺbkové hodnotenia bezpečnostného sektora s cieľom identifikovať bezpečnostné potreby, ako ich vnímajú a prežívajú rôzne skupiny obyvateľstva, napríklad ženy a menšinové skupiny.³⁶⁷

5.3.2 Národná zodpovednosť za reformu bezpečnostného sektora

Pomoc EÚ v rámci reformy bezpečnostného sektora konkrétnej krajiny vychádza z analýzy a pochopenia charakteristík a aktérov bezpečnostného sektora, z prebiehajúcich vnútroštátnych diskusií a iniciatív a taktiež z vnútroštátnych stratégií, politik a plánov (ak existujú a sú dôveryhodné). Posilňuje sa tým vnútroštátna zodpovednosť, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie akýchkoľvek udržateľných zmien v partnerskej krajine. Vnútroštátni aktéri

³⁶⁷ Európska komisia. 2016. Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for an EU-wide strategic framework to support security sector reform. In *European Commission*, 2016

by mali sami riadiť reformný proces a prevziať všetku zodpovednosť za výsledky zásahov, ktoré by mali vyplývať z politického dialógu o bezpečnostnom sektore so všetkými národnými zainteresovanými stranami vrátane kontrolných subjektov, ako sú zákonodarné orgány a občianske spoločnosti. Súčasťou takýchto dialógov sú aj otázky dobrej správy vecí verejných, ľudských práv, právneho štátu a demokracie, keďže dodržiavanie týchto zásad je mimoriadne dôležité v sektore bezpečnosti.³⁶⁸

V tejto súvislosti je ale nutné poznamenať, že transformácia bezpečnostného sektora v akejkoľvek partnerskej krajine je veľmi zložitý a zdĺhavý proces, ktorý si vyžaduje dlhodobú angažovanosť a flexibilitu, pretože politické a bezpečnostné prostredie sa môže rýchlo meniť a EÚ musí byť schopná prispôbiť tomu svoju politickú, technickú, finančnú a ďalšiu podporu. Navyše v mnohých situáciách môže mať obyvateľstvo krajiny naliehavé bezpečnostné potreby, preto je nutné zo strany EÚ prispievať k okamžitým riešeniam týchto potrieb, avšak v súlade s plánom dlhodobých systémových zmien v bezpečnostnom sektore.³⁶⁹

5.3.3 Spolupráca a koordinácia pri reforme bezpečnostného sektora

Jedným z kľúčových aspektov nového strategického rámca EÚ v oblasti reforiem bezpečnostného sektora v partnerských krajinách je zvýšenie účinnosti a vplyvu prijímaných opatrení prostredníctvom lepšej koordinácie podpory EÚ. Rámec preto navrhuje zmapovanie všetkých činností EÚ v oblasti reformy sektora bezpečnosti a rozvoj koordinačných matric, ktoré stanovujú spoločné ciele EÚ a identifikujú prepojenia a postupnosť diplomatickej a rozvojovej spolupráce a možných opatrení na ich dosiahnutie. Na zabránenie duplicity a na

³⁶⁸ Európska únia. 2022. Security Sector Reform. In *Capacity4dev*, 2022

³⁶⁹ Európska únia. 2020. Evaluation of EU support for Security Sector Reform in enlargement and neighbourhood countries. In European Union, 2020

zvýšenie spoločného chápania potrieb a cieľov je tiež potrebné zapojenie ďalších relevantných medzinárodných aktérov.³⁷⁰

Nevyhnutnou súčasťou každej formy podpory je monitorovanie a hodnotenie, ako aj pochopenie rizík spojených s pomocou či zásahom. Najdôležitejšie riziká možno kategorizovať do širokých okruhov súvisiacich s:

- nedostatočným národným politickým záväzkom k zmene,
- negatívnymi nezamýšľanými dôsledkami,
- rizikami reputácie,
- rizikami nezasahovania.

Celková situačná analýza predstavuje dôležitý nástroj na pochopenie kontextu, v ktorom sa poskytuje podpora partnerským krajinám, a zároveň slúži ako podklad pre vypracovanie manažmentu zmiernovania rizík, ktorý je dôležitý pre usmerňovanie akúkoľvek budúcej pomoci EÚ v sektoroch bezpečnosti partnerských krajín.³⁷¹

Aby sa maximalizovala účinnosť EÚ pri poskytovaní podpory reformy sektora bezpečnosti, je potrebné naďalej rozvíjať odborné znalosti v oblasti reformy sektora bezpečnosti na úrovni ústredia aj priamo v teréne. Preto bola po schválení strategického rámca zriadená stála, neformálna medziútvarová pracovná skupina so zamestnancami z príslušných tematických útvarov EEAS a Komisie. Úlohou tejto pracovnej skupiny je vyvíjať metodické nástroje, dohliadať na činnosti EÚ v oblasti reformy bezpečnostného sektora a poskytovať podporu a poradenstvo delegáciám EÚ, EEAS, útvarom Komisie a jednotlivým misiám vedeným v rámci SBOP.³⁷² V mieste nasadenia by priamo v teréne mali nasadené misie pomáhať delegáciám EÚ v otázkach týkajúcich sa reformy sektora bezpečnosti a všetkým aktérom EÚ – vrátane diplomatických misií

³⁷⁰ DCAF. 2019. Assessing the EU's Approach to Security Sector Reform (SSR). In *DCAF Geneva Centre for Security Reform Governance*, 2019

³⁷¹ Európska únia. 2020. Evaluation of EU support for Security Sector Reform in enlargement and neighbourhood countries. In *European Union*, 2020

³⁷² Európska komisia. 2016. Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for an EU-wide strategic framework to support security sector reform. In *European Commission*, 2016

členských štátov Únie – a mali by si vymieňať informácie a skúsenosti, zúčastňovať sa na spoločnej analýze a prispievať k formulácii koordinačných matric reformy bezpečnostného sektora.³⁷³

5.4 Klimatické zmeny

To, čo sa kedysi považovalo za problém budúcich generácií, je už dnes viditeľným javom. Katastrofy spôsobené extrémnym počasím sú stále častejšie po celom svete a Európa nie je výnimkou. Južná a stredná Európa čelí čoraz častejším vlnám horúčav, suchám a požiarom, zatiaľ čo zimné záplavy sú čoraz bežnejšie v severnej Európe.³⁷⁴ Náklady pre spoločnosť a hospodárstva krajín sa zvýšili v dôsledku klimatických škôd spôsobených na infraštruktúre a najmä v takých odvetviach, ako sú napríklad poľnohospodárstvo a cestovný ruch. Zvýšené povedomie o vplyve človeka na životné prostredie medzi občanmi EÚ sa premietlo jednak do mobilizácie prostredníctvom viacerých platforiem proti globálnemu otepľovaniu a jednak do vysokej účasti na voľbách do Európskeho parlamentu, v ktorých strany zelených zaznamenali nečakaný volebný úspech. Eurobarometer ukazuje, že zmena klímy je aktuálne považovaná za druhý hlavný problém na úrovni EÚ aj na vnútroštátnej úrovni členských štátov, pričom v súčasnosti predbieha aj medzinárodný terorizmus³⁷⁵.

Preto, aby sa verejnosť zapojila a podporila otázky bezpečnosti, je potrebné k nim pristupovať aj z hľadiska klímy. Takýto prístup dáva zmysel, pretože dlhodobé účinky zmeny klímy sú všadeprítomnou dlhodobou hrozbou a sú škodlivejšie ako obmedzené a izolované bezpečnostné hrozby. Všetky uvedené faktory si vyžadujú prijímanie opatrení na úrovni EÚ. Komisia stanovila

³⁷³ DCAF. 2019. Assessing the EU's Approach to Security Sector Reform (SSR). In DCAF Geneva Centre for Security Reform Governance, 2019

³⁷⁴ Európska komisia. 2022. Consequences of climate change. In *European Commission - Climate Action*, 2022

³⁷⁵ Európska komisia. 2022. Autumn 2022 Standard Eurobarometer: immigration and climate change remain main concerns at EU level. In *European Commission – Press Corner*, 2022

Európsku zelenú dohodu za hlavnú politickú prioritu s cieľom stať sa prvým klimaticky neutrálnym kontinentom do roku 2050. Cieľom Zelenej dohody je zaviesť opatrenia, ktoré by umožnili občanom a podnikom EÚ využívať výhody ekologického prechodu vo všetkých oblastiach hospodárstva vrátane energetiky, priemyslu, mobility a biodiverzity.³⁷⁶

5.4.1 Klimatické zmeny – multiplikátor hrozieb

Okrem toho, že Únia kladie na popredné miesto predmetného programu ekologický prechod na konkurencieschopnejšie hospodárstvo, upozornila aj na potrebu uznať širšie nepriaznivé účinky klimatických zmien na bezpečnosť. Pokiaľ ide o bezpečnostné riziká súvisiace so zmenou klímy, Zelená dohoda odráža to, čo bolo stanovené v Globálnej stratégii EÚ z roku 2016, pričom zmenu klímy opisuje a označuje za multiplikátor hrozieb, t. j. za jav, ktorý posilňuje existujúce bezpečnostné hrozby, riziká a zdroje nestability, a zaväzuje EÚ pracovať na zvýšenej odolnosti voči klimatickým zmenám.³⁷⁷ Odvoláva sa na opatrenia v oblasti klímy ako na cieľ vonkajšej činnosti EÚ, a to aj v kontexte únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Vysoký predstaviteľ EÚ Josep Borrell krátko po nástupe do funkcie obnovil ambíciu EÚ prevziať vedúcu úlohu v boji proti klimatickým zmenám, pričom uviedol, že opatrenia v oblasti klímy patria medzi kľúčové priority vonkajšej činnosti EÚ v spolupráci s partnerskými krajinami³⁷⁸.

³⁷⁶ Európska komisia. 2019. A European Green Deal – Striving to be the first climate-neutral continent. In *European Commission – Policy and Strategy*, 2019

³⁷⁷ Európska komisia. 2019. Communication from the Commission – The European Green Deal. In *European Commission – Eur-Lex*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX%3A52019DC0640>>.

³⁷⁸ EEAS. 2019. New EU High Representative Josep Borrell attends Climate Change Conference. In *European External Action Service*, 2019

5.4.2 Súvislosť medzi klimatickými zmenami a bezpečnosťou

EÚ už v minulosti zaznamenala výsledky v označovaní hrozieb pre klimatickú bezpečnosť, pričom správu o tejto otázke vydal pred viac ako desiatimi rokmi vtedajší vysoký predstaviteľ Javier Solana³⁷⁹. V roku 2016 zaviedla Globálna stratégia EÚ integrovaný prístup ku klíme a bezpečnosti, pričom zdôraznila prepojenie medzi bezpečnostnými rizikami a zmenou klímy a vyzvala na nový prístup. Implementácia Globálnej stratégie sa priamo premieta do formovania klimatickej diplomacie EÚ, kde členské štáty a inštitúcie Únie spoločne definujú víziu a priority činnosti v tejto oblasti. Je to vyjadrené aj vo forme akčného plánu klimatickej diplomacie, ktorý pozostáva z troch hlavných častí:

- presadzovať zmenu klímy ako strategickú prioritu v diplomatických dialógoch, verejnej diplomacii a nástrojoch vonkajšej politiky,
- podporiť plnenie dohody zo samitu o zmene klímy v Paríži³⁸⁰,
- riešiť súvislosti medzi zmenou klímy, prírodnými zdrojmi, prosperitou, stabilitou a migráciou.³⁸¹

³⁷⁹ Európska komisia. 2010. Climate Change and International Security. In *European Commission*, 2010

³⁸⁰ Na Konferencii OSN o zmene klímy v Paríži (30. novembra – 12. decembra 2015) zmluvné strany dosiahli novú celosvetovú dohodu o zmene klímy. Dohoda predstavuje vyvážený výsledok a obsahuje akčný plán na udržanie globálneho otepľovania pod hranicou 2 °C. Hlavné prvky novej Parížskej dohody zahŕňajú:

- a) dlhodobý cieľ: vlády sa dohodli, že budú udržiavať zvýšenie globálnej priemernej teploty pod 2°C v porovnaní s predindustriálnymi úrovňami a pokračovať v úsilí o obmedzenie tohto zvýšenia na 1,5°C;
- b) príspevky: pred parížskou konferenciou a počas nej krajiny predložili komplexné národné akčné plány v oblasti klímy zamerané na zníženie svojich emisií;
- c) ambície: vlády sa dohodli, že každých 5 rokov budú oznamovať svoje príspevky s cieľom stanoviť ešte ambicióznejších ciele;
- d) transparentnosť: okrem toho súhlasili s tým, že s cieľom zabezpečiť transparentnosť a dohľad, sa budú informovať navzájom a aj verejnosť o tom, ako napredujú pri plnení svojich cieľov;
- e) solidarita: EÚ a ďalšie rozvinuté krajiny budú naďalej poskytovať finančnú pomoc na opatrenia v oblasti klímy s cieľom pomôcť rozvojovým krajinám znížiť emisie a vybudovať odolnosť voči vplyvom zmeny klímy (Európska rada, 2015).

³⁸¹ EEAS. 2021. Climate Action. In *European External Action Service*, 2021

Nespochybniteľná súvislosť medzi klímou a bezpečnosťou sa premietla aj do záverov týkajúcich sa klimatickej diplomacie.³⁸² Rada po prvýkrát vo svojich záveroch o bezpečnosti a obrane v kontexte Globálnej stratégie EÚ uznala význam zmeny klímy pre vojenské a civilné operácie a misie vedené v rámci SBOP vrátane jej vplyvu na plánovanie a rozvoj vojenských spôsobilostí a kapacít v nadväznosti na dnes už nespochybniteľnú súvislosť medzi klimatickými zmenami a bezpečnosťou.³⁸³ Zatiaľ čo vplyv zmeny klímy na bezpečnosť bol v centre pozornosti diskusií na úrovni EÚ, obranný rozmer – hoci je priamo spojený s bezpečnosťou – bol trochu v úzadí. Otázkou zostáva, či široké spektrum stratégií a nástrojov, ktoré má EÚ k dispozícii, vrátane operácií a misií vedených v rámci SBOP, je dostatočné alebo primerané na prevenciu a riešenie rizík v oblasti klimatickej bezpečnosti.

Súvislosť medzi bezpečnosťou a klímou potvrdzuje aj správa Štokholmského medzinárodného inštitútu pre výskum mieru, ktorá ukazuje, že osem z desiatich krajín, v ktorých sa v ostatných rokoch nachádza najviac personálu v rámci vedených mnohostranných mierových operácií, sa nachádza v oblastiach silne vystavených klimatickým zmenám.³⁸⁴ Konflikty vyvolané zmenou klímy v rôznych regiónoch zahŕňajú konflikty o zdroje, napätie v súvislosti s dodávkami vody a energie a migráciu vyvolanú zmenami v životnom prostredí.³⁸⁵ To všetko vedie k zvýšenému dopytu po naliehavom rozmiestnení operácií a misií EÚ vedených v rámci SBOP. Takéto scenáre, v ktorých nasadené jednotky a experti musia v rámci jednotlivých operácií a misií poskytovať humanitárnu pomoc alebo zvládať katastrofy, si vyžadujú ďalšie zváženie plnených úloh a prehodnotenie mandátov realizovaných operácií a misií.

³⁸² Európska rada. 2020. Climate diplomacy: Council renews the EU's commitment to place climate action at the centre of external policy. In *European Council*, 2020

³⁸³ Európska rada. 2019. Security and defence: Council adopts conclusions. In *European Council*, 2019

³⁸⁴ SIPRI. 2019. Climate Change, Peacebuilding and Sustaining Peace. In *Stockholm International Peace Research Institute*, 2019

³⁸⁵ EEAS. 2008. Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council. In *European External Action Service*, 2008

Na základe cieľov vyplývajúcich zo Zelenej dohody EÚ by sa operácie a misie vedené v rámci SBOP mali zamerať aj na energetickú efektívnosť a mali by pracovať na znižovaní svojej uhlíkovej a environmentálnej stopy. Vedomie, že energie sú nedeliteľnou súčasťou zaistovania bezpečnosti a obrany a plnenia úloh v rámci krízového manažmentu, znižovanie spotreby fosílnych palív a identifikácia nových alternatívnych zdrojov energie, obnoviteľných zdrojov energie by v krátkodobom až strednodobom horizonte znížili náklady a prispeli k znižovaniu emisií a závislosti od zdrojov mimo EÚ.³⁸⁶ V súlade so závermi Rady o klimatickej diplomacii je dôležité posilniť prepojenie medzi včasným varovaním a včasnou reakciou, aby sa ďalej integrovali efektívne a účinné reakcie na bezpečnostné riziká v oblasti klímy v rôznych oblastiach politiky. Dalo by sa to dosiahnuť ďalšou integráciou rizík súvisiacich s klímou do analýzy konfliktov a do nástrojov včasného varovania a predchádzania konfliktom.³⁸⁷

5.4.3 Rozvoj obranných spôsobilostí v kontexte klimatických zmien

Pokiaľ ide o iniciatívy EÚ v oblasti rozvoja obranných spôsobilostí, o otázkach súvisiacich s klímou by sa mohlo diskutovať v budúcich projektoch realizovaných v rámci PESCO. Vzhľadom na ťažko predvídateľné budúce klimatické podmienky by sa malo zvážiť prispôbenie rozvoja spôsobilostí EÚ klimatickým zmenám. Pokiaľ ide o plnenie cieľov Parížskej dohody, očakáva sa, že Únia sa do roku 2050 stane klimaticky neutrálnou. Takýto úspech by EÚ poskytol príležitosť presadiť myšlienku začlenenia aspektov obrany do národne stanovených príspevkov.

Vzhľadom na vplyv zmeny klímy v Afrike a na Blízkom východe a ich bezpečnostný rozmer, ako aj dôsledky, ktoré to vyvoláva pre EÚ, mali by sa urýchlene prehodnotiť rozsiahle prostriedky spolupráce. EÚ bude musieť v záujme zaistenia svojej bezpečnosti a obrany premeniť svoje stratégie na činy,

³⁸⁶ EDA. 2022. Military Green. In *European Defence Agency*, 2022

³⁸⁷ Rada Európskej únie. 2018. Council Conclusions on Climate Diplomacy. In *Council of the European Union*, 2018

čo je úloha, ktorá bude s najväčšou pravdepodobnosťou čeliť niekoľkým výzvam, najmä pokiaľ ide o dohodu medzi všetkými členskými štátmi a tiež vzhľadom na obmedzené právomoci EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany.³⁸⁸

5.4.4 Klimatické zmeny a vojenstvo

Napriek tomu, že vojenská komunita všeobecne uznáva, že zmena klímy je multiplikátorom hrozieb a mala by byť zohľadnená v budúcich bezpečnostných scenároch, úvahy o klimatickej bezpečnosti majú zatiaľ len malý priamy vplyv na súčasné vojenské operácie vo všeobecnosti, vojenské operácie a misie vedené EÚ v rámci SBOP nevynímajúc. Existuje však niekoľko dôležitých aspektov, ktoré by sa mali zdôrazniť.

a) Zlepšenie prevádzkovej efektívnosti a zníženie uhlíkovej stopy – cieľom „Vojenskej koncepcie EÚ o ochrane životného prostredia a energetickej účinnosti pre vojenské operácie pod vedením EÚ“³⁸⁹ je uľahčiť znižovanie spotreby energií pri aktivitách realizovaných v rámci vojenských operácií a misií vedených v rámci SBOP.

b) Pomoc pri budovaní odolnosti, podpora adaptácie – pri vývoji rizík konfliktu a možností reakcie by sa mala venovať systematickejšia pozornosť úlohe vojenských a bezpečnostných síl hostiteľskej krajiny a identifikovaniu možností spolupráce s nimi pri podpore iniciatív v boji proti klimatickým zmenám.

c) Podpora humanitárnej pomoci a odstraňovania následkov katastrof – podpora humanitárnej pomoci je jednou z úloh uvedených v lisabonskom katalógu úloh SBOP, ktorý je súčasťou Plánu rozvoja spôsobilostí. Podpora humanitárnej pomoci zahŕňa úlohy pre odstraňovanie následkov katastrof

³⁸⁸ Rada Európskej únie. 2021. 2030 Climate & Energy Framework. In *Council of the European Union*, 2021

³⁸⁹ EEAS. 2012. European Union Military Concept on Environmental Protection and Energy Efficiency for EU-led military operations. In *EU Monitor*, 2012

a pokrýva operácie až po ekvivalent brigády, vrátane vhodných námorných a leteckých spôsobilostí.

d) Vojenská angažovanosť v klimateckej diplomacii – vplyv zmeny klímy ako multiplikátora hrozieb sa v budúcnosti výrazne zväčší, takže armáda má silný vlastný záujem na presadzovaní naliehavých zmierňujúcich opatrení ako konečnej formy prevencie konfliktov.

V tejto súvislosti je nutné poznamenať, že akokoľvek atraktívna (a v súlade s cieľmi EÚ) môže byť „ekologizácia armády“, je veľmi ťažké predstaviť si úplný prechod k ekologicky orientovaným operáciám a misiám EÚ, ktoré sa uskutočnia v blízkej budúcnosti, najmä keď protivník nebude čeliť žiadnym obmedzeniam vychádzajúcim z jeho pokračujúceho využívania primárnych zdrojov energie.

6 ROZVOJ SPÔSOBILOSTÍ EURÓPSKEJ ÚNIE

6.1 Rozvoj vojenských a civilných spôsobilostí

Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie³⁹⁰ vzhľadom na jej povahu, úlohu a ciele iniciovala rozvoj vojenských aj civilných spôsobilostí EÚ. Na základe zvýšenej politickej dynamiky sa v relatívne krátkom čase po jej prijatí schválili rôzne implementačné a akčné plány zamerané na reaktiváciu existujúcich a aktiváciu návrhov nových iniciatív, procesov a aktivít, ktoré sú spoločne zamerané na zvýšenie kvality i kvantity obranných spôsobilostí potrebných pre napĺňanie zámerov vychádzajúcich z bezpečnostnej a obrannej politiky Únie.³⁹¹

Vzhľadom na súčasný vývoj bezpečnostného prostredia a bezpečnostnej situácie v bližšom i vzdialenejšom okolí teritória EÚ je veľmi pravdepodobné, že tento vývoj bude v najbližších rokoch pokračovať, zvlášť po vypuknutí konfliktu na Ukrajine.³⁹² Avšak už pred ním predsedníčka Komisie – Ursula von der Leyen – výslovne vyhlásila „bezpečnosť a obranu“ za jednu z hlavných priorít Komisie. V tomto kontexte povedala, že Únia nevyhnutne potrebuje dôveryhodné vojenské spôsobilosti, že musí vytvoriť základné stavebné kamene Európskej obrannej únie a že jedným z dôležitých nástrojov na ceste vedúcej k presadzovaniu zahraničnej a bezpečnostnej politiky Únie je aj tvrdá sila.³⁹³

Z hľadiska rozvoja potrebných spôsobilostí bola v tomto smere najvýznamnejšou udalosťou politická dohoda o novej úrovni ambícií (Level of Ambition – LoA) ako súčasť záverov Rady o implementácii Globálnej stratégie

³⁹⁰ EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016

³⁹¹ IVANČÍK, R. 2022. Posilnenie európskej bezpečnosti a obrany: skutočne náročná úloha pre Európsku úniu. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 3, s. 185

³⁹² IVANČÍK, R. 2022. Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie v kontexte konfliktu na Ukrajine. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 373

³⁹³ JANJEVIC, D. 2020. Europe needs 'credible military capabilities'. In *Deutsche Welle*, 2020

EÚ v oblasti bezpečnosti a obrany.³⁹⁴ To umožnilo zahájiť práce na plánovaní nových civilných aj vojenských spôsobilostí z pevného, politicky dohodnutého spoločného východiskového bodu, čo je kľúčovým predpokladom dôveryhodnosti a prijatia výsledkov dohody všetkými členskými štátmi Únie. Predmetná LoA sa zameriava najmä na tri nasledujúce priority:

- a) reakcia na vonkajšie konflikty a krízy,
- b) budovanie spôsobilostí partnerov,
- c) ochrana Únie a jej občanov³⁹⁵,

ktoré poskytujú zastrešujúci rámec pre všetky aktuálne relevantné aktivity rozvoja spôsobilostí. Od roku 2016 Rada stanovuje priority a poskytuje nové usmernenia o obrannej spolupráci a o úprave nástrojov, štruktúr a financovania, a to aj s využitím plného potenciálu Lisabonskej zmluvy. To viedlo v posledných rokoch k výraznému nárastu aktivít v oblasti rozvoja spôsobilostí nielen na centrálnej únijnej úrovni, ale aj na úrovni samotných členských štátov.³⁹⁶

6.2 Kľúčové princípy rozvoja spôsobilostí EÚ

Najviditeľnejší záväzok EÚ v rámci napĺňania cieľa zaistiť bezpečnosť a mier v Únii a na medzinárodnej scéne predstavuje súbor vojenských a civilných operácií a misií nasadených mimo teritória EÚ v rámci SBOP. Vojenská alebo civilná povaha vedených operácií a misií vychádza zo skutočných požiadaviek vyplývajúcich z fázy, povahy a intenzity konfliktov³⁹⁷

³⁹⁴ Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2016

³⁹⁵ Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence – Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2016

³⁹⁶ IVANČÍK, R. 2021. Bezpečnosť a obrana Európskej únie z pohľadu napĺňania politicko-vojenských ambícií. In *Medzinárodné vzťahy*, 2021, roč. 19, č. 2, s. 119-137

³⁹⁷ Bližšie pozri: KAZANSKÝ, R. – IVANČÍK, R. 2015. *Teoretické východiská skúmania konfliktov*. Banská Bystrica : Belianum – Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela, 2015

alebo kríz³⁹⁸, ktoré je potrebné riešiť, a od politicky dohodnutých cieľov, ktoré sa majú prostredníctvom realizovaných činností EÚ dosiahnuť.

Cieľom rozvoja spôsobilostí na národnej aj mnohonárodnej únijnej úrovni je mať k dispozícii potrebnú a požadovanú kvalitu i kvantitu vojenských aj civilných spôsobilostí, ktoré sú nutné na zaisťovanie bezpečnosti a obrany EÚ a plnenie úloh vo vojenských alebo civilných operáciách a misiách mimo teritórium Únie. V kontexte bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ to znamená, že v deň rozhodnutia Rady o začatí vojenskej alebo civilnej operácie alebo misie vedenej v rámci SBOP by mali byť potrebné spôsobilosti na výkon schváleného mandátu operácie alebo misie pripravené na nasadenie. To napríklad znamená, že pre vojenskú a/alebo civilnú poradnú misiu v krajine X vo vzdialenosti do 6 000 km od Bruselu, zameranú na poskytovanie mentoringu a poradenstva pre vedúcich, kľúčových predstaviteľov krajiny a pre rozvoj alebo transformáciu obranných a bezpečnostných organizácií/inštitúcií, úsilie o rozvoj spôsobilostí už malo viesť (okrem iného) k všeobecnej strategickej spôsobilosti, ktorá:

- vychádza z dohodnutého koncepčného základu EÚ (z platných doktrín a koncepcií),
- je efektívne organizovaná a môže byť nasadená, logisticky udržiavaná a opätovne nasadzovaná v súlade s vopred pripravenými finančnými, technickými a právnymi dohodami,
- personál je dostatočne kvalitatívne a kvantitatívne pripravený a zodpovedajúcim spôsobom vzdelaný, vycvičený a vyškolený tak na vnútroštátnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ,
- má k dispozícii potrebný materiál a vybavenie (vozidlá, techniku, osobné ochranné prostriedky, materiál, IT vybavenie atď.),
- je zabudovaná do funkčného systému velenia a riadenia, ktorý zahŕňa potrebné technické a procedurálne opatrenia a prostriedky,

³⁹⁸ Bližšie pozri: IVANČÍK, R. – JURČÁK, V. 2013. *Peace Operations of International Crisis Management*. Ostrowiec Świetokrzyski : Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2013

- je technicky a procesne schopná pôsobiť vo všetkých vyššie uvedených oblastiach, s inými príslušnými spôsobilosťami SBOP členských štátov a s inými príslušnými organizáciami a aktérmi z EÚ aj mimo EÚ (interoperabilita).³⁹⁹

V tejto súvislosti je nutné si uvedomiť, že rozvoj spôsobilostí nie je otázkou dní alebo týždňov, ale mesiacov alebo skôr rokov, pričom si vyžaduje značné rozvojové úsilie (zdroje a čas) na úrovni členských štátov aj EÚ. Na základe uvedeného je v kontexte súčasného vývoja jasné, že plánovanie a rozvoj spôsobilostí pre krízový manažment EÚ čelí jednej veľkej výzve: všetko si vyžaduje čas.

Aby sa predišlo tomu, že by bol personál z členských štátov EÚ v krátkom čase alebo ad hoc vyslaný na plnenie úloh ako súčasť nevyvinutej, nedostatočnej spôsobilosti do prostredia s kritickými bezpečnostnými podmienkami, je nevyhnutné rozlišovať medzi „generovaním síl“ a „rozvojom spôsobilostí“.

Generovanie síl predstavuje proces výberu požadovaného mixu spôsobilostí pre konkrétne úlohy z pripravenej skupiny síl / spôsobilostí“. Generovanie síl by si v tom lepšom prípade malo vyžadovať len určitý dodatočný špecifický výcvik, prípravu a vzdelávanie pre konkrétnu operáciu alebo misiu pred nasadením. Generovanie síl by malo byť zvládnuté v bezprostrednom alebo krátkodobom kontexte (0 až 2 roky) a malo by byť založené na základnom a synchronizovanom procese rozvoja spôsobilostí a prepojení s ním.

Samotný rozvoj spôsobilostí pozostáva z fázy „plánovania“ *zhora nadol*, ktorej cieľom je identifikovať a formovať budúce požiadavky, a z fázy „vývoja“ *zdola nahor* zameranej na včasné generovanie požadovaných spôsobilostí a kapacít na vytvorenie potrebného „profilu sily/spôsobilostí“. Na vyriešenie vyššie uvedenej časovej výzvy sa musia fázy „plánovania“ a „vývoja“ zladit'

³⁹⁹ Príklad sa riadi spoločne dohodnutým prístupom DOTMLPFI (Doctrine and Concept, Organisation, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities and Interoperability), pričom línie rozvoja spôsobilostí predstavujú: doktrína a koncepcia, organizácia, výcvik, materiál, vedenie, personál, zariadenia a interoperabilita.

s odhadovaným časovým rámcom, v ktorom špecifické spôsobilosti môžu byť plne rozvinuté. Práca na základe budúcej perspektívy si jednoznačne vyžaduje strategickú predvídavosť a politicky dohodnutý rámec, pretože kľúčovou otázkou rozvoja spôsobilostí nie je „Čo potrebujeme teraz?“, ale „Čo musíme vyvinúť teraz, pretože to budeme potrebovať v budúcnosti?“.

6.3 Úroveň ambícií

Kľúčovým strategickým meradlom pre všetky snahy o plánovanie a rozvoj spôsobilostí – či už v EÚ alebo v iných porovnateľných organizáciách, ako napríklad v NATO – je politicky dohodnutá zmluva. V Únii takáto výhľadová ambícia (alebo „hlavný cieľ“, ako sa predtým nazýval) existuje, pretože EÚ vyhlásila svoju politickú ambíciu stať sa autonómnym aktérom. Hlavnými míľnikmi tejto ambície v počiatočnej fáze boli Petersberská deklarácia z roku 1992⁴⁰⁰, Helsinský hlavný cieľ z roku 1999⁴⁰¹ a priority zasadania zo Santa Maria da Feira z roku 2000,⁴⁰² ktoré spoločne definovali holistické, perspektívne, politické, vojenské a civilné ambície EÚ v kontexte jej bezpečnostnej a obrannej politiky, ktoré majú dodnes významný vplyv na rozvoj vojenských a civilných spôsobilostí Únie.

Ďalší dôležitý míľnik – Lisabonská zmluva – zhrnula podstatu predtým dohodnutých dokumentov v niektorých kľúčových odsekoch, pričom v určitých zásadných veciach zašla ešte o krok ďalej, a to najmä v tých, ktoré sú predmetom ustanovení článkov 42 a 43 Zmluvy o EÚ. Toto politické usmernenie poskytlo bezpečnostnej a obrannej politike EÚ všetky nástroje, procesy a štruktúry, ktoré potrebuje vo forme koherentného prístupu zhora nadol. EÚ zvolila tento komplexný prístup ako svoju hlavnú „cestu pokroku“, ktorá viedla k súbežnému

⁴⁰⁰ CVCE. 2023. Petersberg Declaration made by the WEU Council of Ministers (Bonn, 19 June 1992). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023

⁴⁰¹ Európsky parlament. 1999. Helsinki European Council 10 and 11 December 1999 - Presidency Conclusions. In European Parliament, 1999

⁴⁰² Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 and 20 June 2000 - Conclusions of the Presidency. In *European Parliament*, 2000

uskutočňovaní úsilia týkajúceho sa rozvoja vojenských a civilných spôsobilostí na nadnárodnej únijnej úrovni, ako aj na národnej úrovni členských štátov.

Zatiaľ posledným kľúčovým míľnikom pri definovaní úrovne ambícií EÚ je Globálna stratégia. Implementačný plán stratégie definuje tri vyššie zmienené strategické priority ako hlavné a prierezové princípy úrovne ambícií vychádzajúcich z únijnej bezpečnostnej a obrannej politiky:

1) Reakcia na vonkajšie konflikty a krízy sa zaoberá celým radom úloh spadajúcich vo všetkých fázach cyklu konfliktov a znamená schopnosť reagovať rýchlymi a rozhodnými opatreniami v rámci celého spektra úloh krízového manažmentu, na ktoré sa vzťahuje článok 43 Zmluvy o EÚ.

2) Budovanie spôsobilostí partnerov kladie dôraz na odbornú prípravu, poradenstvo a/alebo mentorstvo v rámci bezpečnostného sektora s cieľom prispieť k odolnosti a stabilizácii partnerských krajín, ktoré sa zotavujú z konfliktu alebo nestability alebo sú nimi ohrozené, v synergii s inými nástrojmi a aktérmi EÚ, vrátane prepojenia bezpečnosti a rozvoja, pomoci na posilnenie odolnosti partnerov a boja proti hybridným hrozbám, kybernetickej bezpečnosti a bezpečnosti hraníc, presadzovania medzinárodného humanitárneho práva a práva v oblasti ľudských práv, ako aj rodovej citlivosti, ochrany civilného obyvateľstva a princípov demokracie a dobrého vládnutia.

3) Ochrana Únie a jej občanov sa zameriava na vonkajšie výzvy a hrozby, ktoré majú vplyv na bezpečnosť Únie a jej občanov, spolu s vnútorným a vonkajším vzťahom bezpečnosti. Zahŕňa to niekoľko plánovaných činností, ktoré sa vykonávajú iba v širšom rámci SBOP alebo presahujú jeho rámec, ako napríklad posilnenie ochrany a odolnosti sietí a kritickej infraštruktúry Únie, prevencia a boj proti terorizmu a radikalizácii, boj proti prevádzachtvu a obchodovaniu s ľuďmi“. Táto priorita sa výslovne odvoláva na vzájomnú pomoc a/alebo solidaritu v súlade s článkom 42 ods. 7 Zmluvy o EÚ a článkom 222 Zmluvy o fungovaní EÚ. Vzhľadom na príslušné budúce politické usmernenia by sa Vojenská dohoda EÚ o SBOP, ktorá sa v súčasnosti (aspoň vo vojenskom kontexte) zameriava takmer výlučne na vonkajšiu činnosť EÚ, mohla v budúcnosti zameriavať v oveľa väčšej miere na vnútorné aspekty, ako je

napríklad digitálna suverenita, územná celistvosť, ochrana životne dôležitej infraštruktúry EÚ, zvyšovanie odolnosti EÚ voči hybridným hrozbám atď.

Tento vysoko ambiciózny zoznam úloh poskytuje plánovačom vojenských a civilných spôsobilostí EÚ jasnú škálu kvalitatívnych strategických úloh, ktoré by mal budúci vojenský a civilný balík spôsobilostí plniť. Potrebný kvantitatívny rozmer a strategický dosah možno odvodiť z prílohy Implementačného plánu Globálnej stratégie EÚ zahŕňajúcej typy možných vojenských a civilných operácií a misií vedených v rámci SBOP a odvodených od úrovne ambícií Únie.

Aby bolo možné podniknúť rýchle a rozhodné kroky na podporu úrovne ambícií a jej troch strategických priorít v celom širokom spektre úloh krízového manažmentu, na ktoré sa vzťahuje článok 43 Zmluvy o EÚ, bezpečnostná a obranná politika Únie musí byť podporovaná dôveryhodnými, nasaditeľnými, interoperabilnými, udržateľnými a multifunkčnými vojenskými a civilnými spôsobilosťami.

EÚ, ako poskytovateľ bezpečnosti, by mala mať široký dosah a zároveň by sa mala zamerať na okolité regióny. Mala by byť schopná konať s partnermi vždy, keď to bude možné, a vždy v súlade s medzinárodným právom. Na základe vopred dohodnutých cieľov a záväzkov⁴⁰³ by EÚ mala byť schopná vykonávať nasledujúce typy vojenských a civilných operácií a misií vedených v rámci SBOP mimo teritória Únie, pričom viaceré z nich možno vykonávať súbežne, v rôznych scenároch⁴⁰⁴, a to aj v situáciách vyššieho bezpečnostného rizika a nedostatočne rozvinutej miestnej infraštruktúry:

- spoločné operácie krízového manažmentu v situáciách vysokého bezpečnostného rizika v regiónoch obklopujúcich EÚ;
- spoločné stabilizačné operácie vrátane leteckých a špeciálnych operácií;

⁴⁰³ Vrátane Hlavného cieľa na rok 2010, Hlavného civilného cieľa na rok 2010, ako aj ambícií, na ktorých sa dohodla Európska rada v decembri 2008.

⁴⁰⁴ Niektoré z týchto operácií a misií môžu byť podľa potreby nasadené aj na poskytovanie pomoci v rámci globálnej reakcie na prírodné katastrofy a pandémie mimo EÚ, najmä vtedy, ak by takéto situácie mohli viesť k rozsiahlej destabilizácii.

- vojenská a/alebo civilná rýchla reakcia vrátane operácií rýchlej vojenskej reakcie, okrem iného s využitím bojových skupín EÚ ako celku alebo v rámci balíka síl prispôsobeného danej operácii alebo misii;
- substitučné/výkonné civilné misie;
- operácie leteckej bezpečnosti vrátane leteckej podpory a vzdušného dozoru;
- operácie námornej bezpečnosti alebo dozoru, vrátane dlhodobých operácií v blízkosti Európy;
- misie na budovanie civilných spôsobilostí a reformu bezpečnostného sektora (monitorovanie, mentoring a poradenstvo, odborná príprava) okrem iného v oblasti polície, právneho štátu, správy hraníc, boja proti terorizmu, odolnosti, reakcie na hybridné hrozby, ako aj civilné monitorovacie misie;
- budovanie vojenských spôsobilostí prostredníctvom poradenských, výcvikových a mentorských misií vrátane dôkladnej obrany a ochrany ozbrojených síl, ak je to potrebné, ako aj vojenských monitorovacích a pozorovateľských misií.⁴⁰⁵

Politicko-strategické usmernenia a usmernenia poskytnuté Radou v roku 2016 v zásade predstavujú spoločný východiskový bod pre plánovanie a rozvoj Únie v oblasti vojenských aj civilných spôsobilostí. V prístupe zhora nadol bol následne v roku 2017 spracovaný katalóg požiadaviek (Requirements Catalogue 2017), ktorý prenáša dané spektrum kvalitatívnych a kvantitatívnych strategických usmernení do súboru ilustratívnych scenárov, ktoré spolu predstavujú celú širokú škálu možných budúcich vojenských úloh. Z toho bol odvodený podrobný zoznam kvantitatívnych a kvalitatívnych požiadaviek.⁴⁰⁶ Tento politicky odsúhlasený balík pozostáva zo širokého spektra vojenských spôsobilostí v námornej, vzdušnej, pozemnej, vesmírnej, kybernetickej

⁴⁰⁵ Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2016, s. 15 a 16

⁴⁰⁶ Rada Európskej únie. 2017. EU Requirements Catalogue 2017. In *Council of the European Union*, 2017

a informačnej oblasti, ktorú majú členské štáty Únie dosiahnuť z hľadiska kvality aj kvantity. V podobnom prístupe zhora nadol bol posúdený aj rozvoj civilných spôsobilostí.

6.4 Rozvoj vojenských spôsobilostí

Súčasný vývoj vojenských spôsobilostí Únie je priamo spojenými so vznikom SBOP a s negatívnymi skúsenosťami s vojnou na Balkáne v 90. rokoch minulého storočia, na základe ktorých členské štáty EÚ uznali, že dôveryhodná bezpečnostná a obranná politika je možná len vtedy, ak sa opiera o adekvátny vojenský nástroj pozostávajúci z flexibilných, nasaditeľných, interoperabilných a udržateľných spôsobilostí a síl. V súlade so závermi Rady⁴⁰⁷ by sa tento vojenský nástroj mal rozvíjať v rámci prístupu zameraného na dosiahnutie požadovanej úrovne vojenských ambícií. Tie sú súčasťou širšej úrovne ambícií EÚ týkajúcich sa bezpečnosti a obrany⁴⁰⁸, ktorá zahŕňa užšiu civilnú úroveň a širšiu vojenskú ambíciu. Politicky dohodnutá úroveň ambícií a jej dosiahnutie smerujú jasne k snahám EÚ o rozvoj vojenských spôsobilostí, čo zahŕňa celý rad relevantných procesov, iniciatív a aktérov na úrovni EÚ.⁴⁰⁹

6.4.1 Mechanizmus rozvoja vojenských spôsobilostí

Mechanizmus rozvoja spôsobilostí (Capability Development Mechanism – CDM) tvorí jadro plánovania vojenských spôsobilostí EÚ v rámci systému „zhora nadol“. Mechanizmus zahŕňa proces napĺňania Hlavného cieľa EÚ (Headline Goal Process – HLGP), ktorý riadi Vojenský výbor EÚ (EUMC)

⁴⁰⁷ Rada Európskej únie. 2017. Council conclusions on security and defence in the context of the EU Global Strategy - Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2017

⁴⁰⁸ Rada Európskej únie. 2019. Report by the High Representative / Vice-President of the Commission / Head of the European Defence Agency on interactions, linkages and coherence among EU defence initiatives. In *Council of the European Union*, 2019

⁴⁰⁹ Európsky parlament. 2018. EU Defence: The White Book implementation process. In *European Parliament*, 2018

a vykonáva ho pracovná skupina Vojenského výboru EÚ – Osobitná skupina pre hlavný cieľ (EUMCWG/HTF) s podporou Vojenského štábu EÚ (EUMS). Politicky je tento proces kontrolovaný členskými štátmi prostredníctvom Európskej rady a Rady EÚ, najmä však prostredníctvom Politického a bezpečnostného výboru (PSC).⁴¹⁰ Mechanizmus rozvoja spôsobilostí a proces napĺňania Hlavného cieľa EÚ vo všeobecnosti pozostávajú, podobne ako ekvivalentný proces obranného plánovania NATO⁴¹¹ (NATO Defence Planning Proces – NDPP), z niekoľkých krokov (alebo podprocesov), ktoré sa vykonávajú nepretržitým, cyklickým spôsobom, pričom základom je trvalá úzka interakcia a spolupráca medzi politickou strategickou úrovňou, vojenskou strategickou úrovňou a členskými štátmi.⁴¹²

Najdôležitejším krokom v rámci celého procesu je pravidelná politická revízia napĺňania úrovne ambícií, vrátane podrobnej revízie napĺňania vojenskej časti ambícií, ktorá poskytuje politické usmernenie pre správny ‚preklad‘ politických ambícií do kvantifikovaného a kvalifikovaného zoznamu požiadaviek na vojenské spôsobilosti a sily. Výsledným produktom tohto kroku je už vyššie spomenutý Katalóg požiadaviek (Requirements Catalogue), ktorý jednak odpovedá na otázku: „Čo potrebuje EÚ?“ a jednak obsahuje ‚štruktúru virtuálnych síl‘ pre Úniu.

Ďalší krok sa zameriava na monitorovanie a hodnotenie dosiahnutého pokroku. V dvojročnom cykle (v plnej technickej synchronizácii s príslušnými krokmi NDPP) členské štáty vyplňajú Dotazník vojenských spôsobilostí EÚ (EU Military Capability Questionnaire – EUMCQ), čím poskytujú aktuálny obraz o štruktúre svojich síl spolu s projekciou spôsobilostí predpokladaných pre strednodobý horizont (cca 15 rokov). Dotazník tak podáva obraz o súčasných aj plánovaných spôsobilostiach ozbrojených síl členských štátov EÚ, čím odpovedá na otázku: „Čo máme?“⁴¹³

⁴¹⁰ EDA. 2023. Capability Development. In *European Defence Agency*, 2023

⁴¹¹ NATO. 2022. NATO Defence Planning Process. In *NATO*, 2020

⁴¹² Európsky parlament. 2020. CSDP Defence Capabilities Development. In *European Parliament*, 2020

⁴¹³ GIEGERICH, B. – HACKET, J. 2022. Military capabilities in Europe: a framework for assessing the qualitative dimension. In *International Institute for Strategic Studies*, 2022

Na základe porovnania a hlbšej analýzy, vrátane analýzy ponaučení z prebiehajúcich vojenských operácií a misií vedených v rámci SBOP, dotazník zároveň poskytuje informácie o predpokladanej realizovateľnosti vojenskej zložky úrovne ambícií a súvisiaceho operačného rizika. Na základe zistených nedostatkov definuje takzvané krátkodobé a strednodobé ciele spôsobilostí vysokého vplyvu (High Impact Capability Goals – HICG). Tieto skupiny HICG poskytujú presný obraz vojenských spôsobilostí, ktoré musia členské štáty EÚ vyvinúť (a sprístupniť) v krátkodobom (6 rokov) a strednodobom horizonte (15 rokov), aby dosiahli politicky dohodnutú vojenskú úroveň ambícií.⁴¹⁴

6.4.2 Plán rozvoja vojenských spôsobilostí

Európska obranná agentúra bola založená v roku 2004 s cieľom podporiť rozvoj chýbajúcich vojenských spôsobilostí a podporiť potrebný výskum a vývoj, akvizície a vyzbrojovanie.⁴¹⁵ Hlavným nástrojom agentúry je CDP, ktorý dopĺňa proces napĺňania hlavného cieľa EÚ z pohľadu „zdola nahor“. CDP bol nainštalovaný v roku 2008 a odvtedy sa v nepravidelných intervaloch aktualizuje. EDA pravidelne dostáva od EUMC výsledky posledného cyklu procesu napĺňania hlavného cieľa EÚ, ktorý zahŕňa skutočné nedostatky vo vojenských spôsobilostiach a skúsenosti z vojenských operácií a misií vedených v rámci SBOP, ktoré generujú príslušné krátkodobé a strednodobé ciele spôsobilostí vysokého vplyvu.⁴¹⁶

Okrem toho CDP zohľadňuje súčasné a strednodobé národné a kolaboratívne programy rozvoja spôsobilostí členských štátov, čo pridáva priemyselnú perspektívu. Napokon, CDP zahŕňa dlhodobú perspektívu budúcich vojenských spôsobilostí tým, že zahŕňa výsledky rôznych štúdií. Najnovšími výsledkami CDP sú priority rozvoja spôsobilostí EÚ, ktoré poskytujú komplexný obraz o tom, aké spôsobilosti je potrebné vyvinúť v rámci spoločného úsilia

⁴¹⁴ EDA. 2019. Ensuring coherence among EU defence tools. In *European Defence Agency*, 2019

⁴¹⁵ Rada Európskej únie. 2004. Council Joint Action 2004/551/CFSP of 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency. In *Council of the European Union*, 2004

⁴¹⁶ EDA. 2023. Capability Development. In *European Defence Agency*, 2023

všetkých členských štátov EÚ s podporou príslušných iniciatív a procesov EÚ. Priority rozvoja spôsobilostí EÚ zahŕňajú všetky HICG, ktoré priamo súvisia s úrovňou ambícií. Na uľahčenie dosiahnutia priorít boli vyvinuté tzv. Prípady strategického kontextu (Strategic Context Cases – SCC), ktoré poskytujú komplexný pohľad vrátane priemyselného, výskumného a technologického pohľadu na každú prioritu tým, že definujú a zdôrazňujú možnosti realizácie a spolupráce.⁴¹⁷

Celkovo možno konštatovať, že CDP spolu s niekoľkými ďalšími iniciatívami EDA podporujú dôležitú súčasnú úlohu agentúry ako primárneho fóra rozvoja spôsobilostí EÚ, ktorý zabezpečuje štruktúrovaný dialóg medzi perspektívou plánovania spôsobilostí „zhora nadol“ a perspektívou rozvoja spôsobilostí „zdola nahor“, pričom zahŕňa priemyselné, technologické, výskumné a zároveň aj národné hľadiská. Priority rozvoja spôsobilostí sú v súčasnosti kľúčovým meradlom všetkých iniciatív EÚ v oblasti rozvoja spôsobilostí. Patria sem najmä tri nasledujúce iniciatívy, ktoré sa od roku 2016 rýchlo rozvíjali:

- a) Koordinované ročné hodnotenie obrany,
- b) Stála štruktúrovaná spolupráca
- c) Európsky obranný fond.

6.4.3 Koordinované ročné hodnotenie obrany

Koordinované ročné hodnotenie obrany (Coordinated Annual Review on Defence – CARD) poskytuje EÚ a jej členským štátom prehľad o aktuálnej situácii v oblasti obranných spôsobilostí a uľahčuje im spoluprácu identifikáciou príležitostí na obrannú spoluprácu. Zakladá sa na preskúmaní obranných plánov členských štátov EÚ a zameriava sa na zlepšenie súdržnosti, pričom slúži ako priekopník spolupráce v oblasti obrany. Cieľom CARD je, aby v priebehu niekoľkých najbližších rokov viedlo k postupnej synchronizácii a vzájomnému

⁴¹⁷ Európsky parlament. 2020. CSDP Defence Capabilities Development. In *European Parliament*, 2020

prispôsobovaniu cyklov národného obranného plánovania a postupov rozvoja spôsobilostí.

CARD bolo spustené v roku 2017 ako súčasť implementácie Globálnej stratégie EÚ a zároveň slúži ako dôležitý nástroj pri presadzovaní Strategického kompasu EÚ. Jedným z opakujúcich sa kameňov úrazu pri posilňovaní európskej obrannej spolupráce a rozvoja kolaboratívnych spôsobilostí je to, že ministerstvá obrany členských štátov dlhé roky realizovali obranné plánovanie a obstarávanie izolovane bez nejakej významnejšej koordinácie medzi sebou. S cieľom nájsť spôsoby, ako tento problém vyriešiť, sa členské štáty EÚ rozhodli vytvoriť CARD, ktoré bude vykonávať EDA v úzkej spolupráci s EUMS.⁴¹⁸

CARD v tomto kontexte monitoruje implementáciu priorít rozvoja spôsobilostí Únie, vytvára komplexný obraz o európskom prostredí spôsobilostí a identifikuje príležitosti na spoluprácu prístupom zdola nahor. Podobne ako v prípade procesu naplňovania Hlavného cieľa EÚ, CARD sa riadi nepretržitým cyklickým rytmom. Kľúčovým produktom je dvojročná správa pre ministrov obrany členských štátov Únie, ktorá poskytuje komplexnú spätnú väzbu a slúži ako orientačný nástroj a kľúčová referencia pre členské štáty vo všetkých záležitostiach súvisiacich s rozvojom obranných spôsobilostí.

Hlavnými výstupmi CARD sú dva dokumenty:

a) Súhrnná analýza CARD, ktorá je určená pre odborníkov na obranu členských štátov EÚ. Predstavuje medziprodukt cyklu CARD na agregovanej únijnej úrovni – hodnoteniu nie je vystavený žiadny členský štát. Poskytuje prehľad hlavných trendov v oblasti obrany, analyzuje možnosti spolupráce členských štátov Únie pri rozvoji obranných spôsobilostí a zahŕňa ich názory vyjadrené počas dvojstranných dialógov CARD s EDA a EUMS. Zahŕňa aj analýzu operačného prostredia a nedostatkov zistených v rámci SBOP.

b) Správa CARD poskytuje kľúčové politické posolstvá odvodené zo súhrnnej analýzy CARD, použiteľné odporúčania a možnosti na vytváranie projektov spolupráce, aby sa členské štáty EÚ ľahšie a efektívnejšie vyrovnali

⁴¹⁸ EDA. 2023. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2023

s výzvami, na ktoré poukázal proces CARD. Prvá správa CARD bola zverejnená a schválená na ministerskej úrovni v novembri 2020,⁴¹⁹ druhá v roku 2022.⁴²⁰

Na doplnenie je potrebné uviesť, že správa poskytuje komplexný obraz o prioritách a programoch obranného plánovania, vyzbrojovania a rozvoja spôsobilostí, silových a operačných profiloch členských štátov EÚ, národných perspektívach, úsilí v oblasti výskumu a technológií, ako aj podpore obranného priemyslu, operačných aspektoch a kľúčových strednodobých trendoch. Správa tiež odporúča užšiu spoluprácu a integráciu členských štátov na poli výdavkov na obranu, obranného plánovania a obrannej spolupráce a určuje oblasti zamerania budúceho rozvoja spôsobilostí, ako aj prioritné oblasti pre možnosti operačnej spolupráce v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte. Celkovo by správa mala pomôcť politikom prijímať potrebné rozhodnutia a poskytovať usmernenia v otázkach zaist'ovania obrany a bezpečnosti členských štátov a Únie do budúcnosti.⁴²¹

6.4.4 Stála štruktúrovaná spolupráca

Stála štruktúrovaná spolupráca (Permanent Structured Cooperation – PESCO) tvorí spolu s Koordinovaným ročným hodnotením obrany, Európskym obranným fondom komplexný obranný balík EÚ. Je súčasťou bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ, v rámci ktorej sa pôvodne 25 (s výnimkou Dánska a Malty), dnes už 26⁴²² (len s výnimkou Malty) z 27 z členských štátov Únie

⁴¹⁹ EDA. 2020. 2020 Coordinated Annual Review on Defence Report. In *European Defence Agency*, 2020

⁴²⁰ EDA. 2022. 2022 Coordinated Annual Review on Defence Report. In *European Defence Agency*, 2020

⁴²¹ EDA. 2023. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2023

⁴²² Dánsko malo pôvodne výnimku z účasti na SBOP. Po ruskej invázii na Ukrajinu vo februári 2022 však dánsky parlament 8. apríla 2022 prijal návrh na zmenu v prospech účasti krajiny na SBOP vrátane EDA a PESCO. Dánski občania schválili ukončenie výnimky v referende z 1. júna 2022, ktoré nadobudlo účinnosť 1. júla. Následne krajina pristúpila k účasti na PESCO, ktoré dánsky parlament schválil v marci 2023.

usiluje o štruktúrnú obrannú integráciu. Na základe článku 42 ods. 6 a protokolu 10 Zmluvy o EÚ sa PESCO prvýkrát iniciovalo v roku 2017.⁴²³

PESCO je podobná posilnenej spolupráci v iných oblastiach politiky Únie v tom zmysle, že integrácia si nevyžaduje bezpodmienečnú účasť všetkých členských štátov EÚ. Sústreďuje sa predovšetkým na vytváranie operačnej dostupnosti, interoperability, flexibility a nasaditeľnosti síl pre operácie a misie vedené v rámci SBOP⁴²⁴ ako kľúčového predpokladu na dosiahnutie vojenskej úrovne ambícií EÚ. Samotný nástroj bol zavedený v Lisabonskej zmluve, no od roku 2016 prešiel výraznou reinicializáciou, ktorá by v strednodobom horizonte mohla viesť k skutočnej integrácii obranných spôsobilostí členských štátov Únie.⁴²⁵

Zúčastnené členské štáty EÚ sa okrem iného zaviazali pravidelne zvyšovať svoje rozpočty na obranu v reálnom vyjadrení, zvyšovať výdavky na obranné investície na 20 % a na obranný výskum a technológie na 2 % z celkových výdavkov na obranu a v neposlednom rade zvyšovať dostupnosť jednotiek, ktoré sú strategicky nasaditeľné, na realizáciu vojenskej úrovne ambícií EÚ. Výsledkom je, že PESCO má potenciál stať sa kľúčovým nástrojom na naplnenie potrebnej a požadovanej štruktúry síl EÚ krok za krokom tým, že Únii sprístupní skutočne prepojené“ silové prvky a spôsobilosti s cieľom vytvoriť „kompletný balík síl“.⁴²⁶

⁴²³ Európska únia. 2017. Council Decision (CFSP) 2017/2315 of 11 December 2017 establishing permanent structured cooperation (PESCO) and determining the list of participating Member States. In *Official Journal of the European Union*, 2017

⁴²⁴ Rada Európskej únie. 2019. Report by the High Representative / Vice-President of the Commission / Head of the European Defence Agency on interactions, linkages and coherence among EU defence initiatives. In *Council of the European Union*, 2019.

⁴²⁵ Európska únia. 2017. Council Decision (CFSP) 2017/2315 of 11 December 2017 establishing permanent structured cooperation (PESCO) and determining the list of participating Member States. In *Official Journal of the European Union*, 2017

⁴²⁶ EDM. 2023. PESCO – more than just projects. In *European Defence Matters*, 2023

6.4.5 Európsky obranný fond

Predchodcom Európskeho obranného fondu (European Defence Fund – EDF) bol Európsky program rozvoja obranného priemyslu (European Defence Industrial Development Programme – EDIDP) ako priemyselný program EÚ podporujúci konkurencieschopnosť a inovačnú kapacitu obranného priemyslu Únie. S finančným krytím na úrovni 500 miliónov EUR na roky 2019 – 2020 išlo o vôbec prvý grantový program EÚ zameraný na rozvoj obranných spôsobilostí a spolufinancovanie spoločného vývoja nových a modernizácie existujúcich obranných produktov a technológií. Jeho cieľom bolo:

- podporovať spoluprácu medzi podnikmi a členskými štátmi pri vývoji obranných produktov alebo technológií,
- podporovať konkurencieschopnosť európskeho obranného priemyslu na vnútornom a globálnom trhu,
- podporovať a posilňovať cezhraničnú spoluprácu medzi podnikmi vrátane malých a stredných podnikov a spoločností so strednou kapitalizáciou v celej Únii,
- podporovať lepšie využívanie výsledkov obranného výskumu.⁴²⁷

EDF dopĺňa a posilňuje úsilie členských štátov EÚ a podporuje spoluprácu medzi spoločnosťami (podnikmi) a výskumnými subjektmi všetkých veľkostí a geografického pôvodu v Únii pri výskume a vývoji moderných a interoperabilných obranných technológií a zariadení. Fond podporuje konkurencieschopné a kolaboratívne projekty počas celého cyklu výskumu a vývoja s cieľom dosiahnuť väčší vplyv na európsku obrannú kapacitu a priemysel, koordinovať a zvyšovať národné investície do obranného výskumu a zlepšovať interoperabilitu medzi národnými ozbrojenými silami členských štátov EÚ.⁴²⁸

⁴²⁷ Rada Európskej únie. 2021. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In *Council of the European Union*, 2021

⁴²⁸ Rada Európskej únie. 2022. European Defence Fund (EDF). In *Council of the European Union*, 2022.

Vytvorenie EDF navrhol v roku 2016 vtedajší predseda Komisie Jean-Claude Juncker⁴²⁹, ktorý vo svojom prejave o stave Únie v roku 2016 zdôraznil význam silnej Európy, ktorá dokáže brániť a chrániť svojich občanov doma aj v zahraničí – čo je ambícia, ktorú nemožno dosiahnuť bez inovácií a spoločného využívania zdrojov v európskom obrannom priemysle.⁴³⁰ Fond bol založený o rok neskôr v roku 2017. Má dve časti:

1) Výskum s rozpočtom 90 miliónov EUR do konca roka 2019 a 500 miliónov EUR ročne po roku 2020 a

2) Vývoj a akvizícia s rozpočtom 500 miliónov EUR na roky 2019 – 2020 a potom 1 miliarda EUR ročne po roku 2020.⁴³¹

6.5 Rozvoj civilných spôsobilostí

Dohodnutá úroveň ambícií EÚ, vychádzajúcich z bezpečnostnej a obrannej politiky Únie, predstavuje reálne úsilie o rozvoj vojenských a civilných spôsobilostí s cieľom zvýšenia úrovne bezpečnosti a obrany EÚ. Významná časť tejto ambície sa týka plnenia nevojenských úloh v rámci krízového manažmentu, najmä pokiaľ ide o predchádzanie konfliktom, zvýšenie odolnosti, budovanie spôsobilostí a stabilizáciu po konflikte. Toto sa odrazilo už v záveroch zo zasadnutia Európskej rady v roku 2000 v Santa Maria da Feira⁴³² a v následnej definícii hlavného civilného cieľa na rok 2008 prijatého v roku 2004.⁴³³ Priority stanovené na zasadnutí vo Feire sa zameriavajú najmä na civilné aspekty krízového manažmentu vymedzením štyroch oblastí úsilia a súvisiacich cieľov

⁴²⁹ Rada Európskej únie. 2016. European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund. In *Council of the European Union*, 2016

⁴³⁰ Európska komisia. 2016. State of the Union 2016. In *European Commission*, 2016

⁴³¹ Európska komisia. 2017. A European Defence Fund: €5.5 billion per year to boost Europe's defence capabilities. In *European Commission*, 2017

⁴³² Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 and 20 June 2000 – Conclusions of the Presidency. In *European Parliament*, 2000

⁴³³ Rada Európskej únie. 2004. Civilian Headline Goal 2008. In *Council of the European Union*, 2004

rozvoja spôsobilostí, ktoré majú členské štáty dosiahnuť. Tieto štyri oblasti zahŕňali:

- políciu,
- posilnenie právneho štátu,
- posilnenie civilnej správy a
- posilnenie civilnej ochrany.⁴³⁴

Aj keď boli neskôr uvedené oblasti pozmenené, v zásade zostávajú platné a ilustrujú jeden z kľúčových rozdielov medzi rozvojom civilných a vojenských spôsobilostí. Zatiaľ čo plánovanie vojenských spôsobilostí sa zameriava takmer výlučne na jeden nástroj moci – vojenskú silu, rozvoj civilných spôsobilostí čelí výzve pokryť širokú škálu vzájomne prepojených, ale nezávislých nástrojov. To si vyžaduje značnú úroveň koordinácie tak na národnej (vnútroštátnej) úrovni členských štátov medzi príslušnými ministerstvami a zložkami (napr. zahraničné veci, vnútro, polícia, pohraničná stráž, spravodlivosť, vnútorná správa, rozvojová spolupráca, odstraňovanie následkov katastrof atď.), ako aj na medzinárodnej (únijnej) úrovni medzi príslušnými orgánmi a útvarmi EEAS, Komisie, agentúrami EÚ a tiež externými aktérmi, ako je napríklad OSN alebo NATO.

Po určitom období stagnácie zaznamenal rozvoj civilných spôsobilostí EÚ, podobne ako v prípade vojenských spôsobilostí, oživenie, a to najmä vďaka opätovnému uvedomeniu si dôležitosti civilnej zložky ako nedeliteľnej súčasti SBOP. Výsledkom oživenia bolo spracovanie a prijatie Plánu rozvoja civilných spôsobilostí⁴³⁵, schváleného pod názvom Civilian CSDP Compact⁴³⁶ (CCC) a schválenie Spoločného akčného plánu⁴³⁷ (Joint Action Plan) na jeho vykonávanie, ktorý prijala EEAS aj Komisia. Cieľom Plánu rozvoja civilných

⁴³⁴ Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 and 20 June 2000 – Conclusions of the Presidency. In *European Parliament, 2000*

⁴³⁵ Rada Európskej únie. 2018. Civilian Capabilities Development Plan. In *Council of the European Union, 2018*

⁴³⁶ Rada Európskej únie. 2018. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union, 2018*

⁴³⁷ Rada Európskej únie. 2019. Joint Action Plan Implementing the Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union, 2019*

spôsobilostí je „schopnejšia, efektívnejšia a prepojenejšia civilná SBOP“⁴³⁸ a integrovaný prístup EÚ ku krízovému manažmentu tak, aby podporil oveľa užšiu koordináciu medzi príslušnými aktérmi EÚ počas všetkých fáz konfliktu. Naplnenie takéhoto ambiciózneho cieľa si však vyžaduje jednak rozšírenie rozsahu civilných misií a jednak podstatné zvýšenie kvality aj kvantity civilných spôsobilostí, ktoré by členské štáty Únie mali vybudovať v strednodobom horizonte. Rovnako ako v prípade vojenských spôsobilostí, pokrok v budovaní civilných spôsobilostí sa má pravidelne hodnotiť vo všetkých členských štátoch.

Medzi rozvojom vojenských a civilných spôsobilostí EÚ ale existuje jeden významný rozdiel. Zatiaľ čo členské štáty Únie doteraz jasne rozlišovali medzi vytváraním vojenských síl a rozvojom vojenských spôsobilostí a odmietali ich priamo spájať, v civilných oblastiach takéto jasné rozdelenie neexistuje a prepojenie sa otvorene rieši. Z procesného hľadiska sa plánuje, že rozvoj civilných spôsobilostí by mohol nasledovať štruktúrovaný prístup pozostávajúci z nasledujúcich štyroch krokov, ktoré by mali zodpovedať otázky: Čo je potrebné? Čo je k dispozícii (čo máme)? a Čo chýba?:

- 1) posúdenie potrieb spôsobilostí,
- 2) zoznam požiadaviek,
- 3) analýza nedostatkov a
- 4) každoročné preskúmanie spôsobilosti s cieľom definovať ďalšie opatrenia, ktoré treba prijať.

Tento proces by sa mal súčasne zamerať na synchronizáciu vnútroštátnych procesov rozvoja civilných spôsobilostí na základe národných implementačných plánov, pričom sa očakáva, že Spoločný akčný plán na úrovni Únie by mohol priniesť prvé hmatateľné výsledky v strednodobom horizonte.

⁴³⁸ Rada Európskej únie. 2018. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union*, 2018

6.6 Ďalší postup v rozvoji spôsobilostí

Spoločným východiskom a cieľom všetkých snáh o rozvoj vojenských a civilných spôsobilostí EÚ je spoločne dohodnutá politická ambícia, ktorá definuje spoločné újnyé ciele a záujmy a zhoduje sa na spoločnom vnímaní sveta a jeho hrozieb a príležitostí. Podpredseda Komisie a vysoký predstaviteľ Josep Borrell v tejto súvislosti a tiež v kontexte rozvoja spôsobilostí povedal: *„Náš historický projekt nemá – ako sa často verí alebo prezentuje – za cieľ zrušenie suverenity európskych štátov v prospech akéhosi supereurópskeho štátu. Má veľmi presný cieľ: umožniť európskym štátom, aby spoločne robili to, čo už sami jednotlivito nedokážu. O tom je celá Európska únia. Robiť spolu to, čo už sami jednotlivito nedokážeme.“*⁴³⁹

V súčasnosti prebiehajúce politické diskusie o ďalšom vykonávaní Globálnej stratégie EÚ môžu pomôcť lepšie pochopiť ciele, zámery a výzvy pre Úniu. Toto úsilie je založené na prvej komplexnej 360-stupňovej analýze hrozieb na úrovni EÚ, ktorá sa zaoberá širokou škálou bezpečnostných hrozieb a výziev v horizonte nasledujúcich piatich až desiatich rokoch. Na základe toho politické diskusie pomôžu členským štátom dohodnúť sa na spoločnom smerovaní v oblasti bezpečnosti a obrany v budúcom období. Spoločná dohoda o tom, čo sa už nedá urobiť samostatne, výrazne pomôže pri formovaní bezpečnostného a obranného profilu Únie v budúcnosti a následne presnejšie definuje vývoj nových vojenských a civilných spôsobilostí.

Integrovaný prístup, ktorý presadzuje Globálna stratégia EÚ v podobe koordinovaného prepojenia rôznych nástrojov EÚ, budovania na komplexnom prístupe EÚ a podpore civilno-vojenskej spolupráce, môže byť v oblasti bezpečnostnej a obrannej politiky Únie účinný len vtedy, ak bude zahŕňať spoločné plánovanie a spoločný rozvoj vojenských i civilných spôsobilostí so strednodobou perspektívou. To si bude vyžadovať zvýšenú a viacrozmernú súdržnosť medzi procesmi a iniciatívami rozvoja jednotlivých spôsobilostí. V tejto súvislosti sa už dosiahli prvé sľubné výsledky v kontexte revízie Katalógu

⁴³⁹ EEAS. 2020. Speech at the Raisina Dialogue. In *European External Action Service*, 2020

požiadaviek na spôsobilosti. Najmä s ohľadom na vyvíjajúce sa hybridné hrozby by mali ďalšie aktivity v oblasti plánovania spôsobilostí zvýšiť civilno-vojenskú synergiu v rámci SBOP, aby spôsobilosti, ktoré boli naplánované a vyvinuté spoločne, boli ľahšie nasadzované a efektívnejšie spoločne využívané.

Okrem toho je potrebné posilniť aj súdržnosť medzi všetkými aspektmi plánovania a rozvoja vojenských a civilných spôsobilostí podporovaním štruktúrovaného dialógu medzi iniciatívami rozvoja zdola nahor a plánovania zhora nadol. Rovnaké časové harmonogramy a koncepcné a procedurálne zásady predstavujú kľúčový predpoklad efektívneho vykonávania harmonizovaných procesov tak na vnútroštátnej úrovni členských štátov, ako aj na úrovni EÚ. To si ale bude vyžadovať súdržnosť a súlad jednak medzi všetkými relevantnými iniciatívami a procesmi prebiehajúcimi v rámci EÚ a jednak kompatibilitu procesných vstupov a výstupov so všetkými relevantnými procesmi rozvoja spôsobilostí partnerských organizácií, najmä NATO.

Popri tom, vzhľadom na čas potrebný na rozvoj spôsobilostí, si to vyžaduje strategické predvídanie a vhodný a efektívny formát na pravidelnú revíziu a schválenie úrovne ambícií na politickej úrovni. Odpoveď na otázku „Čo je potrebné vyvinúť teraz, pretože to bude potrebné v budúcnosti?“ si bude vyžadovať konzultácie a koordináciu a taktiež súdržnosť úsilia medzi všetkými zúčastnenými aktérmi, pričom maximálne zapojenie existujúcich strategických prognostických schopností EÚ do tohto procesu je nevyhnutné.

Prijatie Globálnej stratégie EÚ sa stalo významným politickým impulzom a hnacou silou rozvoja vojenských a civilných spôsobilostí Únie. Ďalšia príčina prehĺbenia týchto aktivít v rámci posilnenia bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ spočíva najmä vo vzniku a eskalácii viacerých konfliktov v okolí teritória Únie, pretrvávaní nestability a raste nadnárodných hrozieb a výziev.⁴⁴⁰ Keďže zlepšenie tejto situácie sa nepredpokladá v krátkodobom ani strednodobom horizonte, opätovne sa potvrdzuje potreba širokého prístupu k bezpečnosti

⁴⁴⁰ Rada Európskej únie. 2018. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union*, 2018

a zásadné prepojenie medzi vonkajšími a vnútornými aspektmi zaistovania bezpečnosti a obrany.

Všetky súčasné iniciatívy a procesy prebiehajúce na úrovni EÚ v oblasti rozvoja vojenských a civilných spôsobilostí budú postupne merané výsledkami, z ktorých prvé by sa mali dosiahnuť najneskôr v časovom úseku viacročného finančného rámca⁴⁴¹ prijatého na roky 2021 až 2027, aby sa splnili očakávania európskej verejnosti. Tento záver bude umocnený skutočnosťou, že v dôsledku výziev súvisiacich s pandemiou koronavírusu a konfliktom na Ukrajine, budú verejné investície v členských štátoch v nasledujúcich rokoch pravdepodobne čeliť vážnym fiškálnym obmedzeniam. To však posilňuje potrebu jasného zamerania a stanovenia priorít pri plánovaní vojenských a civilných spôsobilostí a zvyšovaní efektívnosti maximálnou spoluprácou pri ich ďalšom rozvoji. Meranie úspechu sa zameria výlučne na samotné jadro rozvoja spôsobilostí, ktorým je otázka: „Boli vyvinuté správne spôsobilosti a sú pripravené na použitie?“. Len tak sa podľa Josepa Borrella Európa bude môcť „*naučiť jazyk moci*“⁴⁴², čo vysoký predstaviteľ považuje za nevyhnutné na zabezpečenie správneho ‚európskeho prístupu‘ k riešeniu budúcich výziev v záujme zaistenia mieru, bezpečnosti, stability, slobody a blahobytu.

⁴⁴¹ Lisabonskou zmluvou sa viacročný finančný rámec (VFR) zmenil z medziinstitucionálnej dohody na nariadenie. Doteraz bolo prijatých šesť viacročných finančných rámcov vrátane posledného, platného na roky 2021 – 2027. Viacročným finančným rámcom, ktorý stanovuje na obdobie najmenej piatich rokov, zabezpečuje, aby výdavky Únie čerpali systematicky a medzi jej vlastných zdrojov. VFR zavádza ustanovenia, ktoré musí ročný rozpočet dodržiavať, čím sa zaručuje finančná disciplína. Konkrétne to znamená, že v nariadení o VFR sa stanovujú výdavkové stropy pre kategórie výdavkových okruhových. Komisia predložila 2. mája 2018 legislatívne návrhy týkajúce sa ostatného VFR na roky 2021 – 2027. Po vypuknutí pandémie COVID-19 Komisia predložila 27. mája 2020 plán obnovy (Next Generation EU), ktorý zahŕňa revidované návrhy VFR a vlastných zdrojov a vytvorenie obnovy v hodnote 750 EUR. Balík bol po medziinstitucionálnych rokovaní prijatý 16. decembra 2020 (Európsky parlament, 2022).

⁴⁴² EEAS. 2020. Speech at the Raisina Dialogue. In *European External Action Service*, 2020

Záver

Európska únia, ako sme už uviedli v texte v predchádzajúcich kapitolách, predstavuje jedinečné integračné zoskupenie 27 európskych krajín, ktoré v súčasnosti musí čeliť viacerým novým výzvam a silnejúcim bezpečnostným hrozbám. V tomto kontexte sa snaží byť globálnym aktérom a prostredníctvom jednotlivých nástrojov a iniciatív vychádzajúcich z jej bezpečnostnej a obrannej politiky aj globálnym poskytovateľom bezpečnosti. Mnohé jej doterajšie aktivity zamerané na zaisťovanie medzinárodnej bezpečnosti, stability a mieru, napríklad v podobe vojenských a civilných operácií a misií, sa tešia veľkej úcte a sú vo svete veľmi uznávané. Nemožno to však považovať za samozrejmosť, pretože pozícia aktéra v medzinárodnom systéme a jeho relatívna sila a moc sú neustále posudzované a prehodnocované na základe jeho rozhodnutí a ním vykonávaných akcií. V súčasnom bezpečnostnom prostredí, ktoré je charakteristické komplexnosťou, vysokou premenlivosťou, značnou nestabilitou a v posledných rokoch aj rastúcim revizionizmom, sa objavili noví aktéri – štátni aj neštátni – ktorých cieľom je zmeniť a hlavne zlepšiť svoje postavenie v anarchickom medzinárodnom systéme aj na úkor EÚ.

Preto, ak chce byť Únia uznávaná ako naozaj rešpektovaný globálny aktér a poskytovateľ bezpečnosti, musí sa k tomu, ako aj k hrozbám a výzvam, ktoré pred ňou stoja, postaviť rozhodne a presvedčivo. Bezpečnosť naozaj nie je samozrejmosť, zvlášť nie v dnešnej dobe kontinuálneho zhoršovania globálneho i regionálneho bezpečnostného prostredia, zhoršovania bezpečnostnej situácie v bližšom i vzdialenejšom okolí teritória Únie a zvyšovania napätia medzi štátmi, predovšetkým medzi veľmocami. Nikto z kompetentných už dnes nemôže ďalej ignorovať fakt, že diplomatické prostriedky EÚ musia byť komplementárne s adekvátnymi spôsobilosťami a kapacitami. Z uvedeného dôvodu je viac ako nutné, aby sa existujúce medzery vo vojenských, ale aj civilných spôsobilostiach a kapacitách postupne odstraňovali s využitím viacerých v ostatných rokoch prijatých nástrojov a iniciatív, akými sú napríklad Strategický kompas, Stála štruktúrovaná

spolupráca, Európsky obranný fond, Koordinované ročné hodnotenie obrany, Európsky mierový nástroj a ďalšie.

Z vyššie uvedených dôvodov, predovšetkým zo strategického politického a koncepcného hľadiska, bolo prijatie a realizácia Globálnej stratégie EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku a Implementačného plánu pre bezpečnosť a obranu nevyhnutné. Dnes je však už aj v nadväznosti na ruskú agresiu na Ukrajine a na prebiehajúce zmeny v bezpečnostnom prostredí a bezpečnostnej situácii potrebné – v záujme zaistenia európskej bezpečnosti a obrany, ale aj ochrany globálneho bezpečnostného poriadku – prijímať ďalšie nevyhnutné opatrenia.

Svet, ktorému EÚ, jej členské štáty a ich občania musia v súčasnosti čeliť, sa totiž veľmi rýchlo a radikálne mení. Vypuknutie konfliktu na Ukrajine, ako aj rast asymetrických bezpečnostných a hybridných hrozieb, si bezpodmienečne vyžadujú posilniť našu bezpečnosť a obranu. Únia bude preto musieť v nasledujúcich rokoch spraviť množstvo veľmi dôležitých krokov, aby sa stala asertívnejším, silnejším a rásnejším garantom bezpečnosti, stability a mieru, oveľa lepšie pripraveným na riešenie súčasných i budúcich bezpečnostných hrozieb a výziev.

Z pohľadu úrovne ambícií je bezpochyby kľúčová schopnosť spoločného nasadenia, cvičenia a plánovania. Okrem toho musí byť Únia i jej členské štáty odolnejšie voči rastúcim hybridným hrozbám, kybernetickým útokom a rizikám súvisiacim s klímou, prírodnými katastrofami a pandémiami. EÚ bude musieť taktiež zabezpečiť udržiavanie a rozvoj existujúcich spôsobilostí a zároveň aj rozvoj spôsobilostí novej generácie, a to vo všetkých strategických doménach – pozemnej, námornej, vzdušnej, kozmickej a kybernetickej.

Únia bude musieť v nasledujúcich rokoch investovať do zaisťovania svojej bezpečnosti a obrany nielen viac finančných zdrojov, ale hlavne efektívnejšie, cielenejšie a koordinovanejšie, pretože len takéto investície do chýbajúcich aj inovačných obranných spôsobilostí, kapacít a mechanizmov zvýšia schopnosť Únie konať autonómne a znížiť doterajšiu nežiaducu strategickú závislosť.

Súčasne bude musieť posilňovať partnerstvá, ktoré zvýšia súčasnú dosiahnutú úroveň jej bezpečnosti a obrany.

Ide síce o veľmi ambiciózne, ale vzhľadom na situáciu o absolútne nevyhnutné kroky. Napriek významnému pokroku dosiahnutému v posledných rokoch na poli bezpečnosti a obrany je totiž dnes EÚ ako celok nedostatočne vybavená na boj proti širokej škále hrozieb a výziev, ktorým čelí. To sa musí podľa možnosti čo najrýchlejšie zmeniť. Rovnako tak sa musí zmenšiť priepasť medzi únijnými ambíciami na papieri a reálnymi skutkami. A to všetko v záujme zabezpečenia rýchlejšej, rozhodnejšej a rásnejšej akcie EÚ pri zaisťovaní bezpečnosti a obrany svojich občanov a ochrane svojich záujmov.

Zoznam bibliografických odkazov

- AYRAULT, J. – STEINMEIER, F. 2016. *A strong Europe in a world of uncertainty*. [online] [cit. 2023-04-23]. Dostupné na internete: <<https://www.voltairenet.org/IMG/pdf/DokumentUE-2.pdf>>.
- BACHMANN, D. a kol. 2017. More European, More Connected and More Capable. Building the European Armed Forces of the Future. In *Munich Security Conference, 2017*. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://securityconference.org/assets/02_Dokumente/01_Publikationen/MSCEuropeanDefenceReport2017.pdf>.
- BBC. 2016. EU Referendum Results. In *BBC News*, 1998. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.co.uk/news/politics/eu_referendum/results>.
- BELAN, L. – PETRUFOVÁ, M. 2021. Správanie sa príslušníkov Ozbrojených síl SR v krízových situáciách. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 1, s. 70-94. ISSN 1335-2741.
- BELAN, L. 2016. Vlastnosti bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2016 – zborník vedeckých a odborných prác zo 7. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2016, s. 31-37. ISBN 978-80-8040-534-2.
- BLOCKMANS, S. – RUSSACK, S. 2015. The Commissioners' Group on External Action – Key political facilitator. In *Centre for European Policy Studies Special Report*, 2015. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2015/12/SR125%20SB%20and%20SR%20Commissioners%20Group%20on%20External%20Action_0.pdf>.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2012. *Európska únia po Lisabone*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2012. 256 s. ISBN 1336-9202.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2013. *Politiky Európskej únie po Lisabone*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 326 s. ISBN 978-80-558-0478-1.

- BRHLÍKOVÁ, R. 2014. *Bezpečnosť a Európska únia*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2014. 208 s. ISBN 978-80-558-0717-1.
- BRHLÍKOVÁ, R. 2016. Bezpečnosť Európskej únie v kontexte zlyhávania Schengenu. In *Bezpečnostné fórum 2016 – zborník vedeckých prác*, Banská Bystrica: Belianum – Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela, 2016, roč. 9, zv. 2, s. 486-495. ISBN 978-80-557-1094-5.
- CTMORSE. 2020. Strengthening Resilience to Violence and Extremism. In *CTMORSE – Counter-Terrorism, Monitoring, Reporting and Support Mechanism*, 2020. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://ct-morse.eu/tag/strive/>>.
- CTMORSE. 2021. EU Funded CT & P/CVE Projects – External to the EU. In *CTMORSE – Counter-Terrorism, Monitoring, Reporting and Support Mechanism*, 2021. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://ct-morse.eu/projects/>>.
- CVCE. 2023. Davignon Report (Luxembourg, 27 October 1970). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.cvce.eu/obj/davignon_report_luxembourg_27_october_1970-en-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html>.
- CVCE. 2023. European Political Cooperation (EPC). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/fed975ca-665b-4c89-ac04-0ac7e8919c51>>.
- CVCE. 2023. Franco–British St. Malo Declaration (4 December 1998). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.cvce.eu/en/obj/franco_british_st_malo_declaration_4_december_1998-en-f3cd16fb-fc37-4d52-936f-c8e9bc80f24f.html>.
- CVCE. 2023. Petersberg Declaration made by the WEU Council of Ministers (Bonn, 19 June 1992). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023.

- [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <https://www.cvce.eu/en/obj/petersberg_declaration_made_by_the_weu_council_of_ministers_bonn_19_june_1992-en-16938094-bb79-41ff-951c-f6c7aae8a97a.html>.
- CVCE. 2023. The Constitutional Treaty of 29 October 2004. In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <<https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76dfd066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/6732a7a6-cbe1-4cc5-bd15-69107f0d1ba4>>.
- CVCE. 2023. The Hague Summit (1–2 December 1969): completion, enlargement, deepening. In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/d1cfaf4d-8b5c-4334-ac1d-0438f4a0d617/01b8a864-db8b-422c-915e-a47d5e86593e>>.
- CVCE. 2023. Treaty of Alliance and Mutual Assistance between the United Kingdom and France (Dunkirk, 4 March 1947). In *The University of Luxembourg's CVCE*, 2023. [online] [cit. 2023-01-09]. Dostupné na internete: <https://www.cvce.eu/en/obj/treaty_of_alliance_and_mutual_assistance_between_the_united_kingdom_and_france_dunkirk_4_march_1947-en-1fb9f4b5-64e2-4337-bc78-db7e1978de09.html>.
- DCAF. 2019. Assessing the EU's Approach to Security Sector Reform (SSR). In *DCAF Geneva Centre for Security Reform Governance*, 2019. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://issat.dcaf.ch/Learn/Resource-Library2/Policy-and-Research-Papers/Assessing-the-EU-s-Approach-to-Security-Sector-Reform-SSR>>.
- DUŠEK, J. a kol. 2012. *Udržitelný rozvoj a funkce moderního evropského státu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 368 s. ISBN 978-80-8747-220-0.
- DUŠEK, J. a kol. 2021. *Politiky a strategie pro regionální a udržitelný rozvoj v místním kontextu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 207 s. ISBN 978-80-7556-103-9.

- EB. 2023. Brussels Treaty. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023. [online] [cit. 2023-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/event/Brussels-Treaty-European-history-1948>>.
- EB. 2023. European Coal and Steel Community. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023. [online] [cit. 2023-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/topic/European-Coal-and-Steel-Community>>.
- EB. 2023. European Community. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023. [online] [cit. 2023-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association>>.
- EB. 2023. Western European Union. In *Encyclopaedia Britannica*, 2023. [online] [cit. 2023-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.britannica.com/topic/Western-European-Union>>.
- EDA. 2019. Ensuring coherence among EU defence tools. In *European Defence Agency*, 2019. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-factsheets/2019-10-25-factsheet-coherence246bb73fa4d264cfa776ff000087ef0f.pdf>>.
- EDA. 2020. 2020 CARD Report. In *European Defence Agency*, 2020. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/docs/default-source/reports/card-2020-executive-summary-report.pdf>>.
- EDA. 2022. 2022 Coordinated Annual Review on Defence Report. In *European Defence Agency*, 2020. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/docs/default-source/eda-publications/2022-card-report.pdf>>.
- EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.
- EDA. 2022. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete:

<[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

EDA. 2022. European Defence Fund (EDF). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-\(edf\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/european-defence-fund-(edf))>.

EDA. 2022. European Defence Fund (EDF). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

EDA. 2022. Military Green. In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/docs/default-source/news/military-green-leaflet.pdf>>.

EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-\(PESCO\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/permanent-structured-cooperation-(PESCO))>.

EDA. 2022. Permanent Structured Cooperation (PESCO). In *European Defence Agency*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

EDA. 2023. Budget. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/who-we-are/Budget>>.

EDA. 2023. Capability Development. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/capability-development>>.

EDA. 2023. Coordinated Annual Review on Defence (CARD). In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <[https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-\(card\)](https://eda.europa.eu/what-we-do/EU-defence-initiatives/coordinated-annual-review-on-defence-(card))>.

- EDA. 2023. Cyber. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/capability-development/cyber>>.
- EDA. 2023. EU Funding. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/eu-policies/eu-funding-gateway>>.
- EDA. 2023. Mission. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/who-we-are/Missionandfunctions>>.
- EDA. 2023. Support to Operations. In *European Defence Agency*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/what-we-do/support-to-operations>>.
- EDM. 2023. PESCO – more than just projects. In *European Defence Matters*, 2023. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <<https://eda.europa.eu/webzine/issue15/cover-story/pesco-more-than-just-projects>>.
- EEAS. 2008. Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council. In *European External Action Service*, 2008. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf>.
- EEAS. 2012. European Union Military Concept on Environmental Protection and Energy Efficiency for EU-led military operations. In *EU Monitor*, 2012. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.eumonitor.eu/9353000/1/j4nvgs5kjg27kof_j9vvik7m1c3gyxp/vj6ipojck4y4/f=/13758_12.pdf>.
- EEAS. 2014. The EU Aviation Security Mission (EUAVSEC) in South Sudan. In *European External Action Service*, 2014. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/pdf/factsheet_euavsec_south-sudan_en.pdf>.

- EEAS. 2015. EU Concept for Military Planning at the Political Strategic Level. In *European External Action Service*, 2015. [online] [cit. 2023-01-02]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6432-2015-INIT/en/pdf>>.
- EEAS. 2015. EUFOR RCA. In *European External Action Service*, 2015. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eufor-rca/index_en.htm>.
- EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy. In *European External Action Service*, 2016. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf>.
- EEAS. 2016. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy, 2016. In *European External Action Service*, 2016. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf>.
- EEAS. 2017. EU Battlegroups. In *European External Action Service*, 2017. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/node/33557_en>.
- EEAS. 2017. Military Advice on the Concept Note on Operational Planning and Conduct Capabilities for CSDP Missions and Operations. B. Suggestions for crisis management procedures for CSDP crisis management operations. In *European External Action Service*, 2017. [online] [cit. 2023-05-05]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6403-2017-INIT/en/pdf>>.
- EEAS. 2019. New EU High Representative Josep Borrell attends Climate Change Conference. In *European External Action Service*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://www.eeas.europa.eu/eeas/>>

new-eu-high-representative-josep-borrell-attends-climate-change-conference_en>.

EEAS. 2019. New EU High Representative Josep Borrell attends Climate Change Conference. In *European External Action Service*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/new-eu-high-representative-josep-borrell-attends-climate-change-conference_en>.

EEAS. 2020. EUCAP Sahel Niger: European Union Capacity-Building - Civilian Mission. In *European External Action Service*, 2020. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahel-niger/eucap-sahel-niger-european-union-capacity-building-civilian-mission_en>.

EEAS. 2020. European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR). In *European External Action Service*, 2020. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/kyrgyz-republic/european-instrument-democracy-and-human-rights-aid_en?s=301>.

EEAS. 2020. Speech at the Raisina Dialogue. In *European External Action Service*, 2020. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/speech-raisina-dialogue_en>.

EEAS. 2021. Civilian Compact. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-compact_en>.

EEAS. 2021. Climate Action. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/climate-action_en>.

EEAS. 2021. Crisis Management and Response – Crisis Platform. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/crisis-management-and-response_en>.

- EEAS. 2021. Crisis Management and Response. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-27]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/crisis-management-and-response_en>.
- EEAS. 2021. EU Special Representatives. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-special-representatives_en>.
- EEAS. 2021. European Neighbourhood Policy. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-12]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-neighbourhood-policy_en>.
- EEAS. 2021. High Representative / Vice President. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/high-representative-vice-president_en>.
- EEAS. 2021. The European Union and the African Union – Peace & Security. In *European External Action Service*, 2021. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/african-union/european-union-and-african-union-peace-security_en?s=43>.
- EEAS. 2022. About EUCAP Somalia. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eucap-som/about-eucap-somalia_en?s=332>.
- EEAS. 2022. About EUFOR. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://www.euforbih.org/index.php/about-eufor>>.
- EEAS. 2022. CSDP structure, instruments and agencies - Security and Defence Policy Directorate (SECDEFPOL). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/csdp-structure-instruments-and-agencies_en#11595>.
- EEAS. 2022. CSDP Structure, Instruments and Agencies. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/csdp-structure-instruments-and-agencies_en>.

- EEAS. 2022. EU Border Assistance Mission in Libya (EUBAM). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eubam-libya_en?s=327>.
- EEAS. 2022. EU Civilian Crisis Management: Significant results in strengthening civilian Common Security and Defence Policy (CSDP). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-civilian-crisis-management-significant-results-strengthening-civilian-common-security-and_en>.
- EEAS. 2022. EU Naval Force Mission. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://eunavfor.eu/mission>>.
- EEAS. 2022. EU Naval Force Operation ATALANTA. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: <<https://eunavfor.eu>>.
- EEAS. 2022. EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-strategy-cooperation-indo-pacific_en>.
- EEAS. 2022. EU-AU Partnership for Peace, Security and Governance. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Factsheet%20-%20EU-AU%20Partnership%20for%20Peace%20Security%20and%20Governance.pdf>>.
- EEAS. 2022. EUMC – European Union Military Committee, 2022. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/high-representative-vice-president_en>.

- EEAS. 2022. EU-NATO cooperation - Factsheets. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-nato-cooperation-factsheets_en>.
- EEAS. 2022. EU-NATO Cooperation. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_nato_factsheet-final.pdf>.
- EEAS. 2022. EUNAVFOR MED Operation SOPHIA. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://www.operationsophia.eu/about-us/>>.
- EEAS. 2022. EUTM RCA: European Training Mission in Central African Republic – Military Mission. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eutm-rca/eutm-rca-european-training-mission-central-african-republic-military-mission_en?s=334>.
- EEAS. 2022. Exercise EU Integrated Resolve 2022 – Political Framework for Crisis Approach (PFCA). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/exercise-exercise-exercise-update-exercise-eu-integrated-resolve-2022_en>.
- EEAS. 2022. ISP - Integrated Approach for Security and Peace Directorate. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/isp-integrated-approach-security-and-peace-directorate_en>.
- EEAS. 2022. Military planning and conduct capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en>.
- EEAS. 2022. The Civilian Planning and Conduct Capability (CPCC). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-29].

Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en>.

EEAS. 2022. The Civilian Planning and Conduct Capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/civilian-planning-and-conduct-capability-cpcc_en>.

EEAS. 2022. The European Peace Facility. In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-peace-facility-0_en>.

EEAS. 2022. The European Union Military Staff (EUMS). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-staff-eums_en>.

EEAS. 2022. The Military Planning and Conduct Capability (MPCC). In *European External Action Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en>.

EEAS. 2022a. EUFOR Bosnia-Herzegovina Military Operation ALTHEA. In *European External Action Service*. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eufor-althea/eufor-bosnia-herzegovina-military-operation-althea_en?s=324>.

EEAS. 2022b. EUCAP Sahel Niger. In *European External Action Service*. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.eucap-sahel.eu/en/>>.

EEAS. 2022c. EUNAVFOR MED Sophia. In *European External Action Service*. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.operationsophia.eu>>.

EEAS. 2022d. EUTM Mali. In *European External Action Service*. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://eutmmali.eu>>.

- EEAS. 2023. EU Advisory Mission in the Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/euam-rca_en>.
- EEAS. 2023. EU Border Assistance Mission in Libya. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eubam-libya_en>.
- EEAS. 2023. EU Military Assistance Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260>.
- EEAS. 2023. EU Military Partnership Mission in Niger. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eumpm-niger_en>.
- EEAS. 2023. EU Mission in Armenia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/euma_en?s=410283>.
- EEAS. 2023. EU Missions and Operations. In *European Union External Action*, 2023. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/EU-mission-and-operation_2022.pdf>.
- EEAS. 2023. EU Naval Force Med Operation Irini. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.operationirini.eu>>.
- EEAS. 2023. EU Naval Force Operation Atalanta. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://eunavfor.eu>>.
- EEAS. 2023. EUAM Ukraine. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.euam-ukraine.eu>>.

- EEAS. 2023. EUCAP Sahel Mali. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahel-mali_en>.
- EEAS. 2023. EUCAP Sahel Niger. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eucap-sahel-niger_en>.
- EEAS. 2023. EUCAP Somalia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eucap-som_en>.
- EEAS. 2023. EULEX Kosovo. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.eulex-kosovo.eu/>>.
- EEAS. 2023. EUMM Georgia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.eumm.eu>>.
- EEAS. 2023. EUPOL COPS. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://eupolcops.eu>>.
- EEAS. 2023. European External Action Service - The Diplomatic Service of the European Union. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/_en>.
- EEAS. 2023. European Union Border Assistance Mission in Rafah. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.eubam-rafah.eu>>.
- EEAS. 2023. European Union Force in BiH - Operation ALTHEA. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: <<https://euforbih.org>>.
- EEAS. 2023. European Union Military Assistance Mission Ukraine (EUMAM). In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/european-union-military-assistance-mission-ukraine-eumam_en>.

- EEAS. 2023. European Union Training Mission in Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eutm-rca_en>.
- EEAS. 2023. European Union Training Mission in Mozambique. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eutm-mozambique_en>.
- EEAS. 2023. EUTM Mali. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<http://eutmmali.eu>>.
- EEAS. 2023. EUTM Somalia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <<https://www.eutm-somalia.eu>>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Military Partnership Mission in Nigeri. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Naval Force Med Irini. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EU Naval Force Operation Atalanta. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Iraq. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Central African Republic. In *European External Action Service*, 2023.

- [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Advisory Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Border Assistance Mission in Libya. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – European Union Military Assistance Mission in Ukraine. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Mali. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Mozambique. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM RCA. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – EUTM Somalia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations – The EU Monitoring Mission in Georgia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16].

Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Border Assistance Mission for the Rafah Crossing Point. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Mali. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Niger. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Capacity Building Mission in Somalia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Mission in Armenia. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations – The European Union Police and Rule of Law Mission for the Occupied Palestinian Territory. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-16]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.

EEAS. 2023. Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en>.

- EEAS. 2023. Missions and Operations. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en>.
- EEAS. 2023. Missions and Operations. Working for a stable world and a safer Europe. In *European External Action Service*, 2023. [online] [cit. 2023-01-28]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/eeas/missions-and-operations_en#9620>.
- EPRS. 2022. Implementation of the Strategic Compass. Opportunities, challenges and timelines. In *European Parliamentary Research Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/739249/EP_RS_STU\(2022\)739249_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/739249/EP_RS_STU(2022)739249_EN.pdf)>.
- ESA. 2023. European Space Agency. In *ESA*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://www.esa.int>>.
- ESDC. 2023. European Security and Defence College. In *ESDC*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://esdc.europa.eu>>.
- ESDC. 2023. Our Objectives. In *ESDC*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://esdc.europa.eu/who-we-are/#objectives>>.
- ESO. 2020. Keynote speech by President von der Leyen at the World Economic Forum. In *European Sources Online*, 2020. [online] [cit. 2023-04-04]. Dostupné na internete: <<https://www.europeansources.info/record/keynote-speech-by-president-von-der-leyen-at-the-world-economic-forum/>>.
- EUCD. 2018. EU Cyber Defence Policy Framework. In *EU Cyber Direct*, 2018. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<https://eucyberdirect.eu/atlas/sources/eu-cyber-defence-policy-framework>>.
- EUISS. 2023. European Union Institute for Security Studies. In *EUISS*, 2023. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.iss.europa.eu>>.

- European Commission. 2015a. A European Border and Coast Guard and effective management of Europe's external borders. In *European Commission – Communication from the Commission to the European Parliament and the Council*, 2015. [online] [cit. 03.01.2023] Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0673>>.
- European Commission. 2015b. European Border Surveillance System (EUROSUR). In *European Commission – Migration and Home Affairs*, 2015. [online] [cit. 03.01.2023] Dostupné na internete: <https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/european-border-surveillance-system-eurosur_en>.
- European Commission. 2017. Speech by President Jean-Claude Juncker at the Defence and Security Conference Prague: In defence of Europe. In European Commission Press Corner, 2017. [online] [cit. 05.01.2023] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_17_1581>.
- European Commission. 2022. European Agenda on Migration. In *European Commission – Migration and Home Affairs*, 2022. [online] [cit. 03.01.2023] Dostupné na internete: <https://home-affairs.ec.europa.eu/pages/glossary/european-agenda-migration_en>.
- European Council. 2022a. EU migration policy. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/>>.
- European Council. 2022b. Migration flows in the Eastern Mediterranean route. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/eastern-mediterranean-route/>>.
- European Council. 2022c. Migration flows in the Central Mediterranean route. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete:

<<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/central-mediterranean-route/>>.

European Council. 2022d. Migration flows in the Western routes. In European Council, 2022. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/western-routes/>>.

European Parliament. 2020. Aké sú najčastejšie dôvody migrácie. In *Spravodajstvo. Európsky parlament*, 2020. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/world/20200624STO81906/ake-su-najcastejsie-dovody-migracie>>.

European Parliament. 2020. Aké sú najčastejšie dôvody migrácie. In *Spravodajstvo. Európsky parlament*, 2020. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/news/sk/headlines/world/20200624STO81906/ake-su-najcastejsie-dovody-migracie>>.

Europol. 2022. European Migrant Smuggling Centre - EMSC. In *Europol*, 2022. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-serious-and-organised-crime-centre-esocc/european-migrant-smuggling-centre-emsc>>.

Európska komisia. 2010. Climate Change and International Security. In *European Commission*, 2010. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/media/30862/en_climate_change_low.pdf>.

Európska komisia. 2010. José Manuel Barroso. In European Commission, 2010. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/archives/commission_2004-2009/president/index_en.htm>.

Európska komisia. 2013. Cybersecurity Strategy of the European Union: An Open, Safe and Secure Cyberspace. In *Eur-Lex*, 2013 [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52013JC0001>>.

- Európska komisia. 2013. Joint Communication to the European Parliament and the Council. The EU's comprehensive approach to external conflict and crises. In *European Commission*, 2013. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2013:0030:FIN:EN:PDF>>.
- Európska komisia. 2014. José Manuel Barroso. In *European Commission*, 2014. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/archives/commission_2010-2014/president/index_en.htm>.
- Európska komisia. 2014. The EU's Instrument contributing to Stability and Peace (IcSP). In *European Commission*, 2014. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://fpi.ec.europa.eu/news-1/eus-instrument-contributing-stability-and-peace-icsp-2014-04-03_en>.
- Európska komisia. 2016. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the E Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions – European Defence Action Plan. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016DC0950&from=EN>>.
- Európska komisia. 2016. Communication: Digitising European Industry - Reaping the full benefits of a Digital Single Market. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/communication-digitising-european-industry-reaping-full-benefits-digital-single-market>>.
- Európska komisia. 2016. Communication: Digitising European Industry - Reaping the full benefits of a Digital Single Market. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/communication-digitising-european-industry-reaping-full-benefits-digital-single-market>>.
- Európska komisia. 2016. European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13].

Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_16_4088>.

Európska komisia. 2016. Joint Communication to the European Parliament and the Council – Elements for an EU-wide strategic framework to support security sector reform. In *European Commission*, 2016 [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016JC0031>>.

Európska komisia. 2016. Joint Framework on countering hybrid threats. In *European Commission*, 2016 [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016JC0018>>.

Európska komisia. 2016. State of the Union 2016. In *European Commission*, 2016. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategic-planning/state-union-addresses/state-union-speeches/state-union-2016_en>.

Európska komisia. 2017. A European Defence Fund: €5.5 billion per year to boost Europe's defence capabilities. In *European Commission*, 2017. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1508>.

Európska komisia. 2017. External Evaluation of the Partnership Instrument. In *European Commission*, 2017. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://fpi.ec.europa.eu/system/files/2021-05/pi_mid-term_evaluation_final_report_annexes_en.pdf>.

Európska komisia. 2017. Speech by President Jean-Claude Juncker at the Defence and Security Conference Prague: In defence of Europe. In *European Commission – Press Corner*, 2017. [online] [cit. 2023-04-23] Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_17_1581>.

Európska komisia. 2019. A European Green Deal – Striving to be the first climate-neutral continent. In *European Commission – Policy and Strategy*,

2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en>.
- Európska komisia. 2019. Communication from the Commission – The European Green Deal. In *European Commission – Eur-Lex*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1588580774040&uri=CELEX%3A52019DC0640>>.
- Európska komisia. 2020. Communication: Shaping Europe’s digital future. In *Publication Office of the European Union*, 2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf>.
- Európska komisia. 2020. Counter-Terrorism Agenda for the EU. In *European Commission*, 2020. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2020-12/09122020_communication_commission_european_parliament_the_council_eu_agenda_counter_terrorism_po-2020-9031_com-2020_795_en.pdf>.
- Európska komisia. 2020. European data strategy. Making the EU a role model for a society empowered by data. In *European Commission – Strategy and Policy*, 2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-data-strategy_en>.
- Európska komisia. 2020. White Paper on Artificial Intelligence: a European approach to excellence and trust. In *European Commission*, 2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf>.
- Európska komisia. 2021. Working with DG ECHO as an International Organisation 2021-2027. In *European Commission – DG ECHO Partners' Website*, 2021. [online] [cit. 2023-01-03] Dostupné na internete:

<<https://www.dgecho-partners-helpdesk.eu/io/framework-partnership-agreement>>.

Európska komisia. 2022. Autumn 2022 Standard Eurobarometer: immigration and climate change remain main concerns at EU level. In *European Commission – Press Corner*, 2022. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_6839>.

Európska komisia. 2022. Consequences of climate change. In *European Commission – Climate Action*, 2022. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_en>.

Európska komisia. 2022. Defence Industry and Space. In *European Commission*, 2022 [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/defence-industry-and-space_en>.

Európska komisia. 2022. EU Policy on Cyber Defence. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/Comm_cyber%20defence.pdf>.

Európska komisia. 2022. European Neighbourhood Policy (ENP). In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-04-27]. Dostupné na internete: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/european-neighbourhood-policy_en>.

Európska komisia. 2022. European Peace Facility. In *European Commission – Service for Foreign Policy Instruments*, 2022. [online] [cit. 2023-01-06]. Dostupné na internete: <https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/european-peace-facility_en>.

Európska komisia. 2022. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs. In *European Commission*, 2022 [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://commission.europa.eu/about-european-commission/>

departments-and-executive-agencies/internal-market-industry-entrepreneurship-and-smes_en>.

Európska komisia. 2022. The Cybersecurity Strategy. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy>>.

Európska komisia. 2022. The Cybersecurity Strategy. In *European Commission*, 2022. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cybersecurity-strategy>>.

Európska komisia. 2023. About the European Commission. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/about-european-commission_en>.

Európska komisia. 2023. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-industrial-development-programme-edidp_en>.

Európska komisia. 2023. European Instrument for International Nuclear Safety Cooperation - Performance. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-overview/european-instrument-international-nuclear-safety-cooperation-performance_en>.

Európska komisia. 2023. European Regional Development Fund. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/regional_policy/funding/erdf_en>.

Európska komisia. 2023. Instrument for Pre-Accession Assistance. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/performance-and-reporting/programme-performance-overview/instrument-pre-accession-assistance-ipa-iii-performance_en>.

- Európska komisia. 2023. Joint consultation meetings. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/eurostat/cros/content/joint-consultation-meetings_en>.
- Európska komisia. 2023. Josep Borrell Fontelles. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/borrell-fontelles_en>.
- Európska komisia. 2023. Ursula von der Leyen. In *European Commission*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/president_en>.
- Európska rada. 2000. Council Decision of 22 May 2000 setting up a Committee for civilian aspects of crisis management. In *Official Journal of the European Communities*, 2000. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32000D0354&from=EN>>.
- Európska rada. 2001. Council Decision of 22 January 2001 setting up the Military Committee of the European Union. In *Official Journal of the European Communities*, 2001. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32001D0079&from=en>>.
- Európska rada. 2003. European Security Strategy. In *European Council*, 2003. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/30823/qc7809568enc.pdf>>.
- Európska rada. 2004. Presidency Conclusions of the Brussels European Council (12 and 13 December 2003). In *European Council*, 2004. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/20825/78364.pdf>>.
- Európska rada. 2009. Brussels European Council (11 and 12 December 2008) – Presidency Conclusions). In *Council of the European Union*, 2009. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/104692.pdf>.

- Európska rada. 2013. European Council 19/20 December 2013 – Conclusions. In *European Council*, 2013. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140245.pdf>.
- Európska rada. 2015. European Council meeting (25 and 26 June 2015) – Conclusions. In *European Council*, 2015. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21717/euco-conclusions-25-26-june-2015.pdf>>.
- Európska rada. 2015. Paris UN climate change conference, 30 November - 12 December 2015. In *European Council*, 2015. [online] [cit. 2023-04-29]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/11/30-12/>>.
- Európska rada. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence – Council conclusions (14 November 2016). In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>>.
- Európska rada. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions (14 November 2016). In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>>.
- Európska rada. 2016. EU-NATO cooperation: Council adopt conclusions to implement Joint Declaration. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/06/eu-nato-joint-declaration/>>.
- Európska rada. 2016. EU-NATO cooperation: Council adopt conclusions to implement Joint Declaration. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/06/eu-nato-joint-declaration/>>.

- Európska rada. 2016. EU-NATO joint declaration. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/08/eu-nato-joint-declaration/>>.
- Európska rada. 2016. EU-NATO joint declaration. In *European Council*, 2016. [Online] [cit. 2023-04-23] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/08/eu-nato-joint-declaration/>>.
- Európska rada. 2016. EU-NATO joint declaration. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/08/eu-nato-joint-declaration/>>.
- Európska rada. 2016. European Council meeting (15 December 2016) – Conclusions. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21929/15-euco-conclusions-final.pdf>>.
- Európska rada. 2016. European Council meeting (22 and 23 June 2017) – Conclusions. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/23985/22-23-euco-final-conclusions.pdf>>.
- Európska rada. 2016. European Council meeting (28 June 2016) – Conclusions. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21645/28-euco-conclusions.pdf>>.
- Európska rada. 2016. European Council meeting (28 June 2016) – Conclusions. In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-04-23]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/21645/28-euco-conclusions.pdf>>.
- Európska rada. 2016. The EU Integrated Political Crisis Response - IPCR - Arrangements (in brief). In *European Council*, 2016. [online] [cit. 2023-01-27]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/media/29699/web_ipcr.pdf>.

- Európska rada. 2017. European Council meeting (14 December 2017) – Conclusions. In *European Council*, 2017. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>>.
- Európska rada. 2018. EU-NATO joint declaration - Brussels, 10 July 2018. In *European Council*, 2018. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/media/36096/nato_eu_final_eng.pdf>.
- Európska rada. 2018. European Council meeting (28 June 2018) – Conclusions. In *European Council*, 2018. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/35936/28-euco-final-conclusions-en.pdf>>.
- Európska rada. 2018. Joint declaration on EU-NATO cooperation. In *European Council*, 2018. [Online] [cit. 2023-01-05] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/07/10/eu-nato-joint-declaration/>>.
- Európska rada. 2019. Civilian Common Security and Defence Policy: EU strengthens its capacities to act. In *European Council*, 2019. [online] [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/19/civilian-common-security-and-defence-policy-eu-strengthens-its-capacities-to-act/>>.
- Európska rada. 2019. European Council meeting (20 June 2019) – Conclusions. In *European Council*, 2019. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/39922/20-21-euco-final-conclusions-en.pdf>>.
- Európska rada. 2019. Security and defence: Council adopts conclusions. In *European Council*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/17/security-and-defence-council-adopts-conclusions/>>.
- Európska rada. 2020. Climate diplomacy: Council renews the EU’s commitment to place climate action at the centre of external policy. In *European Council*,

2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/01/20/climate-diplomacy-council-renews-the-eu-s-commitment-to-place-climate-action-at-the-centre-of-external-policy/>>.
- Európska rada. 2020. Coreper. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/coreper-i/>>.
- Európska rada. 2020. European Council meeting (10 and 11 December 2020) – Conclusions. In *European Council*, 2020. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/47296/1011-12-20-euco-conclusions-en.pdf>>.
- Európska rada. 2020. Multiannual financial framework for 2021-2027 adopted. In *European Council*, 2020. [online] [cit. 2023-04-13]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/12/17/multiannual-financial-framework-for-2021-2027-adopted/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Multiannual+financial+framework+for+2021-2027+adopted>.
- Európska rada. 2021. Athena – financing security and defence military operations. In *European Council*, 2021. [online] [cit. 2023-04-23]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/athena/>>.
- Európska rada. 2021. European Council meeting (16 December 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/53575/20211216-euco-conclusions-en.pdf>>.
- Európska rada. 2021. European Council meeting (24 and 25 June 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/50763/2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf>>.
- Európska rada. 2021. Special meeting of the European Council (24 and 25 May 2021) – Conclusions. In *European Council*, 2021. [online] [cit. 2023-01-14].

Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5-2021-INIT/en/pdf>>.

Európska rada. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *European Council Press Releases*, 2022. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/>>.

Európska rada. 2022. A Strategic Compass for a stronger EU security and defence in the next decade. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-06] Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/rq59>>.

Európska rada. 2022. Committee for Civilian Aspects of Crisis Management (CivCom). In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/committee-civilian-aspects-crisis-management/>>.

Európska rada. 2022. EU-NATO Cooperation. In *European Council*, 2022. [Online] [cit. 2023-04-23] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/defence-security/eu-nato-cooperation/>>.

Európska rada. 2022. European Council meeting (15 December 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/60872/2022-12-15-euco-conclusions-en.pdf>>.

Európska rada. 2022. European Council meeting (24 and 25 March 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2022-INIT/en/pdf>>.

Európska rada. 2022. European Union Military Committee Working Group (EUMCWG). In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council->

eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee-working-group/>.

Európska rada. 2022. European Union Military Committee Working Group/Headline Goal Task Force (EUMCWG/HTF). In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee-working-group/>>.

Európska rada. 2022. Jean-Claude Juncker. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/eurogroup/former-eurogroup-presidents/jean-claude-juncker-former-president-of-the-eurogroup/>>.

Európska rada. 2022. Politico-Military Group (PMG). In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/politico-military-group/>>.

Európska rada. 2022. Special European Council meeting, 24 February 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/02/24/european-council-conclusions-24-february-2022/>>.

Európska rada. 2022. Special meeting of the European Council (30 and 31 May 2022) – Conclusions. In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/56562/2022-05-30-31-euco-conclusions.pdf>>.

Európska rada. 2022. Working Party of Foreign Relations Counsellors (RELEX). In *European Council*, 2022. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/working-party-foreign-relations-counsellors/>>.

Európska rada. 2023. Council preparatory bodies. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/preparatory-bodies/>>.

- Európska rada. 2023. Political and Security Committee (PSC). In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_419>.
- Európska rada. 2023. Donald Tusk, former president of the European Council, 2014-2019. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/former-euco-presidents/summary-of-donald-tusk-presidency/>>.
- Európska rada. 2023. European Council. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/>>.
- Európska rada. 2023. Former President of the European Council, Herman Van Rompuy. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/former-euco-presidents/former-president-herman-van-rompuy/>>.
- Európska rada. 2023. How the EU responds to crises and builds resilience - Crisis response mechanisms in the EU. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-27]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-crisis-response-resilience/#mechanisms>>.
- Európska rada. 2023. Charles Michel – President of the European Council. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/president/>>.
- Európska rada. 2023. Joint Declaration on EU-NATO Cooperation, 10 January 2023. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/01/10/eu-nato-joint-declaration-10-january-2023/>>.
- Európska rada. 2023. Special meeting of the European Council (9 February 2023) – Conclusions. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-04-21]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-1-2023-INIT/en/pdf>>.

- Európska rada. 2023. The General Secretariat of the Council. In *European Council*, 2023. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/general-secretariat/>>.
- Európska únia. 1992. Treaty on European Union – Declaration on Western European Union. In *Official Journal C 191*, 29/07/1992 P. 0105, 1992. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:11992M/AFI/DCL/30&from=EN>>.
- Európska únia. 2001. Proposal for a Council framework Decision on combating terrorism. In *Official Journal of the European Union*, 2001. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52001PC0521:EN:HTML>>.
- Európska únia. 2006. Regulation (EC) No 1638/2006 of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 laying down general provisions establishing a European Neighbourhood and Partnership Instrument. In *Official Journal of the European Union*, 2006. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1638&from=EN>>.
- Európska únia. 2007. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. In *Official Journal of the European Union*, 2007. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT>>.
- Európska únia. 2008. Report on the Implementation of the European Security Strategy - Providing Security in a Changing World. In *European Union*, 2008. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf>.

- Európska únia. 2008. Report on the Implementation of the European Security Strategy. In *Council of the European Union*, 2008. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/104630.pdf>.
- Európska únia. 2011. Council Decision 2011/411/CFSP of 12 July 2011 defining the statute, seat and operational rules of the European Defence Agency and repealing Joint Action 2004/551/CFSP. In *Official Journal of the European Union*, 2011. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <https://eda.europa.eu/docs/documents/eda_council_decision.pdf>.
- Európska únia. 2012. Consolidated Version of Treaty of European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2012. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF>.
- Európska únia. 2012. Zmluva o Európskej únii (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2012. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0011.02/DOC_1&format=PDF>.
- Európska únia. 2015. Council Decision (CFSP) 2015/1835 of 12 October 2015 defining the statute, seat and operational rules of the European Defence Agency. In *Official Journal of the European Union*, 2015. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015D1835>>.
- Európska únia. 2015. EU Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Publications Office of the European Union*, 2015. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en_0.pdf>.
- Európska únia. 2015. The European Union in a changing global environment. A more connected, contested and complex world. In *European Union*, 2015. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://eucivcap.files>>.

wordpress.com/2017/03/20150625-european_union_changing_global_environment-more_connected_contested_complex_world.pdf>.

Európska únia. 2016. Consolidated Version of Treaty on Functioning of European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF>.

Európska únia. 2016. Protocol No. 1 – On the Role of National Parliaments in the European Union. In *Official Journal of the European Union*, 2023. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>>.

Európska únia. 2016. Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2016. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF>.

Európska únia. 2016. Zmluva o fungovaní Európskej únie (konsolidované znenie). In *Úradný vestník Európskej únie*, 2016. [online] [cit. 2023-01-05]. Dostupné na internete: <https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF>.

Európska únia. 2017. Council Decision (CFSP) 2017/2315 of 11 December 2017 establishing permanent structured cooperation (PESCO) and determining the list of participating Member States. In *Official Journal of the European Union*, 2017. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017D2315>>.

Európska únia. 2020. EU Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Publications Office of the European Union*, 2020. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_2020-2024.pdf>.

- Európska únia. 2020. Evaluation of EU support for Security Sector Reform in enlargement and neighbourhood countries. In *European Union*, 2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2017-12/evaluation_roadmap_ssr_07112016_final.pdf>.
- Európska únia. 2020. Petersberg tasks. In *Eur-Lex*, 2020. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/petersberg-tasks.html>>.
- Európska únia. 2020. Political guidelines for the next European Commission 2019-2024. In *Publication Office of the European Union*, 2020. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/62e534f4-62c1-11ea-b735-01aa75ed71a1>>.
- Európska únia. 2021. The Crisis Management Procedures. In *The Crisis Management and Planning Directorate*, 2021. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <<https://www.eeas.europa.eu/node/5433>>.
- Európska únia. 2022. EU Intelligence and Situation Centre. In *EUINTCEN*, 2022. [online] [cit. 2023-01-26]. Dostupné na internete: <<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2016/may/eu-intcen-factsheet.pdf>>.
- Európska únia. 2022. Security Sector Reform. In *Capacity4dev*, 2022. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://europa.eu/capacity4dev/results-and-indicators/security-sector-reform>>.
- Európska únia. 2023. Council Decision of 26 July 2010 establishing the organisation and functioning of the European External Action Service. In *Official Journal of the European Union*, 2010. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010D0427>>.
- Európska únia. 2023. Council of the European Union. In *European Union*, 2023. [online] [cit. 2023-01-14]. Dostupné na internete: <https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/council-european-union_en>.

- Európska únia. 2023. European Institute for Security Studies. In *European Institute for Security Studies*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <<https://www.iss.europa.eu>>.
- Európska únia. 2023. European Security and Defence College. In *European Security and Defence College*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <<https://esdc.europa.eu>>.
- Európska únia. 2023. European Union Satellite Centre. In *European Union Satellite Centre*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <<https://www.satcen.europa.eu>>.
- Európska únia. 2023. Organisation for Joint Armament Cooperation. In *Organisation for Joint Armament Cooperation*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <<https://www.occar.int>>.
- Európsky parlament. 1999. Cologne European Council 3 - 4 June 1999. In *European Parliament*, 1999. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>>.
- Európsky parlament. 1999. Helsinki European Council 10 - 11 December 1999. In *European Parliament*, 1999. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/summits/hell_en.htm>.
- Európsky parlament. 1999. Helsinki European Council 10 and 11 December 1999 – Presidency Conclusions. In *European Parliament*, 1999. [online] [cit. 2023-004-05]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/summits/hell_en.htm>.
- Európsky parlament. 1999. Santa Maria da Feira European Council 19 - 20 June 2000. In *European Parliament*, 2000. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/summits/fei1_en.htm>.
- Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 - 20 June 2000 – Conclusions of Presidency. In *European Parliament*, 2000. [online] [cit. 2023-01-29]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/summits/fei2_en.htm>.

- Európsky parlament. 2000. Santa Maria da Feira European Council 19 and 20 June 2000 – Conclusions of the Presidency. In *European Parliament*, 2000. [online] [cit. 2023-004-05]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/summits/fei1_en.htm>.
- Európsky parlament. 2002. Berlin Plus agreement. In *European Parliament*, 2002. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf>.
- Európsky parlament. 2004. Draft treaty establishing a constitution for Europe (not ratified). In *European Parliament*, 2004. [online] [cit. 2023-01-25]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/draft-treaty-establishing-a-constitution-for-europe>>.
- Európsky parlament. 2010. Report on the implementation of the European Security Strategy and the Common Security and Defence Policy. In *European Parliament*, 2010. [online] [cit. 2023-04-14]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-7-2010-0026_EN.html>.
- Európsky parlament. 2013. Think-tank process for a European Global Strategy - Fact Sheet. In *European Parliament*, 2013. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/sede/dv/sede210213egsfactsheet_/sede210213egsfactsheet_en.pdf>.
- Európsky parlament. 2014. Setting EU priorities, 2014-19. The ten points of Jean-Claude Juncker's political guidelines. In *European Parliament*, 2014. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS-Briefing-538963-Setting-EU-Priorities-2014-19-FINAL.pdf>>.
- Európsky parlament. 2016. European Parliament resolution of 22 November 2016 on the European Defence Union. In *Official Journal of the European*

Union, 2018. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:224:FULL&from=EN>>.

Európsky parlament. 2017. Development Cooperation Instrument. In *European Parliament*, 2017. [online] [cit. 2023-01-15]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608764/EPRS_BRI\(2017\)608764_EN.pdfm](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608764/EPRS_BRI(2017)608764_EN.pdfm)>.

Európsky parlament. 2017. Development Cooperation Instrument. In *European Parliament*, 2017. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608764/EPRS_BRI\(2017\)608764_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/608764/EPRS_BRI(2017)608764_EN.pdf)>.

Európsky parlament. 2018. EU Defence: The White Book implementation process. In *European Parliament*, 2018. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603871/EXPO_STU\(2018\)603871_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603871/EXPO_STU(2018)603871_EN.pdf)>.

Európsky parlament. 2018. European Parliament resolution of 12 December 2018 on the annual report on the implementation of the Common Security and Defence Policy. In *European Parliament*, 2018. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2018-0514_EN.html>.

Európsky parlament. 2019. Commitments made at the hearing of Josep Borrell Fontelles, High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy / Vice-President - designate of the European Commission. In *European Parliament Think Tank*, 2019. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI\(2019\)639311](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI(2019)639311)>.

Európsky parlament. 2019. Questionnaire to the Commissioner – Designate Thierry Breton – Commissioner-designate for the Internal Market. In *European Parliament*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na

internete: <<https://www.europarl.europa.eu/resources/library/media/20191113RES66410/20191113RES66410.pdf>>.

Európsky parlament. 2020. CSDP Defence Capabilities Development. In *European Parliament*, 2020. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603482/EXPO_IDA\(2020\)603482_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2020/603482/EXPO_IDA(2020)603482_EN.pdf)>.

Európsky parlament. 2020. European Defence Action Plan (EDAP). In *European Parliament*, 2020. [online] [cit. 2023-04-14]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-europe-as-a-stronger-global-actor/file-european-defence-action-plan>>

Európsky parlament. 2020. The European Space sector as an enabler of EU Strategic Autonomy. In *European Parliament Think Tank*, 2020. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_IDA\(2020\)653620](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_IDA(2020)653620)>.

Európsky parlament. 2020. The von der Leyen Commission's priorities for 2019-2024. In *European Parliament Briefing*, 2020. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646148/EPRS_BRI\(2020\)646148_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646148/EPRS_BRI(2020)646148_EN.pdf)>.

Európsky parlament. 2021. New EU strategic priorities for the Sahel. In *European Parliament*, 2021. [online] [cit. 2023-04-15]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696161/EPRS_BRI\(2021\)696161_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696161/EPRS_BRI(2021)696161_EN.pdf)>.

Európsky parlament. 2022. EUMAM RCA – Military Advisory Mission. In *European Parliament*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede210915eumamrca_/sede210915eumamrca_en.pdf>

Európsky parlament. 2022. How the COVID-19 crisis has affected security and defence-related aspects for the EU. In *European Parliament*, 2022. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/603510/EXPO_BRI\(2020\)603510_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/603510/EXPO_BRI(2020)603510_EN.pdf)>.

- Európsky parlament. 2022. Multiannual financial framework. In *European Parliament - Fact Sheets on the European Union*, 2022. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/29/viacrocny-financny-ramec>>.
- Európsky parlament. 2022. The six policy priorities of the von der Leyen Commission. In *European Parliamentary Research Service*, 2022. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/729351/EPRS_IDA\(2022\)729351_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2022/729351/EPRS_IDA(2022)729351_EN.pdf)>.
- Európsky parlament. 2022. Transatlantic Legislators' Dialogue. In *European Parliament*, 2022. [online] [cit. 2023-01-17]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/tld/en/home>>.
- Európsky parlament. 2023. Committees - Committee on Foreign Affairs (AFET). In *European Parliament*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646148/EPRS_BRI\(2020\)646148_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646148/EPRS_BRI(2020)646148_EN.pdf)>.
- Európsky parlament. 2023. Committees – Subcommittee on Security and Defence (SEDE). In *European Parliament*, 2023. [online] [cit. 2023-01-16]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/committees/en/sede/about>>.
- Európsky parlament. 2023. Zmluva o Európskej únii (ZEÚ) / Maastrichtská zmluva. In *O parlamente – Európsky parlament*, 2023. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/sk/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>>.
- EUSC. 2023. European Union Satellite Centre. In *SatCen*, 2023. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.satcen.europa.eu>>.
- EUSC. 2023. Mission, users and partners. In *SatCen*, 2023. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.satcen.europa.eu/who-we-are/our-mission>>.

- EUSC. 2023. Our Services. In *SatCen*, 2023. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.satcen.europa.eu/what-we-do/our-services>>.
- FIOTT, D. 2020. Digitalising Defence - Protecting Europe in the age of quantum computing and the cloud. In *EU Institute for Security Studies*, 2020. [online] [cit. 2023-04-3]. Dostupné na internete: <<https://www.iss.europa.eu/content/digitalising-defence>>.
- FRIANOVÁ, V. 2020. Kybernetická bezpečnosť ako jeden z „vedľajších produktov“ investovania štátu do obrany, ľudských zdrojov, výskumu a vývoja. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2020, s. 17-22. ISBN 978-80-8040-819-3.
- FRIANOVÁ, V. 2020. Kybernetická bezpečnosť ako jeden z „vedľajších produktov“ investovania štátu do obrany, ľudských zdrojov, výskumu a vývoja. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti (Special Edition 2020) : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2020, s. 17-22. ISBN 978-80-8040-819-3.
- Frontex. 2022. European Border and Coast Guard Agency. In Frontex, 2022. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://frontex.europa.eu>>.
- FTP. 2019. Digitalization and Artificial Intelligence in Defence. In *Food for Thought Paper by Finland, Estonia, France, Germany, and the Netherlands*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://valtioneuvosto.fi/documents/11707387/12748699/Digitalization+and+AI+in+Defence.pdf/151e10fd-c004-c0ca-d86b-07c35b55b9cc/Digitalization+and+AI+in+Defence.pdf.pdf>>.
- GCTF. 2023. Global Counterterrorism Forum. In *Global Counterterrorism Forum*, 2023. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://www.thegctf.org>>.

- GIEGERICH, B. – HACKET, J. 2022. Military capabilities in Europe: a framework for assessing the qualitative dimension. In *International Institute for Strategic Studies*, 2022. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://www.iiss.org/research-paper//2022/02/military-capabilities-in-europe-a-framework-for-assessing-the-qualitative-dimension>>.
- GRAY, C. S. 2011. *Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century*. Carlisle: Strategic Studies Institute of US Army War College, 2011. 71 s. ISBN ISBN 978-1-58487-486-4.
- GREGA, M. – ŽENTEK, M. – NEČAS, P. 2020. Security Threats Versus New Areas and Approaches of the Cyber Synthetic Environment. In Fabián, K. – Beňuška, T. (eds.): *Analysis of Social Network Security*. Threats in the Cyberspace, 2020, s. 172-233. Krakov: University of Public and Individual Security „Apeiron” in Krakow. ISBN 978-83-64035-70-8.
- HRRP. 2010. European Union Human Rights Review Panel. In *Human Rights Review Panel*, 2010. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://hrrp.eu>>.
- Hybrid CoE. 2023. European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. In *Hybrid CoE*, 2023. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://www.hybridcoe.fi>>.
- Hybrid CoE. 2023. What is Hybrid CoE? In *Hybrid CoE*, 2023. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://www.hybridcoe.fi/who-what-and-how/>>.
- IVANČÍK, R. – BARIČIČOVÁ, Ľ. 2019. Kybernetické hrozby ako súčasť asymetrických bezpečnostných hrozieb v 21. storočí. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2019, s. 35-47. ISBN 978-80-8040-819-3.

- IVANČÍK, R. – BARIČIČOVÁ, Ľ. 2019. Terorizmus – jedna z najväznejších bezpečnostných hrozieb pre európsku bezpečnosť v 21. storočí. In *Aktuálne problémy rezonujúce Európou* (bezpečnostno-právne aspekty) : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2019. s. 19-31. ISBN 978-80-8054-826-1.
- IVANČÍK, R. – JURČÁK, V. 2011. Participácia Ozbrojených síl Slovenskej republiky na operáciách medzinárodného krízového manažmentu – príspevok Slovenskej republiky k medzinárodnej bezpečnosti. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2011* : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. 2011. s. 95-104. ISBN 978-80-8040-429-1.
- IVANČÍK, R. – JURČÁK, V. 2013. *Peace Operations of International Crisis Management*. Ostrowiec Świetokrzyski: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2013. 182 s. ISBN 978-83-936652-6-6.
- IVANČÍK, R. – JURČÁK, V. 2014. *Kauzalita participácie Ozbrojených síl Slovenskej republiky v operáciách medzinárodného krízového manažmentu a jej finančné aspekty*. Ostrowiec Świetokrzyski: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Św., 2014. 213 s. ISBN 978-83-64557-05-7.
- IVANČÍK, R. – JURČÁK, V. 2014. Participácia OS SR v operáciách medzinárodného krízového manažmentu pod vedením OSN. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2014* : zborník príspevkov z 5. medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. 2014. s. 230-235. ISBN 978-80-8040-495-6.
- IVANČÍK, R. – MÜLLEROVÁ, J. 2022. Dezinformácie ako hybridná hrozba šírená prostredníctvom sociálnych sietí. In *Policajná teória a prax*, 2022, roč. 30, č. 3, s. 22-42. ISSN 1335-1370.
- IVANČÍK, R. – NEČAS, P. 2011. Nové trendy v manažmente európskej obrany a bezpečnosti. In *Manažment, teória, výučba a prax* : zborník príspevkov

z medzinárodnej vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. 2011. s. 250-258. ISBN 978-80-8040-427-7.

IVANČÍK, R. – NEČAS, P. 2019. *Terorizmus: Globálna bezpečnostná hrozba*. Ostrava: Key Publishing, 2019. 163 s. ISBN 978-978-80-7418-319-5.

IVANČÍK, R. – ROŽŇÁK, P. 2021. Pojednanie o teoretických východiskách kreovania európskej bezpečnostnej politiky. In *Právo a bezpečnosť*, 2021, roč. 15, č. 1, s. 20-41. ISSN 2336-5323.

IVANČÍK, R. 2010. Bojové skupiny – vojenský nástroj krízového manažmentu Európskej únie. In *Krízový manažment*, 2010, roč. 9, č. 2, s. 53-57. ISSN 1336-9202.

IVANČÍK, R. 2011. Fenomén zvaný globalizácia. In *Vojenské reflexie*, 2011, roč. 6, č. 1, s. 32-49. ISSN 1336-9202.

IVANČÍK, R. 2012. Mierové operácie OSN – nástroj medzinárodného krízového manažmentu na zaistenie medzinárodnej bezpečnosti a mieru vo svete. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2012, roč. 7, č. 3, s. 120-137. ISSN 1337-0715.

IVANČÍK, R. 2013. Operácie krízového manažmentu – príspevok Európskej únie k medzinárodnej bezpečnosti. In *Košická bezpečnostná revue*, 2013, roč. 3, č. 1, s. 32-41. ISSN 1338 – 6956.

IVANČÍK, R. 2016. Teoretické východiská skúmania problematiky hybridnej vojny – vojny 21. storočia. In *Medzinárodné vzťahy*, 2016, roč. 14, č. 2, s. 130-156. ISSN 1339-2751.

IVANČÍK, R. 2019. Manažment európskej bezpečnosti a obrany z pohľadu vývoja Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie. In *Bezpečné Slovensko a Európska únia : zborník príspevkov z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva, 2019. s. 84-95. ISBN 978-80-8185-036-3.

- IVANČÍK, R. 2019. Security of the European Union from the Point of View of Cyber Security Issues. In *Košická bezpečnostná revue – Košice Security Revue*, 2019, roč. 9, č. 2, s. 26-33. ISSN 1338-6956.
- IVANČÍK, R. 2019. Výzvy novej globálnej stratégie Európskej únie v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. In *Aktuálne problémy rezonujúce Európou (bezpečnostno-právne aspekty)* : zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2019. s. 147-156. ISBN 978-80-8054-826-1.
- IVANČÍK, R. 2020. The Role of the Armed Forces and the Police in Operations under the Common Security and Defence Policy. In *Strategic Impact*, 2020, č. 1[74]/2020, s. 7-15. ISSN 1841-5784.
- IVANČÍK, R. 2020. Zvyšovanie úrovne bezpečnosti a obrany Európskej únie cestou rozvoja vojenských spôsobilostí a kapacít. In *Medzinárodné vzťahy*, 2020, roč. 18, č. 3, s. 276-291. ISSN 1336-1562
- IVANČÍK, R. 2021. *Aktuálne výzvy Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie*. Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky, 2021, roč. 16, č. 1, s. 5-19. ISSN 1339-3502.
- IVANČÍK, R. 2021. Bezpečnosť a obrana Európskej únie z pohľadu naplňania politicko-vojenských ambícií. In *Medzinárodné vzťahy*, 2021, roč. 19, č. 2, s. 119-137. ISSN 1336-1562.
- IVANČÍK, R. 2021. Current Trends and Factors Influencing the Security and Defence of the European Union. In *Security forum 2021 – Conference Proceedings from 14th Annual International Scientific Conference*. Banská Bystrica: Interpolis, 2021. s. 128-135. ISBN 978-80-973394-5-6.
- IVANČÍK, R. 2021. Treatise on the Possible Future Development of Cooperation in the Field of the European Union Security and Defence. In *Security forum 2021 – Conference Proceedings from 14th Annual International Scientific Conference*. Banská Bystrica: Interpolis, 2021. s. 136-143. ISBN 978-80-973394-5-6.

- IVANČÍK, R. 2021. Útočné kybernetické operácie ako súčasť hybridných hrozieb. In *Trilobit*, 2021, roč. 13, č. 3, 14 s. ISSN 1804-1795. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<http://trilobit.fai.utb.cz/utocne-kyberneticke-operacie-ako-sucast-hybridnych-hrozieb>>.
- IVANČÍK, R. 2022. Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie v kontexte konfliktu na Ukrajine. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 373-388. ISSN 1336-1562.
- IVANČÍK, R. 2022. Bezpečnostná a obranná politika Európskej únie v kontexte konfliktu na Ukrajine. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 4, s. 373-388. ISSN 1336-1562.
- IVANČÍK, R. 2022. Európska bezpečnosť a obrana v ére rastúceho napätia a konkurencie veľmocí. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2022, roč. 17, č. 1, s. 13-33. ISSN 1339-3502.
- IVANČÍK, R. 2022. Európska bezpečnosť a obrana v ére rastúceho napätia a konkurencie veľmocí. In *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2022, roč. 17, č. 1, s. 13-33. ISSN 1339-3502.
- IVANČÍK, R. 2022. Koncept mäkkej sily ako nástroj na zaistenie bezpečnosti Európskej únie v rámci boja proti islamskému terorizmu a radikalizmu. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 1, s. 5-17. ISSN 1336-1562.
- IVANČÍK, R. 2022. Kybernetické útoky ako súčasť informačných operácií počas hybridnej vojny. In *Trilobit*, 2022, roč. 14, č. 2, 14 s. ISSN 1804-1795. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<http://trilobit.fai.utb.cz/kyberneticke-utoky-ako-sucast-informacnych-operacii-pocas-hybridnej-vojny>>.
- IVANČÍK, R. 2022. O európskej bezpečnostnej a obrannej integrácii v kontexte prístupu malých členských štátov Európskej únie k nej. In *Vojenské reflexie*, 2022, roč. 17, č. 2, s. 28-47. ISSN 1336-9202.
- IVANČÍK, R. 2022. O kybernetickej dimenzii bojiska. In *Trilobit*, 2022, roč. 14, č. 1, 14 s. ISSN 1804-1795. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.iai.it/sites/default/files/venturi_toure_en.pdf>.

- IVANČÍK, R. 2022. O strategickej autonómii a budúcnosti Európskej únie v Severoatlantickej aliancii. In *Vojenské reflexie*, 2022, roč. 17, č. 1, s. 43-60. ISSN 1336-9202.
- IVANČÍK, R. 2022. On European Union Partnership and Cooperation in the Field of Security and Defence. In *Auspicia*, 2022, roč. 19, č. 2, s. 65-75. ISSN 2464-7217.
- IVANČÍK, R. 2022. Posilnenie európskej bezpečnosti a obrany: skutočne náročná úloha pre Európsku úniu. In *Medzinárodné vzťahy*, 2022, roč. 20, č. 3, s. 183-205. ISSN 1336-1562.
- IVANČÍK, R. 2022. Strategický kontext európskej bezpečnostnej a obrannej politiky. In *Právo a bezpečnosť*, 2022, roč. 16, č. 1, s. 43-61. ISSN 2336-5323.
- IVANČÍK, R. 2023. Prinesie ruská agresia na Ukrajine transformáciu bezpečnostnej a obrannej politiky Európskej únie? *Almanach – aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*, 2023, roč. 18, č. 1, s. 5-16. ISSN 1339-3502.
- JANJEVIC, D. 2020. Europe needs 'credible military capabilities'. In *Deutsche Welle*, 2020. [online] [cit. 2023-04-04]. Dostupné na internete: <<https://www.dw.com/en/eus-von-der-leyen-europe-needs-credible-military-capabilities/a-52107631>>.
- JIRÁSKOVÁ, S. 2022. *Ekonomika obrany. Vybrané kapitoly*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2022. 326 s. ISBN 978-80-8040-627-1.
- JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. 2023. Od Spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky k spoločnej armáde Európskej únie? In *Vojenské rozhledy*, 2023, Vol. 32, No. 1, pp. 18-34. ISSN 1210-3292.
- JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. Princípy mierových operácií v rámci krízového manažmentu Európskej únie. In *Bezpečnostné fórum*, 2014, zborník príspevkov zo 7. medzinárodnej vedeckej konferencie. Banská Bystrica:

Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, s. 373-379. ISBN 978-80-557-0678-8.

JURČÁK, V. – IVANČÍK, R. Základné princípy uskutočňovania mierových operácií OSN. In *Bezpečnostné fórum 2015*, zborník vedeckých prác z 8. medzinárodnej vedeckej konferencie. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela – Belianum, s. 535-542. ISBN 978-80-557-0850-8.

JURČÁK, V. – JURČÁK, J. – SASARÁK, J. 2016. Hybridné hrozby – výzva pre Európsku úniu. In *Medzinárodné vzťahy 2016 : Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2016, s. 542-550. ISBN 978-80-225-4365-1.

JURČÁK, V. – MARTAUS, T. 2021. Lisabonská zmluva a bezpečnosť. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 3, s. 33-50. ISSN 1335-2741.

JURČÁK, V. – MARTAUS, T. 2021. Lisabonská zmluva a bezpečnosť. In *Politické vedy*, 2021, roč. 24, č. 3, s. 33-50. ISSN 1335-2741.

JURČÁK, V. – POLÁČEK, P. 2022. The Need for the European Union Army / on Armed Forces. In *Torun International Studies*, 2022, roč. 2, č. 16. ISSN 2391-7601.

JURČÁK, V. 2013. Asymetrické hrozby v bezpečnostnom prostredí 21. storočia. In *Bezpečnostné fórum 2013 – zborník vedeckých prác z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, 2013, s. 614-623. ISBN 978-80-557-0497-5.

JURČÁK, V. a kol. 2020. *Teoretické prístupy k skúmaniu bezpečnosti*. Ostrava: Key Publishing, 2021, 133 s. ISBN 978-80-7418-358-4.

KAZANSKY, R. – ANDRASSY, V. 2019. Conflict resolution approaches towards smart sustainability of internal relations. In *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 2019, roč. 6, č. 3, s. 1468-1484. ISSN 2345-0282.

- KAZANSKÝ, R. 2012. The Security Policy – Cooperation of Actors. *In Journal on Law, Economy & Management*, 2012. Vol. 2, No. 2, pp. 39-44. ISSN 2048-4186.
- KAZANSKÝ, R. 2013. *Súčasný problémy výskumu medzinárodných konfliktov a kríz a ich riešenia*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo UMB – Belianum, 2013. 215 s. ISBN 978-80-557-0573-6.
- KAZANSKÝ, R. 2015. *The Theory of Conflict*. Banská Bystrica: Belianum – Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela, 2015. 208 s. ISBN 978-80-557-0970-3.
- KAZANSKÝ, R. 2020. The Conflict Theory as a pillar of Security Science. *In Security Science Journal*, 2020, roč. 2, č. 2, s. 62-77. ISSN 2737-9493.
- KAVAN, Š. 2020. *Ochrana človeka a spoločnosti – vývoj vzdelávania v bezpečnostných témach*. 1. vyd. Praha : NLN, 2020. 271 s. ISBN 978-80-7422-753-0.
- KAVAN, Š. – BUZALKA, J. – METEŇKO, J. 2014. *Bezpečnosť spoločnosti v podmienkach Európskej únie*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálnych štúdií, 2014. 179 s. ISBN 978-80-87472-72-9.
- KEŠEĽ, J. – JURČÁK, J. 2015. Koncept bojových skupín Európskej únie. *In Zborník vedeckých a odborných prác zo 6. medzinárodnej vedeckej konferencie „Národná a medzinárodná bezpečnosť 2015“*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, 2015, s. 256-265. ISBN 978-80-8040-515-1.
- KOLLÁR, D. 2019. Trendy kybernetickej bezpečnosti a jej súčasné výzvy pre spoločnosť. *In Medzinárodné vzťahy 2019: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonomická univerzita, Fakulta medzinárodných vzťahov, 2019. roč. 20, s. 565-571. ISBN 978-80-225-4686-7.
- KOUDELKA, Z. 2016. *Mezinárodní konflikty a bezpečnost státu*. Ostrava: Key Publishing, 2016. 74 s. ISBN 978-80-7418-264-8.

- LABUZÍK, M. – OLAK, A. 2012. *Európska únia – Vybrané témy*. Ostrowec Swiaty: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Sw., 2013. ISBN 978-83-936652-5-9.
- LAMY, P. – FABRY, E. – REDEKER, N. 2022. China and the role of Europe in a new world order. In *Jacques Delors Institute, Policy Papers*, 2022. [online] [cit. 2023-04-14]. Dostupné na internete: <<https://institutdelors.eu/en/publications/china-and-the-role-of-europe-in-a-new-world-order/>>.
- LIEBERTHAL, K. G. 2011. The American Pivot to Asia. In *Brookings*, 2011. [online] [cit. 2023-01-11]. Dostupné na internete: <<https://www.brookings.edu/articles/the-american-pivot-to-asia/>>.
- MAJCHÚT, I. 2022. Central African Republic: The West Contra Russia in the Conflict Solution. In *Politické vedy*, 2022, roč. 25, č. 4, pp. 213-230. ISSN 1335-2741.
- MAJCHÚT, I. – HRNČIAR, M. 2021. Slovak Contribution to the Solution of the Cyprus Problem. In *Cyprus Review*, 2020, roč. 33, č. 2, s. 59-81. ISSN 2547-8974.
- MAJCHÚT, I. 2018. Súčasný bezpečnostný aspekt. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2018 – zborník vedeckých a odborných prác z 9. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, s. 233-241. ISBN 978-80-8040-568-7.
- MAURICE, E. 2015. EU activates mutual defence clause for France. In *EU Observer*, 2022. [online] [cit. 2023-04-23] Dostupné na internete: <<https://euobserver.com/world/131151>>.
- MDP. 2022. Migration data in Europe. In *Migration Data Portal*, 2022. [online] [cit. 02.01.2023] Dostupné na internete: <<https://www.migrationdataportal.org/regional-data-overview/europe>>.
- MIHALACHE, I. 2016. Principled pragmatism in EU foreign policy: A return to Realpolitik or rapprochement with Russia. In *Centre for Geopolitics and*

- Security in Realism Studies*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<http://cgsrcs.org/publications/80>>.
- NATO. 2007. SFOR Stabilisation Force. In *North Atlantic Treaty Organisation*, 2007. [online] [cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: <<https://www.nato.int/sfor/>>.
- NATO. 2022. NATO Defence Planning Process. In *NATO*, 2020. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49202.htm>.
- NATO. 2023. Cyber Defence. In *NATO*, 2023. [online] [cit. 2023-04-04]. Dostupné na internete: <https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm>.
- NATO. 2023. Supreme Headquarters Allied Powers Europe. In *North Atlantic Treaty Organisation*, 2023. [online] [cit. 2023-01-30]. Dostupné na internete: <<https://shape.nato.int>>.
- NEČAS, P. – KOLLÁR, D. 2018. Bezpečnostná stratégia EÚ a jej význam pre sektorovú bezpečnosť. In *Medzinárodné vzťahy 2018 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava: Ekonóm, 2018. s. 519-529. ISBN 978-80-225-4602-7.
- NEČAS, P. – KOLLÁR, D. 2018. Bezpečnostná stratégia EÚ jej význam pre sektorovú bezpečnosť. In *Medzinárodné vzťahy 2018: Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky – zborník príspevkov z 19. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Bratislava: Ekonomická univerzita, Fakulta medzinárodných vzťahov, s. 519-529, ISBN 978-80-225-4602-7.
- NEČAS, P. – LIPPAY, B. – NAĎ, R. 2011. European Union's Current Approach towards Capability Development. In *Military Science Review*, roč. 4, č. 4, s. 98-103.
- NEČAS, V. – HREHA, Ľ. 2018. Medzinárodno-právna úprava extrémizmu. In *Právo a bezpečnosť*. Brno: Vysoká škola Karla Engliša, roč. 2018, č. 3, s. 168-179. ISSN 2336-5323.

- OALD. 2023. Digitalization. In *Oxford Advanced Learner's Dictionary*, 2023. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/digitalization?q=digitalisation>>.
- OCCAR. 2023. Organisation for Joint Armament Cooperation. In *OCCAR*, 2023. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://www.occar.int>>.
- OSN. 1948. Universal Declaration of Human Rights. In *United Nations*, 1948. [online] [cit. 2023-04-28]. Dostupné na internete: <<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>>.
- OSN. 2000. Resolution 1325 (2000). In *United Nations Security Council*, 2000. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<http://unscr.com/en/resolutions/doc/1325>>.
- OSN. 2004. The rule of law and transitional justice in conflict and post-conflict societies : report of the Secretary-General. In *United Nations Digital Library*, 2004. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://digitallibrary.un.org/record/527647>>.
- OSN. 2015. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. In *United Nations - Sustainable Development*, 2015. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981>>.
- PIROZZI, N. 2013. The EU's Comprehensive Approach to Crisis Management. In *DCAF – A centre for Security, Development and Rule of Law*. Bruxelles, 2013. [online] [cit. 2023-01-03]. Dostupné na internete: <<https://lnk.sk/uxdf>>.
- POLÁČKOVÁ, Z. – BRHLÍKOVÁ, R. a kol. 2017. *Národnoštátne záujmy v postintegračnom období*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2017. 350 s. ISBN 978-80-558-1246-5.
- Politico. 1998. 24-25 October Informal European Summit, Pörschach. In *Politico*, 1998. [online] [cit. 2023-01-10]. Dostupné na internete:

<<https://www.politico.eu/article/24-25-october-informal-european-summit-portschach/>>.

Rada Európskej únie. 2001. Council Joint Action of 20 July 2001 on the Establishment of a European Union Institute for Security Studies. In *Council of the European Union*, 2001. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2001E0554:20061221:EN:PDF>>.

Rada Európskej únie. 2004. Civilian Headline Goal 2008. In *Council of the European Union*, 2004. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15863-2004-INIT/en/pdf>>.

Rada Európskej únie. 2004. Council Joint Action 2004/551/CFSP of 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency. In *Council of the European Union*, 2004. [online] [cit. 2023-04-12]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004E0551:20080407:EN:PDF>>.

Rada Európskej únie. 2004. Council Joint Action 2004/551/CFSP of 12 July 2004 on the establishment of the European Defence Agency. In *Council of the European Union*, 2004. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004E0551:20080407:EN:PDF>>.

Rada Európskej únie. 2005. The European Union Counter-Terrorism Strategy. In *Council of the European Union*, 2005. [online] [cit. 2023-02-18]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf>>.

Rada Európskej únie. 2006. Mainstreaming of Human Rights into ESDP. In *Council of the European Union*, 2006. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11936-2006-REV-4/en/pdf>>.

- Rada Európskej únie. 2009. Comprehensive Concept for ESDP Stenghtening Police Missions (Interface with Broader Rule of Law). In *Council of the European Union*, 2009. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15031-2009-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2011. EU Concept for CSDP Justice Missions (within the Rule of Law framework). In *Council of the European Union*, 2011. [online] [cit. 2023-04-28]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-18173-2010-COR-1/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2012. EU Strategic Framework and Action Plan on Human Rights and Democracy. In *Council of the European Union*, 2012. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/foraff/131181.pdf>.
- Rada Európskej únie. 2014. Council Decision 2014/75/CFSP of 10 February 2014 on the European Union Institute for Security Studies. In *Official Journal of the European Union*, 2014. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014D0075&from=LT>>.
- Rada Európskej únie. 2015. Civilian CSDP Best Practice Compilation. In *Council of the European Union*, 2015. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5705-2015-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2016. Code of Conduct and Discipline for EU Civilian CSDP Missions. In *Council of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete: <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/code_of_conduct_and_discipline_public_version.pdf>.
- Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence. In *Council of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-04-02]. Dostupné na internete:

<<https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>>.

Rada Európskej únie. 2016. *Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions*. In Council of the European Union, 2016. [online] [cit. 2023-04-04]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>>.

Rada Európskej únie. 2016. Council conclusions on implementing the EU Global Strategy in the area of Security and Defence - Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/22459/eugs-conclusions-st14149en16.pdf>>.

Rada Európskej únie. 2016. EU-NATO cooperation: Council adopt conclusions to implement Joint Declaration. In *Council of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-04-14]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/06/eu-nato-joint-declaration/>>.

Rada Európskej únie. 2016. European Defence Action Plan: Towards a European Defence Fund. In *Council of the European Union*, 2016. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://ec.europa.eu/commission/press-corner/detail/en/IP_16_4088>

Rada Európskej únie. 2017. Council conclusions on security and defence in the context of the EU Global Strategy – Council conclusions. In *Council of the European Union*, 2017. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/31520/ccs-on-security-and-defence.pdf>>.

Rada Európskej únie. 2017. EU Requirements Catalogue 2017. In *Council of the European Union*, 2017. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13671-2017-INIT/en/pdf>>.

- Rada Európskej únie. 2018. Civilian Capabilities Development Plan. In *Council of the European Union*, 2018. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11807-2018-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2018. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union*, 2018. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/37027/st14305-en18.pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2018. Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union*, 2018. [online] [cit. 2023-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/media/37027/st14305-en18.pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2018. Council Conclusions on Climate Diplomacy. In *Council of the European Union*, 2018. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6125-2018-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2018. EU Cyber Defence Policy Framework (2018 update). In *Council of the European Union*, 2018. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14413-2018-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2019. Joint Action Plan Implementing the Civilian CSDP Compact. In *Council of the European Union*, 2019. [online] [cit. 2023-04-05]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8962-2019-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2019. Report by the High Representative / Vice-President of the Commission / Head of the European Defence Agency on interactions,

- linkages and coherence among EU defence initiatives. In *Council of the European Union*, 2019. [online] [cit. 2023-04-06]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9825-2019-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2019. Report by the High Representative / Vice-President of the Commission / Head of the European Defence Agency on interactions, linkages and coherence among EU defence initiatives. In *Council of the European Union*, 2019. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9825-2019-INIT/en/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2020. Comprehensive concept for Police Substitution Missions - Revised Version. In *Council of the European Union*, 2020. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8655-2002-REV-5/pdf>>.
- Rada Európskej únie. 2021. 2030 Climate & Energy Framework. In *Council of the European Union*, 2021. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en>.
- Rada Európskej únie. 2021. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). In *Council of the European Union*, 2021. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-industrial-development-programme-edidp_en>.
- Rada Európskej únie. 2022. European Defence Fund. In *Council of the European Union*, 2022. [online] [cit. 2023-04-10]. Dostupné na internete: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf_en>.
- ROŽŇÁK, P. 2020. Soudobý vývoj bezpečnostného prostredia. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2020 – zborník príspevkov z medzinárodnej*

- vedeckej konferencie. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 2020, s. 401-409. ISSN 978-80-8040-589-2.
- SELCHOW, S. 2018. Assessing Mogherini's 'The European Union in a Changing Global Environment' from within a 'reflexive modern' world. In Kaldor, M. - Rangelov, I. - Selchow, S. (eds.): *EU Global Strategy and Human Security: Rethinking Approaches to Conflict*. London : Routledge, 2018. 246 s. ISBN 978-1-35159-748-7.
- SIPRI. 2019. Climate Change, Peacebuilding and Sustaining Peace. In *Stockholm International Peace Research Institute*, 2019. [online] [cit. 2023-04-03]. Dostupné na internete: <<https://www.sipri.org/publications/2019/sipri-policy-briefs/climate-change-peacebuilding-and-sustaining-peace>>.
- SMITH, M. E. 2017. *Europe's common security and defense policy: Capacity-building, experiential learning, and institutional change*. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. 336 s. ISBN 978-1-1071-300-2.
- SW. 2022. EU INTCEN. In *StateWatch*, 2022. [online] [cit. 2023-02-20]. Dostupné na internete: <<https://www.statewatch.org/media/documents/news/2016/may/eu-intcen-factsheet.pdf>>.
- TOMÁŠEK, R. – TOMÁŠEKOVÁ, L. 2020. Kybernetické hrozby a kybernetický terorizmus. In *Aktuálne výzvy kybernetickej bezpečnosti : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2020, s. 146-152. ISBN 978-80-8040-819-3.
- TOMÁŠEK, R. 2022. O hybridných hrozbách a hybridnej vojne. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2022 – zborník príspevkov z 13. medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 2022, s. 319-328. ISBN 978-80-8040-631-8.
- TRAYNOR, I. 2015. France invokes EU's article 42.7, but what does it mean? In *The Guardian*, 2022. [online] [cit. 2023-01-06] Dostupné na internete:

- <<https://www.theguardian.com/world/2015/nov/17/france-invokes-eu-article-427-what-does-it-mean>>.
- UK. 2016. EU Referendum. In *British Cabinet Office*, 2016. [online] [cit. 2023-01-13]. Dostupné na internete: <<https://www.gov.uk/government/topical-events/eu-referendum>>.
- UN. 2022. Refugees and Migrants. In United Nations, 2022. [online] [cit. 04.01.2023] Dostupné na internete: <<https://refugeesmigrants.un.org/definitions>>.
- VALERO, J. 2015. France 'at war' inaugurates EU's mutual defence clause. In *Euractive*, 2022. [online] [cit. 2023-01-06] Dostupné na internete: <<https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/france-at-war-inaugurates-eu-s-mutual-defence-clause/>>.
- VENTURI, B. – TOURE, N. A. 2020. Challenges and Choces in the Sahel. In *Foundation for European Progressive Studies and Istituto Affari Internazionali*, 2020. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <https://www.iai.it/sites/default/files/venturi_toure_en.pdf>.
- VIMONT, P. 2016. Migration in Europe - Bridging the Solidarity Gap. In *Carnegie Endowment for International Peace*, 2016. [online] [cit. 05.01.2023] Dostupné na internete: <https://carnegieendowment.org/files/Vimont_Migration_fulltext.pdf>.
- VINCENT, M. 2022. EU Battlegroups: The European 'army' that politicians can't agree how to use. In *ABC News*, 2022. [online] [cit. 2023-04-22] Dostupné na internete: <<https://www.abc.net.au/news/2018-11-17/the-european-army-that-has-never-been-in-a-fight/10506466>>.
- WAHL, T. 2021. Council Conclusions on Cybersecurity Strategy. In *EUCRIM*, 2021. [online] [cit. 2023-02-19]. Dostupné na internete: <<https://eucrim.eu/news/council-conclusions-on-cybersecurity-strategy/>>.

Vecný a menný register

A

Afganistan, 148
Africká únia, 89, 147, 148
Afrika, 109
Agentúra pre bezpečnosť
informácií, 160
Aliancia, 14, 25, 29, 167
Alžírsko, 137, 148
Arktída, 31
Artemis, 106
Ashtonová, 39
asymetrické hrozby, 105
Atlantický oceán, 137
autonómia, 80
Ázia, 109

B

Balkán, 147
Barroso, 66, 234, 235
bezpečnosť, 3, 4, 10, 14, 16, 18, 25,
26, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 40, 42,
49, 50, 51, 52, 53, 54, 60, 70, 74,
76, 78, 79, 81, 87, 88, 89, 92, 95,
103, 106, 108, 111, 113, 114,
115, 117, 118, 129, 130, 131,
134, 141, 143, 152, 154, 155,
159, 160, 163, 164, 165, 166,
173, 184, 185, 186, 190, 191,

195, 213, 215, 257, 259, 262,
264, 266, 267, 284, 285
Bezpečnosť, 16, 17, 29, 153, 191,
212, 216, 261
Bezpečnostná rada, 48, 91, 96, 103,
145, 150, 172
Bildt, 38
Blair, 21
bojové skupiny, 106, 107, 108
Borrell, 43, 60, 83, 184, 209, 221,
222, 240, 254
Bosna a Hercegovina, 96, 118
Brusel, 192
Bruselská zmluva, 19
Bulharsko, 66, 136

C

Ceuta, 137
civilné operácie, 55, 58, 77, 91, 95,
111, 114, 116, 117, 153, 186
Coreper, 59, 62, 64, 244
Cyprus, 19, 136

D

Davignonova správa, 20
Daytonská dohoda, 119
demokracia, 11, 40, 44, 113, 169,
173
diplomacia, 83, 185, 186

Dohoda o štatúte ozbrojených síl,
101, 285
Dotazník vojenských spôsobilostí,
199, 282

E

EUAM Iraq, 127
EUAM RCA, 127
EUAM Ukraine, 110, 128, 227
EUBAM Libya, 111, 129, 149
EUCAP Niger, 149
EUCAP Somalia, 111, 131, 132,
149, 223, 228
EUFOR ALTHEA, 96, 105, 118,
119
EUFOR RCA, 96, 103, 107, 221
EULEX Kosovo, 110, 132, 147,
176, 228
EUM Armenia, 133
EUMAM Ukraine, 126
EUMM Georgia, 110, 133, 228
EUMPM Niger, 125
EUNAVFOR MED Irini, 124, 125
EUNAVFOR Somalia, 124
EUPOL COPPS Palestinian
Territories, 134
Európa, 13, 14, 23, 27, 29, 37, 50,
109, 183, 211
Európska akadémia bezpečnosti a
obrany, 78, 159, 282
Európska bezpečnostná a obranná
politika, 281

Európska bezpečnostná stratégia,
36, 37, 282
Európska obranná agentúra, 74
Európska politická spolupráca, 281
Európska rada, 24, 25, 26, 35, 37,
40, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51,
52, 53, 54, 55, 59, 62, 63, 64, 65,
66, 74, 79, 94, 97, 102, 107, 113,
115, 124, 135, 136, 137, 139,
160, 179, 185, 186, 196, 240,
241, 242, 243, 244, 245, 246,
247, 248
Európska služba pre vonkajšiu
činnosť, 60, 84, 281
Európska susedská politika, 29, 281
Európska únia, 3, 4, 9, 11, 12, 14,
19, 20, 21, 22, 23, 24, 36, 38, 54,
55, 60, 68, 69, 73, 76, 77, 78, 83,
85, 86, 92, 96, 97, 135, 145, 148,
170, 171, 172, 173, 179, 181,
182, 204, 209, 212, 215, 216,
248, 249, 250, 251, 252, 260, 282
Európska zahraničná
a bezpečnostná politika, 283
Európske centrum pre počítačovú
kriminalitu, 160
Európske hospodárske
spoločenstvo, 20, 36, 281
Európske spoločenstvo uhlia a ocele,
19
Európske spoločenstvo, 9, 19, 20,
21, 282

Európsky mierový nástroj, 25, 55,
126, 213, 281
Európsky nástroj pre demokraciu a
ľudské práva, 281
Európsky obranný fond, 25, 34,
201, 205, 213, 281
Európsky parlament, 9, 15, 21, 22,
25, 34, 39, 69, 70, 72, 73, 75, 76,
77, 80, 82, 84, 103, 114, 137,
138, 194, 198, 199, 201, 206,
207, 211, 234, 252, 253, 254,
255, 256
Európsky program rozvoja
obrného priemyslu, 25, 205,
281
Európsky regionálny rozvojový
fond, 69, 282
EUTM Mali, 123, 141, 226, 229,
230
EUTM Mozambique, 122, 123, 230
EUTM SOMALIA, 120

G

G20, 82
G7, 82
Gambia, 137
generovanie síl, 108
globalizácia, 18, 31
Globálna stratégia, 27, 33, 36, 39,
40, 41, 43, 106, 113, 114, 154,
185, 190, 195, 209, 282
Globálne fórum pre boj proti
terorizmu, 283

H

Haagsky samit, 20
Hlavný cieľ, 22, 282
hybridné hrozby, 4, 29, 34, 79, 89,
105, 114, 161, 164, 166, 168,
197, 210

C

Chorvátsko, 66

I

imigrácia, 135
Iniciačná vojenská smernica, 283
iniciatíva, 42
inkluzívnosť, 179
Inštitút Európskej únie pre
bezpečnostné štúdie, 282
Irak, 37, 109, 127, 148
Irán, 42

J

Jordánsko, 148
Juhoslávia, 36, 118
Juncker, 66, 72, 144, 206, 233, 236,
246, 253

K

Kanada, 96
Kanárske ostrovy, 137
klimatické zmeny, 27, 137
Komisia, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73,
83, 84, 85, 86, 93, 94, 108, 161,
162, 178, 182, 190, 206, 207, 209

konflikt, 3, 24, 30, 88, 105, 115,
137, 153, 186, 191, 195
Koordinované ročné hodnotenie
obrany, 25, 201, 202, 213, 280
kríza, 40, 93, 98, 139
kybernetické spôsobilosti, 157, 158,
159
kybernetické útoky, 53
kybernetický priestor, 152, 154,
155, 156, 157, 159

L

Leyenová, 66, 72, 83, 167
Libanon, 148
Líbya, 30, 40, 109, 111, 124, 125,
129, 137
Liga arabských štátov, 147
Lisabonská zmluva, 11, 23, 74, 194,
264
Ľudské práva, 10, 13, 25, 29, 44,
111, 128, 132, 137, 138, 169,
170, 171, 172, 173, 174, 176,
178, 181, 195

M

Maastrichtská zmluva, 21, 36, 256
Malta, 136
Maroko, 137, 148
Mauritánia, 137
Mechanizmus rozvoja spôsobilostí,
198, 280
Melilla, 137
mentoring, 109, 120, 150, 192

mier, 4, 10, 27, 29, 30, 52, 87, 88,
103, 113, 125, 162, 172, 173,
191, 284
migrácia, 135, 139, 143
migrant, 135, 136, 137, 138, 142,
143, 286
Michel, 46, 167, 247
Mogherini, 39, 274
monitorovanie, 99, 109

N

Najvyššie veliteľstvo spojeneckých
síl NATO v Európe, 119, 285
Nástroj európskeho susedstva a
partnerstva, 281
Nástroj predvstupovej pomoci, 283
Nástroj spolupráce v oblasti
jadrovej bezpečnosti, 283
NATO, 14, 22, 25, 29, 34, 41, 48,
49, 50, 51, 54, 61, 63, 64, 77, 79,
80, 81, 82, 89, 99, 105, 118, 119,
156, 160, 162, 163, 164, 166,
167, 194, 199, 207, 210, 225,
241, 242, 243, 245, 247, 267,
271, 284, 285
Nórsko, 96

O

obrana, 17, 18, 19, 34, 42, 70, 109,
152, 155, 159, 191, 261, 262
odolnosť, 29, 30, 164
Operačné veliteľstvo operácie, 284
Operačný plán, 101, 284

Organizácia islamskej spolupráce,
147
Organizácia pre spoločnú
spoluprácu v oblasti
vyzbrojovania, 78, 284
Organizácia spojených národov, 28,
284

P

Palestína, 148
Parlament, 75, 79, 82, 83
Petersberské úlohy, 22, 23
pokrok, 3, 10, 36, 47, 83, 110, 165,
171, 172, 208
polícia, 109, 112, 175, 207
Politicko-vojenská skupina, 64,
100, 284
Politický a bezpečnostný výbor, 62,
97, 170, 284
Politický rámec pre krízový prístup,
70, 71, 284
poradenstvo, 22, 23, 64, 95, 97,
104, 109, 115, 117, 120, 123,
127, 130, 141, 150, 192
Postupy krízového manažmentu, 97,
280
pravidlá, 28, 59, 135, 179
právny štát, 11, 17, 24, 44, 141,
169, 173, 174, 175, 178
Projekt vojenskej mobility, 284
prokuratúra, 109, 112
pull faktory, 137
push faktory, 137

R

Rada, 15, 34, 55, 56, 58, 59, 60, 62,
63, 74, 85, 90, 92, 109, 114, 145,
147, 154, 162, 170, 171, 172,
174, 175, 176, 178, 186, 187,
188, 191, 197, 198, 200, 204,
205, 206, 207, 208, 210, 269,
270, 271, 272, 273, 283
Rada Európskej únie, 15, 34, 55, 74,
145, 154, 170, 171, 174, 175,
176, 178, 187, 188, 191, 197,
198, 200, 204, 205, 206, 207,
208, 210, 269, 270, 271, 272, 273
Rada pre spoluprácu v Perzskom
zálive, 147
Rada pre zahraničné veci, 60, 114,
162, 178, 283
Reforma bezpečnostného sektora,
285
Riaditeľstvo pre bezpečnostnú
a obrannú politiku, 87, 285
Riaditeľstvo pre krízový
manažment a plánovanie, 71, 280
Riaditeľstvo pre SBOP a reakciu na
krízy, 87, 284
rodové otázky, 109
Rompuy, 45, 247
Rumunsko, 66

S

Sahel, 110, 123, 130, 131, 141, 148,
149, 151, 222, 226, 228, 255, 275
Saint-Malo, 22

Sarkozy, 38
Satelitné centrum Európskej únie,
282
Senegal, 137
Severoatlantická aliancia, 284
Solana, 37, 38, 185
Spojené štáty americké, 285
Spoločná bezpečnostná a obranná
politika, 280, 285
Spoločná podporná koordinačná
bunka, 87, 91, 284
Spoločná zahraničná a
bezpečnostná politika, 9, 21, 285
spoločné ciele, 10, 49, 181
spoločné hodnoty, 166
spoločné priority, 12, 29
Spôsobilosť pre vojenské
plánovanie a vedenie, 284
Stála štruktúrovaná spolupráca, 43,
50, 74, 79
Stoltenberg, 167
Stredoafriická republika, 90, 96,
103, 104, 109, 118, 121, 127
Stýčný pozorovací tím, 284
Sudán, 148, 149
Sýria, 30, 40, 136

T

Taliansko, 136
teritórium, 18, 27, 95, 96, 103, 151,
190, 191, 192, 196, 210
terorizmus, 18, 27, 29, 105, 114,
143, 147, 149, 150, 151, 183

Transatlantický dialóg, 82
Tunisko, 137, 148
Tusk, 45, 247

U

Ukrajina, 55
úroveň ambícií, 29, 35, 116, 198,
200, 206

V

Valné zhromaždenie, 61
Versailles, 53, 54
vojenské operácie, 90, 100, 107,
123, 188
Vojenský štáb Európskej únie, 119,
283
Vojenský výbor Európskej únie, 63,
282
vojna, 17, 105, 118, 119, 135, 137,
153, 161, 260, 262
Výbor pre civilné aspekty
krízového manažmentu, 65, 100,
280
Výbor pre zahraničné veci, 76, 280
výcvik, 55, 90, 118, 120, 150, 157,
159, 193
vysoký predstaviteľ, 37, 43, 60, 71,
73, 74, 75, 83, 85, 87, 94, 102,
154, 185, 209, 211

Z

Západná Sahara, 137
Západoeurópska únia, 19, 22

zločin, 105, 109, 114

Zmluva o EÚ, 23

Zmluva o fungovaní EÚ, 24, 41,
195

Zmluva z Dunkerque, 19

Zoznam použitých skratiek

AFET	Výbor pre zahraničné veci (Committee on Foreign Affairs)
CARD	Koordinované ročné hodnotenie obrany (Coordinated Annual Review on Defence)
CCC	Civilná Spoločná bezpečnostná a obranná politika (Civilian CSDP Compact)
CDM	Mechanizmus rozvoja spôsobilostí (Capability Development Mechanism)
CivCom	Výbor pre civilné aspekty krízového manažmentu (Committee for Civilian Aspects of Crisis Management)
CMP	Postupy krízového manažmentu (Crisis Management Procedures)
CDP	Plán zvyšovania spôsobilostí (Capability Development Plan)
CMC	Koncepcia krízového manažmentu (Crisis Management Concept)
CMPD	Riaditeľstvo pre krízový manažment a plánovanie (Crisis Management and Planning Directorate)
CONOPS	Koncepcia/Koncept operácie (Concept of Operations)
CRD	Oddelenie reakcie na krízy (Crisis Response Department)
CRM	Mechanizmus reakcie na krízu (Crisis Response Mechanism)
CT/P-CVE	Prevenencia a boja proti násilnému extrémizmu (Preventing and Countering Violent Extremism)
DCI	Nástroj pre rozvojovú spoluprácu (Development Cooperation Instrument)
DDoS	Distribuované odmietnutie služby (Distributed Denial-of-Service)

DEFIS	Generálne riaditeľstvo pre obranný priemysel a vesmír (Directorate-General for Defence Industry and Space)
DEVCO	Rozvoj a spolupráca (Development and Cooperation)
DG GROW	Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a malé a stredné podniky (Directorate-General for Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs)
EBOP	Európska bezpečnostná a obranná politika (European Security and Defence Policy)
ECHO	Európska civilná ochrana a operácie humanitárnej pomoci (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations)
ECSC	Európske spoločenstva uhlia a ocele (European Coal and Steel Community)
EDA	Európska obranná agentúra (European Defence Agency)
EDF	Európsky obranný fond (European Defence Fund)
EDIDP	Európsky program rozvoja obranného priemyslu (European Defence Industrial Development Programme)
EEAS	Európska služba pre vonkajšiu činnosť (European External Action Service)
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo (European Economic Community)
EIDHR	Európsky nástroj pre demokraciu a ľudské práva (European Instrument for Democracy and Human Rights)
ENP	Európska susedská politika (European Neighbourhood Policy)
ENPI	Nástroj európskeho susedstva a partnerstva (European Neighbourhood and Partnership Instrument)
EPC	Európska politická spolupráca (European Political Cooperation)
EPF	Európsky mierový nástroj (European Peace Facility)

ERDF	Európsky regionálny rozvojový fond (European Regional Development Fund)
ES	Európske spoločenstvo (European Community)
ESDC	Európska akadémia bezpečnosti a obrany (European Security and Defence College)
ESG	Generálny výkonný riaditeľ (Executive Secretary General)
ESS	Európska bezpečnostná stratégia (European Security Strategy)
EU HG	Hlavný cieľ Európskej únie (European Union Headline Goal)
EU INTCEN	Spravodajské a situačné stredisko Európskej únie (European Union Intelligence and Situation Centre)
EU SatCen	Satelitné centrum Európskej únie (European Union Satellite Centre)
EÚ	Európska únia (European Union)
EUBG	Bojové skupiny Európskej únie (European Union Battlegroups)
EUGS	Globálna stratégia Európska únie (European Union Global Strategy)
EUISS	Inštitút Európskej únie pre bezpečnostné štúdie (European Union Institute for Security Studies)
EUMC	Vojenský výbor Európskej únie (European Union Military Committee)
EUMCQ	Dotazník vojenských spôsobilostí Európskej únie (European Union Military Capability Questionnaire)
EUMCWG	Pracovná skupina Vojenského výboru Európskej únie (European Union Military Committee Working Group)
EUMCWG/HTF	Pracovná skupina Vojenského výboru Európskej únie / Osobitná skupina pre hlavný cieľ (European Union Military Committee Working Group / Headline Goal Task Force)

EUMS	Vojenský štáb Európskej únie (European Union Military Staff)
EUSRs	Osobitní zástupcovia Európskej únie (European Union Special Representatives)
EZBP	Európska zahraničná a bezpečnostná politika (European Foreign and Security Policy)
FAC	Rada pre zahraničné veci (Foreign Affairs Council)
FHQ	Veliteľstvo síl (Force Headquarters)
FPI	Nástroje zahraničnej politiky (Foreign Policy Instruments)
GCC	Rada pre spoluprácu arabských štátov Perzského zálivu (Gulf Cooperation Council)
GCTF	Globálne fórum pre boj proti terorizmu (Global Counter Terrorism Forum)
GSC	Generálny sekretariát Rady (General Secretariat of the Council)
HLGP	Proces napĺňania Hlavného cieľa Európskej únie (Headline Goal Process)
IBM	Integrované riadenie hraníc (Integrated Border Management)
IcSP	Nástroj prispievajúci k stabilite a mieru (Instrument contributing to Stability and Peace)
IMD	Iniciačná vojenská smernica (Initiating Military Directive)
INSC	Nástroj spolupráce v oblasti jadrovej bezpečnosti (Instrument for Nuclear Safety Cooperation)
IPA	Nástroj predvstupovej pomoci (Instrument for Pre-Accession Assistance)
IPCR	Integrovaná politická reakcia na krízu (Integrated Political Crisis Response)
ISAA	Integrované situačné povedomie a analýza (Integrated Situational Awareness and Analysis)

ISP	Riaditeľstvo integrovaného prístupu pre bezpečnosť a mier (Integrated approach for Security and Peace Directorate)
JSCC	Spoločná podporná koordinačná bunka (Joint Support Coordination Cell)
LOT	Styčný pozorovací tím (Liasion Observation Team)
MD-CSDP-CR	Riaditeľstvo pre SBOP a reakciu na krízy (Managing Directorate for CSDP and crisis response)
MMP	Projekt vojenskej mobility (Military Mobility Project)
MPCC	Spôsobilosť pre vojenské plánovanie a vedenie (Military Planning and Conduct Capability)
NATO	Severoatlantická aliancia (North Atlantic Treaty Organisation)
NDPP	Proces obranného plánovania NATO (NATO Defence Planning Proces)
OCCAR	Organizácia pre spoločnú spoluprácu v oblasti vyzbrojovania (Organisation for Joint Armament Cooperation)
OHQ	Operačné veliteľstvo operácie (Operational Headquarters)
OPLAN	Operačný plán (Operational Plan)
OSN	Organizácia spojených národov (United Nations)
PESCO	Stála štruktúrovaná spolupráca (Permanent Structured Cooperation)
PFCA	Politický rámec pre krízový prístup (Political Framework for Crisis Approach)
PMG	Politicko-vojenská skupina (Politico-Military Group)
PSC	Politický a bezpečnostný výbor (Political and Security Committee)
RELEX	Pracovná skupina poradcov pre zahraničné vzťahy (Working Party of Foreign Relations Counsellors)

SBOP	Spoločná bezpečnostná a obranná politika (Common Security and Defence Policy)
SCC	Prípady strategického kontextu (Strategic Context Cases)
SECDEFPOL	Riaditeľstvo pre bezpečnostnú a obrannú politiku (Security and Defence Policy Directorate)
SEDE	Podvýbor pre bezpečnosť a obranu (Subcommittee on Security and Defence – SEDE)
SHAPE	Najvyššie veliteľstvo spojeneckých síl NATO v Európe (Supreme Headquarters Allied Powers Europe)
SOFA	Dohoda o štatúte ozbrojených síl (Status of Forces Agreement)
SRs	Strategické hodnotenia (Strategic Reviews)
SSR	Reforma bezpečnostného sektora (Security Sector Reform)
SZBP	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika (Common Foreign and Security Policy)
USA	Spojené štáty americké (United States of America)
WEU	Západoeurópska únia ((Western European Union)

Zoznam obrázkov a grafov

Zoznam obrázkov:

Obrázok 1 Politická mapa Európskej únie.....	8
Obrázok 2 Vlajka Európskej únie.....	9
Obrázok 3 Motto Európskej únie.....	9
Obrázok 4 Logo Európskej rady a Rady Európskej únie	45
Obrázok 5 Sídlo Európskej rady.....	46
Obrázok 6 Zasadanie Európskej rady	47
Obrázok 7 Logo Rady Európskej únie.....	56
Obrázok 8 Sídlo Rady Európskej únie.....	57
Obrázok 9 Zasadanie Rady Európskej únie.....	58
Obrázok 10 Logo Európskej komisie	66
Obrázok 11 Logo Európskej komisie	67
Obrázok 12 Zasadanie Európskej komisie	68
Obrázok 13 Logo Európskeho parlamentu	74
Obrázok 14 Sídlo Európskeho parlamentu	75
Obrázok 15 Sídlo Európskeho parlamentu	76
Obrázok 16 Prehľad krajín, ktorým EÚ poskytla finančnú dotáciu na programy pomoci v rámci Prevenencie a boja proti násilnému extrémizmu v rokoch 2015 až 2020.....	146

Zoznam grafov:

Graf 1 Prehľad neregulárnych príchodov migrantov do EÚ v rokoch 2015 až 2022*	136
Graf 2 Prehľad o výške finančných dotácií EÚ na programy pomoci v rámci Prevenencie a boja proti násilnému extrémizmu v rokoch 2015 až 2020	145

Názov: **BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ
ÚNIE**

Vysokoškolská učebnica

Autori: **Vojtech JURČÁK, Radoslav IVANČÍK**

Vydavateľ: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava
Štefánika, Demänová 393, 031 01 Liptovský Mikuláš

Vydanie: Prvé

Počet strán: 290

Formát: Vysokoškolská učebnica vydaná v elektronickej podobe online
(PDF súbor)

Grafický

návrh obálky: Robert KANDRIK

Rok vydania: 2023

ISBN 978-80-8040-661-5

DOI: <https://doi.org/10.52651/bopeu.b.2023.9788080406615>

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

BEZPEČNOSTNÁ A OBRANNÁ POLITIKA EURÓPSKEJ ÚNIE

vysokoškolská učebnica

ISBN 978-80-8040-661-5